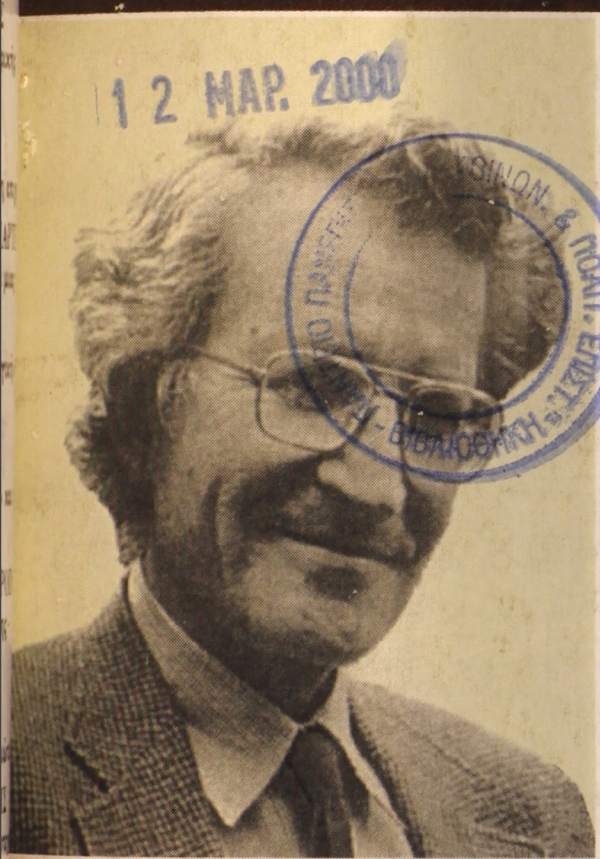

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

αντί

Περίοδος Β'
Τεύχος 683
Παρασκευή
26 Μαρτίου 1999
Δρχ. 500

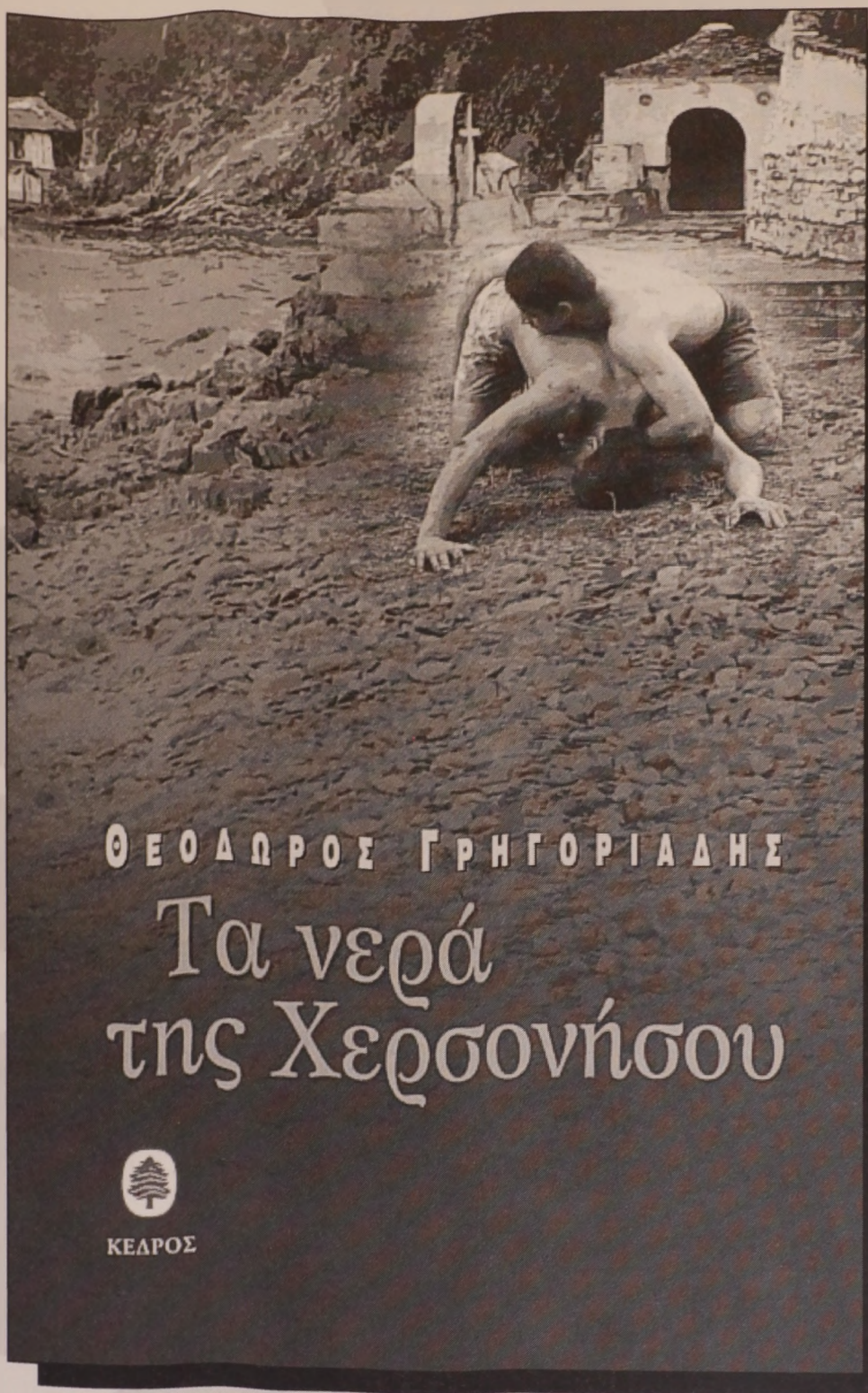
ΝΟΑΜ ΤΣΟΜΣΚΥ:
*Το κέρδος υπεράνω
των ανθρώπων*

**ΑΚΗΣ
ΤΣΟΧΑΤΖΟΠΟΥΛΟΣ:**

Οι σχέσεις με την Τουρκία,
τα εξοπλιστικά προγράμματα,
οι νέοι τύποι αεροπλάνων

**Το συνέδριο του ΠΑΣΟΚ
και η αναβίωση
του παπανδρεϊσμού**

«Βλέπει τον Γιουνούς, ώριμο και πράο, να προσεγγίζει το αναβλύζον αθάνατο ύδωρ. Κουρεμένο, ξυπόλητο, χωρίς σώμα, σαν πνοή. Στο πρόσωπο του Νικηφόρου επέρχεται η αγαλλίαση. Τώρα πια μπορεί κι αυτός να φτάσει στην άκρη του κόσμου, γιατί ο Γιουνούς βρίσκεται παντού, είναι μαζί του, είναι η ίδια η αγάπη».

Τρεις άντρες αναζητούν τα 70 θαυματουργά αγιάσματα. Μία περιπέτεια στα ταραγμένα Βαλκάνια. Μια διαφορετική ματιά στην Ιστορία και τα πάθη της.

αντί

Περίοδος Β' • Έτος 26ο • Τεύχος 683
Παρασκευή 26 Μαρτίου 1999 • Δρχ. 500
**ΑΝΤΙ - ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ
ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ**

Δημοχάρους 60, 115 21 Αθήνα
Τηλ. 72.32.713-72.32.819 FAX: 72.26.107
ANTI ON-LINE: <http://www3.enet.gr/anti>

E mail: anti@compulink.gr

ΕΚΔΟΤΗΣ: Χρήστος Παπουτσάκης
ΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: Δημήτρης Γκέκας

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΥΛΗΣ: Μάχη Γεωργιάδου

ΚΤΥΠΩΣΗ: ΛΙΘΟΤΥΠ Α.Ε. Ιασίου 5, Περιστέρι
Τηλ. 57.22.201

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ:

για συνδρομή: 26 τεύχη, Εξάμηνη: 13 τεύχη

ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ: Εξαμ. 5.000 δρχ., Ετήσια 10.000 δρχ.,
Ετήσια Οργανισμών, Τραπεζών, κ.λπ.: 40.000 δρχ.

Φοιτητική ετήσια: 8.000 δρχ.

ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ: ΕΥΡΩΠΗ - ΜΕΣΟΓ. ΧΩΡΕΣ:

Εξαμ.: 38 δολ., Ετήσια: 75 δολ.,

ΗΠΑ - ΚΑΝΑΔΑΣ - ΑΣΙΑ - ΑΥΣΤΡΑΛΙΑ:

Εξαμ. 44 δολ., ετήσια 88 δολ.

ΒΑΣΜΑΤΑ - ΕΠΙΤΑΓΕΣ: Χρήστος Παπουτσάκης

Δημοχάρους 60, 115 21 Αθήνα

ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ: ΔΡΧ. 500,

ΠΑΛΙΑ ΤΕΥΧΗ: ΔΡΧ. 1.000

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: Για τα βιβλιοπωλεία

της Αθήνας: Περιοδικό ΑΝΤΙ,

για τα βιβλιοπωλεία της Β. Ελλάδας:

Γρο του βιβλίου - Α Πουλouκτσή και Σία Ε.Ε. Λασσάνη

3, Θεσσαλονίκη, τηλ. (031) 285.857

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΣΕΛ. 12 **ΝΟΑΜ ΤΣΟΣΚΥ.** Για το νέο βιβλίο του κορυφαίου
αμερικανού στοχαστή Νόαμ Τσόμσκυ «Το κέρδος υπεράνω
των ανθρώπων» γράφει ο **Νίκος Ράπτης**.

ΣΕΛ. 16 **ΤΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΤΟΥ ΠΑΣΟΚ.** Συμπεράσματα για το
Συνέδριο του ΠΑΣΟΚ. Γράφουν οι **Τ. Παπάς** και **Σ. Λέτσιος**.
Αν και ο Πρόεδρος του Κινήματος συνέστησε να
εγκαταλείψουμε την **Ψωροκώσταινα** αυτή επανέρχεται για τα
προγράμματα της ΠΑΣΟΚ Α.Ε.

ΣΕΛ. 22 **ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΤΟΥ ΑΚΗ ΤΣΟΧΑΤΖΟΠΟΥΛΟΥ:**
Ο υπουργός Άμυνας στο δεύτερο μέρος της
συνέντευξης που παραχώρησε στον εκδότη του
περιοδικού μιλά για τα θέματα του υπουργείου Άμυνας:
Τις ελληνοτουρκικές σχέσεις, τα εξοπλιστικά
προγράμματα, τα σχέδια αναδιοργάνωσης
της Αεροπορίας κ.ά.

ΣΕΛ. 28 **ΔΙΕΘΝΗΣ ΣΚΗΝΗ:** Σχετικό με την Αλβανία το άρθρο του
Fatos Lubonja. Για την πολιτική κρίση στην Τουρκία γράφει η
Ευγενία Βαθάκου και ο **Σωτήρης Ντάλης** για την κρίση στην
Ευρωπαϊκή Επιτροπή

ΣΕΛ. 33 **ΠΡΟΣΟΧΗ!** Μην ξεχάσετε να συμπληρώσετε
το ερωτηματολόγιο της έρευνας του *Αντί*

ΣΕΛ. 57 Ο **Γιώργης Γιατρομανωλάκης** απαντά στην κριτική που
άσκησε στο βιβλίο του ο **Φάνης Κακριδής**

ΜΟΝΙΜΕΣ ΣΤΗΛΕΣ

ΚΥΡΙΟ ΑΡΘΡΟ

Τα συμπεράσματα σελ. 4

ΛΟΓΙΚΗ ΚΙ ΕΥΑΙΣΘΗΣΙΑ

Γιώργος Φιλδισάκος, σελ. 5

ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ

Αντήνωρ, σελ. 6

ΑΝΤΙΘΕΣΕΙΣ

Σχόλια, σελ. 8

Η ΑΝΤΙΠΑΛΗ ΕΣΤΙΑ

Αθλητικά, σελ. 45

ΕΠΙΣΗΜΑΙΝΟΥΜΕ

Πολιτισμός, σελ. 46

ΒΙΒΛΙΟ

Κριτική, σελ. 62

ΚΑΙ ΤΑ ΛΟΙΠΑ

Απόστολος Διαμαντής, σελ. 66

ΤΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

ΤΙ ΣΗΜΑΣΙΑ θα έχουν τελικά οι ομιλίες, οι εισηγήσεις και τα χειροκροτήματα; Μην πάρετε λοιπόν πολύ στα σοβαρά τον χαρακτηρισμό «τρομοκρατικό» για το επερχόμενο συνέδριο του ΠΑΣΟΚ. Μια ταραχή που θα απεικονίσουν τα κανάλια, όλο κι όλο... Με τα λόγια αυτά κλείναμε το άρθρο στο προηγούμενο τεύχος. Πάει τελείωσε κι αυτό το συνέδριο για το οποίο τόσα και τόσα γράφτηκαν.

ΔΕΝ ΜΠΟΡΟΥΣΑΜΕ να αναμένουμε ούτε ουσιαστική πολιτική συζήτηση, ούτε ιδεολογικούς προβληματισμούς, ούτε αναζητήσεις για χτίσιμο συμμαχιών. Δεν περιμέναμε ούτε την αναδιάρθρωση των κομματικών οργάνων με στόχους που θα έπρεπε να αναζητά ένα «εκσυγχρονιστικό» κόμμα. Τα δεδομένα ήταν συγκεκριμένα και απλά: Το ΠΑΣΟΚ περνά βαθιά κρίση. Δεν είναι μόνον οι σφυγμομετρήσεις που δείχνουν την κατιούσα για το Κίνημα.

ΟΧΙ, ΔΕΝ ΠΡΟΒΛΕΨΑΜΕ πώς επρόκειτο να κινηθεί το 5ο συνέδριο του ΠΑΣΟΚ. Γιατί δεν περιμέναμε την στροφή του κ. Σημίτη προς τον λαϊκισμό και τον παπανδρεϊσμό. Αλλά αυτός ξέρει, βέβαια, καλύτερα από εμάς το χώρο του, το κόμμα του. Και επειδή έχει τη σόφα πολιτικού που διαπαιδαγωγήθηκε από τον Ανδρέα Παπανδρέου — θεωρεί δηλαδή ότι η διατήρηση της καρέκλας της εξουσίας είναι ο κύριος στόχος — εγκατέλειψε την ιδέα περί «ρήξεων» με το παρελθόν και εβάδισε στα ίδια γνωστά του μονοπάτια. Όλη η πολιτική διαδρομή του στο ΠΑΣΟΚ τον έχει σημαδέψει. Εάν είχε διαφορετική κουλτούρα είχε πολλές ευκαιρίες στο παρελθόν να το αποδείξει.

ΤΩΡΑ φαίνεται πόσο σαφές είναι το σχέδιο του κ. Σημίτη. Η προοπτική της ONE, το Χρηματιστήριο, τα πακέτα της Ε.Ε. σύμφωνα με τη λογική Σημίτη είναι τα ασφαλή μέσα για την τιθάσευση των νεοελλήνων. Ο Ανδρέας είχε πει «Τσοβόλα, δώστα όλα». Αυτό ήταν ένα από τα μαθήματα που εγκολπώθηκε.

ΒΕΒΑΙΑ δεν είναι όλα τόσο προφανή. Εκτός από τα αφοσιωμένα και εξαρτημένα μέλη του ΠΑΣΟΚ — του οποίου τα εσωτερικά προβλήματα δεν μας απασχολούν στο σημείωμα αυτό — υπάρχουν και κάποιοι άλλοι νεοέλληνες, που ίσως προσμετρήσουν στις μελλοντικές επιλογές τους και κάποια άλλα θέματα: Τη νέα αναδυόμενη κοινωνική πραγματικότητα, τις ιδέες της αλληλεγγύης, την αδήριτη ανάγκη του εκσυγχρονισμού — που προαπαιτεί ρήξεις. Κάποιοι ίσως να έχουν διατηρήσει και εκείνο το ελληνικό διακριτικό, το φιλότιμο, το οποίο δεν ξέρουμε πώς θα χωνέψει το πιο πρόσφατο ολίσθημα του κ. Σημίτη: Την υπόθεση Οτσαλάν.

ΑΥΡΙΟ, μεθαύριο θα υπάρξει μια νέα κρίση στην περιοχή. Ίσως στο Κοσσυφοπέδιο. Θα απαντήσει και πάλι με τον «εθνικό στόχο» της ONE ο πρόεδρος του ΠΑΣΟΚ; Είναι πολύ περισσότερο σύνθετη η πολιτική ζωή της χώρας από τις εσωκομματικές αντιπαραθέσεις του Σημίτη, του Άκη, του Παντελή... Οι οποίες οδήγησαν τον «τολμηρό» πρωθυπουργό στις παλιές καλές εποχές και τα παλιά δοκιμασμένα μέσα.

αντί

ΑΠΑΝΤΗΣΤΕ ΚΑΙ ΚΕΡΔΙΣΤΕ!

ΜΕΓΑΛΟΣ ΔΙΑΓΟΝΙΣΜΟΣ - ΠΛΟΥΣΙΑ ΔΩΡΑ!*

Ζήτημα 1^{ου}:

Η δευτερομζία Σκανδαζίδη:

- α) Μεταδόθηκε σό έθνικό δίκτυο.
- β) Δέν μεταδόθηκε από τό supesport.
- γ) Δέν μεταδόθηκε από τό Σκάι πού έδειχνε μηχαντοσμοπυμένο τόν Πασχαζίδη.

Ζήτημα 2^{ου}:

Ζήτημα 3^{ου}:

Ο Δασυαζάκης...

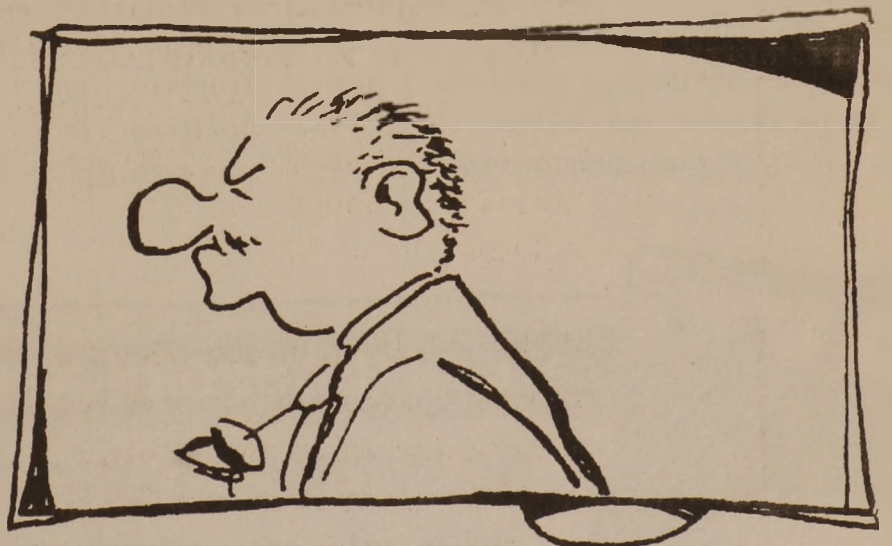
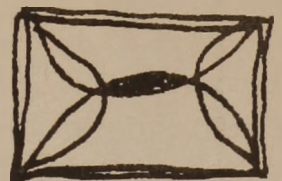
©

- α) Τήν έκανε.
- β) Τήν έκατο.
- γ) Έχασε τήν άδωότητά του.

ΣΣΣΣ

Ο Σκανδαζίδης είχε...

- α) Πιεϊ
- β) Βρουκέδωση
- γ) Δίκιο

* Στις άξίες των δώρων συμπεριλαμβάνεται ΦΠΑ 68%.

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ

ΠΟΛΙΤΙΚΟ

ΠΑΣΟΚ: *finita la musica!*

ΤΑ ΠΡΩΤΟΣΕΛΙΔΑ, την επομένη του συνεδρίου του ΠΑΣΟΚ, φυσικά διέφεραν... Από το: «Κυρίαρχος με τραύμα 34%» (της *Ελευθεροτυπίας*) ή το: «Imperium Σημίτη στο... όνομα του Ανδρέα» (του *Βήματος*) ως το «Πανωλεθρία Σημίτη» (της *Απογευματινής*) ή το: «Το πανηγύρι τελείωσε, τα προβλήματα μένουν» (του *Αδέσμευτου Τύπου-Ρίζου*) –κάτι σαν το «Finita la musica, passata la festa» ή, για ν' ακριβολογούμε: Finito il congresso, i problemi restano...

ΒΕΒΑΙΑ το 63,4% με το οποίο επανεξελέγη πρόεδρος του κόμματος ο πρωθυπουργός Κ. Σημίτης, δεν είναι καθόλου μικρό ποσοστό. [Στο προηγούμενο συνέδριο είχε εκλεγεί με 54,9%]. Φαίνεται, όμως, ότι το 63,4% δεν ικανοποίησε την «εκσυγχρονιστική ηγεσία» η οποία, ύστερα από τόσες «αναπαλαιώσεις» (έφθασε να υιοθετήσει ακόμα και την τριτοκοσμική «Διακήρυξη της 3 του Σεπτεμβρίου»...) περίμενε «ένα τουλάχιστον 70%». Η συνέχεια είναι γνωστή: Το 63,4% (στο σύνολο των συνέδρων), μπορεί να διαβασθεί –μας είπαν– ως 65,7% (στο σύνολο των ψηφισάντων) ή ως

68,5% στο σύνολο των εγκύρων ψηφοδελτίων... Όπως και αν έχει το πράγμα, βέβαιο είναι ότι στην κάλπη βρέθηκαν 3.723 ψηφοδέλτια με το όνομα του Κ. Σημίτη, 1.708 λευκά και 235 άκυρα, που έγραφαν διάφορα σημειολογικά, όπως: «Ανδρέας», «Οτσαλάν», «αίσχος» ή «Τσουνκάτο, ρόμπα, ναϊρόμπα», κ.ά. Τελικά, στην ψηφοφορία για την εκλογή του προέδρου του ΠΑΣΟΚ πήραν μέρος 5.666 σύνεδροι, από τους 5.868 που ήταν συνολικά εγγεγραμμένοι.

ΩΣΤΟΣΟ, όλα τα παραπάνω δεν αναιρούν την «κυριαρχία Σημίτη» –την κυριαρχία του «εκσυγχρονιστικού μπλοκ» –μια και, από την πρώτη μέρα του συνεδρίου, ο πρωθυπουργός και υποψήφιος πρόεδρος κατάφερε να διεμβολίσει (αλλά και να ευτελίσει –στο όνομα της ενότητας του κόμματος...) τη λεγόμενη «εσωκομματική αντιπολίτευση». Όσοι το παίζετε εθνόφρονες, πατριώτες, υπερπατριώτες, όσοι ερωτοτροπείτε με το ενδεχόμενο πολεμικής σύγκρουσης με την Τουρκία, όσοι πιστεύετε ότι η εξωτερική πολιτική είναι υπόθεση δημαγωγίας ή εθνοκαπηλείας ανεύθυνων ιδιωτών, το

παίζετε 'παρακράτος. Και εκείνοι πρωτοπαλίκαρα της εσωκομματικής αντιπολίτευσης) δεν μπόρεσαν ν' θρώσουν έναν οποιονδήποτε συγκριμένο αντίλογο.

ΚΑΤΑ ΤΑ ΑΛΛΑ, στο συνέδριο έγινε πολιτικός διάλογος, δεν συζητήκαν ούτε σχέδια, ούτε προγράμματα, τε, βέβαια, η σχέση κόμματος-κοινωνίας (Οι ελάχιστες εξαιρέσεις δεν αναιρούν την κοινή διαπίστωση). Άλλο τόσο, συζητήθηκε θέμα συμμαχιών (με Αριστερά), προφανώς γιατί ο πρωθυπουργός φοβήθηκε ότι μια τέτοια συζήτηση θα απομάκρυνε «το όραμα της κηφισίας», τόσο στις ευρωεκλογές, όσο στις εθνικές εκλογές του 2000! Υπήρξε όμως, μια συνεχής αναφορά στην «πανδρεϊκή παράδοση», στο «παπανδρεϊκό μοντέλο» (στο όνομα των «καθαροκρασιών», των «καθαρών σχισμών»...) και, φυσικά, επιστρατεύθηκαν Αραφάτ –όπως ο Αείμνηστος είχε στρατεύσει, κάποτε τον Ντινέλ Οργκα... –για ν' αποδείξουμε ότι, να είμαστε απηνείς και τρισόλβιοι Ευρωπαίοι, πλην διατηρούμε τους δεσμούς μας

Α' εξάμηνο 1995

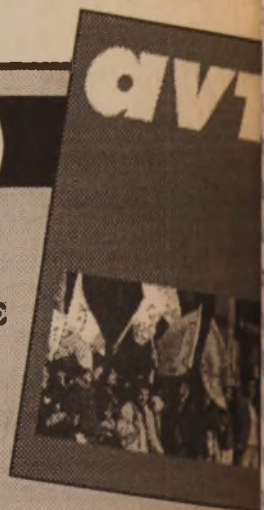
ΚΥΚΛΟΦΟΡΟΥΝ ΝΕΟΙ ΤΟΜΟΙ ΤΟΥ ΑΝΤΙ (1995)

ΠΟΛΥΤΙΜΟΣ ΒΟΗΘΟΣ

Έτοιμοι οι νέοι τόμοι του Αντί. Στα γραφεία του περιοδικού μπορείτε να προμηθευτείτε μέχρι και τον τόμο ΜΓ' (Β' εξάμηνο 1995, δηλαδή μέχρι και το τεύχος 594).

Θα βρείτε, επίσης, τους τόμους των προηγούμενων ετών.

Στους τόμους του Αντί έχετε καταγεγραμμένη τη σύγχρονη ιστορία μας.

Β' εξάμηνο 1995

τελευθερωτικά κινήματα! [Με έναν φάτ απομακρύνεις, άλλωστε, και το ασμα του Οτσαλάν].

ΚΕΤΟ ΣΗΜΙΤΗ» ΟΤΑΝ ΩΥΠΟΥΡΓΟΣ ΑΝΑΚΑΛΥΠΤΕΙ «ΕΚΤΟΣ ΤΩΝ ΤΕΙΧΩΝ»...

Ι ΜΕΤΑ το συνέδριο -τι; Πώς θα ίσει το ΠΑΣΟΚ τις ευρωεκλογές κυρίως, τις εθνικές εκλογές; Στο συ-
ιο έγινε πολύς λόγος περί «σοσιαλι-
»... Ο «σοσιαλισμός», όμως, καθό-
εν αποκλείει τις «μεταλλάξεις» -τον
του Χρηματιστηρίου. Γι' αυτό το
ΟΚ, ως «σοσιαλιστικό-αριστερό
α που είναι», σκέφθηκε ν' ανοίξει τη
κλέους και για τους μικρομεσαίους.
είναι έτοιμο το νομοσχέδιο για την
γωγή στη Νέα Χρηματιστηριακή
ιά (όπως θα ονομάζεται) 7.500 επι-
σεων μικρού και μεσαίου μεγέθους,
ια κεφάλαια, από 100 εκατ. δραχμές
άνω!

ΛΑ ΤΟ κύριο όπλο, με το οποίο θα
ηθούν τουλάχιστον οι εθνικές εκλο-
οι ευρωεκλογές -φευ! είναι πολύ κο-
θα είναι το «πακέτο Σημίτη», όπως το
αλεί Το Βήμα, και που στηρίζεται
21 δισεκατομμύρια ευρώ που θα
μιευθούν από την Ευρωπαϊκή Ένω-
ος το 2006), στο πλαίσιο του Γ' Κοινο-
Πλαισίου Στήριξης. Υπάρχει, όμως,
ο «Πακέτο της ένταξης», που θα προ-
ι από τη μεγάλη εξοικονόμηση που
χουμε σε τοκοχρεολύσια του Δημοσί-
καθώς, μάλιστα, θα αποκλιμακώνο-
τα επιτόκια, θα έχουμε ολοένα και
σσότερα δισεκατομμύρια δραχμές,
ρόνο, διαθέσιμα...

ΛΑ ΤΑ παραπάνω, προκύπτουν από
λειστικές δηλώσεις του ίδιου του Κ.
τή, στο πρώτο φύλλο του ημερήσιου
ατος, την περασμένη Δευτέρα (ε, να
τηρίζουμε το νέο «στοίχημα» του κ.
Λαμπράκη;...) και που προαναγγέλ-
φοροαπαλλαγές, αυξήσεις και νέες
ωνικές πολιτικές για τα ασθενέστερα
ά στρώματα, όπως είναι οι συνταξι-
οι, οι άνεργοι -κοντολογίς οι «εκτός
τειχών». Με την ευκαιρία, ο πρωθυ-
γός καλεί όλους όσοι πιστεύουν στο
ίρημα της κυβέρνησής του -«ανεξάρ-
από πολιτικές πεποιθήσεις και κομ-
κές προελεύσεις»- «να δώσουμε μαζί
ιάχες γι' αυτά που έρχονται και όχι γι'
ά που πέρασαν». [Σχετικά, πολιτικοί

αναλυτές σημείωναν τις προσεκτικές, τη
φορά αυτή διατυπώσεις του κ. Κ. Σημίτη,
σε αντίθεση με τα όσα έλεγε, λόγου χάρη,
στις παραμονές των εκλογών του 1996,
όπου «εκσυγχρονισμός» ή «κεντροαριστε-
ρά» σήμαινε «προσχώρηση αριστερών στο
ΠΑΣΟΚ!» Πέρα από την επισήμανση αυ-
τή, ισχύει πάντοτε το: Ο καθείς και το
όπλο του].

ΤΟ ΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΟ ΤΕΛΕΣΙΓΡΑΦΟ ΕΚΠΝΕΕΙ — ΠΟΙΟΣ ΘΑ ΣΩΣΕΙ ΤΗΝ ΕΙΡΗΝΗ;

ΤΗΝ ΩΡΑ που γράφονται οι γραμμές
αυτές, ο Χόλμπρουκ ετοιμάζεται να μετα-
βεί στο Βελιγράδι, οι επιτελείς του
ΝΑΤΟ έχουν έτοιμα τρία σενάρια επι-
δρομών κατά «σερβικών στρατιωτικών
στόχων» (οι «Κρουζ», όπως είναι γνωστό,
δεν σκοτώνουν αμάχους ...), ενώ ο Σλό-
μπονταν Μιλόσεβιτς δεν φαίνεται, μέχρι
στιγμής τουλάχιστον, διατεθειμένος να
δεχθεί την παρουσία νατοϊκών δυνάμεων
στο έδαφος του Κοσσυφοπεδίου. Και, κα-
θώς η «στυφή» κυρία Μ. Ολμπράιτ κατε-
πείγεται -θεωρεί αδικαιολόγητη, ίσως
και «ανήθικη» την καθυστέρηση, στην
έναρξη των βομβαρδισμών- κανείς δεν
ξέρει τι τέχεται η επιούσα.

ΚΑΠΟΙΟΙ Αμερικανοί επιτελείς, όπως
ο επιτελάρχης, λ.χ. του Γενικού Επιτε-
λείου Αεροπορίας, πτέραρχος Μάικλ
Ράιαν, μπορεί να προειδοποιούν: «Η
σερβική αντιαεροπορική άμυνα είναι
σύγχρονη και ισχυρή, οπότε ενδέχεται να
χάσουμε αεροσκάφη». Ενώ, από την
πλευρά του, ο διοικητής των πεζοναυ-
τών, στρατηγός Κρούλακ, επιμένει:
«Υπάρχουν αναπάντητα ερωτήματα,
όπως η διάρκεια των επιθέσεων και η
στάση των συμμάχων». Παρ' όλα αυτά,
Λευκός Οίκος και Στέιτ Ντιπάρτμεντ εί-
ναι αποφασισμένοι να χτυπήσουν! Όχι,
βέβαια, για να προστατεύσουν τους Κο-
σοβάρους, αλλά για να επιβεβαιώσουν
την κυριαρχία τους στην περιοχή. Και
ενώ οι συνεννοήσεις μεταξύ Ουάσιγκτον
και Βρυξελλών κορυφώνονται -τα τε-
λεσίγραφα, κάποτε, εκπνέουν ... - ο
υπουργός Εξωτερικών της ΠΓΔ της Μα-
κεδονίας δηλώνει ότι η χώρα του «δεν θα
επιτρέψει στα εκεί ευρισκόμενα συμμα-
χικά στρατεύματα να εξαπολύσουν επί-
θεση κατά της Γιουγκοσλαβίας» ... Ποιος
θα σώσει την ειρήνη;

ANTHΝΩΡ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ

Σειρά: ΙΣΤΟΡΙΑ

(Αρχαία-Μεσαιωνική-Νεότερη)

NICHOLAS HAMMOND

Καθηγητής Πανεπιστημίου

ΤΟ ΘΑΥΜΑ ΠΟΥ ΔΗΜΙΟΥΡΓΗΣΕ Η ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ

NICHOLAS HAMMOND

ΤΟ ΘΑΥΜΑ
ΠΟΥ ΔΗΜΙΟΥΡΓΗΣΕ
Η ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ Φ. Κ. ΒΩΡΟΣ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΑΠΑΔΗΜΑ

“Το πιο πρόσφατο βιβλίο
του N. Hammond
για τη Μακεδονία”

Μετάφραση
Φ. Κ. Βώρος

Με 431 σελίδες, 51 εικόνες
και 20 χάρτες

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΑΠΑΔΗΜΑ

Προσφορά στον Πολιτισμό
Ιπποκράτους 8 Αθήνα
Τηλ.: 36.27.318

ΑΝ ΔΕΝ ΒΡΙΣΚΕΤΕ ΤΟ «ΑΝΤΙ»

Επειδή πολλοί φίλοι παραπονιούνται ότι δε βρίσκουν το «Αντί» στο περίπτερο που αγοράζουν τα έντυπα, τους παρακαλούμε να τηλεφωνούν στα γραφεία του περιοδικού (72.32.713 ή 72.32819) ή στο τηλέφωνο 176. Με τον τρόπο αυτό θα εντοπίζεται η έλλειψη του περιοδικού στο σημείο πώλησης εντύπων για να αποστέλονται αμέσως τεύχη. Είναι μπελάς, είναι φασαρία, αλλά θα βοηθήσει και σάς και το περιοδικό αυτό το τηλεφώνημα εφόσον η διανομή του θα βελτιωθεί. Για να μπορούν να βρίσκουν το «Αντί» οι φίλοι του.

ΑΚΡΙΒΑΙΝΕΙ ΤΟ «ΑΝΤΙ»

Πασχαλιάτικο δώρο σας ετοιμάσαμε! από το επόμενο τεύχος ακριβαίνει το «Αντί». Θα πωλείται προς 700 δραχμές το τεύχος. Μπορεί ο πληθωρισμός να μην ανεβαίνει— το αντίθετο μάλιστα— αλλά εμείς έχουμε δυσκολίες στην έκδοση. Για να μπορέσουμε να προχωρήσουμε πήραμε αυτήν την απόφαση. Θα έχετε βεβαίως παρατηρήσει ότι τα «μικροέξοδα της καθημερινής ζωής» έχουν ακριβύνει. Εφημερίδες, τσιγάρα και άλλα...

Εμείς υποσχόμαστε να καταβάλουμε κάθε προσπάθεια ώστε το «Αντί» να βελτιωθεί, να ανοίξει σε νέα θέματα, στην σύγχρονη προβληματική.

Θα μεταβληθούν φυσικά και οι συνδρομές. Αυτό όμως δεν θα ισχύσει για όσους γραφούν ή ανανεώσουν τη συνδρομή τους στη διάρκεια ενός μηνός από σήμερα. Ως την Πρωτομαγιά, για όσους εγγραφούν νέοι συνδρομητές ή ανανεώσουν μέχρι τότε τη συνδρομή τους, ισχύει η σημερινή τιμή.

Επωφεληθείτε λοιπόν και εγγραφείτε τώρα συνδρομητές στο «Αντί».

Μετά την πρωτομαγιά, η αξία των συνδρομών θα είναι:

Για το εσωτερικό, ετήσια συνδρομή 13.000 δραχμές, για την Ευρώπη 82 δολάρια και για τις χώρες της Ασίας, τις ΗΠΑ, την Αυστραλία και τον Καναδά 96 δολάρια ΗΠΑ.

Για εξάμηνες συνδρομές, η αξία θα είναι αντίστοιχα 6.500 δραχμές για την Ελλάδα, 41 δολάρια για τις ευρωπαϊκές χώρες και 48 δολάρια για τις λοιπές χώρες.

ΑΠΑΝΤΕΙΣΤΕ ΣΤΗΝ ΕΡΕΥΝΑ

Στο τεύχος που κρατάτε στα χέρια σας περιέχεται ένα ερωτηματολόγιο. Όμοιο ερωτηματολόγιο που έχουν περιληφθεί στο «Αντί» κατά το παρελθόν. Τα στοιχεία που θα συλλέξουμε από την έρευνα αυτή αφού επεξεργαστούμε, θα αποτελέσουν για μας το οδηγό σε αλλαγές για τη βελτίωση της ύλης και της εμφάνισης του περιοδικού.

Ζητούμε από σας να αφιερώσετε λίγο από το χρόνο σας και να στείλετε το ερωτηματολόγιο συμπληρωμένο, στα γραφεία του περιοδικού στη διεύθυνση Δημοχάρους 60, 115 21 Αθήνα.

Εμείς θα κά-

νουμε ένα μικρό δώρο σε όλους που θα αποστείλουν συμπληρωμένο το ερωτηματολόγιο.

Στο τέλος του ερωτηματολογίου έχει προβλεφθεί χώρος

όπου μπορείτε να γράψετε τα πλήρη στοιχεία της διεύθυνσής σας ή της διεύθυνσης ενός/μιας φίλης σας στους οποίους θα κάνουμε δώρο μια τριμηνιαία συνδρομή.

Η προσφορά ισχύει φυσικά και για όσους είναι ήδη συνδρομητές: Θα πάρουν άλλα έξι (6) τεύχη δωρεάν.

Η γνώμη σας για το «Αντί» είναι πολύτιμη για μας. Μια μικρή ανταμοιβή από μέρους μας είναι η τριμηνιαία συνδρομή-δώρο.

Ο ΕΝΤΕΧΝΟΣ ΛΟΓΟΣ ΣΗΜΙΤΗ

Ενδυόμενος την λεοντή του λαϊκιστή για τις ανάγκες της εικόνας του μέσα στο κόμμα κατά το 5ο Συνέδριο του Πασόκ, ο Σημίτης κατάρφερε να προσφέρει μιαν ασυνήθιστη αντιστροφή της έννοιας του έντεχνου λόγου: Ο διανοούμενος που έδωσε τις μάχες του για την ανύψωση του επιπέδου του προβληματισμού στο κόμμα και στην κοινωνία να καταστρέφει τεχνηέντως τον λόγο του και να ανεβάζει τα ντεσιμπέλ.

Βεβαίως ισχυρίζονται πολλοί ότι ο Σημίτης πλέον ακολουθεί

ακριβώς τον δρόμο που χάραξε ο Ανδρέας Παπανδρέου. Η διαφορά ωστόσο είναι σημαντική: Ο Παπανδρέου ήταν συνεπής λαϊκιστής και χρησιμοποιούσε την ίδια γλώσσα σε κάθε μαζικό ακροατήριο ενώ ο Σημίτης έκανε για πρώτη φορά αυτήν την παλινδρόμηση. Ήταν μια συμβολική πράξη του διανοούμενου για να καλύψει τις ανάγκες της στιγμής διασώζοντας ένα υπέροχο αγαθό, τον εαυτό του, μια θυσία με εθνική προοπτική.

Αυτή η επιλογή Σημίτη φωτίζει με ασυνήθιστο τρόπο τα πολιτικά πράγματα. Ο έντεχνος

Σημιτικός λαϊκισμός χρησιμοποιείται αποκλειστικά ενα-

ντίον του "λαού" του Πασόκ και όχι εναντίον όλου του λαού όπως ο λαϊκισμός του Παπανδρέου. Κατά κάποιο τρόπο Σημίτης τιμωρεί έτσι το ΠΑΣΟΚ και τα άλλα ΠΑΣΟΚ που δεν είναι δικά του.

Τέλος, για πρώτη φορά ο έντεχνος λαϊκισμός έμμεσα συμβίρεται ως θεραπεία για το πρόβλημα όλων μας, για να μη χαθούν οι κατακτήσεις των εκσυγχρονιστών και για να πιάσουν τα πόδια οι θυσίες του λαού κατά την πορεία προς την ΟΝΕ και πέρα από το Δύο Χιλιάδες.

Σ. Καφαντάρης

ΣΩΜΑ ΕΛΛΗΝΙΔΩΝ ΟΔΗΓΩΝ

Ύστερα από εντολή της Γενικού Εφόρου Σώματος Ελληνίδων Οδηγών (έδρα Ξενοφώντος 10) καμιά βοήθεια δεν πρέπει στο εξής να παρέχεται στους Κούρδους πρόσφυγες. Μέχρι πρότινος ομάδες Οδηγών και οι περιφερειακές διευθύνσεις στήριζαν και βοηθούσαν τους Κούρδους. Τώρα η εντολή λέει «μακριά από τους Κούρδους». Αν επιθυμείτε να τους βοηθήτε αυτό μπορεί να γίνει μόνον σε προσωπικό επίπεδο.

Είναι να απορεί κανείς πώς εκπορεύθηκε αυτή η απόφαση. Σύμπλευση με ένα γενικό κλίμα που κυριαρχεί σήμερα; Ας μην ξεχνάμε πάντως ότι οι άξονες του Οδηγισμού είναι:

- προσωπική ανάπτυξη
- αγάπη στη φύση και
- προσφορά.

Ε, δεν πειράζει, αν αυτό το τελευταίο, δηλαδή την προσφορά την επιμερίζουμε και την παρέχουμε σύμφωνα με νέες επιλογές... Εδώ καταλήξαμε μετά από την επικράτηση των «ψύχραιμων». **Χ.Ν.**

ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ ΚΑΙ ΤΟ ΚΟΥΡΔΙΚΟ

Το Συμβούλιο της Ευρώπης είναι το κύριο όργανο προστασίας και προώθησης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των μειονοτήτων. Ο σημερινός γενικός γραμματέας του Συμβουλίου της Ευρώπης, ο κύριος Daniel Tarschys ένωσε την ανάγκη να «απολογηθεί» με άρθρο του που δημοσιεύθηκε στην έγκυρη εφημερίδα *Le Monde* στις 12 Μαρτίου, για την αδυναμία του Συμβουλίου της Ευρώπης να πάρει μια σαφή θέση για το Κουρδικό και την υπόθεση Οτσαλάν. Διαβεβαιώνει τους αναγνώστες της έγκυρης εφημερίδας ότι η υπόθεση Οτσαλάν θα συζητηθεί στη διαρκή επιτροπή του Συμβουλίου της Ευρώπης που θα συνέλθει στη Ρώμη στις 31 Μαρτίου.

Ο ίδιος δεν φαίνεται να ανησυχεί για τις παραβιάσεις των ανθρωπίνων στην Τουρκία γιατί «οι

Τούρκοι είναι Ευρωπαίοι» κι αν αυτή την περίοδο χαρακτηρίζονται από μια «εσωστρεφή αυτοαπομόνωση», είναι βέβαιο ότι «θα επιλέξουν μια ευρωπαϊκή στρατηγική που θα στηρίζεται στις αξίες μας και στις κοινές εμπειρίες μας».

Κατά τον κύριο γενικό γραμματέα του Συμβουλίου της Ευρώπης δεν θα πρέπει λοιπόν η Ευρώπη να ανησυχεί για τις παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στην Τουρκία.

Τα ανθρώπινα δικαιώματα στη σύγχρονη διεθνή κοινωνία δεν αποτελούν μόνο εσωτερικό πρόβλημα μιας χώρας αλλά αντικείμενο παρέμβασης της διεθνούς κοινότητας. Προφανώς αυτό δεν ισχύει για όλους, μας λέει περίπου ο κύριος Tarschys.

Σ.Ν.

ΣΑΝ ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΠΟΥ ΞΥΠΝΑ...

Ό,τι και να πεις οι Πασόκοι έχουν πλάκα: ιδιαίτερα όταν θεωρησιολογούν άνευ θεωρίας, ένεκα έπεις το συνέδριο, οι πρωτοπασάτοι «κινηματίες» Όπως α παράδειγμα ο κ. γενικός γραμματέας όταν ανεφώνησε το ξεδιάρικο, πλην αφελές: *Ξανηφαίστειο που ξυπνά πτά γενιές σβηστό!*

Η γέενα πυρός της Βίβλου ήρθε κι έδεσε με την επιτυχία της Πρωτοψάλτη. Έτερος πρωτοψάλτης του Συνεδρίου –άμα και γεφυροποιός– επανέλαβε το αθάνατο «ΠΑΣΟΚ του Μέλλοντός τους» και η όλη εκδήλωση κύλησε μέσα στις μουσικές και τη γιορτή. Ήταν βλέπετε που υπερίπτατο και η σκιά του Μακαριστού στα πέριξ ο οποίος,

όσο να πεις, τα γούσταρε τα τσιφτετέλια και τα όργανα. Απ' την άλλη, τα όργανα των εκσυγχρονιστών σιώπησαν σεμνοπρεπώς όταν η συζήτηση γυρνούσε στα φλέγοντα θέματα της εποχής: τον επαναπροσδιορισμό της Ευρωπαϊκής Ένωσης ώστε να καταστεί αληθινά Ευρώπη των λαών, την ανεξέλεγκτη ανεργία, τον ρόλο της Αριστεράς στην

εποχή της παγκόσμιας ομογενοποίησης και της νέας –χρηματιστηριακής– τάξης κ.λπ. Εδώ, φευ, «σβηστήκανε οι φωτιές οι πλάστρες μες τη χώρα». Κι ας αλαφιάζονται οι Εστιάδες του Γρυπάρη. Η παιδεία των συνέδρων εξαντλείται στον Κακαουνάκη. Σςςς. Κανέναν δεν συμφέρει να ξυπνήσουν...

Μ.Σ.

ΜΝΗΜΗ

Αντί άλλου λόγου, χάριν της επετείου της 25ης Μαρτίου, νομίζω πως αξίζει η μικρή φράση του Μπαλζάκ: «Μαζί με τη μοναρχία χάσαμε την τιμή, μαζί με τη θρησκεία των πατέρων μας τη χριστιανική αρετή και με τις ατελέσφορες προσπάθειές μας για την εξουσία, τον πατριωτισμό μας. Σήμερα μονάχα στον εγωισμό μπορούμε να στηρίξουμε την κοινωνία. Τα άτομα πιστεύουν μόνο στον εαυτό τους». Την έγραψε για την δική του Επανάσταση και βλέποντας την εξέλιξή της. Ταιριάζει γάντι και στη δική μας περίπτωση.

Α.Δ.

ΔΕΝ ΥΠΑΡΧΕΙ ΚΑΠΝΟΣ ΧΩΡΙΣ ΦΩΤΙΑ

Το τελευταίο διάστημα οι αναφορές για επενδυτικά σχέδια «αξιοποίησης» του ποταμού Λούσιου για την παραγωγή ενέργειας πυκνώνουν και οι διαψεύσεις των αρμοδίων κάθε άλλο παρά καθησυχαστικές είναι. Η εφημερίδα *Κέρδος* αναφέρει (15-1-1999) ότι η εταιρεία ΔΙΕΚΑΤ υπέγραψε σύμβαση 4,5 δισ. δρχ. για την κατασκευή δύο υδροηλεκτρικών σταθμών ισχύος 4,8 και 3,5 μεγαβάτ στον ποταμό της Αρκαδίας Λούσιο με τη γερμανική εταιρεία *Wasserkraft*. Τη συμφωνία αυτή τη συνδύαζε με την πολυθρύλητη απελευθέρωση της αγοράς ενέργειας και τόνιζε ότι έχουν εξασφαλιστεί οι απαιτούμενες από τη ΔΕΗ άδειες. Ο ποταμός Λούσιος δεν είναι απλώς ένα ακόμα προς εκμετάλλευση ποτάμι. Μαζί με το μοναδικό φαράγγι παίζει σημαντικό ρόλο στην ισορροπία του οικοσυστήματος και οι προτάσεις για τη δημιουργία οικολογικού πάρκου στο Μαίναλο, όπου ζει η υπό εξαφάνιση βίδρα, περιμένουν ακόμα

απάντηση από τους αρμόδιους που θυμούνται την βιώσιμη ανάπτυξη σε συνέδρια και διεθνείς διασκέψεις, αλλά την ξεχνούν αμέσως μετά συνεχίζοντας την οικο-κτόνα πολιτική τους.

Ο βουλευτής της περιοχής κ. Τατούλης καταθέτει την ερώτηση στα αρμόδια υπουργεία και ζητά να μάθει αν αληθεύουν τα δημοσιεύματα του τύπου και αν ναι να κατατεθούν:

- α. Η θετική γνωμοδότηση της αρχαιολογικής υπηρεσίας
 - β. Οι εγκριθείσες μελέτες περιβαλλοντικών επιπτώσεων
 - γ. Η απόφαση νομάρχη περί αλλαγής χρήσης γης
 - δ. Οι αποφάσεις προέγκρισης χωροθέτησης των έργων από την αρμόδια περιφερειακή διεύθυνση
 - ε. Οι γνωμοδοτήσεις των τριών Εφορειών Αρχαιοτήτων
 - ζ. Το σχετικό παραχωρητήριο.
- Απαντώντας ο υπουργός ΠΕΧΩΔΕ κ. Λαλιώτης αναφέρει μεταξύ άλλων ότι δεν έχει δοθεί προέγκριση χωροθέτησης από

την αρμόδια διεύθυνση για την ίδρυση των υδροηλεκτρικών σταθμών κι ότι «το ΥΠΕΧΩΔΕ δεν πρόκειται ποτέ σε καμιά περίπτωση να συναινέσει ή να εγκρίνει καμμία εγκατάσταση υδροηλεκτρικής μονάδας που θα διακυβεύσει την οικολογική ισορροπία του Λούσιου». Η απάντηση του κ. Υπουργού όμως αφήνει κάποιες «παραθυράκια» ανοιχτά. Ενώ θα μπορούσε να αναφέρει ότι δεν θα δοθεί άδεια για καμμία εγκατάσταση υδροηλεκτρικής μονάδας προσθέτει την καθόλου αθώα διατύπωση «... που θα διακυβεύσει την οικολογική ισορροπία» κι όλη η υπόθεση μένει στον αέρα. Γιατί οι υπηρεσίες του μπορούν άνετα να γνωμοδοτήσουν ότι οικολογική ισορροπία δεν θα διαταραχτεί. Το έχουμε ξαναδεί τι σενάριο. Και ναι μεν η επένδυση μπορεί να μη γίνει στην παρούσα φάση πάντως ήταν μια πρόβλεψη νεράλε για το άμεσο μέλλον. Είναι βέβαιο ότι και ο Λούσιος έχει μπει σε περιπέτειες.

Ν.Μολ

Ο ΜΑΧΗΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΑΣ

Πρόσφατα χάθηκε ένας από τους κορυφαίους έλληνες διεθνολόγους με διεθνή αναγνώριση, ο Κρατερός Ιωάννου. Πνεύμα ανήσυχο με κριτική σκέψη και αιρετικές απόψεις, ένας δυναμικός διεθνολόγος ο Κρατερός Ιωάννου, ενέπνεε σιγουριά για τα θέματα που χειριζόταν.

Γεννήθηκε στη Θεσσαλονίκη το 1935 και σπούδασε στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο. Στη συνέχεια ειδικεύθηκε στο Διεθνές Δίκαιο και το 1971 αναγορεύθηκε διδάκτωρ του Διεθνούς Δικαίου του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου.

Το 1977 εξελέγη καθηγητής του Δημοσίου Διεθνούς Δικαίου και του Ευρωπαϊκού Κοινοτικού Δικαίου στο Δημοκρίτειο Πανεπι-

στήμιο Θράκης. Οκτώ χρόνια αργότερα, μετά το θάνατο του καθηγητή Δημήτρη Ευρυγένη, τον διαδέχθηκε στη θέση του προέδρου και διευθυντή του Κέντρου Διεθνούς και Ευρωπαϊκού Οικονομικού Δικαίου με έδρα τη Θεσσαλονίκη, θέση την οποία κράτησε μέχρι το 1997 όταν επελέγη για τη θέση του έλληνα δικαστή στο Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων στο Λουξεμβούργο.

Από το 1989 έως το 1992 υπήρξε πρόεδρος της επιτροπής εμπειρογνομόνων για τη βελτίωση της διαδικασίας στο πλαίσιο της σύμβασης για την προάσπιση των δικαιωμάτων του ανθρώπου του Συμβουλίου της Ευρώπης.

Ήταν επικεφαλής της ομάδας των συνηγόρων της Ελληνικής Δη-

μοκρατίας στην προσφυγή της Ευρωπαϊκής Επιτροπής κατά της Ελλάδας για τα μέτρα του Φεβρουαρίου 1994 σε βάρος της ΠΓΔΜ, υπόθεση που κέρδισε ως γνωστόν η Ελλάδα. Η ελληνική ομάδα των συνηγόρων είχε προβάλει τότε τη δυνατότητα στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Δικαίου, μια χώρα να λαμβάνει μέτρα για την προάσπιση των εθνικών της συμφερόντων ακόμη κι αν αυτά θίγουν άλλες χώρες-μέλη.

Το Σεπτέμβριο του 1995 ήταν ο νομικός σύμβουλος της ελληνικής κυβέρνησης στην κατάρτιση της ενδιάμεσης συμφωνίας με την ΠΓΔΜ.

Συμμετείχε μαζί με τον καθηγητή Α. Φατούρο στην ομάδα εμπειρογνομόνων για τον ελληνοτουρκι-

κό διάλογο. Αποχώρησε από την ομάδα αυτή (αντικαταστάθηκε από τον καθηγητή Θ. Κουλουμπασιώτη) όταν τον Οκτώβριο του 1997 απολαβε τα καθήκοντά του στο Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων.

Ο Κρατερός Ιωάννου δίδαξε ελληνικά και ξένα πανεπιστήμια μετείχε σε όργανα και διασκέψεις πολλών διεθνών οργανισμών, σημαντική ήταν η συνεισφορά στο Υπουργείο Εξωτερικών, μέλος του επιστημονικού Συμβουλίου και ως επίτιμου νομικού συμβούλου.

Η διεθνολογική κοινότητα έσπευσε να αποχαιρετήσει ένα κορυφαίο μέλος της που διέκρινε η επιστημονική του ικανότητα και μεθοδικότητα.

Σωτήρης Ντά

ΟΙ ΠΡΕΣΒΕΙΣ ΚΑΙ ΑΠΟ ΤΙΣ ΕΚΘΕΣΕΙΣ ΤΟΥΣ ΚΡΙΝΟΝΤΑΙ

Η έκθεση Κωστούλα έγινε αφορμή για ποικίλα σχόλια, από καγχασμούς για τα γραφικά ψευδώνυμα *διδ. Κατεχάκη*, *Μεγάλος Τραγουδιστής* που χρησιμοποιήσε το γραφείο Παγκάλου μέχρι την ενοσίχληση Σημίτη ότι παρέδωσε τον Οτσαλάν στους Τούρκους. Ακόμα και η 17η Νοέμβρη εύσημα στον Πρέσβη Κωστούλα ώντας πληροφορίες από την έκθεση. Βεβαίως απαιτείται η δημοσιοποίηση των στοιχείων για να λάμψει η αλήθεια, αλλά η έκθεση δίνει ορισμένες ενδείξεις διαστάσεις της απόδοσης της κρατικής μηχανής ενγένη, περιλαμβανομένης της Ελληνικής Πρεσβείας στην Κένυα. Η στιγμή η έκθεση δεν κρίνεται ουσία της αλλά ένα πρώτο συμπέρασμα βγαίνει αβίαστα είναι η εμφανής προσπάθεια του συντάκτη της να γίνετα της αναλυτικώτατης παράθεσης των αρεστών στον παραλήπτη της, ΠΕΕ (όπως αναγράφεται στην έκθεση, ήδη είχε αναγορευτεί σε ΥΠΕΞ). Δευτερευόντως παρατηρείται εκπληκτική προσπάθεια και αρρωστημένη προσήλωση λεπτομέρεια, τα τετριμμένα και τα πλατασμός κάνει εντύπωση ιδίως στη έκθεση δόθηκε με την μορφή κρυπτογραφημένου τηλεγραφήματος που θα προφανώς μεγαλύτερο κόπο για να

μεταγραφεί. Ο κύριος Πρέσβης για οικονομία αποκόπτει μόνο τα άρθρα και ορισμένα συνδετικά μόρια ενώ αφήνει την περιγραφή αχαλίνωτη. Σταχυολογούνται ενδεικτικά στοιχεία μόνο μέχρι και την ημέρα άφιξης Οτσαλάν στην Κένυα, για συντομία:

...Μαζί με συνεργάτη μου εκτιμήσαμε ότι αεροπλάνο επρόκειτο μεταφέρει κάποιον αξιωματούχο Σέρβο ή Σερβοβόσνιο, οποίος αντιμετώπιζε προβλήματα... (ο κ. Πρέσβης μεταφέροντας τις παντάπασιν άχρηστες σκέψεις του δεν υποπεύεται ότι μπορεί να δημιουργήσει και άλλο διπλωματικό πρόβλημα).

...Σημειώνω ότι άφησα Κενυάτη οδηγό πρεσβείας σε αεροδρόμιο διότι χώρος αυτοκινήτων δεν επαρκούσε για μεταφορά αφιχθέντων... (ίσως ο κ. Πρέσβης το γράφει για να στηρίξει πληρωμή ταξί για τον οδηγό του κατά την επόμενη αποστολή διπλωματικών στην κεντρική υπηρεσία)

...Υπογράφων πάντως ανεγνώρισε αμέσως Οτσαλάν ενώ συνεργάτης του λίγο αργότερα... (Ευτυχώς που η αναγνώριση έγινε ιεραρχικά. Αν είναι δυνατόν να αναγνωρίσει τον Οτσαλάν οιοσδήποτε προ του Πρέσβεως! Αλλά εντέλει τι σημασία έχει, άλλωστε τον είχαν ήδη αναγνωρίσει τόσοι άλλοι).

...Ταξιδιώτες είναι άπαντες κατάκοποι και άγρυπνοι. Μετά μεσημεριανό φαγητό

σπεύδουν για ύπνο, εξαιρέσει κ. Καλεντερίδη...

(ο Πρέσβης κατασκοπεύων τον κατάσκοπο)

...Απόγευμα κ. Καλεντερίδης αναχωρεί με κ. Διακοφωτάκη από κατοικία με κατεύθυνση Πρεσβεία. Κος Καλεντερίδης επιθυμεί αποστείλει μήνυμα σε υπηρεσία του και μεταβιβάσει μήνυμα κ. Αριστείδου σε γυναίκα του ότι είναι καλά... (περιγράφονται προθέσεις στη θέση πράξεων που και αυτές δεν είναι αυτόχρημα ενδιαφέρουσες).

Αυτά τα ολίγα από το πρώτο 24ωρο της αναφοράς. Ασφαλώς και οι άλλες ημέρες θα έχουν τα δικά τους και ίσως εκεί προκύπτουν και σοβαρότερες αρνητικές ενδείξεις περί την απόδοση της Πρεσβείας μας στην Κένυα όπως ανοργανωσιά, αναποφασιστικότητα, και αδυναμία να σκιαγραφήσει την κατάσταση με ακρίβεια και να προτείνει λύσεις στο ΥΠΕΞ τις οποίες να υποστηρίξει σθεναρά, ακόμα και μέχρι παραιτήσεως.

Ό,τι και αν βρεθεί με την ανάλυση περιεχομένου ένα είναι βέβαιο: Ο τρόπος που έχει γραφτεί το πρώτο κεφάλαιο της έκθεσης εκθέτει το διπλωματικό σώμα τουλάχιστον όσο η ουσία της έκθεσης τις άλλες υπηρεσίες που αναμίχτηκαν σε αυτήν την τραγωδία.

Σ. Καφαντάρης

ΤΟ ΑΙΓΑΙΟ

Η επιστήμων κα Άννα Φραγκουδάκη διαμαρτύρεται στο σαββατιάτικο ένθετο των Νέων της 20ης Μαρτίου, "...για το δικαίωμα των κρατών σε εδαφικές διεκδικήσεις, επεκτατικές πολιτικές και έλεγχο περιοχών...". Μάλιστα, καταλάβαμε μαντάμ. Για να είσαι σήμερα προοδευτικός και διεθνιστής Έλληνα, πρέπει να παραδώσεις με χαμόγελο την περιοχή του Αιγαίου στην Τουρκία δια πάσαν χρήσιν. Διότι, όσο και να έστυψα το μυαλό μου, δεν βρήκα άλλη περιοχή στην Ευρωπαϊκή επικράτεια της οποίας να αμφισβητείται ο κρατικός έλεγχος, παρά μόνον το Αιγαίο. Σωστά το λέω κα Φραγκουδάκη; Ή μήπως εννοείτε το Κοσσυφοπέδιο; Ή μήπως και τα δύο; Διαλέξτε ότ, ι νομίζετε.

Α.Δ.

Ο ΤΥΠΟΣ ΣΤΕΝΑΖΕΙ

Την Δευτέρα 22 Μαρτίου κυκλοφόρησε ως καθημερινή εφημερίδα -μετά από διακοπή πολλών ετών- το *Βήμα*. Η επανέκδοσή του Βήματος πολυδιαφημίστηκε. Σημαδεύτηκε όμως κυρίως από την αιφνιαστική υποβολή τυπογραφικής τροπολογίας σε νομοσχέδιο του υπουργού Ανάπτυξης κ. Βενιζέλου που υπέβαλαν οι βουλευτές της Ν.Δ. **Πρ. Αυλόπουλος** και του **ΠΑΣΟΚ** κ. **Χυτήρης**, σύμφωνα με την οποία επιτρέπεται στον ίδιο εκδότη να εκδίδει μέχρι και τρεις εφημερίδες. Το κωμικό της ιστορίας είναι ότι η εν λόγω τροπολογία στο νομοσχέδιο του κ. Βενιζέλου ανέτρεπε άλλο νόμο που ο ίδιος ο κ. Βενιζέλος είχε προτείνει και είχε ψηφιστεί όταν ήταν υπουργός Τύπου. το άλλο αξιο-

μνημόνευτο είναι ότι ο ίδιος ο κ. Βενιζέλος μίλησε στη Βουλή και εξήγησε ότι δεν χρειάζεται στον κ. **Λαμπράκη** ο νόμος διότι οι νομικοί του σύμβουλοι θα στηρίχθουν στην υπάρχουσα νομολογία προκειμένου να υπερπαιστούν το δικαίωμα του κ. Χυτήρη να βγάξει τρεις εφημερίδες και με τους υπάρχοντες νόμους! Τέτοια η ενημέρωσή του! Ο Τηλέμαχος Χυτήρης επέμενε -ως λιγότερο ενημερωμένος- στην τροπολογία «του». Εγγράφει υποθήκες για το μέλλον, ο άνθρωπος.

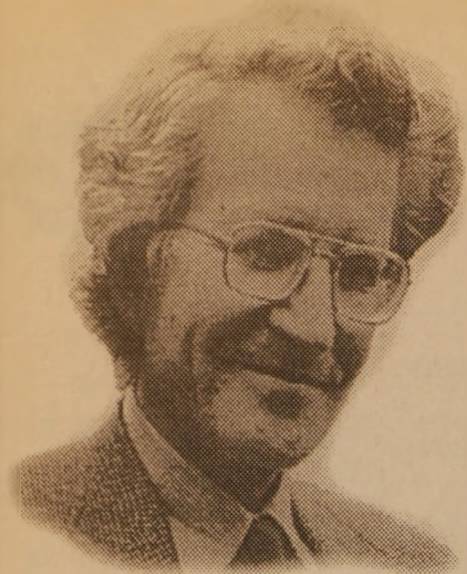
• Αλλά τις μέρες αυτές συνέβη και κάτι άλλο: οι απογευματινές εφημερίδες θα κάνουν και πρωινές εκδόσεις στο εξής. Την αρχή έκαμε η *Εξουσία* όταν πρώτη εγκαινίασε «πρωινή» αλλά και απογευματινή έκδοση. Φυσικά

οι αναγνώστες του Τύπου γνωρίζουν πολύ καλά ότι δεν είναι περισσότερο πληροφορημένες οι απογευματινές για διαφορά στυλ πρόκειται απλώς. Ε, τώρα και οι πρωινές θα γίνουν λίγο σαν τις απογευματινές και τούμπαν. Ο μεγάλος ανταγωνισμός άνοιξε και μάλλον οι μικρές εφημερίδες θα πληρώσουν τα σπασμένα.

• Η γενική εικόνα είναι αναρχία!
• Η άλλη σημαντική εξέλιξη έχει σχέση με το σύστημα διανομής. Όπως είναι γνωστό υπάρχουν δύο πρακτορεία διανομής του Τύπου. Το «κεντρικό» και το «μεγάλο» Στο Κεντρικό, που παραιτείται από χρόνια, έχει μετοχές ο **Κοσκωτάς** (τον θυμάστε;), στο «μεγάλο» μέχρι πρότινος, κύρια μέτοχος και Πρόεδρος ήταν η **Μαρία Χριστοδουλοπού-**

λου η οποία όμως απεχώρησε και αντεκατεστάθη από τον μέτοχο κ. **Τσαγγάρη**. Το παρασκήνιο είναι μεγάλο αλλά η ουσία βρίσκεται αλλού: Στον τομέα διανομής στόχευε από καιρό ο ΔΟΛ. Υπέβαλε αίτηση για άδεια αλλά απερρίφθη. Επανήλθε και μαζί με τον κ. **Χρήστο Τεγόπουλο** υπέβαλαν νέα αίτηση η οποία ενεκρίθη. Νέο, λοιπόν, Πρακτορείο Διανομής Τύπου στήνεται. Τί θα γίνει; Ο έλεγχος της διανομής περνά τώρα στα χέρια του ΔΟΛ και ό,τι αυτό σημαίνει. Ο κ. Λαμπράκης εκτός από τις πολλές εφημερίδες, τα περιοδικά, το κανάλι **MEGA**, τις εκτυπωτικές εγκαταστάσεις, θα ελέγχει και την διανομή του Τύπου. Δεν είναι λοιπόν παντοδύναμος και αδιαμφισβήτητος;

Μ.Δ.

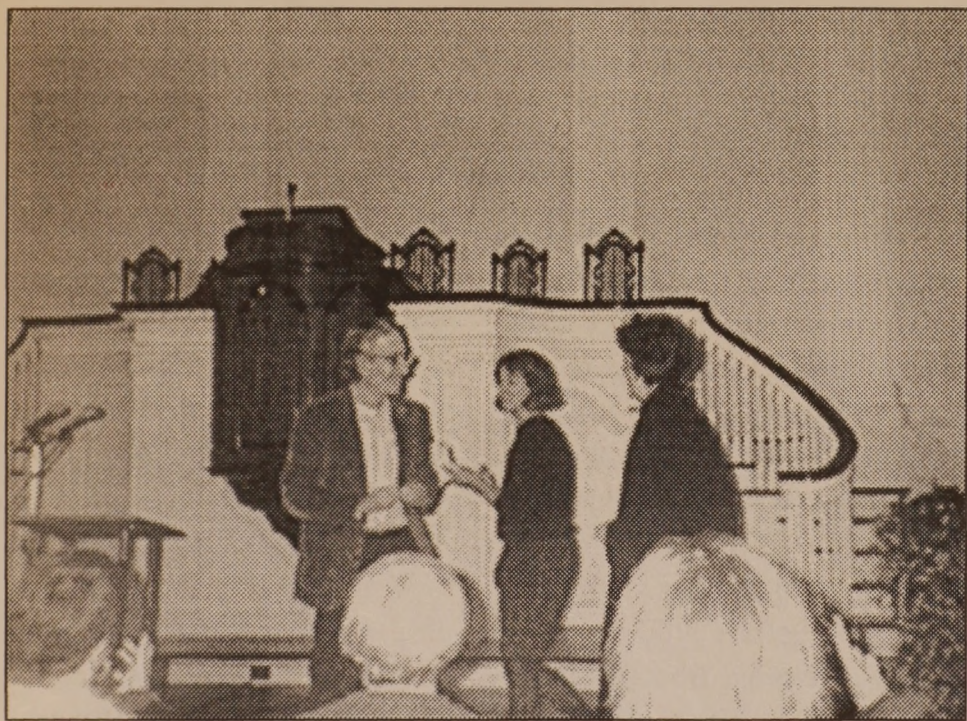
NOAM ΤΣΟΜΣΚΥ

Το κέρδος υπεράνω των ανθρώπων

του Νίκου Ράπτη

Ο Νόαμ Τσόμσκυ έχει πάντα κάτι ιδιαίτερα ερεθιστικό να ανακοινώσει. Το διαπιστώσαμε και στην πρόσφατη τηλεδιάσκεψη της Θεσσαλονίκης. Το Αντί έχει ήδη παρουσιάσει τρία από τα τέσσερα τελευταία βιβλία του. Σήμερα, παρουσιάζουμε το πιο πρόσφατο βιβλίο του, που κυκλοφόρησε πριν από λίγες εβδομάδες και έχει τίτλο:

*Το κέρδος υπεράνω των ανθρώπων:
ο νεοφιλελευθερισμός και η παγκόσμια τάξη.*

Ο Τσόμσκυ σε μία εκκλησία, έτοιμος για μια του διάλεξη.

Στο βιβλίο υπάρχει μια (δεκασέλιδη) εισαγωγή από τον Robert McChesney (καθηγητή στις επικοινωνίες στο Πανεπιστήμιο του Ιλινόις). Οι εισαγωγές στα βιβλία του Τσόμσκυ είναι μάλλον σπάνιες, αλλά όταν υπάρχουν είναι σημαντικές (όπως, π.χ., οι περίφημες εισαγωγές του C.P. Otero στο *Radical Priorities*, του 1981, και στο *Language and Politics*, του 1988).

Στην παρούσα εισαγωγή ο McChesney αναφερόμενος στον Τσόμσκυ γράφει: Εκπαίδευσε αναρίθμητους ανθρώπους, συμπεριλαμβανομένου και εμού (του McChesney) στο ότι η δημοκρατία είναι ένας αδιαπραγμάτευτος ακρογωνιαίος λίθος οποιασδήποτε μετα-καπιταλιστικής κοινωνίας στην οποία αξίζει να ζει κανείς και να αγωνίζεται για αυτήν.

Ο McChesney παρατηρεί ότι ο νεοφιλελευθερισμός απαιτεί θρησκευτική πίστη στις ιδέες του, μια και δεν μπορεί να παρουσιάσει λογικά επιχειρήματα για να τις υποστηρίξει. Δοθέντος ότι στις αρχές του 20ού αιώνα μερικοί κριτικοί χαρακτήριζαν το φαινομενισμό σαν «καπιταλισμό όχι με το γάντι», ο McChesney δέχεται ότι ο νεοφιλελευθερισμός είναι **πραγματικά** «καπιταλισμός όχι με το γάντι». Επίσης διαπιστώνει ότι το τελευταίο χαρτί του νεοφιλελευθερισμού είναι η προσπάθειά του να πείσει ότι δεν υπάρχει «εναλλακτική λύση».

Για τον McChesney ίσως η σημαντικότερη προσφορά του Τσόμσκυ είναι «η επιμονή του στις θεμελιώδεις δημοκρατικές τάσεις των λαών του κόσμου και το επαναστατικό δυναμικό που υπάρχουν μέσα σε αυτές τις ενστικτώδεις τάσεις». Και κλείνει την εισαγωγή του με την πρόβλεψη ότι τα χρόνια και οι δεκαετίες που έρχονται θα δουν φοβερές αναταραχές. Δέχεται δε ότι τα αποτελέσματα των αναταραχών αυτών δεν είναι προβλέψιμα και ότι αυτές δεν θα οδηγήσουν αυτόματα σε δημοκρατικές και ανθρωπιστικές λύσεις. Καταλήγει δε με τα λόγια του Τσόμσκυ ότι «είναι ενεργείς ως να μην υπάρχει πιθανότητα για αλλαγή, τότε εγγυάσαι ότι δεν θα υπάρξει αλλαγή προς το καλύτερο. Η επιλογή είναι δική μας».

Όπως σε όλα τα βιβλία του ο Τσόμσκυ, έτσι και στο παρόν, έχει ένα στόχο: να βοηθήσει τον απλό άνθρωπο να καταλάβει **πώς λειτουργεί ο κόσμος**, όχι γιατί δεν μπορεί να καταλάβει μόνος του αλλά γιατί δεν έχει το χρόνο, τις πηγές, την οικονομική δυνατότητα, κ.λπ. για να ψάξει να βρει τις πληροφορίες που χρειάζονται.

Το βιβλίο αποτελείται από 7 κεφάλαια και, ως συνήθως με τον Τσόμσκυ, οι τίτλοι των κεφαλαίων αυτοί καθ' εαυτοί αποτελούν οξυδερκείς και με πικρό χιούμορ εκφρασμένες πολιτικές θέσεις. Παραδείγματος χάριν, ο τίτλος του δεύτερου κεφαλαίου είναι «Συναίνεση χωρίς συναίνεση: ποδηγέτηση του νου του πληθυσμού». Το εντυπωσιακό είναι ότι συνήθως οι τίτλοι αυτοί δεν αποτελούνται από λόγια του ίδιου του Τσόμσκυ αλλά από λέξεις-φράσεις των ανθρώπων που κριτικάρει ο Τσόμσκυ. Οι πιο γνωστοί τίτλοι είναι: «Κατασκευάζοντας συναίνεση» (από λόγια του δημοσιογράφου Ουώλτερ Λίπμαν) και «Απαραίτητες ψευδαισθήσεις» (από λόγια του θεολόγου Ράινχολντ Νίμπουρ).

Δεν είναι υπερβολή να πει κανείς ότι σχεδόν ολόκληρο το βιβλίο του Τσόμσκυ βασίζεται και αυτό σε «αδέξιες» ή «μη συνειδητές» επεξεργασμένες φράσεις διανοουμένων, πολιτικών, συγγραφέων, κ.ά. της αντίπερα όχθης από τον Τσόμσκυ.

Ο «νεοφιλελευθερισμός» υποτίθεται ότι είναι ένα σύστημα και συγχρόνως βασισμένο στις αρχές του κλασικού φιλελευθερισμού. Για τον Τσόμσκυ όμως οι «αρχές του κλασικού φιλελευθερισμού» βρίσκουν τη φυσική τους σύγχρονη έκφραση όχι στη φιλελεύθερη θρησκεία, αλλά στα ανεξάρτητα κινήματα των εργαζομένων.

νων και στις
και στις πρα-
ς των ελευθε-
ων (αναρχι-
σοσιαλιστικών
ιάτων».

χνοντας ο
ισχυ να βρει
είναι το νέο
νεοφιλελευθε-
ϊ, καταλήγει
όγια του καθη-
των οικονομι-
Paul Krugman
ια έκδοση του
τύπου Διε-
Υποθέσεων
Λονδίνου)

οποία αυτός
δέχεται ότι: η
η για την οικο-
ή ανάπτυξη εί-
πολύ περιορι-
η», η χάραξη
ολιτικής στηρί-
σε συμπερά-

με «ελάχιστη βάση», η «επικρατούσα άποψη» μεταπηδάει
ως σε κάτι άλλο που «ίσως ήταν το αντίθετο της προηγούμε-
άσης», εκ των υστέρων ανακαλύπτεται ότι η εφαρμοσθείσα
ική ήταν μια «κακή ιδέα», και τέλος ο Krugman παραδέχεται
«κακές ιδέες ανθούν γιατί είναι προς όφελος ισχυρών ομά-

ύστημα των βασικών αρχών του νεοφιλελευθερισμού είναι
τό και ως η «Συναίνεση της Ουάσιγκτον». Για να πετύχει τη
νεση η Ουάσιγκτον χρησιμοποιεί βία. Παραδείγματος χά-
αναγκάστηκε να **αποσταθεροποιήσει** (destabilize) την ελεύ-
εκλεγμένη μαρξιστική κυβέρνηση στη Χιλή», διότι «είμαστε
ΠΑ) αποφασισμένες να επιδιώξουμε τη **σταθερότητα**
ity)». Προσοχή, τα λόγια δεν είναι του Τσόμσκυ, αλλά ανή-
στον εκδότη του περίφημου (ημιεπίσημου) εντύπου *Foreign*
E. Είναι φανερό το πικρό χιούμορ (ή ο συγκρατημένος σαρ-
ς) του Τσόμσκυ με την επιλογή ενός κειμένου που παραθέ-
δύο λέξεις, αποσταθεροποίηση και σταθεροποίηση.

ρώτο «πείραμα για οικονομική ανάπτυξη, που βασίστηκε σε
ιακή» ιδέα, έγινε στην Αγγλία πριν από 200 χρόνια. Το απο-
μα ήταν ότι η κακή ιδέα ίσχυσε για τους υπηκόους όχι όμως
ν ελίτ που χάραξε την πολιτική». Από τότε «αυτή η τακτική
ίζεται μέχρι σήμερα: **βάζοντας το κέρδος υπεράνω των αν-**
ων» (που είναι και ο τίτλος του βιβλίου).

σόμσκυ βάζει δύο βασικά ερωτήματα σε σχέση με την ανά-
ποιες χώρες αναπτύσσονται και πώς αναπτύσσονται (Στο
η απάντηση είναι απλή: οι ΗΠΑ και η Ιαπωνία, π.χ., ανα-
ηκαν γιατί **ξέφυγαν** από την ευρωπαϊκή αποικιοκρατία. Για
αναπτύχθηκαν (ή δεν αναπτύχθηκαν) και εδώ, κατά τον
σκυ, η απάντηση είναι αρκετά απλή: αναπτύχθηκαν με τη
ή παραβίαση των αρχών της ελεύθερης αγοράς». Για παρά-
α, η Αίγυπτος, η οποία ξεκινούσε την ανάπτυξή της την ίδια
με την Αμερική, «μπλοκαρίστηκε» (στο να αναπτυχθεί)
ους Βρετανούς με το στραγγαλισμό της παραγωγής βαμβα-

Από τη διαδήλωση κατά του πολέμου του Βιετνάμ. Πορεία προς το Πεντάγωνο.

κιού στην Αίγυπτο.

Άλλο παράδειγμα
(σύγχρονο αυτό)
είναι η χαμηλή τιμή
του πετρελαίου, η
οποία ήταν απα-
ραίτητη για την
ανάπτυξη της Δύ-
σης. Εκτιμάται ότι
οι δαπάνες για το
Πεντάγωνο των
ΗΠΑ **επιδοτούν το**
30% της τιμής του
πετρελαίου.

Ο Τσόμσκυ διαπι-
στώνει ότι υπάρ-
χουν δύο ειδών νε-
οφιλελευθερισμοί:
ο **επίσημος νεοφι-**
λελευθερισμός, τον
οποίο η Ουάσι-
γκτον (με την πα-
γκόσμια τάξη) επι-
βάλλει στους ανυ-
περάσπιστους λα-
ούς, και ο **υπαρ-**

κτός νεοφιλελευθερισμός. Ο σαρκασμός είναι πάλι προφανής. Ο
υπαρκτός βασιλεύει από τον 17ο αιώνα, όταν η Βρετανία αναδύ-
θηκε ως η πιο αναπτυγμένη χώρα της Ευρώπης με την παρέμβαση
του κράτους, ως κύριο παράγοντα ανάπτυξης, μέχρι σήμερα. Πα-
ραδείγματος χάριν, η Θάτσερ, όταν πιεζόταν από τη βρετανική
βιομηχανία όπλων για πωλήσεις όπλων στην Τουρκία, «παρενέ-
βει προσωπικά για να δοθούν 22 εκατομμύρια λίρες ως συνεισφο-
ρά στην κατασκευή του **μετρό** (!) της Άγκυρας, ενός έργου που
αποδείχτηκε αντιοικονομικό και παράνομο». Έτσι ικανοποίησε η
Θάτσερ το «πάθος της για την ελεύθερη αγορά».

«Οι ΗΠΑ εξάγουν τις αξίες τους της ελεύθερης αγοράς», θριαμ-
βολογούν οι *Τάιμς της Νέας Υόρκης*, με την συμφωνία για τις τηλε-
πικοινωνίες της Παγκόσμιας Οργάνωσης επί του Εμπορίου
(WTO). «Ένα από τα ευπρόσδεκτα αποτελέσματά της είναι ότι η
Ουάσιγκτον αποκτάει ένα καινούργιο εργαλείο στην εξωτερική
της πολιτική (το οποίο) επιτρέπει στις ΗΠΑ να επεμβαίνουν βα-
θιά στις εσωτερικές υποθέσεις των άλλων, εξαναγκάζοντάς τους
να αλλάζουν τους νόμους τους και τις πρακτικές τους». Ο Τσόμ-
σκυ προσπαθεί να μας προειδοποιήσει για την επικινδυνότητα
αυτού του «εργαλείου», των ΟΤΕδων όλου του κόσμου.

Σε ολόκληρο το βιβλίο ο Τσόμσκυ επιμένει να ερευνάει τη σχέση
ανάμεσα στον νεοφιλελευθερισμό και τη δημοκρατία, βασιζόμε-
νος πάλι στα ίδια τα λόγια (κυρίως) των διανοουμένων της επι-
κρατούσας κουλτούρας. Ξεκινάει από την ίδρυση της Αμερικής με
τα λόγια του Αλεξάντερ Χάμιλτον, ο οποίος θεωρούσε το λαό ως
το **«μεγάλο κτήνος»** που έπρεπε να **«δαμαστεί»**. Μετά περνάει
στον Frances Hutcheson, διακεκριμένο φιλόσοφο, ο οποίος έλεγε
ότι η αρχή της συναίνεσης των κυβερνωμένων δεν παραβιάζεται
όταν οι ηγέτες επιβάλλουν σχέδια που απορρίπτονται από τον
πληθυσμό, εάν αργότερα οι **«ηλίθιες»** μάξες **«συναινέσουν ολο-**
ψύχως» σε αυτό που κάναμε στο όνομά τους. Μπορούμε έτσι να
υιοθετήσουμε την αρχή της **«συναίνεσης χωρίς συναίνεση»**, όπως
την έθεσε αργότερα ο κοινωνιολόγος Franklin Henry Giddings.

Μπάρι Άνσγουορθ

ΤΟ ΝΗΣΙ ΤΟΥ ΠΑΣΧΑΛΗ

(μυθιστόρημα)

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ

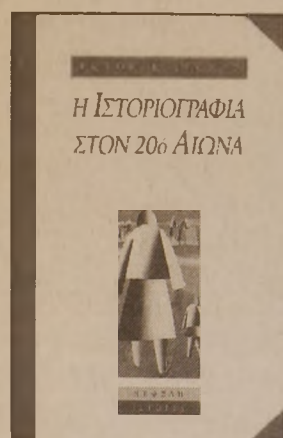
ΙΑΝ ΜΑΚ ΓΙΟΥΑΝ

ΑΜΣΤΕΡΝΤΑΜ

(Μυθιστόρημα)

Βραβείο Booker 1998

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ

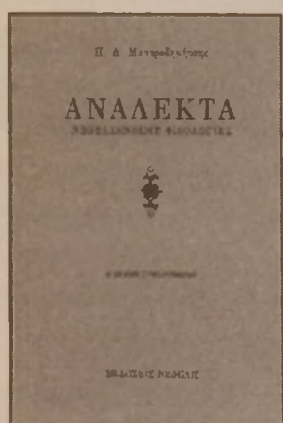

Γκεόργκι Ίγκκερς

Η ΙΣΤΟΡΙΟΓΡΑΦΙΑ ΣΤΟΝ 20ό ΑΙΩΝΑ

Μόλις κυκλοφόρησε

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ

Π. Δ. Μαστροδημήτρης

ΑΝΑΛΕΚΤΑ

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑΣ

ΝΕΑ ΕΚΔΟΣΗ ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΕΝΗ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ

Από την τελετή της απονομής
του βραβίου Kyoto στον Τσόμσκυ.

Φθάνοντας
«δόγματα που
λοδουλεύτηκα
για να επιβάλω
τις σύγχρονες
μορφές πολιτικής
δημοκρατίας».
Τσόμσκυ δανείζο-
ται τα λόγια του
Edward Bernays
ηγετικής μορφής
της βιομηχανίας
των δημοσίων
σχέσεων, που
είπε ότι «η συνει-
δή και ευφυής

ραγώγηση των συνηθειών και της γνώμης των μαζών είναι ένα
μαντικό στοιχείο της δημοκρατικής κοινωνίας». Η ηγεσία μπα-
να «ποδηγετήσει το νου του πληθυσμού ακριβώς όπως ο στρα-
ποδηγετεί τα σώματα των στρατιωτών». Αυτή η διαδικασία
«μηχάνευσης της συναίνεσης» είναι η «πραγματική ουσία της
μοκρατίας». Ο Bernays έγραφε αυτά τα λόγια λίγο πριν τιμη-
για τη συνεισφορά του στην επιστήμη, από την Αμερικανική
χολογική Εταιρεία (APA) το 1949!

Στο βιβλίο αυτό ο Τσόμσκυ προσπαθεί να φωτίσει ακόμη πιο
λύ τη μεγάλη εμπορική επιχείρηση (την corporation) επισημαί-
ντας ότι αυτή (ήδη από τα τέλη του 19ου αιώνα) έγινε «πρόσωπο»
και μάλιστα «αθάνατο πρόσωπο» με «δικαιώματα όπως τα φη-
κά πρόσωπα». Τώρα δε απαιτεί, χωρίς προσχήματα, να μην εί-
μόνο «πρόσωπο» αλλά και **κράτος!**

Ο Τσόμσκυ δέχεται ότι «η δημοκρατία προϋποθέτει μια σχε-
ισότητα στην προσπέλαση προς τα αγαθά: υλικά, πληροφορία
κ.λπ., πράγμα που είναι μια κοινοτοπία τόσο παλιά όσο και ο
στοτέλης». Βλέπει δε ότι ο αγώνας υπέρ της δημοκρατίας και
του νεοφιλελευθερισμού όχι μόνο υπάρχει, αλλά έχει και ση-
ντικές επιτυχίες. Βέβαια, οι ελίτ αντιστέκονται χρησιμοποιώντας
διάφορα κόλπα.

Ένα τέτοιο κόλπο ήταν η πρόσφατη προσπάθεια του Κλίντον
περάσει το νόμο της «λωρίδας μεγάλης ταχύτητας» (Fast Track)
βάσει της οποίας **μόνος** του ο Πρόεδρος θα μπορούσε να υπογρά-
φει (στα γρήγορα) οποιαδήποτε εμπορική συμφωνία. Ο Κλίν-
έσπασε τα μούτρα του γιατί ο αμερικανικός λαός αντέδρασε.
Γουόλ Στρητ Τζέρναλ θρηνούσε λέγοντας ότι «οι αντίπαλοι
(Fast Track) ίσως έχουν το **“έσχατο των όπλων”**: την πλειοψηφία
του πληθυσμού». (Η έμφαση δική μας)

Τα ίδια έγιναν και με την περίφημη ΜΑΙ (Πολυμερή Συμφα-
για τις Επενδύσεις). Και αυτή τη φορά με «απελπισία εάν όχι
τρόμο» οι *Φαϊνάνσιαλ Τάιμς* του Λονδίνου έγραφαν ότι «φά-
και σαστιμάρα έχει πιάσει τις κυβερνήσεις των βιομηχανικών
ρών», καθώς στην προσπάθειά τους να επιβάλουν εν κρυπτο-
ΜΑΙ «έπεσαν σε ενέδρα από μια **ορδή από επαγρυπνού-
φρουρούς (vigilantes)**», δηλαδή τις «ηλίθιες μάζες».

Ο Τσόμσκυ κλείνει το βιβλίο αυτό με την εξής παρότρυν-
«Πρέπει κανείς να παρατηρεί προσεκτικά το φόβο και την α-
γνωση των ισχυρών. Αυτοί κατανοούν πολύ καλά μέχρι πού
ρεί να φτάσει το “έσχατο όπλο” και η μόνη τους ελπίδα είναι
μην το κατανοήσουν και εκείνοι που αναζητούν έναν πιο ελει-
ρο και πιο δίκαιο κόσμο, και χρησιμοποιήσουν αποτελεσμα-
αυτό το όπλο».

Ο φοιτητής και ο Τσόμσκυ

του Νίκου Ράπτη

Πριν από μερικά χρόνια, Νόαμ Τσόμσκυ έδωσε σειρά διαλέξεων στο Πανεπιστήμιο του Ουαϊόμινγκ στην πόλη Άραμι. Ως συνήθως, μετά τη διάλεξη, ο Τσόμσκυ δέχτηκε ερωτήσεις. Ένας φοιτητής από το ακροατήριο πήρε το λόγο και με πολύ επιθετικό ύφος έκανε ερωτήσεις στον Τσόμσκυ.

Οι έχουν δει το φιλμ *Κατασκευάζοντας Συναίνεση* των **Mark Achbar** και **Peter Wintonick** (που παίχτηκε στην ET-1 τον Μάρτιο του '95) θα θυμούνται την εντυπωσιακή σκηνή της λεκτικής επίθεσης του φοιτητή εναντίον του Τσόμσκυ. Ευτυχώς οι ήσεις του φοιτητή και οι απαντήσεις Τσόμσκυ βρίσκονται καταγεγραμμένες από ομώνυμο προς το φιλμ βιβλίο (*Κατασκευάζοντας Συναίνεση*, εκδ. Παρατηρητής, '96) στη σελίδα 134. Παραθέτουμε το σκεπτικό:

Φοιτητής προς τον Τσόμσκυ: Ναι, για την προηγούμενη μία ώρα και σαράντα λεπτά κλαψουρίζατε για το πώς η κυβέρνηση χρησιμοποιεί τον «έλεγχο της πηγής» για να κρατήσει ριζοσπάστες σαν μακριά από τα φώτα της δημοσιότητας. Τώρα –εεε– βρίσκεστε εδώ. Δεν βλέπετε έναν άνδρα της CIA να περιμένει να γραπώσει. Σας είχαν στην εφημερίδα και έμαθαν όλοι ότι ερχόσασταν εδώ να εφημερίδα – και είμαι βέβαιος ότι θα σκευάσουν τα σχόλιά σας. Τώρα, σε αυτές χώρες θα σας είχαν εκτελέσει γι' αυτό που κάνατε εδώ σήμερα. Συνεπώς, κλαψουρίζετε; Αυτό είναι – σας επιτρέπουμε να μιλάτε και δεν βλέπω κανέναν έλεγχο της σκέψης.

Η απάντηση του Τσόμσκυ: Πρώτα απ' όλα, δεν έχω πει ούτε μία λέξη ότι με κρατούν μακριά από τα φώτα της δημοσιότητας. Ο τρόπος με τον οποίο λειτουργεί το πράγμα εδώ [στις ΗΠΑ] είναι αρκετά διαφορετικός. Τώρα, δεν νομίζω ότι ακούσατε αυτά που έλεγα, αλλά ο τρόπος που λειτουργεί το πράγμα εδώ είναι ότι υπάρχει ένα σύστημα διαμόρφωσης, ελέγχου και τα λοιπά, που παρέχει μια ορισμένη αντίληψη για τον κόσμο. Έδωσα ένα παράδειγμα. Θα σας δώσω πηγές για το πού μπορείτε να βρείτε χιλιάδες άλλα παραδείγματα. Και δεν έχει τίποτα να κάνει με μένα – έχει να κάνει με την περιθωριοποίηση του κοινού και με την εξασφάλιση ότι αυτό δεν θα μπει εμπόδιο στο δρόμο των ελίτ, οι οποίες υποτίθεται ότι πρέπει να διευθύνουν τα πράγματα χωρίς ανάμειξη [του κοινού].

Αρκετά χρόνια μετά τη στιχομυθία, στις 2.3.99, ο John Stanton, ένας Αμερικανός που είναι στενός φίλος του (ενηλικιωμένου πλέον) φοιτητή, δημοσιοποίησε στο Ίντερνετ το παρακάτω κείμενο (απευθυνόμενο και προς τον Τσόμσκυ):

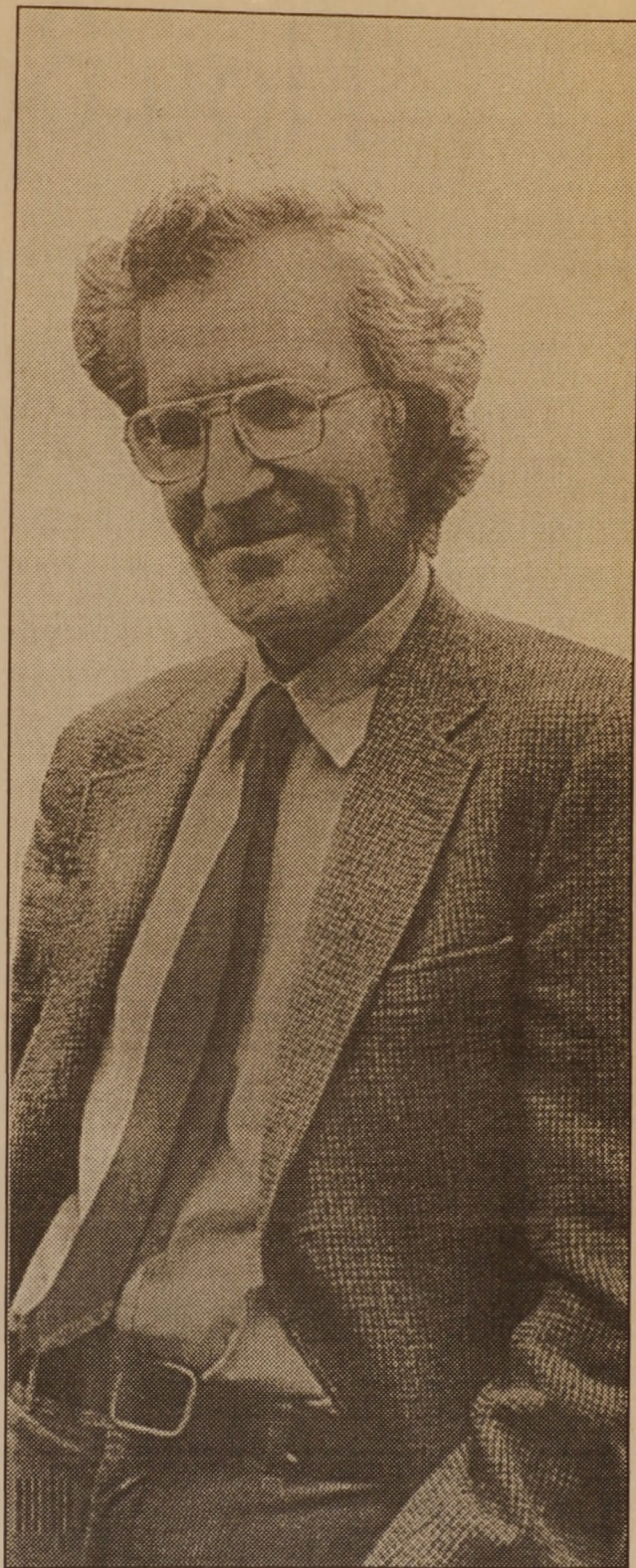
«Μου φαίνεται ότι όλοι θα βρουν ενδιαφέρον το ότι αυτός (ο φοιτητής) ντρέπεται πάρα πολύ για εκείνη τη συμπεριφορά του (η γυναίκα μου και εγώ νοικιάσαμε το βίντεο και του το δείξαμε – τα ακριβή λόγια του ήταν “Ω Θεούλη μου, ΟΧΙ!”). Βλέπετε, ο φίλος μου τώρα είναι πολιτικός υποστηρικτής σας, καθηγητά Τσόμσκυ, και έχει δραστηριοποιηθεί πάρα πολύ έντονα στο αριστερό πολιτικό κίνημα, και ιδιαίτερα στο περιβάλλον. Μάλιστα, το 1995 (νομίζω) συνελήφθη κατά τη διάρκεια μιας “καθιστικής διαμαρτυρίας” σε έναν τόπο υλοτομίας. Επίσης, βρίσκεται στο τελευταίο έτος της νομικής και ετοιμάζεται να γίνει δικηγόρος στα περιβαλλοντικά.

»Νομίζω πως θα θέλατε να μάθετε ότι είχατε επίδραση επάνω του.

John Stanton»

Πέντε ημέρες αργότερα (στις 7.3.99) ο Τσόμσκυ απαντάει στον Stanton ως εξής:

«Εάν έγινε αυτό, ζητάω συγγνώμη (από τον φοιτητή). Όταν μου δίνεται η ευκαιρία, πάντοτε ζητάω, όποιος παίρνει ταινία μιας ομιλίας που δίνω, να μην τραβάει αυτούς που κάνουν ερωτήσεις, για τον απλό

λόγο ότι αυτοί δεν έχουν δώσει τη συγκατάθεσή τους (ενώ εγώ την έχω δώσει). Η μαγνητοφώνηση μου φαίνεται ότι είναι εντάξει γιατί δεν μπορεί να αναγνωριστεί ο ερωτών. Είναι φοβερά δύσκολο να σηκωθεί κανείς μέσα σε ένα πλήθος και να πει κάτι, ιδιαιτέρως κάτι εριστικό δοθείσης της ατμόσφαιρας και του περιβάλλοντος. Εγώ το βρίσκω αρκετά εκφοβιστικό και νομίζω πολλοί άλλοι κάνουν το ίδιο. Και να χειροτερέψει κανείς τα πράγματα τραβώντας ταινία μου φαίνεται ότι είναι άδικο και λάθος.

»Οπωσδήποτε, ζητάω συγγνώμη, και χάρηκα που άκουσα την περιγραφή σου για την έκβαση» (σε σχέση με τον φοιτητή).

ΣΗΜΕΙΩΣΗ

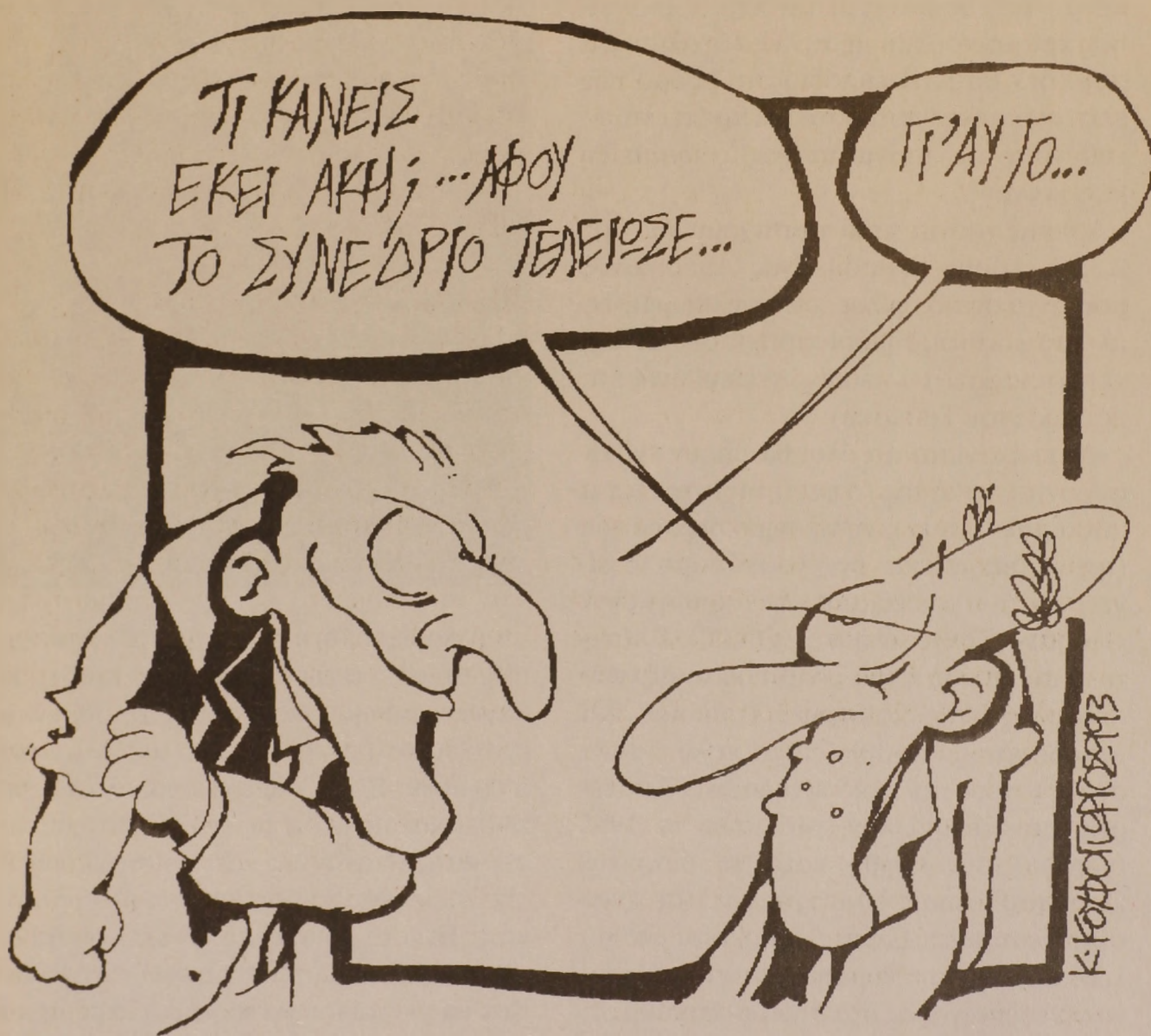
Το φιλμ για τον Τσόμσκυ παρουσιάστηκε για πρώτη φορά στην Ελλάδα με μια κριτική στο τεύχος 531 του *Αντί* τον Σεπτέμβριο του 1993.

Πού βρίσκεται η **ενότητα**;

του Τάσου Παππά

Όταν το ΠΑΣΟΚ έκανε την εμφάνισή του στην πολιτική σκηνή τον Σεπτέμβριο του 1974 ελάχιστοι ήταν αυτοί που πίστευαν ότι το δημιούργημα του Ανδρέα Παπανδρέου θα καταλάμβανε την εξουσία μέσα σε σύντομο χρονικό διάστημα. Ίσως μόνον ο αρχηγός του να φαντασιωνόταν την ιδέα της σύντομης ανάρρησης στην κυβέρνηση. Γι' αυτό και μετά το αναιμικό 13% που απέσπασε στις πρώτες εκλογές μετά τη μεταπολίτευση σκέφτηκε στα σοβαρά το ενδεχόμενο να τα παρατήσει όλα και να γυρίσει στην ακαδημαϊκή καριέρα του. Ευτυχώς για τον ίδιο, τα στελέχη και τα μέλη του νεοπαγούς κόμματος και δυστυχώς για τη σύνολη αριστερά αλλά και για τη συντηρητική παράταξη ο ιδρυτής του ΠΑΣΟΚ μετέβαλε γνώμη. Έκανε υπομονή, επέβαλε την παρουσία του εκκαθαρίζοντας σταδιακά όλες τις ενοχλητικές φωνές, εγκαινίασε έναν πλαδαρό, ευρύχωρο ιδεολογικά και πολιτικά, λόγο που συσπείρωσε ευρύτατα τμήματα της κοινωνίας και μέσα σε διάστημα επτά ετών ανέβηκε στην εξουσία μετά φανών και λαμπάδων και πλήρη προσδοκιών να τον περικυκλώνουν.

Τα χρόνια που ακολούθησαν δεν ήταν ανέφελα. Γρήγορα η αντικαπιταλιστική και αντιϊμπεριαλιστική ρητορική έδωσε τη θέση της στη ρεαλιστική διαχείριση όχι φυσικά χωρίς κόστος. Αρκετά από τα ιδρυτικά στελέχη του κινήματος αποχώρησαν εθελουσίως ή εξαναγκάστηκαν να φύγουν.

Οι αξιωματούχοι του κινήματος που

άνοιξαν την πόρτα της εξόδου δεν συγκίνησαν παρά ευάριθμα τμήματα του οργανωμένου ΠΑΣΟΚ. Δοκίμασαν την τύχη τους χωρίς την προστατευτική ομπρέλα του ηγεμόνα και απέτυχαν παταγωδώς. Όσοι δεν επέστρεψαν μετανιωμένοι και με διάθεση γενίτσαρου (όρος για την ομαλή επανένταξή τους στους κόλπους της σοσιαλιστικής οικογένειας) έγιναν γραφικοί

περιπλανώμενοι ή στην καλύτερη περίπτωση περιορίστηκαν στην ιδιωτική σφαίρα τους αναπολώντας το ένδοξο παρελθόν και ανασυστήνοντας σε συνθήκες εφ'αποσπασμού τα στοιχεία των «μεγάλων ευκαιριών» που χάθηκαν για να γίνει το ΠΑΣΟΚ ένα κόμμα αρχών.

Η ενότητα του κόμματος απειλήθηκε πολλές φορές. Όμως ποτέ η κατάσταση δεν άγγιξε τα όρια κινδύνου. Ούτε και την κρίση του 1989. Η χαρισματική προσωπικότητα του αρχηγού (η αδιαμεσολάβητη σχέση του με τις μάζες τον κατέστησε μοναδικό νομιμοποιητικό παράγοντα του κινήματος αφού απουσίαζε και εξ υπαρχής η συνεκτική ιδεολογική βάση) και τα τραγικά λάθη των ηγετών του, το γέρας της εξουσίας και η θεσπρωτική νοοτροπία που διαπότισε τους αρμούς του κόμματος, κράτησαν το ΠΑΣΟΚ ενωμένο, έστω και εν πολλοίς χυνητά.

ΤΟ ΣΗΜΕΡΙΝΟ ΠΑΣΟΚ

Σήμερα όμως τα πράγματα στο ΠΑΣΟΚ έχουν αλλάξει. Ο προικισμένος και απβλητος αρχηγός έχει «αναχωρήσει». Ο σμικροί αντίπαλοι, χρόνια μακριά από την εξουσία, έχουν οργανωθεί και αρχίζουν να αντιγράφοντας την πρακτική του ΠΑΣΟΚ πλησιάζουν επικίνδυνα. Η κεντρική πολιτική αποδιοργανώνει και χάνει τα παραδοσιακά στηρίγματα του κόμματος, χωρίς να καταφέρει να δημιουργήσει νέες εδραίες κοινωνικές αναφορές. Η άτσαλη προσπάθεια του νέου αρχηγού να εφοδιάσει το ΠΑΣΟΚ με ένα συγκρο-

σύστημα ιδεών και προτάσεων «σκοντά-
ει» στα αναχώματα που στήνουν οι δυνά-
μεις που έλκουν την καταγωγή τους από την
κομμουνιστική περίοδο του εφηβικού ΠΑΣΟΚ.
Αυτές οι δυνάμεις, που πρέπει ν' ανα-
γνωρίσουμε ότι έχουν υπολογίσιμο ακρο-
γέφυρο έτοιμο να πριμοδοτήσει τις από-
ψεις τους, έστω κι αν ορισμένες απ' αυτές
και πρωτόλειες και καταφανώς αναντί-
κειχες προς τις ανάγκες της συγκυρίας,
πληρούν ρόλο συνδιαμορφωτή της πολιτι-
και μερίδιο στην κατανομή των θέσε-
ξευσιών. Δεν είναι υπερβολή να πού-
με ότι το ΠΑΣΟΚ, και μετά τα αποτελέ-
σματα του συνεδρίου, είναι «δύο κόμματα
συσκευασία του ενός». Η εσωκομματι-
αντιπολίτευση, κυρίως αυτή που έχει
πορεία στον Άκη Τσοχατζόπουλο, δια-
κρίνει σημαντικά ερείσματα στο κόμμα γε-
νικότερα (περίπου το 35%) και στην Κε-
ντρική Επιτροπή ειδικότερα (ελέγχει τα 70
από τα 180 μέλη του οργάνου).
Το στοιχείο λοιπόν για τον Κώστα Σημί-
τη είναι με ποιο τρόπο θα μπορέσει να δια-
κρίνει το ΠΑΣΟΚ μεγάλο, ενιαίο και με
πορεία προοπτική, αν πραγματικά είναι
όπως επιθυμεί. Γιατί καθόλα θεμιτή εί-
ναι η επιλογή να δημιουργήσει ένα
κόμμα μικρότερο του σημερινού αλλά κα-
λύτερο ιδεολογικά. Εδώ όμως δεν θα
συμπερίληψη δικήν προθέσεων. Θα θεωρήσου-
με ειλικρινείς τις δηλώσεις του πρωθυ-
πουργού ότι σταθερή επιδίωξή του είναι
να κρατήσει το ΠΑΣΟΚ «μεγάλο, ενιαίο
και νικηφόρο». Προκαταβολικώς, όμως,
πρέπει να σημειωθεί ότι ακόμη κι αν ξεδι-
σώσεται όλη την έκτασή της η λογική δια-
κρίσης ενός μεγάλου κόμματος, κάποι-
ος δεν θα τους αφορά. Μιλάμε για εκείνα
τα στελέχη που εδώ και καιρό φλερτάρουν
με τον άνω και χωρίς ενδοιασμούς με εθνι-
κιστικές ιδέες και οραματίζονται ένα κόμ-
μα μικρή σχέση έχει με τη σοσιαλδη-
μοκρατία. Ο εξοβελισμός τους από το
ΠΑΣΟΚ μάλλον θα το ωφελήσει παρά θα
βλάψει. Το θέμα όμως είναι τι θα πρά-
ξει ο πρόεδρος του κόμματος με τους άλ-
λους, μ' αυτούς που υιοθετούν τις στρατη-
γικές προτεραιότητές του στην οικονομία
και Ε) αλλά εισηγούνται τροποποιήσεις
στη κοινωνική πολιτική.
Όλοι πάντως μέσα στο ΠΑΣΟΚ αμφι-
σβήνουν την ικανότητα του Κ. Σημίτη –με-
τά και την πρόθεσή του– να κρατήσει το
κόμμα, μεγάλο, ενιαίο και νικηφόρο. Τον
απογορεύουν ότι, παρά τις ρητορικές διαβε-
βαιώσεις του, στο «πίσω μέρος του κεφα-
λαίου» υπάρχει η λογική του «μικρού
καθαρού ΠΑΣΟΚ».

ΤΙ ΑΠΑΝΤΟΥΝ ΟΙ ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΤΕΣ

Οι εκσυγχρονιστές απαντούν ότι «οι
προθέσεις του προέδρου σ' ό,τι αφορά το
κόμμα φάνηκαν εναργέστατα στην εναρ-
κτική ομιλία του». Προς επίρρωσιν των
ισχυρισμών τους επικαλούνται τις αλλη-
πάλληλες αναφορές στον **Ανδρέα Παπαν-
δρέου** και κυρίως την επισήμανσή του ότι
δεν τον ενδιαφέρει «ένα μικρό κόμμα ή
μια περιχαρακωμένη σχέση». Την ίδια
στιγμή όμως σημειώνουν ότι «η στρατηγι-
κή του μεγάλου κόμματος, του ευρύχωρου
ιδεολογικά και πολιτικά, δεν είναι δυνα-
τόν να συμπεριλάβει τους πάντες». Υπο-
γραμμίζουν ότι «όσοι εμφορούνται από
εθνικιστικές απόψεις δεν έχουν θέση στο
κόμμα. Ο εξοβελισμός τους θα ωφελήσει
το ΠΑΣΟΚ, θα διαλύσει τη σύγχυση». Άλ-
λωνστε στο ζήτημα αυτό ο πρωθυπουρ-
γός και πρόεδρος του ΠΑΣΟΚ ήταν κάτι
πέρα πάνω από σαφές στην ομιλία του την
Πέμπτη το πρωί: «Το ΠΑΣΟΚ δεν είναι
κληρονόμος της χωροφυλακιστικής εθνι-
κοφροσύνης. Το ΠΑΣΟΚ δεν εμπορεύε-
ται την εθνικοφροσύνη, ούτε μπερδεύει
τον πατριωτισμό με τον τυχοδιωκτισμό». Κατά την άποψη κορυφαίου στελέχους του
εκσυγχρονιστικού στρατοπέδου «με την
φράση αυτή ο πρόεδρος όχι μόνο έδειξε
στους υπερπατριώτες του ΠΑΣΟΚ την
πόρτα εξόδου, αλλά τους την άνοιξε διά-
πλατα για να φύγουν. Κι αν δεν το κάνουν
μόνοι τους θα τους αναγκάσουμε εμείς».

«Χαιρετίζουμε το γεγονός ότι ο πρωθυ-
πουργός θυμήθηκε τον ιδρυτή του κόμμα-
τος, λένε τα στελέχη που πρόσκεινται στον
Άκη Τσοχατζόπουλο, περιμένουμε όμως
να τον αντιγράψει και στην πρακτική. Ο
Παπανδρέου πάντοτε χρησιμοποιούσε
όλα τα στελέχη ανεξαρτήτως απόψεων». Καταλογίζουν στον πρόεδρο του ΠΑΣΟΚ
ασάφεια ως προς τις ζητούμενες προϋπο-
θέσεις για την ενότητα του κόμματος.
«Υποψιαζόμαστε πως ο Κ. Σημίτης θέλει
την ενότητα στη βάση της πολιτικής του.
Πλευρές όμως αυτής της πολιτικής αποδο-
κιμάζονται από ευρύτατα τμήματα της κοι-
νωνίας και απαιτείται η ριζική αλλαγή
τους αν θέλουμε να πάμε με ελπίδες στις
ευρωεκλογές και τις εθνικές εκλογές». Επιπλέον σημειώνουν ότι όρος για την
ενότητα είναι η αξιοκρατία και η αντιπρο-
σωπευτικότητα στο κόμμα και την κυβέρ-
νηση, καθώς και η συμμετοχή όλων των δυ-
νάμεων στη διαμόρφωση της πολιτικής.
«Μέχρι τώρα», συμπληρώνουν, «δεν έχου-
με θετικά δείγματα γραφής».

Η ενότητα αντιγυρίζουν οι εκσυγχρο-
νιστές δεν είναι μια **μεταφυσική** έννοια. Εί-

ναι το αποτέλεσμα της σύνθεσης των επί μέ-
ρους προτάσεων. Όπου δεν μπορεί να επι-
τευχθεί η σύνθεση λειτουργεί η δημοκρατι-
κή αρχή της πλειοψηφίας. Όσοι αρνούνται
αυτή τη λογική θέλουν να καταδικάσουν το
κόμμα και την κυβέρνηση στην αδράνεια.
«Όλα έχουν ένα όριο», είπε στο *Αντί* συ-
νεργάτης του πρωθυπουργού. «Ανεχτήκα-
με τις συνεχείς και πολλές φορές άνευ λό-
γου διαφοροποιήσεις. Αυτό το κλίμα δεν εί-
ναι δυνατόν να διαιωνίζεται. Κάνει κακό
στο κόμμα. Ο πρωθυπουργός είπε με έμφα-
ση καθαρές λύσεις και καθαρές σχέσεις.
Αυτό πρέπει να το καταλάβουν όλοι».

Φίλοι του υπουργού Άμυνας, πάντως, δεν
έκρυβαν την ενόχλησή τους για την απα-
ξιωτική αναφορά του πρωθυπουργού στις
απόψεις του Άκη Τσοχατζόπουλου: «ο
Άκης είπε το αυτονόητο απαντώντας σε
μια υποθετική ερώτηση σχετικά με τις εξε-
λίξεις στο κόμμα, αν υποχωρήσουμε δρα-
ματικά στις ευρωεκλογές και ο πρωθυ-
πουργός τού χρέωσε λογική ήττας. Αν
όμως συμπεριφέρεσαι μ' αυτόν τον τρόπο
στον άνθρωπο που σε στήριξε ανυστερό-
βουλα ακόμη και σε δύσκολες στιγμές,
πώς έχεις την αξίωση να δημιουργηθεί κλί-
μα αλληλεγγύης».

ΤΟ «ΦΑΙΝΕΣΘΑΙ» ΚΑΙ ΤΟ «ΕΙΝΑΙ»

Γυρνώντας πίσω στις μέρες του συνεδρί-
ου και αξιολογώντας το «φαίνεσθαι» και
το «είναι» των εργασιών πρέπει να σημει-
ώσουμε τα εξής:

• Πρωταγωνίστησαν δύο λέξεις-σύμβο-
λα: Η **ενότητα** και ο **Α. Παπανδρέου**. Για
ένα μεγάλο κόμμα εξουσίας η ενότητα εί-
ναι προϋπόθεση για την παραμονή του
στην κυβέρνηση ή για τη γρήγορη επιστρο-
φή του σ' αυτήν εφόσον την έχει χάσει
ύστερα από μια εκλογική μάχη. Το ένστι-
κτο **αυτοσυντήρησης** του ΠΑΣΟΚ είναι
ισχυρότατο και ενεργοποιείται στις δύ-
σκολες στιγμές. Στο ΠΑΣΟΚ έχουν «ξε-
μάθει» να λειτουργούν εκτός νυμφώνος.
Όλος ο μηχανισμός (φίλιος ή εχθρικός
προς τον πρωθυπουργό) έχει αναφορά
στην εξουσία, τρέφεται απ' αυτήν και δεν
μπορεί να συμφιλιωθεί με την ιδέα ότι κά-
ποια στιγμή ενδεχομένως να την χάσει.
Στο «παρά πέντε», δηλαδή, ενόψει εκλογι-
κών αναμετρήσεων, είναι σε θέση να εμ-
φανίσει μια εικόνα ενότητας και συμπά-
γειας. Σήμερα όμως με διαφορετικούς
όρους. Ο Κ. Σημίτης δεν μπορεί **ατιμωρητί**
να αγνοήσει σχεδόν το **μισό** κόμμα που
διατυπώνει επιφυλάξεις και αντιρρήσεις
σε πλευρές της ακολουθούμενης πορείας.
Για να το έχει μαζί του πρέπει και αλλαγές

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ

Σειρά: ΙΣΤΟΡΙΑ
(Αρχαία-Μεσαιωνική-Νεότερη)

RENÈ RISTELHUEBER

Ιστορικός - Συγγραφέας

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΩΝ ΒΑΛΚΑΝΙΚΩΝ ΛΑΩΝ

RENÈ RISTELHUEBER

ΙΣΤΟΡΙΑ
ΤΩΝ
ΒΑΛΚΑΝΙΚΩΝ
ΛΑΩΝ

“ΑΝΑΛΥΕΤΑΙ ΜΕ ΣΑΦΗΝΕΙΑ ΚΑΙ
ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΙΚΟΤΗΤΑ Η ΠΟΡΕΙΑ
ΤΩΝ ΛΑΩΝ ΤΗΣ
ΒΑΛΚΑΝΙΚΗΣ”

Μετάφραση
Αθανασία Μεθενίτη
Αθανάσιος Στεφανής

537 σελίδες με χρονολογικούς πίνακες,
13 χάρτες, ευρετήριο λαών και προσώπων,
συμπληρωματική βιβλιογραφία

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΑΠΑΔΗΜΑ
Προσφορά στον Πολιτισμό
Ιπποκράτους 8 Αθήνα
Τηλ.: 36.27.318

να κάνει σε καίριους τομείς της κοινωνικής πολιτικής και «ανοίγματα» σε στελέχη της μειοψηφίας. Η εσωκομματική ανακωχή θα κρατήσει μέχρι τις ευρωεκλογές. Την επομένη και αν το αποτέλεσμα είναι δυσμενές το «άλλο ΠΑΣΟΚ» θα κάνει αισθητή την παρουσία του. Όχι πια διεκδικώντας, αλλά **απαιτώντας**. Αυτή η ρητορική λαγνεία προς τον Α. Παπανδρέου από παλιούς και όψιμους οπαδούς του εξέπληξε πολλούς. Ήταν μια ατελής προσπάθεια να πραγματοποιηθεί, τρία χρόνια μετά το θάνατό του, ένα καθυστερημένο πολιτικό μνημόσυνο;

Ήταν ένα στοιχείο πολιτικής υπανάπτυξης; Νομίζουμε το δεύτερο. Το ΠΑΣΟΚ εξακολουθεί να πορεύεται, παρά την απόπειρα του σημερινού αρχηγού του, με **δάνεια** από το παρελθόν. Κάτω απ' αυτές τις συνθήκες το μέλλον του προοιωνίζεται αβέβαιο.

Ο ΑΚΗΣ ΚΑΙ ΤΟ «ΠΕΥΜΑ» ΤΟΥ

• Η πολιτική παρουσία του Α. Τσοχατζόπουλου ήταν πολύ καλή. Όχι όμως και του ρεύματός του. Αυτοί που ανέλαβαν να διαχειριστούν πολιτικά μέσα στο συνέδριο την ομάδα του υπουργού Άμυνας «κατάφεραν» να τον εκθέσουν. Επιχείρησαν να «ρυμουλκώσουν» τους συνέδρους σε -επιλογές εξόφθαλμα επιπόλαιες:

Δεν μπορείς να ζητάς να αποφασίσει ένα κόμμα ότι δεν θα δεχτεί στις τάξεις του ανθρώπους της κεντροδεξιάς. Είναι σαν να αρνείσαι το δικαίωμα στον πρόεδρό του να προχωρήσει στην διεύρυνση της εκλογικής επιρροής του κόμματος. Δικαίωμα που δεν αρνήθηκες στον Α. Παπανδρέου, όταν αυτός άνοιγε την αγκαλιά του για να «χωρέσει» τον Γ. Μπούτο, τον Δ. Λιβανό και άλλους συντηρητικούς πολιτικούς.

Δεν μπορείς να δεσμεύσεις μέσω του συνεδρίου τον πρωθυπουργό της χώρας ότι δεν θα κάνει πρόωρες εκλογές.

Δηλαδή θέλεις να του αφαιρέσεις τη δυνατότητα να «αιφνιδιάσει» τους αντιπάλους του επιλέγοντας αυτός τη στιγμή που θα κρίνει ότι είναι προσφορότερη εκλογικά για το κόμμα του; Χώρια που υπάρχουν περιπτώσεις που η πρόωρη προσφυγή στις κάλπες δεν καθορίζεται αποκλειστικώς από τις επιθυμίες της κυβέρνησης (π.χ. σοβαρός εθνικός λόγος).

Δεν μπορείς να προωθείς ρύθμιση που θα προβλέπει την εφαρμογή του **35ωρου** από συγκεκριμένη ημερομηνία. Ο βολονταρισμός στην οικονομία οδηγεί στην καταστροφή. Άραγε στη χώρα των μικρομεσαίων πόσες τέτοιου τύπου επιχειρήσεις

είναι σε θέση, χωρίς γενναία οικονομική βοήθεια, να υιοθετήσουν αυτό το μέτρο; Μόνον όποιος είναι αθεράπευτα δογματικός και γραφειοκράτης, ασύγνωστα λαϊκίστης, υστερόβουλος και με δεύτερες αναιμολόγητες σκέψεις περί την κομματική και κυβερνητική ηγεσία επιχειρεί τέτοια πολιτικά διαβήματα.

Και τα τρία αυτά ζητήματα ετέθησαν στη ψηφοφορία και φυσικά απορρίφθηκαν. Η πλειοψηφία των συνέδρων επέδειξε μεγαλύτερη σοβαρότητα απ' ορισμένους «ηρωικούς κλειδείς» του αντισημιτισμού, οι οποίοι στην «πρεμούρα» τους να φανούν ως ανθεντικότεροι εκφραστές του «άλλου ΠΑΣΟΚ» αποδείχθηκαν κατώτεροι των περιστάσεων και χάλασαν την ωραία εικόνα που είχε δημιουργήσει για τον εαυτό του ο Α. Τσοχατζόπουλος.

Η ΠΑΡΕΜΒΑΣΗ ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΟΥ ΑΜΥΝΑΣ

Η παρέμβαση του υπουργού Άμυνας κατά γενική ομολογία ήταν υψηλού επιπέδου. Ενωτικός με ανησυχίες και κάποιες προτάσεις. Χωρίς να υποχωρεί από τις θέσεις που εμφανίστηκε ως εκείνος ο παράγοντας συμβολή του οποίου είναι απαραίτητη για τη συνοχή του κόμματος. Ήθελε να αποθνηθεί στο «όλον ΠΑΣΟΚ» και όχι σε τμήμα που τον ακολουθεί. Γι' αυτό άλλοτε και δυσaráεστησε τον σκληρό πυρήνιο του ακροατηρίου του. Ο κ. Τσοχατζόπουλος όμως έκανε αυτό που έπρεπε. Αιτιολογώντας τα σχέδιά του. Εάν θέλει (που θέλει) να διαδεχθεί τον Κ. Σημιόφειλιν να είναι γενικής αποδοχής. Εμφάνηκε ότι μπορεί να γίνει. Η πρώτη θετική απάντηση στο συνέδριο, όταν σχεδόν όλοι έλεγαν ότι θα βρεθεί κάτω από την «εικοσάδα» δεν χνεί ότι έχει διεισδυτικότητα και στο συγχρονιστικό στρατόπεδο. Αρκεί βέβαιως να έχει υπομονή και να μην ακούσει νά εκείνους τους μύωπες και θερμοκέφαλους από το επιτελείο του που τον πήραν στο λαιμό τους στο προηγούμενο συνέδριο και τώρα θέλουν να τον σπρώξουν σε άκρες ρήξεις και μετωπικές αντιπαραθέσεις. Αρκεί επίσης να καταφέρει, επιτέλους, παρουσιάσει μια συγκροτημένη, βιώσιμη εναλλακτική πλατφόρμα. Γιατί μέχρι το «κρύβεται» πίσω από γενικότητες, ανωνύμους και κοινοτοπίες. Το μπορεί; Το θέλει; Το σκεπάζει; Το στήριγμα πάντως μέχρι τις ευρωεκλογές είναι κρίσιμο. Αν καταφέρει ν' αποδείξει ότι υπονομεύει αυτός και οι οπαδοί του τον πρωθυπουργό, αν τα δώσει όλα για να κερδίσει τις εκλογικές μάχες που έρχονται τότε θα είναι ανοιχτός ο δρόμος του. Άλλωστε το 2000 δεν θα είναι ούτε 65 ετών.

«Ποια είναι αυτά ου μας ενώνουν;»

του Σωτήρη Λέτσιου

Ο στίχος αυτός που προέρχεται από ένα γνωστό ελληνικό τραγούδι της δεκαετίας του '70 δεν ήταν ο μοναδικός που επιστρατεύθηκε για να παίξει ροσηρικό ρόλο απέναντι στη χαμένη γνησιότητα του ρητορικού λόγου.

Επιχειρώντας ο γραμματέας του ΠΑΣΟΚ Κώστας Σκανδαλίδης να προσδώσει στον λόγο του εκείνη την ηχηρή αμεσότητα που επιτρέπει τις λέξεις να μετατρέπονται σε μια αλυσίδα εικόνων, έδωσε το στίγμα της σύγχρονης ρητορικής αντιμετώπισης των προβλημάτων που αντιστοιχούν στον πολιτικό χώρο. Η πρόσμειξη στην πολιτική φρασεολογία στίχων τραγουδιών ή ποιημάτων από αρκετούς ομιλητές θα μπορούσε ν' αποτελέσει την νέα τακτική για την «κολακεία» του πνευματικού επιπέδου των οπαδών, που δεν περιμένουν να ακούσουν κάτι περισσότερο απ' ό,τι τους είναι ήδη γνωστό...

ποίηση χρησιμοποιήθηκε (ακόμη και ο Κώστας Λαλιώτης υπέκυψε στην γοητεία του Τ.Σ. Έλλιου...) όχι για να λυτρώσει τους συνέδρους από τα μεταφυσικά ερωτήματα το μέλλον του κόμματος αλλά για

να δικαιολογήσει την αγωνία των ομιλητών που ανάλογα με την εκρηκτικότητα του συναισθήματός τους, θα έπειθαν για την έκταση της ειλικρίνειάς τους

Τα χειροκροτήματα –όσο παρατεταμένα και αν ήταν– δεν αποτελούσαν ένδειξη ότι

είχε προηγηθεί ένας γόνιμος διάλογος ανάμεσα στον ομιλούντα και το ακροατήριο. Η πολιτική και η ρητορική ως μέσον έκφρασης της πολιτικής σκέψης δεν κέρδισε κάτι σ' αυτό το συνέδριο. Πολύ περισσότερο το ίδιο το ΠΑΣΟΚ...

Η ρητορική μέθοδος που χρησιμοποιήθηκε δεν ήταν ακριβώς το εργαλείο ανάδειξης των εξειδικευμένων προτάσεων για την ριζική αλλαγή της λειτουργικής φυσιογνωμίας του ΠΑΣΟΚ, αλλά μια τελετουργική προτροπή ικανή να δημιουργήσει ένα τεχνητό κλίμα συσπείρωσης απέναντι σ' έναν αόρατο εχθρό. (Μέσα σε όλη αυτή την ατμόσφαιρα αναμενόμενο ήταν να ηχήσει ως παράταιρη η πρόταση του Γιωργάκη Παπανδρέου για τη διοργάνωση εσωτερικών δημοψηφισμάτων για εκλογή προέδρου, γραμματέα και υποψήφιων βουλευτών...). Οι τοποθετήσεις των ομιλητών, παρ' όλες τις αυξομειώσεις στην έντασή τους, συνετέλεσαν στο να αυξηθεί η εικόνα της εσωστρέφειας. Μέσα σ' αυτό το κλίμα, πολύ δύσκολα κάποιος παρατηρητής θα μπορούσε να περιμένει τη διατύπωση προτάσεων για το νέο πολιτικό προσανατολισμό, και την αλλαγή της φυσιογνωμίας των κομματικών οργανώσεων.

Οι σύνεδροι προσήλθαν με εμφανή τα σημάδια της «κόπωσης» όχι μόνο απ' τη συμμετοχή τους στα εσωκομματικά παιχνίδια του κόμματος αλλά και απ' την έλλειψη προοπτικής που χαρακτηρίζει την άσκηση της πολιτικής στην Ελλάδα.

Οι 5.800 σύνεδροι κλήθηκαν με τη συμμετοχή τους να επικυρώσουν την επιβίωση ενός αντιπαραγωγικού μηχανισμού, που απλά επιβραβεύει την κομματική ζωή ως την υψηλότερη και μοναδική πολιτική τους υποχρέωση.

Καθώς η ελληνική κοινωνία ετοιμάζεται ν' αποχαιρετήσει τον 20ό αιώνα φαίνεται ότι ένα μεγάλο μέρος των κομματικών στελεχών αδυνατεί να διαφοροποιηθεί με τις πολιτικές συνήθειες και αντιλήψεις, που συνέβαλαν στη διαπαιδαγώγησή τους στις δεκαετίες του '70 και του '80.

Η μεταχείριση που επεφύλαξε ο Κώστας Σημίτης στο πολιτικό αισθητήριο των συνέδρων μέσα από τις μονότονες αναφορές στον Ανδρέα Παπανδρέου αποδεικνύει ότι η εκλογική βάση του κόμματος παραμένει μια ανεπεξέργαστη μάζα, που αρκείται να παρακολουθεί τις πολιτικές εξελίξεις δίνοντας κατά καιρούς την έγκρισή της για την αλλαγή των συσχετισμών στο ηγετικό επίπεδο.

Η ΑΙΤΗΣΗ της ΠΑ.ΣΟ.Κ. Α.Ε. για επιχορήγηση από την Ευρωπαϊκή Ένωση

Ο κατηγορούμενος για οικονομικές ατασθαλίες οδοντίατρος της Μαντάμ Κρεσόν, της παραιτηθείσης Επιτρόπου για τη Νεότητα, την Εκπαίδευση και την Κατάρτιση στην Ευρωπαϊκή Ένωση, λίγο πριν υποστεί εγκεφαλικό αποφάσισε να εξιλεωθεί βγάζοντας τα άπλυτα της Κομισιόν στη φόρα.

Ενώ όλοι ασχολήθηκαν με το Συνέδριο του ΠΑ.ΣΟ.Κ. και τις σχετικές λίστες, εμείς φέρνουμε στο φως μία συγκλονιστική αποκλειστικότητα: Το περιεχόμενο αίτησης της ΠΑ.ΣΟ.Κ. Α.Ε. για την απορρόφηση κοινοτικών κονδυλίων μέσω του προγράμματος LEONARDO DA VINCI που υποστηρίζει πιλοτικά προγράμματα επαγγελματικής κατάρτισης. Σύμφωνα με τον οδοντίατρο του Μαντάμ Κρεσόν, η ΠΑ.ΣΟ.Κ. Α.Ε. είχε έλθει σε προσωπική συμφωνία μαζί του υποσχόμενη ότι σε περίπτωση έγκρισης του σχεδίου δράσης θα του παραχωρούσε δική της εκπομπή στην ΕΤ-3Ε που έχει αναπτύξει έντονα την κοινοτική διάσταση στο έργο της. Δημοσιεύουμε περίληψη του σχεδίου

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ LEONARDO DA VINCI ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ, ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ, ΝΕΟΤΗΤΑ ΕΝΤΥΠΟ ΥΠΟΒΟΛΗΣ ΠΙΛΟΤΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΟΥ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ

ΤΙΤΛΟΣ : Ανοικτή και εξ αποστάσεως κατάρτιση κομματικών στελεχών σε θέματα εκσυγχρονισμού της Ψωροκώσταινας με χρήση εξ αποστάσεως κατάρτισης και νέων τεχνολογιών

ΑΚΡΩΝΥΜΙΟ : "Π. Ε" - (Π Α Κ Ε Τ Ο ΕΥΡΩ)

ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΣΥΜΒΑΛΛΟΜΕΝΟ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟ

ΟΝΟΜΑΣΙΑ ΤΟΥ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΥ : ΣΥΓΧΡΟΝΟ ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟ ΣΟΣΙΑΛΙΣΤΙΚΟ ΚΙΝΗΜΑ Α.Ε.

ΟΝΟΜΑ ΥΠΕΥΘΥΝΟΥ: Κ. ΤΣΗΜΙΤΗΣ

ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΑ ΣΤΗΝ ΟΡΓΑΝΩΣΗ: ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ

ΑΝΑΠΛΗΡΩΤΗΣ: Χ. ΦΛΑΜΠΡΑΚΗΣ

ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΑ ΣΤΗΝ ΟΡΓΑΝΩΣΗ: ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ

ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ: ΜΕΓΑΡΟ ΦΙΛΩΝ ΤΗΣ ΣΟΣΙΑΛΙΣΤΙΚΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ ΤΟΥ ΠΙΛΟΤΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΟΥ

(Αναφέρατε τα κύρια στοιχεία του σχεδίου, συμπεριλαμβανομένων των στόχων, του περιεχομένου, των αποδεκτών, του αναμενόμενου αντίκτυπου στα συστήματα και στις πολιτικές κατάρτισης, των εκπαιδευτών κ.α.)

Κύριος στόχος

- Η διασφάλιση ΠΑΚΕΤΟΥ 22-23 Δισεκατομμυρίων Ευρώ

Επιμέρους στόχοι

- Η επιμόρφωση επαγγελματικών κομματικών για την υποστήριξη του στόχου που διατυπώθηκε με σαφήνεια από τον Θ. Τσουκάτσο : « Ο Κ. Τσημίτης θα είναι στην ηγεσία του ΠΑΣΟΚ μέχρι το 2004 γιατί αυτή είναι η βούληση της συντριπτικής πλειοψηφίας των ενδιάμεσων στελεχών και της βάσης του κόμματος».
- Η επιμόρφωση στελεχών για την συνεχιζόμενη και δια βίου παραμονή της ΣΥΓΧΡΟΝΟ ΠΑΣΟΚ Α.Ε. στην εξουσία μέσα από την αξιοποίηση των πρακτικών που χρησιμοποιούνται από άλλους κλάδους, όπως π.χ. η αξιοποίηση των φόβων των καταναλωτών από τις ασφαλιστικές εταιρείες. Στη συγκεκριμένη περίπτωση η επιμόρφωση θα στηριχθεί στα πορίσματα έρευνας τα οποία αναφέρονται στο ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α της παρούσης.

ΕΠΙΧΟΜΕΝΟ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

Προκατάρτιση στελεχών σε θέματα πολιτικής ορολογίας:

Ο όρος «ΕΘΝΙΚΗ ΚΥΡΙΑΡΧΙΑ» να αντικατασταθεί με τον όρο "ΔΙΑΡΘΡΩΤΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ"

Ο όρος «ΛΑΪΚΗ ΚΥΡΙΑΡΧΙΑ» θα σημαίνει «ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΣΥΜΜΑΧΙΑ»

Ο όρος «ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΣΗ» σημαίνει του λοιπού την καλλιέργεια του ασκητικού πνεύματος μεταξύ όσων δεν ασχολούνται με την άσκηση της Λαϊκής κυριαρχίας και κατά συνέπεια την απαλλαγή τους από ανησυχίες και φόβους, πλην του φόβου μη ένταξης στην Ο.Ν.Ε.

Ο όρος «ΣΟΣΙΑΛΙΣΤΙΚΟΣ ΜΕΤΑΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΣ» θα αναγράφεται πλέον με το επίθετο «ΣΥΓΧΡΟΝΟΣ» και θα περιγράφει τη συμμετοχή των μη προνομιούχων Ελλήνων στα πακέτα της μίζας, της αργομισθίας, και του ρουσφετιού

Κυρίως κατάρτιση στελεχών στην προσέλκυση ψήφων

Σεμινάριο προώθησης πωλήσεων με τίτλο: "Οι κυριότεροι φόβοι του Νεοέλληνα και πως να τους αξιοποιήσετε για την αλιεία ψήφων"

Πρακτική άσκηση σε ομάδες

ΝΑΜΕΝΟΜΕΝΟΣ ΑΝΤΙΚΤΥΠΟΣ ΣΤΑ ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ

μεθοδολογία θα είναι προσπελάσιμη μέσω ειδικής ηλεκτρονικής σελίδας σε οποιονδήποτε ενδιαφέρεται να την χρησιμοποιήσει και να μάθει από την Ελληνική Εμπειρία

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α

πισυνάπτουμε περίληψη των αποτελεσμάτων έρευνας που εκτέλεσε το FOUNDATION ANDREAS PAPAPANDREOU στα πλαίσια του προγράμματος κοινωνικού διαλόγου μέσω INTERNET

Η έρευνα στηρίχθηκε σε 100000 ερωτηματολόγια, τα οποία συμπλήρωσαν Έλληνες πολίτες από όλη την επικράτεια. Σύμφωνα με τα αποτελέσματά της, οι Έλληνες δεν περιμένουν πια να δουν καλύτερες μέρες, αλλά φοβούνται να μην ζήσουν πολύ χειρότερες. Η έρευνα προχώρησε σε βάθος και διερεύνησε τους φόβους του Έλληνα ψηφοφόρου, ο κυριότερος από τους οποίους είναι: «**Να μην μείνει η Ελλάδα έξω από την Ο.Ν.Ε. και καταδικαστεί να μοιάσει στους πεινασμένους Αλβανούς, Βουλγάρους, Ρουμάνους, Ρώσους, κ.α.**» Οροκειμένου να αξιοποιηθεί εκλογικά ο φόβος αυτός, συνάγεται ότι οι άξονες που πρέπει να περιέχει οποιαδήποτε επικοινωνία του έμματος πρέπει να περιλαμβάνουν τις ακόλουθες λέξεις κλειδιά: «**ΑΝΔΡΕΑΣ ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ**» (καθησυχάζει και παραπέμπει στην ιστορία), «**ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΠΡΟΟΠΤΙΚΗ**» (δημιουργεί ροζ συννεφάκια), «**ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΣ**» (έχει Lifestyle), «**ΜΕΓΑΛΗ ΠΡΟΚΛΗΣΗ - ΚΟΙΝΗ ΔΡΑΣΗ, ΑΓΩΝΕΣ, ΜΑΧΕΣ**» (όσο το δυνατόν περισσότερες) «**ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΗ ΠΕΙΡΑ, ΣΑΦΕΙΣ ΤΟΧΟΙ, ΠΙΟ ΞΕΚΑΘΑΡΗ ΘΕΛΗΣΗ**» (δείχνει αυτοπεποίθηση) «**ΣΚΛΗΡΟΣ ΠΥΡΗΝΑΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ**», «**ΜΕΓΑΛΕΣ ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΠΟΡΩΝ**», «**ΚΠΣ**», «**ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΕΙΣ, ΕΠΙΔΟΤΗΣΕΙΣ**», «**ΑΝΑΠΤΥΞΗ**», «**ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ**», «**ΠΑΚΕΤΟ ΤΗΣ ΕΝΤΑΞΗΣ**», «**ΘΑ ΑΠΟΚΛΙΜΑΚΩΝΟΝΤΑΙ ΤΑ ΕΠΙΤΟΚΙΑ**», «**ΑΦΟΡΟΛΟΓΗΤΟ**», «**2000- 2001-2002-2003- 2004- 21ος αιώνας - Κατώφλι νέας χιλιετηρίδας**» γενικά, «**ΙΣΧΥΡΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ**», «**ΙΣΧΥΡΟ ΠΑΣΟΚ**», «**ΙΣΧΥΡΗ ΕΛΛΑΔΑ**», «**ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΑ**», «**ΔΥΝΑΜΙΚΗ, ΣΥΣΠΕΙΡΩΣΗ, ΣΤΥΣΗ, ΕΚΣΠΕΡΜΑΤΩΣΗ**», «**ΕΜΠΙΣΤΟΣΥΝΗ**», κλπ. κλπ.

Η ΔΗΛΩΣΗ ΤΟΥ ΠΡΩΘΥΠΟΥΡΓΟΥ

Η δήλωση του πρωθυπουργού κ. Κώστα Σημίτη προς «Το Βήμα» έχει ως εξής:

«Το 5ο Συνέδριο του ΠΑΣΟΚ καταγράφεται ως ένα κορυφαίο πολιτικό γεγονός στη σύγχρονη ιστορία. Με τις δημοκρατικές διαδικασίες του, τη μαζικότητά του και την ενεργή συμμετοχή χιλιάδων μελών και στελεχών, αλλά και τις αποφάσεις του διέψευσε για άλλη μία φορά τις Κασσάνδρες που προανήγγειλαν ένα Συνέδριο εσωτερικών αντιπαραθέσεων και τριβών.

Αποδείξαμε ότι το ΠΑΣΟΚ είναι το πρωτοπόρο κόμμα στην Ελλάδα, στη δημοκρατία και στη συμμετοχή. Αποδείξαμε ότι ένα κόμμα μπορεί να ασχοληθεί σε ανοικτές διαδικασίες σοβαρά και εντατικά με θέματα που απασχολούν την κοινωνία και τους πολίτες. Αποδείξαμε ότι ξέρουμε να αναμετρώμαστε με τα προβλήματα του παρόντος και του μέλλοντος και να σχεδιάζουμε τις κατευθύνσεις που έχει ανάγκη η χώρα.

Το Συνέδριο αποτέλεσε μια μεγάλη πολιτική νίκη. Στηρίξε και απαιτήσε ενότητα και προοπτική. Εδειξε ότι είμαστε εκείνη η πολιτική δύναμη που έχει την τόλμη να αλλάζει για να αλλάξει την κοινωνία, να αλλάζει για να είναι σε θέση να αντιμετωπίζει τα σύγχρονα προβλήματα και να δίνει προοπτική στη χώρα και τους πολίτες.

Η επόμενη μέρα μάς βρίσκει αντιμέτωπους με την ανάγκη να επιδείξουμε μεγαλύτερη αποφασιστικότητα στην υλοποίηση της πολιτικής μας. Οι αποφάσεις του Συνεδρίου μάς δίνουν τη δυνατότητα να προχωρήσουμε πιο δυναμικά. Και ταυτοχρόνως μας καλούν όλους στους πολιτικούς αγώνες των επόμενων μηνών να δώσουμε εξετάσεις ενότητας.

Η προσπάθειά μας αφορά όλες τις δημιουργικές δυνάμεις της ελληνικής κοινωνίας, που θέλουν μια Ελλάδα σύγχρονη, ισχυρή και ευημερούσα στη νέα χλιετία. Η μεγάλη πρόκληση, για μας, βρίσκεται σ' αυτό ακριβώς το σημείο: Στο πώς δηλαδή οι δυνά-

Τι θα κάνω

meis της ευρωπαϊκής προοπτικής και του εκσυγχρονισμού, οι δυνάμεις της ωριμότητας, της ευθύνης και της κοινωνικής ευαισθησίας θα βρουν τον κοινό βηματισμό. Πρόκειται για μια μεγάλη πρόκληση στην οποία οφείλουμε, ως ΠΑΣΟΚ, να απαντήσουμε θετικά.

Γι' αυτό και καλώ σε κοινή δράση όλες τις δυνάμεις που πιστεύουν και εξακολουθούν να πιστεύουν στο εγχείρημά μας, ανεξάρτητα από πολιτικές πεποιθήσεις και κομματικές προελεύσεις, είτε βρίσκονται μέσα είτε έξω από το ΠΑΣΟΚ. Τις καλώ να δώσουμε μαζί τις μάχες γι' αυτά που έρχονται και όχι γι' αυτά που πέρασαν. Σήμερα διαθέτουμε περισσότερη πείρα, πιο ξεκάθαρη θέληση, πιο σαφείς στόχους.

Τώρα μπορούμε να προχωρήσουμε ακόμα πιο αποφασιστικά. Για μια ισχυρή οικονομία και μια ισχυρή κοινωνία. Για να οδηγήσουμε τη χώρα με το σπαθί μας στην Ευρωπαϊκή Ένωση την 1/1/2001. Για τη ριζική μεταρρύθμιση του κράτους και των θεσμών, τον εκσυγχρονισμό και αναβάθμιση του κοινωνικού κράτους.

Σε λίγους μήνες η χώρα μας θα ανήκει στον σκληρό πυρήνα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Εκτός από τα άμεσα οφέλη τα οποία θα προκύψουν από την πτώση του πληθωρισμού, των επιτοκίων και τη σταθερότητα του νομίσματος, η χώρα μας θα έχει στη διάθεσή της δύο μεγάλες κατηγορίες πόρων. Δύο μεγάλα πακέτα για την ανάπτυξη:

Το ένα θα είναι το Γ' ΚΠΣ και θα χρηματοδοτήσει τις υποδομές για την ανάπτυξη της περιφέρειας, της παιδείας, την κατάρτιση των εργαζομένων.

Το δεύτερο είναι το λεγόμενο «Πακέτο της Ενταξης», το οποίο θα προέλθει από τη μεγάλη εξοικονόμηση που θα έχουμε σε τοκοχρεολύσια του Δημοσίου. Καθώς θα αποκλιμακώνονται τα επιτόκια θα γίνονται σταδιακά όλο και περισσότερα δισεκατομμύρια δραχμές το χρόνο διαθέσιμα. Με αυτό το «Πακέτο της Ενταξης» θα δώσουμε μια επιπλέον αναπτυξιακή ώθηση στην οικονομία.

Η μείωση των συντελεστών, η αύξηση των αφορολόγητων ορίων αποτελούν ήδη αντικείμενο επεξεργασίας στον κοινωνικό διάλογο που άρχισε για τη φορολογική αλλαγή. Στο κοινωνικό επίπεδο θα σχεδιάσουμε νέες πολιτικές για να βοηθήσουμε τους συνταξιούχους, τους ανέργους, τους «εκτός των τειχών». Για να βελτιώσουν όχι μόνο τα εισοδήματά τους αλλά και τις ευκαιρίες συμμετοχής τους στην ανάπτυξη και ευημερία.

Η Ελλάδα από το 2000 δεν θα είναι μόνο μέλος μιας μεγάλης οικονομικής συμμαχίας, αλλά ταυτόχρονα, θα έχει υποδομές για την ανάπτυξη, καλύτερα μέσα κοινωνικής προστασίας και ένα καλύτερο φορολογικό σύστημα. Η ισχυρή οικονομία θα συνυπάρχει με μια ισχυρή κοινωνία.

Οι προκλήσεις της νέας εποχής, οι προκλήσεις των επόμενων χρόνων απαιτούν ένα μεγάλο, ενιαίο, ανανεωμένο και ισχυρό ΠΑΣΟΚ. Προϋποθέτουν ένα σύγχρονο σοσιαλιστικό κόμμα, που θα μπορεί να εξασφαλίσει την ευρωπαϊκή προοπτική, τη σύγχρονη ισχυρή Ελλάδα της νέας χιλιετίας.

Έχουμε μπροστά μας κρίσιμες μάχες, τις ευρωεκλογές και τις εθνικές εκλογές του 2000. Μάχες που είναι πεπεισμένος ότι θα είναι νικηφόρες. Το Συνέδριο δημιούργησε αναμφίβολα μια νέα δυναμική, μια νέα συσπείρωση γύρω από την προσπάθειά μας.

Τον Ιούνιο οι πολίτες θα στηρίξουν τις δυνάμεις εκείνες, τις ιδέες και πολιτικές που εξασφαλίζουν την ευρωπαϊκή προοπτική της χώρας και θα ανανεώσουν την εμπιστοσύνη τους στο ΠΑΣΟΚ.

Το συνέδριο του ΠΑΣΟΚ έληξε την Κυριακή. Η αντιπολίτευση που συσπειρώνεται γύρω από τον Άκη Τσοχατζόπουλο «συμμάχησε» με τον Κώστα Σημίτη και το κόμμα βαδίζει «ενωμένο, δυνατό» για τις ευρωεκλογές του Ιουνίου.

Η προσυνεδριακή περίοδος σημαδεύτηκε από έντονες συζητήσεις και πολλοί ανέμεναν «μεγάλα γεγονότα». Στο Αντί, πάντως, γράφαμε ότι θα είναι «απλώς μια ταραχή για τα κανάλια όλο κι όλο».

Στο πλαίσιο των προσυνεδριακών ζυμώσεων δόθηκαν από τους δύο «μονομάχους» — τον Κ. Σημίτη και τον Άκη Τσοχατζόπουλο — συνεντεύξεις στον Τύπο πάνω στις τρέχουσες πολιτικές εξελίξεις, οι οποίες και ανέδειξαν τις διαφοροποιήσεις μέσα στο ΠΑΣΟΚ.

Στο προηγούμενο τεύχος δημοσιεύσαμε το πρώτο μέρος της

συνέντευξης του υπουργού Άμυνας που είχε παραχωρήσει στον εκδότη του περιοδικού, στις 8.3.99. Είχαμε κρατήσει όλα εκείνα που αναφέρονταν σε θέματα του υπουργείου Άμυνας. Οι σχέσεις με την Τουρκία, τα εξοπλιστικά προγράμματα, οι προμήθειες, οι «έρευνες» που διεξήχθησαν από αμερικανούς στρατιωτικούς ήταν μερικά από τα σημεία που θέσαμε υπόψιν του κ. Τσοχατζόπουλου.

Το ενδιαφέρον το οποίο παρουσιάζουν τα εξοπλιστικά προγράμματα θα συνεχίσει να μας απασχολεί. Σήμερα θέλουμε να σημειώσουμε μόνον το ότι αποτελούν ένα στοιχείο διαπραγματεύσεως μεταξύ «εκουγχρονιστών» και της άλλης πλευράς. Η συζήτηση άρχισε με τη δήλωση του υπουργού ότι ο πατέρας του ήταν Κωνσταντινουπολίτης και ότι είχε γαλουχηθεί μέσα στο κλίμα του ελληνισμού της Πόλης. Και ο κ. Τσοχατζόπουλος συνέχισε...

«Ο ανταγωνισμός με την Τουρκία αποτέλεσμα του διεθνούς συσχετισμού δυνάμεων...»

• Λέγεται ότι επηρεάζετε πολύ από τους στρατηγούς γύρω σας. Φαίνεται πως το παθαίνουν όσοι περνούν από το υπουργείο Άμυνας.

Πώς βλέπετε την προοπτική των σχέσεων της Ελλάδας με την Τουρκία στο απώτερο μέλλον;

— Από πολύ μικρό παιδί, λόγω της οικογενειακής μου καταγωγής, αισθάνθηκα την ανάγκη να μην αποδέχομαι τη σύγκρουση μεταξύ των δύο γειτονικών λαών. Θεώρησα εντελώς φυσιολογικό ότι επικοινωνούσε ο Τζελάλ Μπαγιάρ και ο Βασιλιάς Παύλος και έκαναν και κοινά σχολεία. Στην εποχή εκείνη γινόταν προσπάθεια προσέγγισης των χωρών της Βαλκανικής — Γιουγκοσλαβία, Ελλάδα και Τουρκία. Πιστεύω ότι η διαφορετικότητα των καθεστώτων σήμερα επηρεάζει τις εξελίξεις στις σχέσεις Ελλάδας και Τουρκίας. Στο στρατιωτικό καθεστώς της Άγκυρας υφέρπει μία συναισθηματική αντίθεση κατά της Ελλάδας. Η αντίθεση αυτή στηρίζεται σ' αυτό που έλεγε ο Κεμάλ Ατατούρκ, ότι η Ελλάδα κλαίγεται, ενώ ξεκίνησε από τη Μικρή Ελλάδα και εις βάρος της κυριαρχίας της Τουρκίας έφτασε να είναι μέχρι τον Έβρο. Σήμερα, στο πλαί-

σιο του παγκόσμιου συσχετισμού δυνάμεων, η Ελλάδα και η Τουρκία εκ των πραγμάτων είναι ανταγωνιστικές χώρες.

ΟΙ ΣΧΕΣΕΙΣ ΜΕ ΤΗΝ ΤΟΥΡΚΙΑ...

• Αυτά σας τα έχουν πει στρατηγοί;

— Όχι, τώρα κάνουμε ανάλυση, πολιτική και στρατιωτική. Για τους στρατιωτικούς ας μιλήσουμε μετά.

Και οι δύο χώρες —στη μία τελειώνει η Ευρώπη, στην άλλη αρχίζει η Ασία— βρίσκονται σε κρίσιμο στάδιο. Η ανταγωνιστική σχέση μεταξύ τους είναι αποτέλεσμα του συσχετισμού δυνάμεων. Ο ανταγωνισμός έχει μεγάλη σημασία για τη θετική εξέλιξη της καθεμιάς χώρας.

• Ανταγωνισμός σε ποιο επίπεδο;

— Ανταγωνισμό στο ρόλο που παίζουν αυτές οι δύο χώρες. Έχουμε τρία πράγματα: Πρώτον, ποιος θα επηρεάσει τις εξελίξεις στην περιοχή και θα έχει το ευνοϊκότερο διαπραγματευτικό ατού με τους μεγάλους της Ευρώπης και την Αμερική. Δεύτερον, ποιος θα είναι πιο ισχυρός να περάσει τα δίκτυα των πετρελαίων, της επικοινωνίας κ.λπ., ώστε να είναι ο ρυθμιστής αυτών των επικοινωνιών. Και τρίτον και βασικότερο,

ποιος από τους δύο λαούς θα μπορέσει να δημιουργήσει ευημερία, πρόοδο και ανάπτυξη. Μην ξεχνάτε ότι η Ελλάδα είναι χάρη με κατά κεφαλήν εισόδημα 15.000 δολάρια και η Τουρκία με 3.500 δολάρια. Οι Τούρκοι είναι 60 εκατομμύρια έναντι 10 εκατομμυρίων Ελλήνων, όμως το επίπεδο ζωής και ανάπτυξης παίζει σημαντικό ρόλο.

Αυτοί είναι οι παράγοντες που οδηγούν σε μία ανταγωνιστική σχέση μεταξύ των δύο χωρών, σε συνδυασμό φυσικά με τα ευρύτερα σχέδια της παγκόσμιας κοινότητας για την περιοχή. Τα Βαλκάνια, η Ανατολική Μεσόγειος είναι περιοχές όπου παίζονται μεγάλα παιχνίδια. Νέες ισορροπίες δημιουργούνται στο Ισραήλ, στα αραβικά κράτη, στα Βαλκάνια, στη Μαύρη Θάλασσα...

• Σε δέκα χρόνια πιστεύετε ότι η Ελλάδα και η Τουρκία θα ανταγωνίζονται μεταξύ τους για τις μεγάλες δυνάμεις; Η Ελλάδα και η Τουρκία δεν μπορούν να έρθουν σε επαφή και συνεννόηση ώστε να λύσουν τα προβλήματα που τις χωρίζουν;

— Πιστεύω ότι, αν όχι σήμερα, η ωρίμανση των πολιτικών συνθηκών στις δύο χώρες, εκ των πραγμάτων θα οδηγήσει στην εναλλακτική προοπτική του ανταγωνισμού. Στην

ποπική, δηλαδή, του διαλόγου. Όχι
 ρς σήμερα. Υπάρχει το θέμα των 12 μι-
 ν, υπάρχει η υφαλοκρηπίδα. Αυτά τα θέ-
 α πρέπει να ρυθμιστούν σύμφωνα με το
 θνές Δίκαιο. Αναφέρομαι στις σχέσεις
 δύο χωρών. Ο διάλογος και η συζήτηση
 τις σχέσεις αυτές είναι η εναλλακτική
 τηση στον σημερινό ανταγωνισμό. Πότε
 είναι ώριμες οι συνθήκες για να προχω-
 ει κάτι τέτοιο δεν μπορώ να το πω με βε-
 ότητα, πάντως το βλέπω σύντομα. Οι
 γκες επίλυσης των προβλημάτων της ευ-
 ρης γεωπολιτικής περιοχής θα περιλά-
 και τη σχέση της Ελλάδας με την Τουρ-
 Δεν βλέπω το Κυπριακό να επηρεάζει
 εξελίξεις των ελληνοτουρκικών σχέσε-
 γιατί αυτό θα βρει μία δική του πορεία
 σχέση με την Ευρώπη. Όμως, οι εξελί-
 στα προβλήματα της Βαλκανικής, στο
 ιανικό, το Βοσνιακό, το Κοσσυφοπέδιο
 λιγότερο στο Ναγκόρνο-Καραμπάχ, θα
 ρεάσουν τελικά και τις σχέσεις Ελλά-
 -Τουρκίας. Το «μεσανατολικό», κατά
 άποψή μου, μπαίνει αυτή τη στιγμή στο
 μο επίλυσής του.

ΕΥΝΑΝΤΗΣΗ ΜΕ ΤΟΝ ΤΖΕΚΙΝ

ότε ήταν οι τελευταίες ουσιαστικές
 φές σας με τους Τούρκους;

Είχα δύο ώρες συζήτηση με τον τούρκο
 υργό Άμυνας στα Σκόπια για πρώτη φο-
 μεταξύ μας, πριν από τέσσερις μήνες.
 αν η πρώτη φορά που καταφέραμε και
 ήσαμε μαζί δύο ώρες· τα βάλαμε κάτω
 είπαμε να κάνουμε μια προσπάθεια οι
 μας, να δούμε ποια είναι τα προβλήμα-
 από πού ερχόμαστε, τι θέλουμε και πού
 ε. Ήταν ένα πείραμα που είπαμε να μην
 ημοσιοποιήσουμε και δεν το δημοσιο-
 ήσαμε. Θέλαμε να συνεχίσουμε, αλλά,
 τυχώς, ήρθε η αλλαγή της κυβέρνησης.
 ήμερα που ερχόταν ο Ισμέτ Τζεκίν στην
 ίνα για να υπογράψουμε την πολυεθνική
 αμνη, εκείνη τη μέρα έγινε η αλλαγή, έπε-
 η κυβέρνηση και ανέλαβε ο Ετσεβίτ που
 τον τοποθέτησε υπουργό Άμυνας.

ΕΞΟΠΛΙΣΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

δούμε τώρα «τεχνικά» θέματα του
 υργείου. Θέλω να σας ρωτήσω για τα
 τάρ, τα F-16 και τα F-15. Έγινε μία
 ρά-μαμούθ και εγκρίθηκε για ένα
 εκατομμύριο. Είναι μεγαλύτερη και
 την «αγορά του αιώνα». Όμως δεν
 πσε από την Επιτροπή Θεσμών και
 ράνειας.

ποια είναι αυτή η Επιτροπή;

Επιτροπή Άμυνας της Βουλής είχε
 ιερωθεί;

— Βεβαίως, είναι η μόνη επιτροπή που εν-
 μερώνεται ανελλιπώς. Σε επτά συνεδριά-
 σεις παρακολούθησε όλο το εξοπλιστικό
 πρόγραμμα. Δεν υπάρχει απόφαση για
 έγκριση ενός τρις. Στην τελευταία συνε-
 δρίαση του ΚΥΣΕΑ κατέθεσε η Πολεμική
 Αεροπορία την πρότασή της για την αγορά
 του νέου μαχητικού αεροπλάνου. Εισηγεί-
 ται την απόκτηση των 36 τεμαχίων F-15
 — εναλλακτικά ισοδύναμα είναι 60 F-16 —,
 προβλέπει οικονομικές επιβαρύνσεις για τα
 επόμενα 17 χρόνια από αυτή την αγορά και
 προτείνει στο ΚΥΣΕΑ να μην περιοριστεί
 στην αγορά ενός νέου μαχητικού αεροπλά-
 νου για την κάλυψη των άμεσων αναγκών.
 Προτείνει να αποφασίσει μεσομακροπρό-
 θεσμα την κάλυψη των αναγκών της Πολεμι-
 κής Αεροπορίας. Στη βάση μακροπρόθε-
 σμης εισήγησης, για τα επόμενα 25 χρόνια
 για τη νέα δομή και τον αριθμό των αερο-
 πλάνων της Πολεμικής Αεροπορίας, ειση-
 γήθηκε από το 2005 και μετά να ενταχθούμε
 στο πρόγραμμα Eurofighter, που αποτελεί
 συμπαραγωγή τεσσάρων κρατών, και να
 διεκδικήσουμε από το 2005 να έχουμε αερο-
 πλάνα τέταρτης γενιάς και συγχρόνως την
 αναβάθμιση και τον εκσυγχρονισμό, την
 ανανέωση και την συμπλήρωση των αερο-
 πλάνων τρίτης γενιάς που έχουμε. Και τα μό-
 να τρίτης γενιάς αεροπλάνα είναι τα
 «Miraz-2000», τα οποία λέμε να εκσυγχρο-
 νίσουμε, ένα μέρος εξ αυτών μέχρι το 2005,
 και συγχρόνως να προμηθευτούμε 12-15 τε-
 μάχια καινούργια. Αυτό θα κοστίσει 250
 δισ. Η υπόθεση του νέου μαχητικού αερο-
 πλάνου κοστίζει γύρω στα 700 δισ. δραχμές.
 Η συμμετοχή μας στο «Eurofighter» κοστί-
 ζει τώρα γύρω στα 50 δισ. και το κύριο ποσό

θα πληρωθεί μετά το 2007. Έτσι, η εισήγηση
 στο ΚΥΣΕΑ προβλέπει να καλυφθούν οι
 συνολικές ανάγκες σε τρία πενταετή προ-
 γράμματα. Όλα μαζί είναι 1,1 τρις. περίπου.
 Στο πρώτο πενταετές (2001-2005) το ποσόν
 είναι 400 δισ. Έχω προβλέψει για το επόμε-
 νο πενταετές και τα χρήματα για το
 «Eurofighter» πέραν της συμμετοχής στο κε-
 φάλαιο και την αποπληρωμή την προβλέπω
 στο τρίτο πενταετές, από το 2006 και μετά.

• Άρα, θα έρθουν και άλλα προγράμματα...
 — Δεν είχαμε κάνει τίποτα από τη δεκαετία
 του '80, όταν έκαμε ο Παπανδρέου την αγο-
 ρά του αιώνα.

• Τα πολλαπλά είδη αεροπλάνων που
 έχουμε δεν δημιουργούν πρόβλημα
 εκπαίδευσης, ανταλλακτικών, συντήρησης;
 — Σήμερα έχουμε επτά τύπους αεροπλά-
 νων. Από το 2005 θα έχουμε και ένα αερο-
 πλάνο τέταρτης γενιάς, γιατί και οι ΗΠΑ το
 «Gfstriker» και το «F-22» θα τα έχουν από
 το 2005 και μετά. Νωρίτερα δεν θα έχουν
 ούτε αυτοί αεροπλάνα τέταρτης γενιάς. Θα
 είμαστε σε αυτό το επίπεδο. Τα δύο τρίτης
 γενιάς αεροπλάνα που έχουμε σήμερα, τα
 «F-16» και τα «Miraz» θα τα εκσυγχρονίσω
 και θα τα κρατήσω για τα επόμενα 25 χρό-
 νια και θα διώξω τα «Miraz-1» και τα «F-5». Θα
 κρατήσω τα «F-4», που τώρα αναβαθμί-
 ζονται. Τελικά θα έχω F-4, Miraz, F-16 και
 θα σβήσω άλλους τρεις τύπους και στη θέση
 τους θα ενισχύσω την Πολεμική Αεροπορία
 με F-15 ή F-16.

ΟΙ ΠΡΟΜΗΘΕΥΤΕΣ

• Όλα αυτά τα εξοπλιστικά προγράμματα
 περιέχουν και τις τιμές προμήθειας. Ένας
 από τους βασικούς προμηθευτές των

Ενόπλων Δυνάμεων είναι ο Θωμάς Λιακουνάκος, ο οποίος έχει πάρει την αντιπροσωπεία των «Πάτριот». Είναι κουμπάρος του φίλου σας κ. Έβερτ και συνέταιρος του Ψυχάρη σε άλλες εταιρείες.

— Α, ναι; Σοβαρά;

• Έχει πάρει παραγγελίες 1 τρις. και 25 δισ. Αυτοί οι προμηθευτές, οι αντιπρόσωποι, οι μεσάζοντες, έχουν καταθέσει σχετικά χαρτιά; Διότι ο κ. Λιακουνάκος, λ.χ., εμφανίζεται ως υπάλληλος της εταιρείας «ΑΧΧΟΝ», ότι, δηλαδή, παίρνει απλώς κάποιο μισθό...

— Δεν έχουμε καμία σχέση εμείς και δεν διαπραγματευόμαστε με κανέναν, αλλά, μόνο με τις εταιρείες. Αυτό ήθελα να το κάνω σαφές, ποτέ μου δεν συνάντησα αντιπρόσωπο καμίας εταιρείας στην Ελλάδα. Εμείς, ως υπουργείο Εθνικής Άμυνας, ποτέ δεν συνδιαλεγόμαστε, ούτε διαπραγματευόμαστε με τον τοπικό εκπρόσωπο της οποιασδήποτε εταιρείας. Εμείς κάνουμε διαγωνισμούς, προσκλήσεις και καλούμε τις ηγεσίες των διεθνών εταιρειών. Ποτέ δεν είδα αντιπρόσωπο, το έχω βασική αρχή. Ποιους βλέπω; Βλέπω τους προέδρους των εταιρειών, που έρχονται, προτείνουν, υποστηρίζουν και έχω μεταφραστές μόνο στα γαλλικά. Έρχονται οι εταιρείες και οι πρέσβεις. Ξέρεις ότι με συναντούν περισσότερο οι πρέσβεις των χωρών που υποστηρίζουν τις διάφορες εταιρείες;

Ο ΑΜΕΡΙΚΑΝΟΣ ΥΠΟΣΤΡΑΤΗΓΟΣ...

• Τι έχετε να πείτε για την υπόθεση επίσκεψης αμερικανού υποστράτηγου, ο οποίος «βασάνισε» τους αξιωματικούς της αεροπορίας; Έχετε ενδείξεις ότι οι Αμερικανοί τα επληροφορήθησαν αυτά από πηγές τους στη Μόσχα;

— Δεν ξέρω από πού τα έμαθαν. Η εκτίμησή μου είναι ότι μάλλον από εκεί τα έμαθαν. Το θέμα, όμως, είναι αλλού: Εμείς είχαμε ερευνητικό πρόγραμμα, για το οποίο δημιουργήθηκε η εντύπωση στην αμερικανική πλευρά ότι για την υλοποίησή του διαθέσαμε διαβαθμισμένα στοιχεία των αεροπλάνων αμερικανικού τύπου που χρησιμοποιούν και οι ίδιοι. Και ήρθαν να μας ρωτήσουν αν υπάρχει αυτό το πρόβλημα...

• Σύμφωνα με τις διακρατικές συμφωνίες, δικαιούται να έρθει ανακριτική επιτροπή και να εξετάσει;

— Όχι, ας το ξεκαθαρίσουμε αυτό. Στο πλαίσιο της ισότιμης σχέσης των δύο χωρών ήρθε ο πρέσβης και μου μίλησε. Και αυτό που πρότεινα είναι το εξής: Επειδή όλες αυτές οι πληροφορίες είναι αστείες και επειδή

δεν είμαστε διατεθειμένοι να μπούμε σε οιαδήποτε διαδικασία που θα αμφισβητήσει τη θέση μας, σας λέμε ότι επιτρέπουμε τη δυνατότητα —ακολουθώντας τις διακρατικές συμφωνίες— να έρθει μια αντιπροσωπεία αμερικανική και να συζητήσει με ομάδα ελλήνων στρατιωτικών στελεχών. Τελίωσε η υπόθεση για μένα και δεν δέχομαι να συζητήσω με οποιονδήποτε, παρά μόνο με το συνάδελφό μου τον υπουργό Άμυνας. Και συναντηθήκαμε στην περιφερειακή σύσκεψη στο Μόναχο και του έκανα ότι αυτά είναι παραμύθια, ανοησίες. Για να μη χαλάσουμε τη σχέση μας, θα βάλουμε μία ομάδα στρατιωτικών και από τις δύο πλευρές να τα συζητήσουν, να τα ξεκαθαρίσουν και να τελειώνουμε. Αυτό και έγινε. Ούτε στρατιωτικό είδα, ούτε οτιδήποτε άλλο. Και περιμένω μια ερώτηση από τον Καρατζαφέρη και θα του απαντήσω στη Βουλή. Θα του πω ποιος του έδωσε τις πληροφορίες. Τον έχω προειδοποιήσει ότι θα τον περιποιηθώ ανάλογα...

Η ΠΡΟΟΠΤΙΚΗ ΤΩΝ ΕΞΟΠΛΙΣΜΩΝ

• Γιατί παραγγείλαμε τα F-15, αφού θα έσπαγε η γραμμή παραγωγής τους, αν δεν τα παραγγέλναμε;

— Τα F-15 και F-16 θα τελειώσουν και δεν θα αναπαραχθούν. Όμως, για τα επόμενα 30 χρόνια υπάρχει εγγύηση των εταιρειών, τόσο προς την αμερικανική αεροπορία, όσο και προς τις άλλες 19 χώρες που τα έχουν αποκτήσει, ότι θα παράγουν ανταλλακτικά. Σταματά η παραγωγή τους διότι στη θέση τους χτίζονται από τους Αμερικανούς δύο νέα αεροπλάνα, το F-22 αντί του F-15 και το Gfstriker αντί του F-16.

• Η Ελληνική Πολεμική Βιομηχανία είναι ο φτωχός συγγενής. Στις άλλες χώρες της Ευρώπης, το 20% των εξοπλιστικών προγραμμάτων το παράγουν οι εγχώριες βιομηχανίες. Στην Ελλάδα μόνον το 5%...

— Αυτό γινόταν παλαιά. Τα τελευταία τρία χρόνια η συμμετοχή των ελληνικών εταιρειών στην υλοποίηση του προγράμματος, δηλαδή της ΕΑΒ, είναι 29%. Αυτό είναι μία μεγάλη επιτυχία. Προχθές, όταν υπογράψαμε με την εταιρεία που παράγει τα Patriot, μειώθηκε το κόστος κατά 380 εκατ. δολάρια από το 1,2 δισ. της αγοράς, τα οποία πήγαν σε ελληνικές εταιρείες, μεταξύ αυτών και του Κόκκαλη. Μιλώ για συμπαραγωγές.

• Τον Σμπώκο πώς τον έχετε βάλει εκεί; Ξέρει τα πράγματα; Χρειάζεται ευρεία γνώση θεμάτων...

— Τα στελέχη που επιλέξαμε —Δημάδης, Κάντας, Σμπώκος— είναι έμπειρα στελέχη. Ειδικά ο Σμπώκος είναι έμπειρος μηχανι-

κός, πρώην βουλευτής, που δούλεψε στο τομέα άμυνας και εξοπλισμών της Βουλής για τρία χρόνια. Αλλά υπάρχουν και άλλοι στελέχη που δουλεύουν στο χώρο των Επιτελείων, όπως ο Χωραφάς. Όμως το Επιτελείο μας ασχολείται με το συνολικό πρόβλημα και όχι με εξειδικευμένα θέματα.

• Υπάρχουν επιχειρησιακά σχέδια των τριών Όπλων που σύμφωνα με αυτά παίρνονται οι αποφάσεις; Γιατί παλαιότερα έρχονταν οι αντιπρόσωποι με τα προσπέκτους...

— Όλα αυτά έχουν αλλάξει. Ήρθα το Οκτώβριο του '96. Τον Δεκέμβριο εγκρίθηκε, έπειτα από τρία χρόνια, ένα πενταετές πρόγραμμα από το '96 έως το 2000. Ήταν αποτέλεσμα διαλόγου όλων των ηγεσιών με τον Αρσένη πριν από δύο χρόνια. Και όταν ήρθα και τους ρώτησα τι κάνατε δύο χρόνια —δεν είχαν αγοράσει τίποτα, σε στιγμή που ο Βαρβιτσιώτης φώναζε «δεν κάνετε τίποτα»— απάντησαν ότι έπρεπε να ρυθμιστεί το νέο πενταετές. Δεν μπορούμε να αγοράσουμε τίποτα, μόνον τα παλαιά του Βαρβιτσιώτη. Βάζοντας την έγκριση του '96 στο ΚΥΣΕΑ, από τον '97 προσπαθούμε να υλοποιήσουμε αυτά τα προγράμματα. Υπήρξε εγκεκριμένο πρόγραμμα που αποτέλεσε την κατάληξη συζητήσεων σε όλα τα Επιτελεία. Από τα πενταετές ήταν σημαντικό τμήμα του προγράμματος της αεροπορίας. Εμείς ήρθαμε να υλοποιήσουμε ένα συγκεκριμένο πρόγραμμα που βρήκα το '96, το επισημοποίησα το '97 και ξεκίνησε η υλοποίησή του· μέχρι τέλος του '99 θα το κλείσουμε. Τα τανκς μένουν για το τελευταίο εξάμηνο.

• Βέβαια, πιστεύω ότι μετά 6 μήνες θα έχουμε την ευκαιρία να τα ξαναπούμε, γιατί οι έρευνές μας σ' αυτόν τον τομέα θα συνεχιστούν...

— Οι διαδικασίες έχουν γίνει με διαφανή τρόπο και με συμμετοχή όλων των επιτελείων στα επιχειρησιακά σχέδια, καθώς και συμμετοχή όλων των οικονομικών επιτελείων στην γενική διεύθυνση εξοπλισμών. Όπως ξέρετε, ο προκατόχός μου, ο Γεράσιμος Αρσένης, είχε πάρει την ευθύνη διαπραγματεύσεων απ' τα επιτελεία και δημιούργησε την διεύθυνση εξοπλισμών. Αυτή ήταν μια εκσυγχρονιστική αντίληψη, γιατί δεν ήταν σωστό ν' αφήνουν τους στρατιωτικούς να εμπλέκονται με οικονομικά «παζάρια» και διαπραγματεύσεις. Εγώ τη δέχτηκα, τη συνέχισα και νομίζω ότι με πολλή επιτυχία υλοποιούνται σήμερα αυτά τα προγράμματα.

αλλά, ΕΘΤΙΑ

Νυχτερινές παραλλαγές ε μια ημερίδα

του Δημήτρη Παπανικολάου

Όλα γύρναγαν γύρω από την οργάνω-
της πιο σπουδαίας νυχτερίδας του αιώ-

Μην πάει όμως το μυαλό σας, σε πρώτη
τη, στα ιπτάμενα θηλαστικά.

Νυχτερίδα είναι μια ημερίδα που λαμ-
πει χώρα για ιδιαίτερους λόγους την νύ-
... Ένας σπουδαίος λόγος είναι και η πα-
ολούθηση νυχτερίδων κατά τη διάρ-
... της νύχτας.

Περί νυχτερίδας λοιπόν επρόκειτο.
οργάνωση την έχει αναλάβει ο σύνδε-
... χειροπτέρων ANNA ΧΑΡΙΣΣΟΝ,
υπεύθυνη ορίζεται η ΕΛΕΝΗ ΑΛΟΥ-
... αναπληρωτής ο ΜΙΧΑΛΗΣ ΜΑΤΕΣ,
... λα δείχνουν, εάν κανείς κρίνει από την
... τεία που εκπέμπει η ΕΛΕΝΗ πως η ορ-
... ωση θα στεφθεί με επιτυχία.

Η νύχτα μεταξύ της 17 και 18 Μαρτίου
... φαίνεται ως η νύχτα της συνάντησης.
... προσκεκλημένα είναι 5.000 άτομα και
... ρος της συνάντησης ορίζεται ο Άρειος
... ρος στην Πνύκα μπροστά απ' την Ακρό-
... η.

... μα της νυχτερίδος: Η επικοινωνιακή
... ότητα των χειροπτέρων. Τελευταίες
... πιστώσεις.

... ο τους κύριους εισηγητές ο ΧΑΡΥ
... ΡΙΣΣΟΝ, εφευρέτης του φωνητικού
... σχηματιστή. Ο DAVID SCHMID, ει-
... υμένος στις εικονικές μεταγλωττίσεις
... υπερέχων που εκπέμπουν τα χειρόπτε-
... και ο ERICH HANTMANN ειδικός
... ρος μεταγλωττισμούς όχι μόνο των χει-
... πτέρων αλλά και άλλων θηλαστικών.

... αθηγητής ERNST. KASPER είναι και
... πληξη της βραδιάς. Θα εξηγήσει πώς
... μόνο τα έμβρυα εκπέμπουν ήχους για να
... οινωνήσουν μεταξύ τους, αλλά και η
... η ανόργανη ύλη εκπέμπει ήχους προ-
... θώντας να γίνει κατανοητή στο περι-

βάλλον της. Η νυχτερίδα θα κλείσει με
ήχους από κραυγές κρυστάλλων κασιτέ-
ρου (CRIS De LAITAIN) σε συνοδεία στο
πιάνο από τον Δημήτρη Σγούρο.

— Όλοι τρίβουν τα χέρια τους από χαρά,
δηλαδή οι οργανωτές της νυχτερίδας, πι-
στεύουν πως ένα τέτοιο γεγονός δεν έχει
συμβεί ποτέ, και πως το ενδιαφέρον του
κόσμου θα ανάψει, όταν θα αρχίσουν στις
προσυνεδριακές ανακοινώσεις να γνωστο-
ποιούνται τα περί των νυχτερίδων, και να
γίνονται μέρα με τη μέρα και πιο κατανοη-
τοί οι τρόποι που τα χειρόπτερα επικοινων-
νούν, όχι μόνο μεταξύ τους, αλλά και μετα-
ξύ όλων των υπολοίπων εμβύων.

Το μόνο πρόβλημα σ' όλη αυτή την οργά-
νωση της νυχτερίδας ήταν η χρονική σύ-
μπτωση με το συνέδριο του ΠΑΣΟΚ. Επει-
δή πάμπολλοι από τους συνέδρους ήταν
και προσκεκλημένοι στην ΝΥΧΤΕΡΙΔΑ,
υπήρχαν υπόνοιες πως είτε στο ένα είτε
στο άλλο συνέδριο θα υπήρχαν απουσίες.
Όμως το συνέδριο του ΠΑΣΟΚ λαμβάνει
χώρα την μέρα ενώ η ΝΥΧΤΕΡΙΔΑ μετά
τη δύση του ηλίου και μέχρι την Ανατολή.
Αυτή η διαπίστωση καθησυχάζει τους ορ-
γανωτές. Έτσι τόσο η νυχτερίδα, όσο και
το συνέδριο λαμβάνουν χώρα. Προηγείται
όμως η Νυχτερίδα, με διαφορά 12 ωρών
από το Συνέδριο του ΠΑΣΟΚ.

Οι συνέδροι κατακλύζουν τους χώρους
του συνεδρίου.

Την πρώτη νύχτα γίνεται η πιο συνταρα-
κτική ανακοίνωση, που κράτησε τους συνέ-
δρους με ανοιχτό το στόμα, από τον
ERICH HANTMANN.

Οι νυχτερίδες αφού ξεκινήσουν, αμέσως
μετά τη δύση του ηλίου, και αποσυνταχτούν
από την διάταξη ύπνου (κρέμονται κρατώ-
ντας η μία την άλλη από την οροφή της σπη-
λιάς που διανυκτερεύουν), πετούν στο γύ-
ρω χώρο απολαμβάνοντας το βραδινό τους
γεύμα. Καταβροχθίζουν εκατοντάδες χι-
λιάδες κουνούπια και πετάνε πάνω από τα
πάρκα της πόλης.

Μόλις χορτάσουν, ανηφορίζουν προς τον
Υμηττό, όπου είναι εγκατεστημένες δεκά-
δες αντένες που εκπέμπουν τα προγράμμα-
τα των τηλεσταθμών.

Συντονίζονται με τις συχνότητές τους και
μπαίνουν μέσα στα προγράμματα. Έτσι
μπορούν να βλέπουν άνετα την Ρούλα Κο-
ρομηλά, τις συνεντεύξεις των Πάγκαλου ή
του Γ. Παπανδρέου. Προσπαθούν να μιμη-
θούν την Ρούλα ή άλλες σπουδαίες βεντέ-
τες της ελληνικής τηλεόρασης. Μιμούνται

την φωνή τους, τον τρόπο έκφρασης, τις κι-
νήσεις τους.

— Αυτό μπορούν να το δουν οι συνέδροι
στους πομπούς μεταγλωττισμού. Δηλαδή,
στις συσκευές που μετατρέπουν τους υπέ-
ρηχους των νυχτερίδων σε ήχους που μπο-
ρούν να γίνουν αντιληπτοί από τους αν-
θρώπους. Το κάθε είδος νυχτερίδας εκπέ-
μπει στα δικά του μήκη κύματος και κάθε
νυχτερίδα από κάθε διαφορετική οικογέν-
εια έχει τη δική της ιδιοσυχνότητα. Έτσι
μπορούμε να βρούμε την ιδιοσυχνότητα
μιας νυχτερίδας και να παρακολουθήσου-
με τις αλλαγές που αυτή επιφέρει στην συ-
μπεριφορά της ανάλογα με την εκπομπή
που αυτή έχει συντονιστεί.

Με την πάροδο της ώρας, όλο και πιο τέ-
λεια η νυχτερίδα μιμείται το αστέρι της εκ-
πομπής, έτσι ώστε να ταυτίζεται πλήρως με
την εκφωνήτρια, χάνοντας τελικά την προ-
σωπικότητά της.

Ο εισηγητής του συνεδρίου αναφέρει πως
θα υπήρχε πρόβλημα για την επιβίωση των
χειροπτέρων, αφού θα έχαναν την ταυτό-
τητά τους. Οι νυχτερίδες θα είχαν χάσει
την συλλογικότητά τους και την συνείδηση
της ομαδικότητάς τους.

Ένα πράγμα, όμως, τους έσωξε, το συλ-
λογικό όνειρο. Με την ανατολή του ήλιου
επανερχονται στην σπηλιά τους. Η μια κρέ-
μεται δίπλα στην άλλη και κοιμούνται. Το
συλλογικό αυτό όνειρο τους σώζει. Τους
σβήνει τις εμπειρίες ιδιαιτερότητας που
αποκτούν όταν μπαίνουν στις ιδιοσυχνότη-
τες των καναλιών. Έτσι ώστε να μπορούν
την επόμενη μέρα να επιτελέσουν τον ρόλο
τους, να καταβροχθίσουν άπειρες ποσότη-
τες εντόμων, που αλλιώς θα ήταν πρόβλη-
μα για τις πόλεις μας.

— Οι συνέδροι πρώτοι φορά άκουγαν τό-
σο ενδιαφέροντα πράγματα. Με την λήξη
της νυχτερίδας, αφού ήπιαν τον πρωινό τους
καφέ, αποχώρησαν προς το συνέδριο του
ΠΑΣΟΚ στις εγκαταστάσεις του Ολυμπια-
κού Σταδίου. Όταν το συνέδριο άρχισε,
επειδή οι περισσότεροι ήταν άπντοι, έκλει-
σαν τα μάτια τους και κοιμήθηκαν και πε-
ριέπεσαν συνολικά μέσα σ' ένα συλλογικό
όνειρο, όπως και οι νυχτερίδες. Αυτό το
συλλογικό όνειρο, επαναδιοργάνωσε τους
συνέδρους, επαναφέροντάς τους στο επίπε-
δο της ομαδικής συνείδησης. Έτσι η παράλ-
ληλη συνεδρία της νυχτερίδας με αυτή του
ΠΑΣΟΚ έσωσε το ιστορικό κόμμα την τε-
λευταία στιγμή, από πιθανή διάλυση.

Ψηλά τακούνια

της Ελένης Βερυκίου

Πατριδοκάπηλοι και απάτριδες,
προδότες και φιλοπάτριδες,
συμμετοχή σε συναυλία και αποχή
από συναυλία, κράτος και
παρακράτος, εθνικιστές και
οικουμενιστές, εκσυγχρονιστές και
λαϊκιστές, τουρκοφάγοι και
ειρηνόφιλοι, υπογράφοντες και μη
υπογράφοντες, δυτικοί και
ανέσπεροι, παίκτης του ΧΑΑ και
συνειδητός πολίτης, φανατικοί και
νηφάλιοι, δεσποινίς και κυρία (ή
όπως λέμε Πανεπιστημίου και
Σταδίου) καλλιτέχνες και

καλλιτέχνες, θερμοκέφαλοι και ψυχροκέφαλοι, ζεστό (κόκκινο) και κρύο (μπλε), ΟΝΕ και χάος
νους και συναίσθημα, ελληνοκεντρικοί και φυγόκεντροι (όπου φύγει-φύγει), φλέγμα και φλέβα

ο Όλυμπος κι ο Κίσσαβος

Στο απειροελάχιστο αυτό δείγμα πατριδογνωσίας, δίπλα στις γνωστές «διαλεκτικές» δυάδες της ελληνικής πανίδας, καινούργιες διχοτομήσεις βλέπουμε να φύονται στους πρόποδες των παλαιότερων. Δημιουργώντας, χρόνια τώρα, ριζίδια και παρακλάδια, κλάδους και διαπλοκές γύρω από τις αυτοφνείς της κλαδικές, πρώτη η πυκνή περικοκλάδα των πράσινων ισορροπιών –έτσι νόμιζε– συνέβαλε τα μέγιστα με την εμφοτική της –λόγω σωτηρίας μας– παρέμβαση μετά το χάος, να φέρει στα χαρακώματα της πατριδοκαπηλίας αυτή τη φορά, κάθε διατύπωση απορίας και ψυχολογικού αιφνιδιασμού από την αξέχαστη εκείνη άσκηση «εξωτερικής πολιτικής». Άφησε στην προκρούστεια κλίνη –το αγαπητό εθνικό μας κρεβάτι, σε king-size διαστάσεις– το μοναδικό «μονόκλινο σύμπτωμά» της, την ΟΝΕ, να διαιρεί και να βασιλεύει σε κάθε σημείο εκφοράς του πο-

λιτικού λόγου ως η αδιαφιλονίκητη πανάκεια της πολιτικής ζωής, ανεξάρτητα από κάθε επιμερισμό ευθύνης. Και έτσι, αυτό που θα μπορούσε να είναι μια θετικότητα στην άσκηση της εξουσίας, έγινε το αδιάλειπτο μοτίβο μιας χρηματοποστολής προς και από τις Ευρώπας, υποτιμώντας με πράξεις και παραλείψεις τον τυχοδιωκτισμό από τις Τουρκίας, αφήνοντας παράλληλα τα τριτοκοσμικά συστατικά της να κινούνται με απaráμιλλη ευελιξία στο όψιμο σώμα του «εκσυγχρονισμού» της. Τώρα σε περιόδους κρίσης που προκαλεί η ίδια, η μονόφθαλμη αυτή επωδός με τους υψηλούς δείκτες και τα υψηλά καπέλα γίνεται: και ο πνιγμένος από την ΟΝΕ πιάνεται.

Όμως, μετά την αποκάλυψη της πτυχής του μυστηριώζο που επέλεξε και το οποίο αποδείχθηκε τόσο, μα τόσο πολύ, περικολόζο και μέσα στην πάνδημη αμηχανία, η δυσπιστία στην αντίθετη άποψη φοράει πια

την δική της τυφλή, χωρίς καμία τρύπα και διεξοδο, κουκούλα. Και δεν εννοούμε εδώ το μέγιστο θέμα της «εθνικοφροσύνης» που είναι η πραγματική συνθήκη αλλά και η αφετηρία πολλών δεινών, αλλά το πώς ακριβώς αυτή έγινε το εξιλαστήριο επιχείρημα για να κατατροπώσουν ακόμα και τις πιο αυθόρμητες εκδηλώσεις του συναίσθηματος ή της πικρίας που άφησαν εκείνες, οι αξέχαστες επίσης λήψεις από την «γειτονα». Βέβαια, η πολιτική εσωτερική, εξωτερική ή ημιυπαίθρια δεν είναι ο τόπος όπου ανοίγει ο Πήγασος τα φτερά του, ή η Μούσα παίζει την άρπα της και οι ρίμες χαϊδεύονται αυτιά. Όμως, δεν ήταν το συναίσθημα που προκάλεσε την δίνη αυτή αλλά η ίδια «πολιτική» –ή η αυτοαναίρεσή της τέλος πάντων– με τον τρόπο που την εφάρμοσαν.

Έτσι δεν ήταν η αφέλεια του «ανοίγω το Ξενία της γειτονιάς μου και προσφέρω το γλυκό του κουταλιού» για ένα θέμα τόσο δύ-

λο και επικίνδυνο, κάτι που ακούστηκε τόσα και τόσα στόματα στα FM της ζωής εκείνης περιόδου και στις ανακτισμένες» οθόνες, μαζί με τις επιτικές αιτιάσεις των συντελεστών της, ο εξοχόν κίνδυνος της εξαφάνισης του νους. Η αδιαλλαξία των μαζικών μαϊμών επικοινωνίας (ΜΜΕ) για την ουραμπτη στην κυριολεξία καιτή επικαιρότητα ήταν δεδομένη. Ιδιαίτερα μάλιστα από εκείνη την κοπιαστική και βασανική προσπάθεια να αποδείξουν, μαζί με άσκηση του εσωτερικού κρατικού ελέγ-ότι το «Λυμπέριος» είχε εμβολιστεί από ρωσικό πλοίο που έκανε «σουζα», άζοντας με τσαχπινιά στα τραυματισμέ-φαλά του, οι ύφαλοι από την άσκηση της υτερικής πολιτικής» τώρα πια ήταν μία πτωση μοναδική. Ύφαλα και ύφαλοι όν συνωμοτούν, όπως θα έλεγε και ο κυ-ητικός εκπρόσωπος, για να αποδείξουν πάρχει ένα μεγάλο πρόβλημα κοινού στην μικρή και την μεγάλη κλίμακα της μας αντίστοιχα.

λά μια αδιαφιλονίκητη τάση για ταυτο-α έφερε έναν ακόμη πανικό στις ευκλε-άξεις των πολιτών που σώζουν μονίμως Έθνος. Όπως εκείνη η περίφημη εφα-ιένη, που ταύτισε την άρνηση των πολ-να δεχτούν ανεπιφύλακτα και αγόγγυ-τις κυβερνητικές ερμηνείες, με τους πη-ους τίτλους της κίτρινης συντροφιάς, με επικίνδυνη αμετροέπεια της δημοσιο-ρικής λινάτσας, το «αδιάβλητο» του ιάτινου γιλέκου των συνταρακτικών ουμένων της, τους γνωστούς ήρωες της κάλυψης. Αλλά όλα είναι δυνατά πια, μπορούν να συμπέσουν, ή σαν να λέμε ντ Μπάυρον και Λορντ Ναξάκης.

σι και η δυνατότητα είναι τελείως ανοι-και για την ανθρώπινη εκείνη φύση που οπωσδήποτε και κάτω από τις πιο ξοες συνθήκες να βάζει την ιστορία στη η της. Ακόμα κι αν αυτή, η ιστορία δηλα-ράφεται την ίδια στιγμή με τον πιο αυ-ικό και συνηθισμένο τρόπο της: με αίμα χι με «πλάνη», όπως ισχυρίζεται ο κ. Γ. νεντάκος, ο οποίος μπροστά στο υπερ-ια της ταπεινώσης και του εξευτελισμού ανθρωπίνης αξιοπρέπειας του Οτσαλάν, υσε να αποκαταστήσει την ιστορική λεια, αποκαλώντας τον ίδιο «άκαπνο» η «γιατί κατηύθυνε όλον τον ένοπλον να επί δεκαπενταετίαν, όντας εκτός ις στο απυρόβλητο (κυριολεκτικώς)» υθεροτυπία 20.2.99). Αλλά τι σημαίνει καμένη ανθρώπινη σάρκα και πυρπό-η για ελευθερία από ανθρώπους που ένουν να συνδέουν αυτή την ελευθερία

ΓΙΑ ΤΗ ΜΙΚΡΗ ΕΝΙΔΑΡ*

Σύμφωνα με την παράδοση, πριν από 2611 χρόνια, οι λαοί που ζούσαν γύρω από την οροσειρά του Ζάγρου εξεγέρθηκαν υπό την ηγεσία του σιδερά Kawa και συνέτριψαν την τυραννία του Dhahak. Για να αναγγείλουν το χαρμόσυνο γεγονός, οι επαναστάτες άναψαν τεράστιες φωτιές στις κορφές των βουνών. Κάθε χρόνο, στις 21 Μαρτίου, οι Κούρδοι ανάβουν φωτιές και γιορτάζουν τη Newroz, την Καινούργια Μέρα.

Το περασμένο Σάββατο 20 Μαρτίου και την Δευτέρα 22 Μαρτίου οι Κούρδοι της Αθήνας γιόρτασαν τη Newroz. Χαιρετισμοί, ομιλίες, τραγούδια, χοροί. Αλλά πάνω από το εορταστικό κλίμα πλανιόταν μια μελαγχολική ατμόσφαιρα. Οι λιγοστοί Έλληνες που ήταν παρόντες ήταν λιγομίλητοι και κλεισμένοι στον εαυτό τους. Οι μουσικές διαδηλώσεις της 25ης Φεβρουαρίου και της 1ης Μαρτίου ήταν πολύ μικρή συμβολή για να σκεπάσει τα αισθήματα ενοχής.

Κοίταξα γύρω. Δεν είδα όμως ούτε έναν από τους 127 «καθηγητές και διανοούμενους» που, πριν λίγες ημέρες μόνον, υπέγραφαν ένα κείμενο στο οποίο δήλωναν ότι «είμαστε αλληλέγγυοι με τον αγώνα του κουρδικού λαού για τα δικαιώματά του» κλπ, κλπ...

*Το όνομα Enidar, σημαίνει στα κουρδικά ελπίδα

Χ.Ν.

και με την τύχη του «άκαπνου», φαίνεται ότι δεν είναι πάντα ορατό μέσα στους καπνούς και την αιθαλομίχλη των προσωπικών μας αναζητήσεων.

Έτσι, στη μικρή μας χώρα, που γνωρίζει πλέον τη σημασία του «άκαπνου» ηγέτη και φυσικά του καπνιστού σολομού, ευδοκίμησε ανάμεσα σε πολλές καινοφανείς ομάδες αναλυτών μια ζωηρή τάξη αρκουδολόγων –ή κουρδολόγων, όπως πιστεύουν– που πόλωσαν μαζί με τις «ιστορικές» αναλύσεις στο πόδι περισσότερο το πολιτικό τοπίο και απώλεσαν για άλλη μια φορά το μέτρο. Αλλά αν οι συμπαθέστατες και συνώνυμες με τους πόλους τους αρκούδες έχουν εκείνη την πλούσια γούνα για να προστατεύονται από το ψύχος, οι πολίτες αυτής της χώρας με τι θα καλύπτονται στους απόμακρους πόλους της δημόσιας ζωής, εκεί όπου ακόμη και το αυτονόητο πρέπει να είναι σινιέ (127) και με τη βούλα.

Το να κατακεραυνώνεις όμως, με τόση αυτοπεποίθηση αλλά και τόσες δοτικές, μα τόσες πολλές δοτικές –έλεος– το θυμικό και την κατά μέτωπο αντίρρηση που ξεσπά κάτω από τις συνθήκες μιας τραγωδίας, δεν συνεισφέρεις οπωσδήποτε έργο στον κατευνασμό των ανθρωπίνων ενστίκτων, την διατήρηση της πραότητας την εύρυθμη λειτουργία της πολιτείας. Και ούτε η ζέση των αποσπασμάτων μπορεί αυτοδίκαια να φέρει το επιθυμητό αποτέλεσμα. Γιατί να στεφανώνεις επίσης τα λογύδριά σου με τον Αριστοτέλη και γενικά με τις στροφές της αρχαίας ελληνικής γραμματείας –που από όλες τις πλευρές του φάσματος του πρόσφατου εθνικού μας διαμελισμού τραβιέται με απύθμενη υστερία από τους εξέχοντες ζηλωτές της ποιότητας– δεν σε κάνει απαραίτητα να ακτινοβολείς μακριά από την υποβολή της

ποντιακής μπότας και οτιδήποτε άλλου έπιασε χορό γύρω από τις εξάρσεις του πληγωμένου φιλότιμου.

Καλά επίσης και τα σεπτά ημιτόνια για την ψυχραιμία που πρέπει να επιδείξουμε. Όμως, η αυτοσυγκράτηση δεν είναι το όψιμο Prada διαφόρων κυριών –κυρίως αυτών της τηλεκριτικής– που μίλησαν και για την στυλιστική ανεπάρκεια της πολύ ανθρώπινης συναυλίας, το υφολογικό έλλειμμα, την μεταπολιτευτική γραφικότητά της, μαζί με τις άλλες έντεχνές τους ενστάσεις. Αλλά σε τι συμβάλλεις με το να προσπαθείς να διωλίζεις το μικροσκοπικό κουνουπάκι ή τι να βγάλεις απ' τη μύγα; Τι; Όταν γύρω σου μένεται το πιο καινό κομμάτι μιας μεγάλης φάρσας που είναι η ζωή μας ως νεοελληνική περίοδος.

Γιατί δεν είναι η μικρή μπλόφα, η ατυχία, η βλάβη που, αναπόφευκτα σαν ένας νόμος της ύπαρξης, επιτρέπει να μιλάμε πια για την εξαίρεση, τον αιφνιδιασμό, το έκτακτο γεγονός. Το θέμα το δικό μας είναι το κυρίως θέμα. Οι γνωστές πλέον εκθέσεις πρέσβων και πρακτόρων «Πέρα από την Αφρική» μας έχουν εκθέσει άμεσα σ' αυτό ακριβώς το κυρίως θέμα μας, ανεξάρτητα από τις καλές διαθέσεις των προλόγων και των επιλόγων, ανεξάρτητα από την ευχή που μπορεί να προσφέρει το ηθικό δίδαγμα στο τέλος των πεπραγμένων. Τα φλατ λοιπόν βήματα πάνω στις αιχμηρές προεξοχές, οι επίπεδες θέσεις στις κατακόρυφες πτώσεις δεν θα μας δικαιώσουν ως ήρεμους ισορροπιστές. Η απαραίτητη πράγματι και αναγκαία συνθήκη της ψυχραιμίας, την οποία καλούμαστε να επιδείξουμε μετά την αυλαία της οπερέτας με τους μικρούς και μεγάλους τραγουδιστές, απαιτεί να φορέσουμε τα πιο ψηλά μας τακούνια.

Επιμέλεια: Σωτήρης Ντάλης

Ενδιάμεση συμφωνία

Με την αβεβαιότητα για το τι μέλλει γενέσθαι στο Κοσσυφοπέδιο μετά την αποτυχία των διαβουλεύσεων στο Παρίσι επέστρεψαν οι αντιπροσωπείες των Κοσοβάρων και των Σέρβων.

Η σερβική αντιπροσωπεία αρνήθηκε να υπογράψει την «Ενδιάμεση Συμφωνία για την Ειρήνη και την Αυτοδιακυβέρνηση του Κοσσυφοπεδίου» ένα σχέδιο 82 σελίδων, επιμένοντας στην τροποποίηση περισσότερων από είκοσι σημείων. Αντίθετα, η αντιπροσωπεία των Αλβανών του Κοσσυφοπεδίου –ο επικεφαλής του πολιτικού σκέλους του UCK **Χασίμ Θάτσι**, ο ηγέτης των Αλβανών του Κοσσυφοπεδίου **Ιμπραήμ Ρουγκόβα**, ο εκδότης της εφημερίδας *Κόχα Ντιτόρε* **Βετόν Σουρόι** και ο πολιτικός **Ρετζέπ Κιόσια**– υπέγραψε το σχέδιο, αφήνοντας τους Σέρβους με την πλάτη στον τοίχο, εκτεθειμένους στις πιέσεις της διεθνούς κοινότητας.

Το κείμενο του σχεδίου που υπέγραψε στις 18 Μαρτίου η αλβανική αντιπροσωπεία υπογραμμίζει την αναγκαιότητα διασφάλισης των δημοκρατικών δικαιωμάτων και των αρχών της συνεργασίας μεταξύ Γιουγκοσλαβίας και της διεθνούς κοινότητας. Αναφέρεται, επίσης, η υπόσχεση για αναγνώριση της εδαφικής ακεραιότητας της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γιουγκοσλαβίας, ενώ συστήνεται αυτονομία για το Κοσσυφοπέδιο για μία αρχική περίοδο τριών χρόνων. Το Σχέδιο σκιαγραφεί έντεκα σημεία

**Το κείμενο
του σχεδίου
αναφέρεται στην
αναγνώριση
της εδαφικής
ακεραιότητας της
Ομοσπονδιακής
Δημοκρατίας της
Γιουγκοσλαβίας,
ενώ συστήνεται
αυτονομία για το
Κοσσυφοπέδιο.**

συντάγματος για το Κοσσυφοπέδιο και προβλέπει Συνέλευση 120 μελών, εκ των οποίων 80 εκλέγονται άμεσα και 40 από τις εθνικές κοινότητες. Η Συνέλευση θα εκλέξει πρωθυπουργό, πρόεδρο και δύο αντιπροέδρους για το Κοσσυφοπέδιο.

Στο έβδομο κεφάλαιο της ενδιάμεσης Συμφωνίας υπάρχει ειδική αναφορά στο πλαίσιο εφαρμογής της. Στο σημείο αυτό αναφέρεται ότι «τα μέρη καλούν το ΝΑΤΟ να συγκροτήσει και να καθοδηγήσει μια στρατιωτική δύναμη για να βοηθήσει στη διασφάλιση της συμμόρφωσης. Ο ΟΗΕ θα ψηφίσει απόφαση που θα δίνει εντολή σ' αυτή τη δύναμη με την επωνυμία *Δύναμη του Κοσσυφοπεδίου (KFOR)*. Η KFOR θα έχει πλήρη και ανεμπόδιστη ελευθερία κινήσεων στο έδαφος, τα νερά και τα νερά σε όλο το Κοσσυφοπέδιο». Στο σημείο αυτό υπάρχει και η βασική διαφωνία των Σέρβων. Τα χρονικά περιθώρια για τις δύο εμπλεκόμενες πλευρές έχουν στενέψει πολύ καθώς το Βελιγράδι εμμένει σε σειρά αλλαγών του σχεδίου πολιτικής αυτονομίας του Κοσσυφοπεδίου. Από την πλευρά τους, οι δυτικοί μεσολαβητές απορρίπτουν κάθε σημαντική αλλαγή και εμμένουν στην απόφαση περί μικρών αλλαγών, και αυτών τεχνικής φύσεως.

Καθοριστική για τις εξελίξεις των επόμενων ημερών θα είναι η συνάντηση του ρώσου πρωθυπουργού **Πριμακώφ** με τον πρόεδρο των ΗΠΑ **Μπ. Κλίντον** στην Ουάσινγκτον.

Εκλογές ή Χάος

της Ευγενίας Βαθάκου

Εμείς το κρατούν το ενδιαφέρον μας οι εξελίξεις γύρω από τις εκλογές στην Τουρκία. Η μία εικόνα διαδέχεται την άλλη με μεγάλη ταχύτητα για να καταλήξουμε το βράδυ της Κυριακής σε έντονους διαπληκτισμούς και γροθιές μέσα στην Τουρκική Εθνοσυνέλευση. Την επόμενη ακολούθησε η αίτηση του Εισαγγελέα του Κρατικού Δικαστηρίου Ασφάλειας της Άγκυρας για απαγόρευση του ισλαμικού Κόμματος της Αρετής και η καταψήφιση της πρότασης μομφής κατά της κυβέρνησης.

Η σύλληψη Οτζαλάν τον προηγούμενο μήνα είχε σκιάσει τις προεκλογικές διαδικασίες. Είναι αλήθεια βέβαια ότι η κυβέρνηση Ετσεβίτ έκανε ό,τι μπορούσε προκειμένου δημιουργήσει θόρυβο παρουσιάζοντας όλο γεγονός σαν αποκλειστική της επίλυση ούτως ώστε να κεφαλαιοποιήσει κατ' όν τον τρόπο τη σύλληψη του «αρχιμοκράτη» σε ψήφους. Μέσα στις συζητήσεις δηλώσεις, τις εικόνες του Οτζαλάν ανάμεσα στις τουρκικές σημαίες τις λεκτικές επιθέσεις κατά της Ελλάδας, δεν δόθηκε μεγάλη σημασία στην άφαση απαγόρευσης συμμετοχής στις εκλογές του ισλαμιστή ηγέτη Νετζμετίν Ερμπακάν, ούτε στις αντιδράσεις δυσαρεσμένων βουλευτών που έμειναν έξω από εκλογικές λίστες των κομμάτων.

Μετά τα γεγονότα ωστόσο προκαθόρισαν τις τελευταίες εξελίξεις και δημιουργήθηκαν αβεβαιότητα και σύγχυση σχετικά με την πραγματοποίηση ή όχι των προγραμματισμένων εκλογών. Στις 15 Μαρτίου 116 «παραρτημένοι» βουλευτές υπέβαλαν αίτηση μομφής κατά της κυβέρνησης, και αυτοί ήρθαν να συνταχθούν από το ίδιο της Κυριακής, οι βουλευτές του Εθνοσυνεδρίου του Κόμματος της Αρετής.

Οι ισλαμιστές βουλευτές εκβίασαν την κυβέρνηση απαιτώντας να αρθεί η απαγόρευση της συμμετοχής του Ερμπακάν στις εκλογές, καθώς και να καταργηθεί το άρθρο 312 του Ποινικού Κώδικα βάση του οποίου έχουν καταδικασθεί πολλοί ισλαμιστές, μεταξύ αυτών και ο πρώην δήμαρχος Κωνσταντινούπολης Ρετζέπ Ταγίν Ερντογάν.

Η Ευγενία Βαθάκου είναι ανταποκρίτριά της στην Κωνσταντινούπολη.

γάν, ο οποίος είναι από τις πιο δημοφιλείς προσωπικότητες του ισλαμικού χώρου.

Λίγο πριν την ψηφοφορία της πρότασης μομφής στην τουρκική Εθνοσυνέλευση, είδαμε την ιστορία να επαναλαμβάνεται, καθώς και πάλι το ισλαμικό κόμμα βρίσκεται αντιμέτωπο με το ενδεχόμενο της απαγόρευσης. Η κίνηση αυτή κατά του ισλαμικού κόμματος θα πρέπει να εκληφθεί μάλλον σαν μέρος του ψυχολογικού πολέμου που διεξάγεται αυτή τη στιγμή στην Τουρκία, αφού η διαδικασία της απαγόρευσης είναι χρονοβόρα και δεν πρόκειται να ολοκληρωθεί πριν την 18η Απρίλη.

Τελικά η κυβέρνηση Ετσεβίτ φαίνεται να ξεπέρασε τον σκόπελο της μομφής, αφού η αντιπολίτευση στην ψηφοφορία που έγινε τη Δευτέρα συγκέντρωσε μόνο 236 ψήφους, ενώ χρειαζόταν 276 ψήφους σε σύνολο 550. Αποτέλεσμα που δεν εξέπληξε καθώς μαζί με την κυβέρνηση είχε ταχθεί και ο στρατός. Αρκετά νωρίς ο στρατηγός Κιβρίκογλου, είχε καταστήσει σαφές «ότι οι εκλογές πρέπει να γίνουν στην καθορισμένη ημερομηνία, διαφορετικά θα επικρατήσει χάος».

Υπάρχουν ωστόσο δύο σημεία που κανείς μπορεί να υπογραμμίσει κοιτώντας τις εξελίξεις των τελευταίων ημερών. Το πρώτο είναι πως ετερόκλητες δυνάμεις συμμαχούν με απώτερο στόχο να κερδίσουν μια μάχη στον πόλεμο της εξουσίας. Οι βουλευτές που σήμερα συμμαχούν με τους ισλαμιστές ήταν αυτοί που επεδίωκαν στο παρελθόν την παρέμβαση των στρατιωτικών προκειμένου να διαλυθεί η κυβέρνηση Ερμπακάν. Το κίνητρό τους δεν είναι ούτε η ιδεολογία ούτε το συμφέρον της χώρας. Είναι ουσιαστικά η νομή της εξουσίας.

Αυτό ωστόσο είναι εκδήλωση αδυναμίας λειτουργίας του πολιτικού συστήματος στην Τουρκία. Αυτή η αίσθηση εντείνεται από την σπασμωδική απάντηση που επεφύλαξε το καθεστώς απέναντι στη νέα πρόκληση του ισλαμικού κόμματος. Πρόκειται για μια αντίδραση που δεν απαντά βέβαια στα χρόνια προβλήματα του τουρκικού πολιτικού συστήματος. Η απαγόρευση ενός κόμματος που συγκεντρώνει το μεγαλύτερο ποσοστό ψήφων του τουρκικού λαού φαίνεται να είναι αυθαίρετη και ταυτόχρονα, όπως το παρελθόν αποδεικνύει, αναποτελεσματική. Η μόλις πριν από δύο χρόνια απαγόρευση του κόμματος του Ερμπακάν δημιούργησε σοβαρούς κλυδωνισμούς στο πολιτικό σύστημα της Τουρκίας και ταυτόχρονα βρίσκεται στη ρίζα των πρόσφατων εξελίξεων. Τέτοιου είδους ενέργειες επιτρέπουν μόνο την πρόσκαιρη διαχείριση των κρίσεων –μέχρι να δημιουργηθεί η επόμενη– και με αυτό τον τρόπο το καθεστώς προστατεύει τα συμφέροντά του και παράλληλα μεταφέρει στο διηνεκές τα μεγάλα προβλήματα.

Τα παραπάνω στοιχεία έρχονται να συνθέσουν μια άλλη εικόνα ίσως από αυτή που η Ελλάδα έχει για την Τουρκία. Η φανταστική εικόνα ενός απρόσωπου οργανισμού με σταθερή στοχοθεσία και συγκροτημένη πολιτική ίσως τελικά δεν ανταποκρίνεται στην πραγματικότητα. Αυτό το οποίο βλέπει ένας προσεκτικός παρατηρητής –και σήμερα γίνεται πιο έντονο– είναι κάποιες ομάδες συμφερόντων που κινούνται όχι με βάση αρχές και ιδεολογίες αλλά προσωπικά οφέλη και ένα σύστημα του οποίου η αδυναμία λειτουργίας είναι εμφανής, όπως εξάλλου και ο κίνδυνος κατάρρευσης.

Προτεκτοράτο ή ανεξάρτητο κράτος ;

του Fatos Lubonja

Το άρθρο αναδημοσιεύεται από την εφημερίδα της Πρίστινα *Koha Ditore*, του Veton Surroi, γνωστού πολιτικού και δημοσιογράφου του Κοσσυφοπεδίου. (Όπως είναι γνωστό ο Veton Surroi συμμετέχει με άλλους Κοσσοβάρους στην ειρηνευτική σύσκεψη του Rambouillet). Ο αρθρογράφος Fatos Lubonja ζει και εργάζεται στα Τίρανα.

Τις τελευταίες ημέρες ξανάρχισε στον ιταλικό Τύπο, ακριβέστερα στην *La Stampa*, η συζήτηση γύρω από την μετατροπή της Αλβανίας σε ένα προτεκτοράτο, ιδέα που σύμφωνα με την εφημερίδα κυκλοφορεί στους διαδρόμους της Φαρνεζίνα¹. Σύμφωνα με τον αρθρογράφο της εφημερίδας του Ανιέλλι, οι Αλβανοί στα χρόνια μετάβασης αποδεικνύονται εντελώς ανίκανοι να διαμορφώσουν σύγχρονο κράτος, γι' αυτό ίσως θα αποτελούσε μια καλή λύση η επιστροφή στην ιδέα του προτεκτοράτου (όρος που χρησιμοποίησε στον ιταλικό Τύπο και ο τώως πρωθυπουργός **Φάτος Νάνο**). Μια τέτοια ιδέα έχει πλασαριστεί και στους διπλωματικούς κύκλους στα Τίρανα: «*Πώς θα έβλεπαν οι Αλβανοί έναν διοικητή του τύπου **Westerland***»; αυτή ήταν η ερώτηση που κάποιος επώνυμος διπλωμάτης απηύθυνε στους αλβανούς συνομιλητές του στο χώρο κάποιας πρεσβείας. Την ίδια στιγμή, στο περιοδικό *Limes* υπάρχει πρόταση για τον προσδιορισμό ενός διεθνούς επιτρόπου, το έργο του οποίου θα ήταν ο συντονισμός της διεθνούς βοήθειας –ανθρωπιστικής, στρατιωτικής και χρηματικής– όπως και της βοήθειας που προορίζεται για την κρατική διοίκηση. Έναν τέτοιου τύπου επίτροπο δεν είναι δύσκολο να τον συγκρίνεις μ' ένα μοντέρνο πρίγκιπα Βιντ². Για την ώρα, αυτόν τον ρόλο κοντεύει να υιοθετήσει ο πρέσβης του ΟΑΣΕ στην Αλβανία κ. **Έβερτς** και η ομάδα των διπλωματών που φέρει τον τίτλο «Οι φίλοι της Αλβανίας».

Δεν είναι η πρώτη φορά που βγαίνει στη

φόρα η ιδέα του προτεκτοράτου. Πριν από λίγο καιρό, κάποιες πολιτικές προσωπικότητες της Ιταλίας, ανάμεσά τους και ο **Μοντανέλι**, πήγαν πάρα πέρα. Μιλώντας για την Αλβανία, εξέφρασαν την αντίληψη πως η Ιταλία και η Αυστρία έσφαλαν το 1912, συμβάλλοντας στη δημιουργία του αλβανικού κράτους, επειδή οι Αλβανοί δεν ήταν ώριμοι για τον χειρισμό ενός τέτοιου δώρου, πράγμα που το αποδεικνύουν και έπειτα από έναν αιώνα. Από την άλλη πλευρά, μιλώντας στη *La Stampa*, ο **Φασίνι** και ο **Ρανιέρι** διαφώνησαν έντονα με την ιδέα ενός προτεκτοράτου. Τουλάχιστον δημοσίως, και οι δύο τόνισαν πως η Αλβανία αποτελεί μια ανεξάρτητη κρατική οντότητα και πρέπει «να ενθαρρύνουμε την εμπιστοσύνη προς την πολιτική τάξη της Αλβανίας». Είναι αυτονόητο πως η «ιδέα» του προτεκτοράτου δεν αναμένει την συγκατάθεση ούτε της Ιταλίας ούτε κανενός άλλου. Αλλά, μόνο και μόνο το γεγονός ότι συζητιέται, σημαίνει πολλά για τον τρόπο με τον οποίο οι ξένοι βλέπουν την Αλβανία. Κάτι τέτοιο σημαίνει πολλά πρώτα απ' όλα για τους ίδιους τους Αλβανούς, αν λάβουμε υπ' όψιν την ιστορική συγκυρία που βιώνουν αυτήν την στιγμή στο Κοσσυφοπέδιο. Συναισθηματικά, ο κάθε Αλβανός που την αξιοπρέπειά του δεν την ξεχωρίζει από την εθνική του οντότητα, νιώθει ταπεινωμένος και βαθιά προσβεβλημένος και μόνο από το γεγονός της «εμφάνισης» μιας παρόμοιας ιδέας. Γι' αυτό, πιθανότατα, η πρώτη αντίδρασή μας θα ήταν να εντοπίσουμε τους εχθρούς που κρύβονται στο σκοτάδι όλων αυτών των

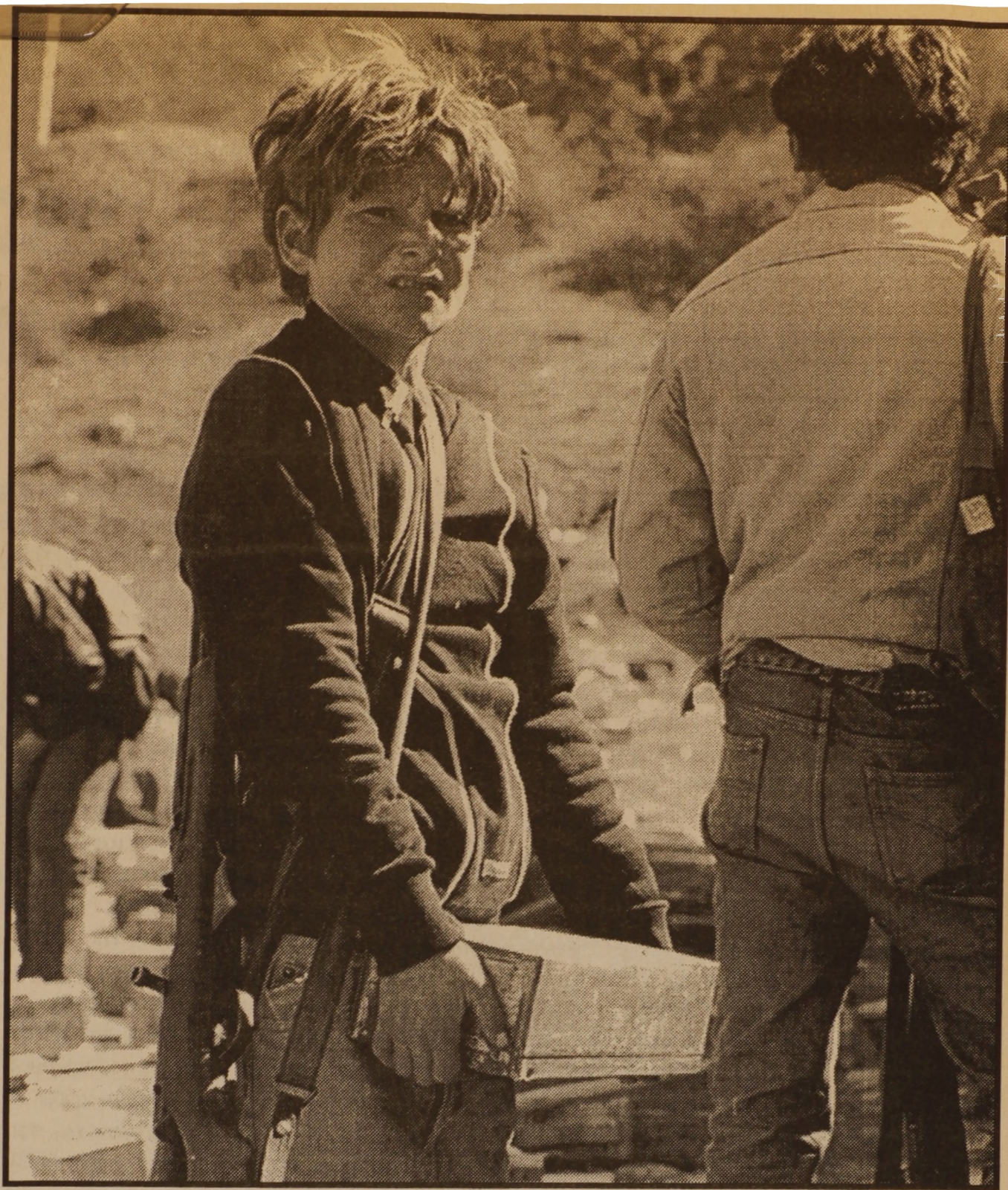
σχεδίων και να επαναλάβουμε τον γνωστό χαρακτηρισμό για την Ευρώπη: «Πουάνα».

Αλλά οι Αλβανοί, για να κατανοήσουν καλύτερα τη θέση τους και την πολιτική πραγματικότητα, για να σχεδιάσουν τις σημερινές και αυριανές στρατηγικές βασιζόμενοι σε πραγματικά δεδομένα και όχι σε ψευδοπατριωτικές ρητορικές, πρέπει να μετριάσουν τις συναισθηματικές αντιδράσεις.

Γι' αυτό ας προσπαθήσουμε να δούμε με σφροσύνη τι είναι σήμερα η Αλβανία: ανεξάρτητο κράτος ή προτεκτοράτο; Μετά την πτώση του κομμουνισμού (ο οποίος προκάλεσε οικονομική και ψυχολογική πανωλεθρία) οι Αλβανοί «σωριάστηκαν» στα χέρια του δυτικού κόσμου όπως «σωριάζεται» κάποιος ετοιμοθάνατος στα χέρια ενός σωτήρα. Οι Αλβανοί ανοίχτηκαν το 1991 προς τον δυτικό κόσμο πιστεύοντας με πίστη περίπου θρησκευτική ότι η Δύση είναι η γη της Επαγγελίας, ο επίγειος Παράδεισος. Στο μυαλό των Αλβανών κάθε δυτικός εθεωρείτο άγγελος του Θεού απείρως καλός και αλάθητος. Η σκηνή του ασπασμού του... αυτοκινήτου του **Μπέκερ** από ένα πλήθος σαν και αυτό που μπορεί να δει κανείς στη Μέκκα, ήταν η κορύφωση της έκστασης προς τον Θεό-Δύση. Η δυτική υποστήριξη έγινε ο κύριος παράγοντας κάθε πολιτικής κίνησης στην Αλβανία. «*Εμείς κυβερνάμε, ο κόσμος μας βοηθά*» ήταν το σλόγκαν με τον οποίο ανέβηκε στην εξουσία ο **Μπερίσα**. Πολλοί από τους πολιτικούς αγώνες έχουν διεξαχθεί με κριτήριο το ποιος έχει την μεγαλύτερη υπο-

ALBANIA

ήριξη της Δύσης... «Το Δημοκρατικό Κόμμα έγινε μέλος της Χριστιανοδημοκρατικής Ένωσης στην Ευρώπη», «Το Σοσιαλιστικό Κόμμα δεν γίνεται δεκτό από την Σοσιαλιστική Διεθνή» ήταν πρωτοσέλιδοι τίτλοι εφημερίδων. Οι εκτιμήσεις ενός δυτικού γραφειοκράτη, όσο και ασήμαντος να ήταν αυτός, είχαν πολύ περισσότερο βάρος από κάποιο πολύ καλό έργο «ντόπου», γι' αυτό και ο ασήμαντος αυτός γραφειοκράτης μονοπωλούσε το χρόνο της διεύθυνσης των εφημερίδων. Στην ουσία, όχι μόνο η διεύθυνση των απλών ανθρώπων αλλά και οι άνθρωποι που ανέλαβαν τη διαμόρφωση ενός του πολιτικο-οικονομικού συστήματος στην Αλβανία, εξακολουθούσε να λειτουργεί η νοοτροπία της σοσιαλιστικής εποχής. Η σοβιετική και κινεζική βοήθεια αντιμετώπιζε τη δυτική βοήθεια. Το κράτος δεν ο μάνατζερ ενώ οι κρατικοί υπάλληλοι ήταν εκείνοι που καρπώνονταν την μερίδα του λέοντος από αυτή την βοήθεια. Επεί η νοοτροπία επέδρασε καταλυτικά να χάσουν οι αλβανοί πολίτες κάθε επαφή με το κράτος και συγχρόνως οι πολιτικοί ηγέτες στο να μην επιδιώξουν να αποδομήσουν τη χώρα και το κράτος, αλλά να αφήσουν σε θλιβερή κατάσταση υλική και ψυχική εξάρτησης. Την ίδια στιγμή σύμφωνα με την κλασική παράδοση των αλβανών «ηγεμόνων» που ξεκινά από τον Αλή Πασά, συνεχίζει με τον βασιλιά Ζήν και τον Ενβέρ Χότζα, οι αλβανοί ηγέτες συμπεριφέρονταν με περισσή επιεικία προς τα αφεντικά τους. Την εξωτερική υποστήριξη την είχαν ανάγκη για να υποτάξουν καλύτερα τους συμπατριώτες τους, να διασφαλίσουν οικονομική ευημερία, να αυξήσουν την αυταρχικότητά τους και να πλουτίσουν το κλαν των στενών συνεργατών τους. Αλλά αυτά μέχρι την εμφάνιση όπου η εξουσία τους δεν κινδύνευε. Αποφορετικά τα πράγματα έπαιρναν άλλη μορφή. Ο Μπερίσα νίκησε στις εκλογές κερδίζοντας δίπλα του στην εκλογική εκστρατεία τον αμερικανό πρέσβη Ράιερσον. Μεταλλεύτηκε την αμερικανική υποστήριξη για να εξουδετερώσει τους πολιτικούς του αντιπάλους, αλλά όταν οι Αμερικανοί τον «βαρέθηκαν», δεν δίστασε, όπως άλλοτε ο Χότζα με τους Σοβιετικούς, να τους κατηγορήσει ως «συνωμότες και εχθρούς της Αλβανίας». Με τον ίδιο τρόπο, με το είδος πολιτικών, όσο πιο υπάκουοι είναι προς τους ξένους, τόσο πιο πολύ δυναμώνει την ρητορική τους στο εσωτερικό

για εθνική υπερηφάνεια και αξιοπρέπεια. Αυτό το διπλό βυζαντινό παιχνίδι αποτελούσε το κύριο γνώρισμα των αλβανών πολιτικών. Και «χάρη» σ' αυτό σήμερα μπορούμε να πούμε πως η Αλβανία δεν είναι προτεκτοράτο, αλλά ούτε ανεξάρτητο κράτος. Βεβαίως, σε συνθήκες διαρκούς οικονομικής αποτυχίας, που οδήγησε το αλβανικό κράτος σε πλήρη εξάρτηση από την δυτική βοήθεια, το παιχνίδι της υποταγής και του γλειψίματος καλά κρατεί. Ο Μπερίσα, π.χ., δεν κράτησε για πολύ κακία στους Αμερικανούς. Επειδή το πολυτιμότερο όραμά του είναι η εξουσία και ξέροντας πως αυτήν δεν μπορεί να την αγγίξει χωρίς την υποστήριξη των δυτικών, γύρισε στην τακτική της υποταγής επαναφέροντας τη ρητορική για τον «μεγάλο φίλο του αλβανικού έθνους»...

Οι σημερινοί κυβερνώντες έχουν επιδείξει ακόμα μεγαλύτερη έφεση προς την υποταγή από τον προκάτοχό τους. Από την ημέρα που ανέβηκαν στην εξουσία η κύρια μέριμνά τους ήταν η διαμόρφωση μιας πολιτικής που να χαϊδεύει πρώτα απ' όλα τα ώτα των δυτικών γραφειοκρατών. Συχνά, στους γραφειοκράτες αυτούς έλειπε εντελώς η γνώση για το αλβανικό γίγνεσθαι.

Έφτασαν εδώ με προκατασκευασμένες φόρμουλες εφαρμοσμένες στις ανατολικές χώρες, ενώ το κύριο συμφέρον τους ήταν το συμφέρον των χωρών τους και ειδικά συγκεκριμένων λόμπυ των χωρών τους. Παρ' όλα αυτά, οι κυβερνώντες ακολούθησαν τις συμβουλές τους με μια σχολαστικότητα και υποταγή που φθάνουν στα όρια της αηδίας, ενώ μερικές φορές έρχονταν σε πλήρη αντίθεση με την πλειοψηφία της αλβανικής κοινής γνώμης και με τα μακροπρόθεσμα συμφέροντα της Αλβανίας. Ένα από τα πιο σκανδαλώδη παραδείγματα αυτής της υποταγής ήταν ο αναγκαστικός διάλογος με τον Μπερίσα κατόπιν δυτικής προτροπής, την ίδια στιγμή που είχε ξεπεράσει το όριο βαριών εγκλημάτων του Ποινικού Κώδικα και το μόνο που άξιζε ήταν η από καιρό απομάκρυνσή του από την πολιτική σκηνή. Ως συνέπεια αυτής της προτροπής, η Αλβανία εδώ και δύο χρόνια πάσχει από την αρρώστια της αναρχίας και αντί του πολιτικού πλουραλισμού, η πολιτική έχει καθηλωθεί στον φρικτό πλουραλισμό των Καλάσνικωφ. Προσθέστε και την έκπτωση κάθε έννοιας ηθικής που έχει δημιουργήσει στον κόσμο ένα βαθύ αίσθημα δυσπιστίας προς την πολιτική

και τους πολιτικούς. Αλλά, από την άλλη, και η πολιτική των αριστερών πολιτικάντηδων αποτελεί ψευδή εικόνα: Συνεχίζοντας την παράδοση των δεξιών προκατόχων τους, μέσω μια απίστευτης κούρσας διαφθοράς, αυτοί δεν εργάστηκαν ούτε για την Αλβανία ούτε για την υλοποίηση των «εισαγόμενων» ιδεών. Εργάστηκαν απλώς για τον εαυτούλη τους, για να εξουσιάζουν και να πλουτίζουν.

Μπορούμε, όμως, να οδηγηθούμε και από άλλους δρόμους στο συμπέρασμα ότι η Αλβανία δεν είναι ούτε ανεξάρτητο κράτος ούτε προτεκτοράτο. Για παράδειγμα, μετά το πραξικόπημα της 14ης Σεπτεμβρίου, όταν ξεχειλίσε το ποτήρι της βρωμιάς του Μπερίσα, ο ιταλός πρέσβης πήγε και, άκρως αλαζονικά απείλησε την αλβανική κυβέρνηση ότι η Ιταλία θα διακόψει κάθε βοήθεια στην περίπτωση που ο Μπερίσα συλληφθεί. (Όταν έχεις υπ' όψιν τέτοια γεγονότα, καταλαβαίνεις πόσο γελοίες ηχούν σήμερα οι διατυμπανίσεις που σκορπούν από δω και από κει αυτού του είδους οι πολίτες, για την δήθεν ετοιμότητα του αλβανικού κράτους να κηρύξει πόλεμο στην Σερβία εν ονόματι της προστασίας των αδελφών Κοσσοβάρων.)

Αλλά η Αλβανία δεν είναι προτεκτοράτο και από άλλη άποψη: Όχι μόνο επειδή οι ξένοι που παίρνουν τις αποφάσεις για τη χώρα δεν έχουν κάποια μακροπρόθεσμη στρατηγική και συχνά έχουν αντιτιθέμενα συμφέροντα στην Αλβανία –όπως, π.χ., η Ιταλία και η Ελλάδα– αλλά το κυριότερο γιατί δεν αναλαμβάνουν ποτέ την ευθύνη για τις πολιτικές πράξεις που διεκπεραιώνουν στην Αλβανία. Εκείνοι μπορούν να κάνουν κάθε είδους πειράματα και ύστερα να νίπτουν τας χείρας τους ή να ιστορούν σε άλλους διπλωματικούς κύκλους τα θαύματα που «είδαν και εποίησαν» στην Αλβανία. Απ' αυτή την άποψη, θα ήταν περισσότερο επιθυμητό και ωφέλιμο ένα γνήσιο προτεκτοράτο παρά αυτή η κατάσταση όπου το μόνο που σου μένει να σκεφθείς είναι πως αποτελείς ένα ταπεινό οικόπεδο πειραμάτων, για τα οποία κανείς δεν αναλαμβάνει την ευθύνη.

Έπειτα από οκτώ χρόνια βοήθειας και έντονης δυτικής παρουσίας οι αναλυτές δυτικής προελεύσεως γράφουν: «Η κατάσταση στην Αλβανία μοιάζει με εκείνη της Σομαλίας και της Αλγερίας, δηλαδή ένα κράτος και μια κοινωνία διαλυμένη, που έχει χάσει κάθε στοιχείο συνοχής και που

επιδίδεται σε χαοτικές πράξεις εκδίκησης, σφετερισμών και εγκατάλειψης της χώρας» (Limes).

Στην πραγματικότητα, όλος ο κόσμος έχει πια καταλάβει ότι η κατάσταση στην Αλβανία δεν είναι εμφύλιος πόλεμος, αλλά ότι πρόκειται για ομάδες που μάχονται για την εξουσία και χρησιμοποιούν για αυτό ένοπλες συμμορίες. Άρα, έχουμε να κάνουμε με «έναν νέο τύπο δημοκρατίας»: την δημοκρατία των αντιμαχόμενων φατριών που επιθυμούν να βάζουν στο χέρι τα τελωνεία και όλα τα κομβικά σημεία πλουτισμού μέσω του κράτους.

Μπροστά σ' αυτή την κατάσταση η Δύση ερωτάται κυνικά: Τι να τους κάνουν; Να τους βάλεις σε τάξη ενώ φαίνεται πως τα καταφέρνουν μια χαρά με την αταξία και μάλιστα το διασκεδάζουν κιόλας; Να υποστηρίξεις μια φατρία σε βάρος της άλλης, να δημιουργήσεις την δυνατότητα ισχυροποίησής της ώστε να μπορεί να επιβάλει στους άλλους μια ειρήνη βασισμένη στη βία και την καταπίεση; Να προετοιμάζεις μια περισσότερο αποτελεσματική κρατική διοίκηση με στελέχη καταρτισμένα στο εξωτερικό και με ένα δίκτυο συμβούλων που θα τους επιβλέπει παίζοντας το ρόλο του μεσολαβητή; Αφού η Δύση τα 'χει δοκιμάσει όλα αυτά χωρίς εμφανή επιτυχία, έρχεται τώρα η πρόταση περί προτεκτοράτου: Κάποτε καλύπτεται πίσω από τους «Φίλους της Αλβανίας», κάπου αλλού εμφανίζεται με την μορφή ενός διεθνούς επιτρόπου και ή κάτι άλλο.

Όταν φθάνεις σ' αυτό το σημείο είναι δύσκολο να μην επισημάνεις αναμφιβόλως ότι η κύρια ευθύνη βαρύνει την αλβανική πολιτική τάξη, η οποία έχει επιδείξει αξιοσημείωτη ανικανότητα, έλλειψη δημοκρατικού πατριωτισμού και κλίμακα διαφθοράς που φθάνει σε δυσθεώρητα ύψη ή βάθη. Ταυτοχρόνως, βαρύνεται ο ίδιος ο αλβανικός λαός που δεν μπόρεσε να εκλέξει μια υπεύθυνη πολιτική τάξη. Από την άλλη πλευρά δεν μπορείς να κλείσεις τα μάτια μπροστά στο γεγονός ότι παρ' όλο που η παρουσία της Δύσης και ο ρόλος της στην Αλβανία ήταν έντονος και αποφασιστικός, οι πολιτικές αποτυχίες στην Αλβανία είναι τεράστιες. Πώς εξηγείται ότι οι δυτικοί αναλυτές δεν κάνουν ποτέ ανάλυση των δικών τους λαθών, αλλά βρίσκουν πάντα το κακό στην πλευρά των Αλβανών. Δεν έχει καμιά ευθύνη ο υπουργός Εξωτερικών της Ιταλίας Ντίνι για το ότι υποστήριξε μέχρις

εσχάτων τον καταστροφέα του αλβανικού κράτους Σαλί Μπερίσα, και όταν αυτός δημιούργησε τις «πυραμίδες», και όταν νόθευσε τις εκλογές στις 26 Μαΐου 1996 και όταν ήθελε να φύγει από την Αλβανία αφού τον εγκατέλειψαν και οι πιο στενοί του συνεργάτες και μετά το πραξικόπημα της 14ης Σεπτεμβρίου;

Αλλά αυτά είναι δική τους υπόθεση. Το καθήκον των Αλβανών είναι να θέσουν ένα προκλητικό ερώτημα: Ποια είναι η λύση, να συνεχίζουμε να κολυμπάμε στην αναρχία ή να βγούμε απ' αυτήν; Και εάβγούμε πώς θα το κάνουμε; Μπαίνοντας σε ένα προτεκτοράτο σκλαβιάς, κάτω απ' ένα αυταρχικό σύστημα που θα υποστηρίζεται απ' έξω, ή πορευόμενοι με τόλη και σοφία προς ένα δημοκρατικό και δίκαιο κράτος, προς τα μονοπάτια της ακανθώδους ελευθερίας;

Η δική μας χώρα, η χώρα των αετών, έχει επιδείξει τα τελευταία χρόνια μεγάλη έμφαση προς την βία, την αδιαλλαξία και την ανικανότητα σεβασμού των συμβάσεων. Η έλλειψη υποδομών και κανόνων καθάρτης αποδοχής δημιουργεί τις συνθήκες για απελευθέρωση των δυνάμεων της βίας. Αλλά από την άλλη πλευρά, σ' αυτό το σκηνικό διαστήμα μετά την πτώση του κομμουνισμού, έχουμε δείξει και ικανότητα αλληλοκατανόησης και ανοχής. Το καθήκον μας είναι να βρούμε δρόμους ώστε επικρατήσουν αυτές οι ικανότητες. Αυτή είναι η πρόκληση – είτε στην Αλβανία είτε στο Κοσσυφοπέδιο. Στο όνομα αυτής της πρόκλησης θα ήταν καλύτερα εμείς Αλβανοί να μην ξοδεύουμε υπερβολικές ενέργειες και, βαυκαλιζόμενοι, να ανακλύπτουμε διάσημες προσωπικότητες αλβανικής καταγωγής, πασάδες ή βεζίρηδες που «δανείσαμε» στην οθωμανική αυτοκρατορία (πρόσφατα στην Αλβανία διεξάγονται έρευνες και για την ανακάλυψη αλβανικής ρίζας του Βοναπάρτη) αλλά δούμε νηφάλια την πραγματικότητα που ζούμε, να δομήσουμε επείγοντως τους μηχανισμούς αλληλοκατανόησης και σεβασμού του άλλου, του διαφορετικού, μέσα ενός κράτους δικαίου. Είναι ο μόνος τρόπος για να γίνουμε ανεξάρτητοι και ελπιθεροί.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Το ΥΠΕΞ της Ιταλίας
2. Βασιλιάς που επιβλήθηκε από τις Μεγάλες Δυνάμεις στην Αλβανία το 1913.

Ερωτηματολόγιο

Οι αναγνώστες του Αντί, περιοδικό προσπαθεί να ανανεώσει το ύφος και την ύλη του. Όμως χρειάζεται τις ιδέες και τις γνώμες του αναγνωστικού νού. Έτσι καταφεύγουμε για μία ακόμη φορά σε σας ζητώντας τις απόψεις σας για το περιοδικό. Με το ερωτηματολόγιο ακολουθεί θέλουμε να ανιχνεύσουμε ποιοι είστε, να κατανοήσουμε τα ενδιαφέροντά σας, τη γνώμη σας για το περιοδικό τη θεματολογία του – με στόχο, βέβαια, την αποτίμηση των προσπαθειών μας, την επισήμανση των αδυναμιών του περιοδικού και τη βελτίωσή του.

Ειπεράσει αρκετός χρόνος από τότε που για τελευταία φορά είχαμε απευθυνθεί ξανά σε σας με τον ίδιο τρόπο. Πολλά άλλαξαν. Αλλάξατε και σεις, αλλάξαμε και μεις. Το ερωτηματολόγιο που σας ζητάμε να συμπληρώσετε θα μας επιτρέψει να μάθουμε ποιοί είναι και τι σκέφτονται οι αναγνώστες μας.

Παραλώστε λοιπόν λίγο το χρόνο, πάρτε το μολύβι και με το άλλο χέρι στην καρδιά, απαντήστε προσεκτικά στις ερωτήσεις.

ΟΙ ΑΠΟΨΕΙΣ ΣΑΣ ΕΧΟΥΝ ΜΕΓΑΛΗ ΣΗΜΑΣΙΑ ΓΙΑ ΜΑΣ. ΜΗΝ ΤΙΣ ΑΧΡΗΣΤΕΥΕΤΕ ΜΕ ΤΗ ΣΙΩΠΗ ΣΑΣ. ΣΤΕΙΛΤΕ ΤΙΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΑΣ ΣΤΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ:

Περιοδικό Αντί, Δημοχάρους 60, 115 21 Αθήνα

ΠΑΡΑΨΤΕ ΜΑΣ ΓΙΑ ΤΗ ΣΧΕΣΗ ΣΑΣ ΜΕ ΤΟ ΑΝΤΙ

Έχετε απαντήσει σε παρόμοια έρευνα του Αντί;

Ποσυχότερη ☐ Ποτέ ☐

Ποια χρονιά αρχίσατε να διαβάσετε το Αντί;

.....

Από τότε που αρχίσατε να το διαβάσετε, νομίζετε πως αλλιάξει;

☐ Όχι ☐

Αν ΝΑΙ, αν δηλαδή έχει αλλιάξει, σε τι;

Πωθήκε ή χειροτέρευσε;

Καλύτερο Χειρότερο Το ίδιο

Πολιτική γραμμή	☐	☐	☐
Πολιτολογία	☐	☐	☐
Πολιτική άνιση	☐	☐	☐
Πολιτική ρυθμ	☐	☐	☐
Πολιτική σσα	☐	☐	☐
Πολιτική υψη επικαιρότητας	☐	☐	☐
Πολιτική ο (ποιοι;)	☐	☐	☐

Πόσες ώρες, το διαβάσετε αραιότερα ή συχνότερα ;

Ποσυχότερα ☐ Το ίδιο ☐ Αραιότερα ☐

Αν το διαβάσετε αραιότερα, ποιοι είναι οι λόγοι;

- Ποσυχή χρόνου ☐
- Ποσυχή ενδιαφέρουν πια τα θέματα που παρουσιάζει ☐
- Ποσυχή πολιτική συγκυρία ☐
- Ποσυχή ρωνία με τις απόψεις που εκφράζει ☐
- Ποσυχή σε η ποιότητά του ☐
- Ποσυχή οι λόγοι (ποιοι;)

7. Αν το διαβάσετε συχνότερα, ποιοι είναι οι λόγοι;

- Ποσυχότερος διαθέσιμος χρόνος ☐
- Η πολιτική συγκυρία ☐
- Συμφωνία με τις απόψεις που εκφράζει ☐
- Ποσυχότερη ενδιαφέρουσα η θεματολογία του ☐
- Βελτιώθηκε η ποιότητά του ☐
- Άλλοι λόγοι (ποιοι;)

8. Από τα τρία προηγούμενα τεύχη (τα 680, 681, 682) πόσα έχετε διαβάσει;

- Και τα τρία ☐
- Τα δύο ☐
- Ένα ☐
- Κανένα ☐

9. Είστε συνδρομητής στο Αντί;

Ναι ☐ Όχι ☐

**Β. ΓΡΑΨΤΕ ΜΑΣ ΤΗ ΓΝΩΜΗ ΣΑΣ
ΚΑΙ ΤΙΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΣΑΣ ΓΙΑ ΤΟ ΑΝΤΙ**

10. Με «άριστα» το δέκα, πώς βαθμολογείτε τις ΜΟΝΙΜΕΣ στήλες του Αντί; Πόσο επιτυχημένες τις βρίσκετε; (βάλτε σε κύκλο τον αντίστοιχο αριθμό)

Κύριο άρθρο	1-2-3-4-5-6-7-8-9-10
Δεκαπενθήμερο	1-2-3-4-5-6-7-8-9-10
Οι εκσυχρονισταί	1-2-3-4-5-6-7-8-9-10
Αντιθέσεις	1-2-3-4-5-6-7-8-9-10
Διεθνής Σκηνή	1-2-3-4-5-6-7-8-9-10
Η Αντί-παλη Εστία	1-2-3-4-5-6-7-8-9-10
Internet	1-2-3-4-5-6-7-8-9-10
Επισημαίνουμε	1-2-3-4-5-6-7-8-9-10
Κινηματογράφος	1-2-3-4-5-6-7-8-9-10
Εικαστικά	1-2-3-4-5-6-7-8-9-10
Μουσική	1-2-3-4-5-6-7-8-9-10
Θέατρο	1-2-3-4-5-6-7-8-9-10
Βιβλίο	1-2-3-4-5-6-7-8-9-10
Διάλογος	1-2-3-4-5-6-7-8-9-10
Και τα λοιπά	1-2-3-4-5-6-7-8-9-10

11. Με «άριστα» το 10, πώς βαθμολογείτε την ποιότητα των άρθρων του Αντί στα παρακάτω θέματα; Πόσο επιτυχημένα είναι;

Διεθνή θέματα	1-2-3-4-5-6-7-8-9-10
Εκπαιδευτικά	1-2-3-4-5-6-7-8-9-10
Ελληνική επαρχία	1-2-3-4-5-6-7-8-9-10
Ελληνική πολιτική	1-2-3-4-5-6-7-8-9-10
Ελληνοτουρκικά	1-2-3-4-5-6-7-8-9-10
Ευρωπαϊκή Ένωση	1-2-3-4-5-6-7-8-9-10
Κίνηση κομμάτων	1-2-3-4-5-6-7-8-9-10
Ιστορικές έρευνες	1-2-3-4-5-6-7-8-9-10
Κοινωνικά θέματα	1-2-3-4-5-6-7-8-9-10
Κυπριακό	1-2-3-4-5-6-7-8-9-10
Οικονομία	1-2-3-4-5-6-7-8-9-10
Οικολογία	1-2-3-4-5-6-7-8-9-10
Πολιτιστικά	1-2-3-4-5-6-7-8-9-10
Συνεντεύξεις	1-2-3-4-5-6-7-8-9-10

12. Με «άριστα» το 10, πώς αξιολογείτε τα διάφορα στοιχεία που συνθέτουν την εμφάνιση και το ύφος του Αντί;

Εξώφυλλο	1-2-3-4-5-6-7-8-9-10
Σελιδοποίηση	1-2-3-4-5-6-7-8-9-10
Φωτογραφίες	1-2-3-4-5-6-7-8-9-10
Σκίτσα	1-2-3-4-5-6-7-8-9-10
Χαρτί	1-2-3-4-5-6-7-8-9-10
Εκτύπωση	1-2-3-4-5-6-7-8-9-10
Επιμέλεια-Γλώσσα	1-2-3-4-5-6-7-8-9-10

13. Πόσο σας ενδιαφέρουν τα παρακάτω θέματα; Βαθμολογήστε από 1 (ανυπαρξία ενδιαφέροντος) ως 10 (εξαιρετικό ενδιαφέρον). Θα μας βοηθήσετε έτσι να βελτιώσουμε τη θεματολογία του περιοδικού.

Αγροτικά	1-2-3-4-5-6-7-8-9-10
Νεολαία	1-2-3-4-5-6-7-8-9-10
Βιβλία	1-2-3-4-5-6-7-8-9-10
Γυναικείο ζήτημα	1-2-3-4-5-6-7-8-9-10
Διεθνή θέματα	1-2-3-4-5-6-7-8-9-10
Εικαστικά	1-2-3-4-5-6-7-8-9-10

Εκπαιδευτικά	1-2-3-4-5-6-7-8-9-10
Ελληνοτουρκικά	1-2-3-4-5-6-7-8-9-10
Ελληνική πολιτική	1-2-3-4-5-6-7-8-9-10
Ευρωπαϊκή Ένωση	1-2-3-4-5-6-7-8-9-10
Κυπριακό	1-2-3-4-5-6-7-8-9-10
Επαρχία	1-2-3-4-5-6-7-8-9-10
Επιστήμη	1-2-3-4-5-6-7-8-9-10
Εργατικά	1-2-3-4-5-6-7-8-9-10
Οικολογία	1-2-3-4-5-6-7-8-9-10
Οικονομία	1-2-3-4-5-6-7-8-9-10
Ιστορικά θέματα	1-2-3-4-5-6-7-8-9-10
Στρατός - θητεία	1-2-3-4-5-6-7-8-9-10
Νέες τεχνολογίες	1-2-3-4-5-6-7-8-9-10
Intertet	1-2-3-4-5-6-7-8-9-10
Ιδεολογικά θέματα	1-2-3-4-5-6-7-8-9-10
Κοινωνικά	1-2-3-4-5-6-7-8-9-10
Συνδικαλιστικά	1-2-3-4-5-6-7-8-9-10
Τύπος, TV	1-2-3-4-5-6-7-8-9-10
Χιούμορ	1-2-3-4-5-6-7-8-9-10
Πολιτιστικά	1-2-3-4-5-6-7-8-9-10
Θέατρο	1-2-3-4-5-6-7-8-9-10
Κινηματογράφος	1-2-3-4-5-6-7-8-9-10
Λογοτεχνία	1-2-3-4-5-6-7-8-9-10
Μουσική	1-2-3-4-5-6-7-8-9-10
Λογοτεχνία	1-2-3-4-5-6-7-8-9-10
Άλλο (ποιο;).....	
.....	
.....	

14. Βαθμολογώντας με 1 αυτό που δεν σας ενδιαφέρει καθόλου και με 10 αυτό που είναι για σας πρωταρχική προτεραιότητα, τι είναι αυτό που κυρίως περιμένετε να βρείτε στο Αντί;

Αντικειμ. πληροφόρηση	1-2-3-4-5-6-7-8-9-10
Αποκαλύψεις	1-2-3-4-5-6-7-8-9-10
Έγκυρες αναλύσεις	1-2-3-4-5-6-7-8-9-10
Επίκαιρα ρεπορτάζ	1-2-3-4-5-6-7-8-9-10
Θεωρητικά κείμενα	1-2-3-4-5-6-7-8-9-10
Ιδεολογικές θέσεις	1-2-3-4-5-6-7-8-9-10
Καυστική σάτιρα	1-2-3-4-5-6-7-8-9-10
Κριτικό σχολιασμό	1-2-3-4-5-6-7-8-9-10
Νηφάλιες προσεγγίσεις	1-2-3-4-5-6-7-8-9-10
Οξεία κριτική	1-2-3-4-5-6-7-8-9-10
Πρωτότυπες έρευνες	1-2-3-4-5-6-7-8-9-10
Άλλο (ποιο;).....	
.....	
.....	

15. Αν βαθμολογούσατε συνολικά το Αντί σε σχέση με τις δικές σας απαιτήσεις, τι βαθμό θα του δίνετε;

1-2-3-4-5-6-7-8-9-10

16. Αν η βαθμολογία σας είναι χαμηλή, σε τι οφείλεται; Σε τι, δηλαδή, υστερεί το Αντί σε σχέση με τις δικές σας απαιτήσεις;

.....
.....
.....
.....
.....

17. Αν η βαθμολογία σας είναι καλή, έχετε παρ' όλα αυτά να κάνετε προτάσεις για βελτίωσή του; Ποιες;

.....

.....

.....

.....

18. Από τα άρθρα, τα σχόλια, τα κείμενα ή τα ρεπορτάζ αυτού του τεύχους (αρ. 683) ποια θεωρείτε καλύτερα και ποια χειρότερα;

Καλύτερα	Χειρότερα
.....	
.....	
.....	
.....	
.....	

19. Από άρθρα, σχόλια, έρευνες, ρεπορτάζ, προηγούμενων τευχών θυμάστε κάποια που σας είχαν φανεί πολύ καλά ή πολύ κακά;

Πολύ καλά	Πολύ κακά
.....	
.....	
.....	
.....	
.....	

20. Βαθμολογώντας με 1 την ελάχιστη ευνοϊκή στάση, με 5 την αντικειμενική και με 10 την εξαιρετικά ευνοϊκή, πού τοποθετείτε το Αντί στην παρακάτω κλίμακα ως προς τις τοποθετήσεις του απέναντι στην κυβέρνηση, τα κόμματα και τους πολιτικούς χώρους; Το θεωρείτε, δηλαδή, γενικά αντικειμενικό ή (θετικά ή αρνητικά) αδικαιολόγητα προκατειλημμένο;

Κυβέρνηση	1-2-3-4-5-6-7-8-9-10
ΠΑΣΟΚ	1-2-3-4-5-6-7-8-9-10
Ν.Δ.	1-2-3-4-5-6-7-8-9-10
Κ.Κ.Ε	1-2-3-4-5-6-7-8-9-10
Ε.Υ.Ν	1-2-3-4-5-6-7-8-9-10
Δ.Η.Κ.Κ.Ι	1-2-3-4-5-6-7-8-9-10
Εξωκοιν. Αριστερά	1-2-3-4-5-6-7-8-9-10

ΓΡΑΨΤΕ ΜΑΣ ΓΙΑ ΤΟ ΤΙ ΔΙΑΒΑΖΕΤΕ, ΤΙ ΒΛΕΠΕΤΕ, ΤΙ ΑΚΟΥΕΤΕ.

21. Ποιες, ΗΜΕΡΗΣΙΕΣ ή ΚΥΡΙΑΚΑΤΙΚΕΣ εφημερίδες διαβάζετε και πόσο συχνά; (γράψτε το όνομα της εφημερίδας και σημειώστε τη συχνότητα)

	Καθη-μερινά	3-4 φορές	1-2 φορές	Μόνο τις εβδομαδ.Κυριακές	Σπανίως
α)	☐	☐	☐	☐	☐
β)	☐	☐	☐	☐	☐
γ)	☐	☐	☐	☐	☐
δ)	☐	☐	☐	☐	☐
ε)	☐	☐	☐	☐	☐
στ)	☐	☐	☐	☐	☐
ζ)	☐	☐	☐	☐	☐
η)	☐	☐	☐	☐	☐

22. Οι παραπάνω εφημερίδες, πόσο ικανοποιούν τις απαιτήσεις σας;

(γράψτε ξανά το όνομα της εφημερίδας και βαθμολογήστε, με «άριστα» το 10)

α)	1-2-3-4-5-6-7-8-9-10
β)	1-2-3-4-5-6-7-8-9-10
γ)	1-2-3-4-5-6-7-8-9-10
δ)	1-2-3-4-5-6-7-8-9-10
ε)	1-2-3-4-5-6-7-8-9-10
στ)	1-2-3-4-5-6-7-8-9-10
ζ)	1-2-3-4-5-6-7-8-9-10
η)	1-2-3-4-5-6-7-8-9-10

23. Ποιες εβδομαδιαίες εφημερίδες και ποια άλλα περιοδικά (εβδομαδιαία, δεκαπενθήμερα, μηνιαία, κ.τ.λ.) παρακολουθείτε;

Πώς τα βαθμολογείτε με κριτήριο τις απαιτήσεις σας;

	Τακτικά	Συχνά	Σπανίως
α)	☐	☐	☐
β)	☐	☐	☐
γ)	☐	☐	☐
δ)	☐	☐	☐
ε)	☐	☐	☐
στ)	☐	☐	☐
ζ)	☐	☐	☐
η)	☐	☐	☐

	Βαθμολογία
α)	1-2-3-4-5-6-7-8-9-10
β)	1-2-3-4-5-6-7-8-9-10
γ)	1-2-3-4-5-6-7-8-9-10
δ)	1-2-3-4-5-6-7-8-9-10
ε)	1-2-3-4-5-6-7-8-9-10
στ)	1-2-3-4-5-6-7-8-9-10
ζ)	1-2-3-4-5-6-7-8-9-10
η)	1-2-3-4-5-6-7-8-9-10

Δ. ΓΡΑΨΤΕ ΜΑΣ ΓΙΑ ΣΑΣ...

24. Φύλο: Άνδρας ☐ Γυναίκα ☐
25. Έτος γεννήσεως;.....

26. Οικογενειακή κατάσταση;
α) Συγκατοίκηση με γονείς ☐
Αριθμός μελών όλη της οικογένειας.....
β) Μόνος ☐
γ) Ελεύθερη συμβίωση ☐ Αριθμός παιδιών
δ) Παντρεμένος/η ☐Αριθμός παιδιών

Νομός
Επαρχία
Όνομα πόλης ή χωριού

Μαθητής ☐
Υποψήφιος ☐
Φοιτητής ή σπουδαστής ☐

Δημοτικού	☐
Γυμνασίου	☐
Λυκείου	☐
Ανώτερης Σχολής	☐
Ανώτατης Σχολής	☐

Ποτέ ☐ Σπάνια ☐ Συχνά ☐

.....

.....

.....

37. Ποια ήταν και ποια είναι η σχέση σας με την πολιτική; Πόσο σας ενδιέφερε παλαιότερα και πόσο σας ενδιαφέρει τώρα; Βαθμολογήστε τη στην κλίμακα 1 (αδιαφορία)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

[illegible]

ΑΝ Ο ΧΩΡΟΣ ΓΙΑ ΚΑΠΟΙΑ ΑΠΟ ΤΙΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ
ΔΕΝ ΣΑΣ ΦΤΑΝΕΙ, ΓΡΑΨΤΕ ΜΑΣ ΣΕ ΧΩΡΙΣΤΟ ΧΑΡΤΙ.

ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ

Η θεσμική κρίση στην Ε.Ε.

του Σωτήρη Ντάλη

Πώς θα χαρακτήριζε κανείς την πρόσφατα παραίτηση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και την κρίση που συγκλονίζει την Ευρωπαϊκή Ένωση τις τελευταίες μέρες; Ομολογία μιας αποτυχίας ή αφετηρία σημαντικών πολιτικών αλλαγών στους κόλπους της Ευρωπαϊκής Ένωσης; Θα λέγαμε ότι και οι δύο απαντήσεις δίνουν με έμφαση το κλίμα που επικρατεί στις Βρυξέλλες.

Η παραίτηση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, μετά το πόρισμα-κόλαφο της επιτροπής ανεξάρτητων εμπειρογνομόνων, ήρθε συμπλεύσει με τις φωνές εκείνων που ζητούσαν επιτακτικά τατατες και εκ βαθέων αλλαγές στη λειτουργία των θεσμικών οργάνων της Ένωσης.

Η κρίση στην Κομισιόν βυθίζει την Ευρωπαϊκή Ένωση στην πιο βαρή συνταγματική κρίση και ειλεί να την εξασθενήσει τη στιγμή που πασχίζει να δώσει μελη ώθηση στην κυκλοφορία του νόμου και να προχωρήσει σε μια διεύρυνση. Οι αντιδράσεις από τις πρωτεύουσες των 15 χωρών-μελών της Ε.Ε. ήταν λίγο πο- παρεμφερείς: Η θεσμική κρίση που προκλήθηκε από φαινόμενα κακοδιαχείρισης και ευνοιοκρατίας θα πρέπει να αντιμετωπισθεί με ευκαιρία για μια νέα αρχή. Η Ε.Ε. θα πρέπει να φανεί ώριμη να προχωρήσει στη θεσμική αναρρύθμιση που θα τη φέρει πιο κοντά στους πολίτες.

Ο πρόεδρος του Συμβουλίου Ε.Ε., γερμανός καγκελλάριος Γκέρχαρντ Σρέντερ σε όλες τις δηλώσεις που έκανε στο πλαίσιο του παραδοσιακού του των πρωτευουσών» πριν από τη σύνοδο κορυφής, υπογράμμιζε ότι η κρίση είναι μια ευκαιρία για φυγή προς τα εμπρός.

Σύμφωνα με τη γερμανική αντίληψη, το επίκαιρο εστιάζεται πλέον αποκλειστικά στην ανάγκη να εκλεγεί νέος πρόεδρος και μια νέα Κομισιόν

Η εποχή Σαντέρ έκλεισε... Η κρίση στους κόλπους της Κομισιόν είναι τώρα σύμφωνα με τον γερμανό καγκελλάριο Γκέρχαρντ Σρέντερ μια ευκαιρία για «φυγή προς τα εμπρός».

για την επόμενη πενταετία, που θα αναδειχθούν «σαν να είχε τεθεί σε ισχύ» η Συνθήκη του Άμστερνταμ, κάτι που θα συμβεί τυπικά την 1η Ιουνίου. Σύμφωνα με τη νέα Συνθήκη της Ε.Ε., ο πρόεδρος της Επιτροπής αφενός δεν είναι υποχρεωμένος να αποδειχθεί «τυφλά» τους επιτρόπους που θα επιλέγουν τα κράτη-μέλη και αφετέρου πρέπει να πάρει όχι συμβολική αλλά

πραγματική ψήφο εμπιστοσύνης από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο.

Δεν είναι, άλλωστε, τυχαία η δήλωση του καγκελλάριου Σρέντερ πως η νέα επιτροπή θα πρέπει να είναι πιο αποτελεσματική και να εποπτεύεται από ανεξάρτητους θεσμούς.

«Χρειάζεται μεγαλύτερη διαφάνεια», τόνισε χαρακτηριστικά.

Προς το παρόν, η σύγχυση συνεχίζεται στην Ευρωπαϊκή Ένωση σχετικά με τον τρόπο αντικατάστασης της παραιτηθείσας Ευρωπαϊκής Επιτροπής, αν και το θέμα αναμένεται να λήξει σύντομα με έκτακτη ειδική σύνοδο κορυφής που αναμένεται να πραγματοποιηθεί λίγο μετά τη σύνοδο κορυφής του Βερολίνου στις 25 Μαρτίου. Οι ηγέτες των «15» θα έχουν στο Βερολίνο τις πρώτες διαβουλεύσεις για το πρόσωπο του νέου προέδρου της Κομισιόν, ωστόσο δεν αναμένεται να καταλήξουν σε κάποια επιλογή. Εξάλλου, δεν θα ήταν και ιδιαίτερα εύστοχο να επιταχυνθεί η λήψη μιας απόφασης στη σύνοδο κορυφής που έχει προγραμματισθεί για να κλείσει τα θέματα που περιλαμβάνει η Ατζέντα

2000.

Προς το παρόν, επικρατέστερος για τη θέση του προέδρου της Επιτροπής φέρεται ο πρώην πρωθυπουργός της Ιταλίας, **Ρομάνο Πρόντι**, μετά μάλιστα και από τις επίσημες δηλώσεις άλλων υποτιθέμενων υποψηφίων, με τις οποίες διαψεύδουν ότι ενδιαφέρονται για την προεδρία της επιτροπής.

Ο «Κόκκινος» Ντάνυ και το Ευρώ

του Σωτήρη Ντάλη

Την 1η Ιανουαρίου 1999 υιοθετήθηκε οριστικά το ευρώ από τα έντεκα κράτη της Ευρωπαϊκής Ένωσης (δεν μετέχουν στη ζώνη ευρώ η Δανία, η Ελλάδα, το Ηνωμένο Βασίλειο και η Σουηδία), που εγκαταλείπουν το εθνικό τους νόμισμα, ενώ η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ) παίρνει συγχρόνως τη σκυτάλη από τις διάφορες κεντρικές τράπεζες.

Ο Εκόνομιστ χαρακτηρίσε τη δημιουργία του ευρώ ως την «πλέον βαρυσήμαντη νομισματική καινοτομία από την καθιέρωση του δολαρίου των Ηνωμένων Πολιτειών το 1792». Όντως το ευρώ αποτελεί το ενιαίο νόμισμα 290 εκατομμυρίων Ευρωπαίων. Εν δυνάμει ανταγωνιστής του δολαρίου, συμβολίζει ένα κολοσσιαίο επίτευγμα, αυτό της ευρωπαϊκής ενοποίησης. Η έλευσή του στη Γηραιά Ήπειρο επισφραγίζει τέσσερις δεκαετίες συνεχούς πορείας προς την ενοποίηση και αναμένεται να λειτουργήσει ως μοχλός ευημερίας και ειρήνης σε ταλαιπωρημένες από ανταγωνισμούς και αιματοχυσίες αιώνων περιοχές της Ευρώπης.

Η «περιπέτεια» του κοινού ευρωπαϊκού νομίσματος ξεκίνησε πριν από 20 χρόνια ως πυρήνας του οράματος της Ομοσπονδιακής Ευρώπης για να μεταλλαχθεί τα τελευταία χρόνια σε οικονομικό εργαλείο. Με βασικό ρυθμιστή του παιχνιδιού την πανίσχυρη Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, η Ευρώπη των «11» καλείται να υλοποιήσει το πρωτοφανές από ιστορική άποψη πείραμα του ευρώ.

Η επιτυχία για την Ευρώπη του κοινού νομίσματος θέτει δύο προτεραιότητες: την πλήρη διασφάλιση της συνοχής στη ζώνη του ευρώ και την προσέγγιση των επιτοκίων των χωρών του ευρώ στο πλέον χαμηλό επίπεδο. Για την υλοποίηση αυτών των

δύο προτεραιοτήτων, η Ε.Ε. έχει επενδύσει πολλά στο Σύμφωνο Σταθερότητας. Με αυτό τίθενται σαφείς κανόνες δημοσιονομικής πειθαρχίας, ώστε κανένα κράτος-μέλος να μην επιβαρύνει τους άλλους εταίρους του ευρώ με κάποιο πρόσθετο

θοδήγηση της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας να οδηγηθούν στην αναζήτηση συναινετικών λύσεων για τη διευθέτηση διεθνών οικονομικών προβλημάτων.

Υπό το πρίσμα όλων αυτών των νέων προ

ραγόντων δημιουργείται κι ένα νέο πλαίσιο διατλαντικών δεσμών. Για τα θέματα οικονομικής, πολιτικής, συντονισμού και ανταγωνισμού θα πρέπει να λειτουργήσει μεταξύ Ευρώπης και Αμερικής κάτι πιο ευέλικτο και αποτελεσματικό, τουλάχιστον από ευρωπαϊκής πλευράς.

Ποιον θα μπορεί να πάρει στο «τηλέφωνο» για να κάνει τις απαραίτητες συνομιλίες ο αμερικανός υπουργός Οικονομικών. Ποιο θα είναι το «τηλέφωνο» της Ευρώπης όταν αυτή θα θέλει να παίξει διεθνή ρόλο με αυξημένο κύρος και αυξημένες δυνατότητες χρεω στο ευρώ;

Στην Ενωμένη Ευρώπη διαμορφώνεται ένας πόλος

βάρος, ενώ, ταυτοχρόνως, παρέχεται μεγαλύτερη εξουσία στο συμβούλιο υπουργών, το οποίο καλείται να επιβλέπει τη γενικότερη πορεία της ευρωπαϊκής οικονομίας.

Οικονομικοί αναλυτές υποστηρίζουν ότι η προβλεπόμενη επιβάρυνση των ρυθμών ανάπτυξης της ευρωπαϊκής οικονομίας ενδέχεται να αποτελέσει ανασταλτικό παράγοντα στην ομαλή καθιέρωση του νομίσματος. Παράλληλα, δεν αποκλείεται, οι 11 χώρες της ζώνης του ευρώ υπό την κα-

ισορροπίας και σταθερότητας ο οποίος για να διαδραματίσει πρωταγωνιστικό ρόλο στην παγκόσμια σκηνή θα πρέπει η Ε.Ε. να είναι σε θέση να μιλά με μία και μόνη φωνή.

Όπως σημειώνει πολύ εύστοχα και ο Μιχαήλ Χάλης Παπαγιαννάκης στην εισαγωγή του *Μικρού λεξικού για το ευρώ* (εκδ. Πόλις) η ΟΝΕ και το ευρώ δεν είναι μία ακόμη «τεχνική» ρύθμιση, ούτε καν ένας μεμονωμένος νεωτερισμός. Από όποια πλευρά καν αν εξετάσει κανείς τη λογική και τη δυν

Ο Ντανιέλ Κον-Μπεντίτ σε συγκέντρωση Κούρδων στη Φρανκφούρτη.

μική τους, οδηγείται αφεύκτως σε διασυνδέσεις με όλα τα ζητήματα της ευρωπαϊκής ενοποίησης και κυρίως με το μεγάλο ερώτημα της πολιτικής νομιμοποίησής τους, σήμερα και στην προοπτική της. «Η ΟΝΕ και το ευρώ σηματοδοτούν την επιστροφή της πολιτικής στην πορεία της ευρωπαϊκής ενοποίησης, όποιες και αν είναι οι προϋποθέσεις αυτών ή εκείνων από τους δημιουργούς τους. Ισχυρίζομαι ότι, χωρίς την προοπτική της πολιτικής ενοποίησης, θα μείνουν κατασκευές μετέωρες, που δεν θα προωθούν ούτε καν τους επίσημα διακηρυγμένους νομισματικούς και οικονομικούς στόχους τους, αλλά συν τοις άλλοις μάλλον θα τους υπονομεύουν», υπογραμμίζει ο Μ. Παπαγιαννάκης.

ΟΙ ΑΡΙΣΤΕΡΟΙ ΔΙΑΝΟΟΥΜΕΝΟΙ ΚΑΙ ΤΟ ΕΥΡΩ

Τι οδήγησε, όμως, δύο αριστερούς διανοούμενους τον Ντανιέλ Κον-Μπεντίτ και τον Ολιβιέ Ντυαμέλ, να παρουσιάσουν ένα βιβλίο για το ευρώ, ένα θέμα ελάχιστα ελκυστικό και άκρως εξειδικευμένο;

Ας δούμε πώς το εξηγούν οι ίδιοι: «Πρώτα απ' όλα γιατί μιας και είμαστε αρχάριοι στα οικονομικά θέματα αλλά πεπεισμένοι Ευρωπαίοι, θέλουμε οι ίδιοι να καταλάβουμε. Να ανακαλύψουμε και να αναλύσουμε αυτή την πρωτοφανή διαδικασία, που θα αλλάξει αισθητά σε λίγους μήνες την καθημερινή ζωή τριακοσίων εβδομήντα δύο εκατομμυρίων ανθρώπων.

»Τι υπάρχει πιο συλλογικό, πιο κοινό από το εθνικό νόμισμα; Το νόμισμα δεν ενδιαφέρει μόνο τις τράπεζες και τις επιχειρήσεις, αλλά και τις νοικοκυρές που πάνε στα μαγαζιά, τους τουρίστες με τα κομπιουτεράκια στο χέρι, ακόμα και τα παιδιά που μαθαίνουν να υπολογίζουν ή να παίζουν. Είναι ένα θαυμάσιο εργαλείο για να μας φέρει πιο κοντά, για να αναγνωρίσουμε ότι ανήκουμε στην ίδια ήπειρο και την ίδια κοινότητα. Είναι ένα όμορφο στοίχημα για το μέλλον, μια υπόσχεση ειρήνης, το πιο χειροπιαστό νεύμα για κάθε Ευρωπαίο...

»Γράψαμε αυτό το βιβλίο για να εξηγήσουμε με απλά λόγια και σαφείς έννοιες αλλά και με χιούμορ, αυτή την περιπέτεια. Για να μην αφήσουμε ελεύθερο χώρο σε όσους ασκούν κριτική, προβάλλοντας στατιστικές, γραφήματα και ακατανόητα επιχειρήματα, ενισχύοντας τους φόβους των πολιτών.

»Το Ευρώ είναι για αύριο, αλλά εμείς, από τώρα, πρέπει να μιλήσουμε διαφορετικά

και πιο ελεύθερα γι' αυτό».

Ο Ντανιέλ Κον-Μπεντίτ, ο «κόκκινος Ντάνυ», ένας από τους ηγέτες του Μάη του '68, συνηθίζει τις προκλητικές διατυπώσεις: «Στην Γερμανία δεν είμαι Γερμανός. Στη Γαλλία δεν είμαι Γάλλος. Είμαι ένας ευρωπαίος μπάσταρδος», ή ακόμα: «Γάλλος λόγω γεννήσεως, Εβραίος λόγω τύχης, Γερμανός λόγω ραθυμίας».

Ηγετικό στέλεχος του Κόμματος των Πρασίνων στη Γερμανία με το κόμμα των οποίων εξελέγει ευρωβουλευτής το 1994, ο Ντανιέλ Κον-Μπεντίτ επιστρέφει το 1998, τριάντα χρόνια μετά το Μάη του '68, στη χώρα που γεννήθηκε, στη Γαλλία, και τίθεται επικεφαλής του συνδυασμού των γάλλων Πρασίνων για τις ευρωεκλογές του 1999. Δεν είμαι ούτε Γερμανός ούτε Γάλλος, είμαι ένας ευρωπαίος πολίτης, υποστήριζε σε πρόσφατη συνέντευξή του στο γαλλικό περιοδικό *Nouvel Observateur*.

Πεπεισμένος φεντεραλιστής, ο Ντανιέλ Κον-Μπεντίτ προωθεί με το ίδιο πάθος τις θέσεις του τόσο στη Γαλλία όσο και στη Γερμανία. Χαρακτηριστικό παράδειγμα, δύο πρόσφατα άρθρα του. Το πρώτο στη γαλλική *Le Monde* με τίτλο «Να αλλάξουμε την Γαλλία για να οικοδομήσουμε την Ευρώπη» και το δεύτερο στη γερμανική *Die Zeit* με τίτλο «Να αλλάξουμε την Γερμανία για να οικοδομήσουμε την Ευρώπη».

Πολέμιος του σωβινισμού, είναι δεδηλωμένος ευρωπαϊστής. Με άλλους ευρωβουλευτές που προέρχονται τόσο από την δεξιά όσο και από την αριστερά ίδρυσε την ομάδα SOS-Ευρώπη που προωθεί τον φεντεραλισμό.

Στην ίδια ομάδα βρίσκεται και ο γάλλος ευρωβουλευτής Ολιβιέ Ντυαμέλ. Στέλεχος του Γαλλικού Σοσιαλιστικού Κόμματος, στενός συνεργάτης του Ζακ Ντελόρ, καθηγητής του συνταγματικού δικαίου στο πανεπιστήμιο Paris I, είναι γνωστός για τους αγώνες του υπέρ των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και εναντίον της άκρας δεξιάς. Έχει, άλλωστε, πείρα στη σύνταξη μικρών λεξικών, αφού μαζί με την **Μαρτίν Ομπρύ**, (υπουργό κοινωνικής αλληλεγγύης στην κυβέρνηση Ζοσπέν και κόρη του Ζακ Ντελόρ) έγραψαν το «Μικρό Λεξικό για να αγωνιστούμε εναντίον της άκρας δεξιάς».

Ο Ντανιέλ Κον-Μπεντίτ και ο Ολιβιέ Ντυαμέλ έγραψαν ένα εξαιρετικά ενδιαφέρον βιβλίο, το οποίο από αριστερή σκοπιά υποστηρίζει με πάθος το ευρώ και την ενωμένη Ευρώπη.

Από τις εκδόσεις ΕΞΑΝΤΑΣ

Κυκλοφορεί

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΔΙΕΘΝΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ

Η διεθνής
αναπτυξιακή βοήθεια
προς τον 21ο αιώνα

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ
ΑΣΤΕΡΗΣ ΧΟΥΛΙΑΡΑΣ

ΕΞΑΝΤΑΣ

Η ΔΙΕΘΝΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΒΟΗΘΕΙΑ ΠΡΟΣ ΤΟΝ 21^Ο ΑΙΩΝΑ

ΕΞΑΝΤΑΣ

Διδότου 59 — 106 81 ΑΘΗΝΑ
Τηλ.: 3804885 — Fax: 3813065

ΚΟΣΜΟΔΡΟΜΙΟ

ΦΛΑΜΑΝΔΟΙ ΚΑΙ ΒΟΥΛΩΝΟΙ

Πού το πάνε τελικά οι Φλαμανδοί; Τις τελευταίες μέρες, η Φλάνδρα έκανε ένα βήμα, ασυνήθιστα μεγάλο, προς το «διάλογο». Το Φλαμανδικό κοινοβούλιο, που υφίσταται μόλις από το 1995, προχώρησε σε μια απόφαση για τη διεκδίκηση «ευρύτατης αυτονομίας». Η απόφαση αυτή ερμηνεύτηκε απ' όλο το πολιτικό φάσμα της Βουλωνίας ως μία ακόμη κίνηση των Φλαμανδών στη μακρά και συνεχή διαδικασία που στοχεύει στην απόσχισή τους και στη διάλυση του Βελγίου.

ΥΠΕΡΒΑΣΗ ΔΙΑΦΟΡΩΝ

Το ζήτημα της απόκτησης από την Ευρωπαϊκή Ένωση μιας Κοινής Εξωτερικής Πολιτικής και Πολιτικής Ασφάλειας (ΚΕΠΠΑ) έθεσε ο γάλλος πρόεδρος **Ζακ Σιράκ** με διάγγελμά του προς τη γαλλική Εθνοσυνέλευση κατά τη συζήτηση για την επικύρωση της Συμφωνίας του Άμστερνταμ. «Στη Γαλλία ανήκει ο ρόλος της κατάθεσης στους εταίρους της πρότασης να αναλάβει η Ευρώπη τον πρωτεύοντα ρόλο στην οργάνωση ενός κόσμου με πολλούς πόλους», σημείωσε ο Σιράκ, σε μια σαφή αναφορά στον μονοπολικό κόσμο της μεταψυχροπολεμικής αμερικανικής κυριαρχίας.

Ο ΓΚΟΡΜΠΑΤΣΩΦ ΤΟΥ ΙΡΑΝ

Νέο κεφάλαιο στις σχέσεις του με τη Δύση επιχειρεί ν' ανοίξει το Ιράν με την επίσκεψη του προέδρου του **Μωχάμεντ Χαταμί** στην Ιταλία. Θερμή υποδοχή επεφύλαξε η ιταλική πολιτική ηγεσία στον 56χρονο πρόεδρο του

Ιράν, που θεωρεί το Ιράν παράγοντα-κλειδί για τη σταθερότητα στην περιοχή της Μέσης Ανατολής. Υπενθυμίζεται ότι ο **Ντίνι** επισκέφτηκε τον περασμένο Φεβρουάριο την Τεχεράνη, ενώ τον Ιούλιο ο τότε πρωθυπουργός **Ρομάνο Πρόντι** ήταν ο πρώτος ηγέτης της Δύσης που επισκέφθηκε το Ιράν.

Για τη Ρώμη, το Ιράν είναι ένας από τους ισχυρούς εμπορικούς εταίρους. Μάλιστα την περασμένη εβδομάδα η ιταλική εταιρεία πετρελαίων AGIP και η γαλλική *Elf Aquitaine* υπέγραψαν συμβόλαια ενός δισεκατομμυρίου δολλαρίων με το Ιράν.

Λιγότερο πεπεισμένες δείχνουν οι Ηνωμένες Πολιτείες, οι οποίες εξακολουθούν να κατηγορούν το Ιράν ότι υποστηρίζει την τρομοκρατία και ότι προσπαθεί να αποκτήσει όπλα μαζικής καταστροφής.

ΑΡΑΦΑΤ ΚΑΙ ΠΑΛΑΙΣΤΙΝΙΑΚΟ ΚΡΑΤΟΣ

Ο **Γιάσερ Αραφάτ** έχει ανακοινώσει ότι θα προχωρήσει στη μονομερή ανακήρυξη παλαιστινιακού κράτους στις 4 Μαΐου, που είναι και η καταληκτική ημερομηνία της ειρηνευτικής συμφωνίας του Όσλο.

Ωστόσο, ο παλαιστίνιος ηγέτης δέχεται συστάσεις από Αμερικανούς και Ευρωπαίους να καθυστερήσει την ανακήρυξη ανεξάρτητου κράτους. Οι Παλαιστίνιοι, από τη δική τους πλευρά, είναι διατεθειμένοι να αναβάλουν την ανακήρυξη του κράτους τους, αρκεί Ευρωπαίοι και Αμερικανοί να αναγνωρίσουν το δικαίωμά τους σ' αυτό.

ΑΦΓΑΝΙΣΤΑΝ: ΠΡΟΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ ΕΥΡΕΙΑΣ ΒΑΣΗΣ

Έπειτα από έναν 19ετή εμφύλιο πόλεμο, οι αντιμαχόμενες παρατάξεις στο Αφγανιστάν συμφώνησαν κατ' αρχήν στο σχηματισμό κυβέρνησης ευρείας βάσεως.

Στις διαπραγματεύσεις που έγιναν στο γειτονικό Τουρκμενιστάν συμμετεί-

χαν εκπρόσωποι των φονταμενταλιστών Ταλιμπάν που ελέγχουν το 90% του εδάφους του Αφγανιστάν καθώς και εκπρόσωποι της αντιπολιτευτικής συμμαχίας υπό την ηγεσία του **Αχμέντ Σαχ Μασούντ**. Το αξιοπερίεργο είναι ότι δε συμφωνήθηκε και κατάπαυση του πυρός.

Την κατά το δυνατόν ομαλή διεξαγωγή εκλογών προωθεί για τις 15 Απριλίου ο πρόεδρος της Αλγερίας στρατηγός **Ζερούάζ**, ο οποίος έχει κατ' επανάληψη κατηγορηθεί ότι διαχειρίσθηκε ένα «στημένο παιχνίδι».

Ποιοι είναι οι επαναστάτες;

Οι επαναστάσεις συνέβαλαν, κάθε μια με το δικό της τρόπο, στην επικράτηση βασικών ελευθεριών και δικαιωμάτων του ανθρώπου και στην εδραίωση θεσμών που εγγυώνται την προστασία τους.

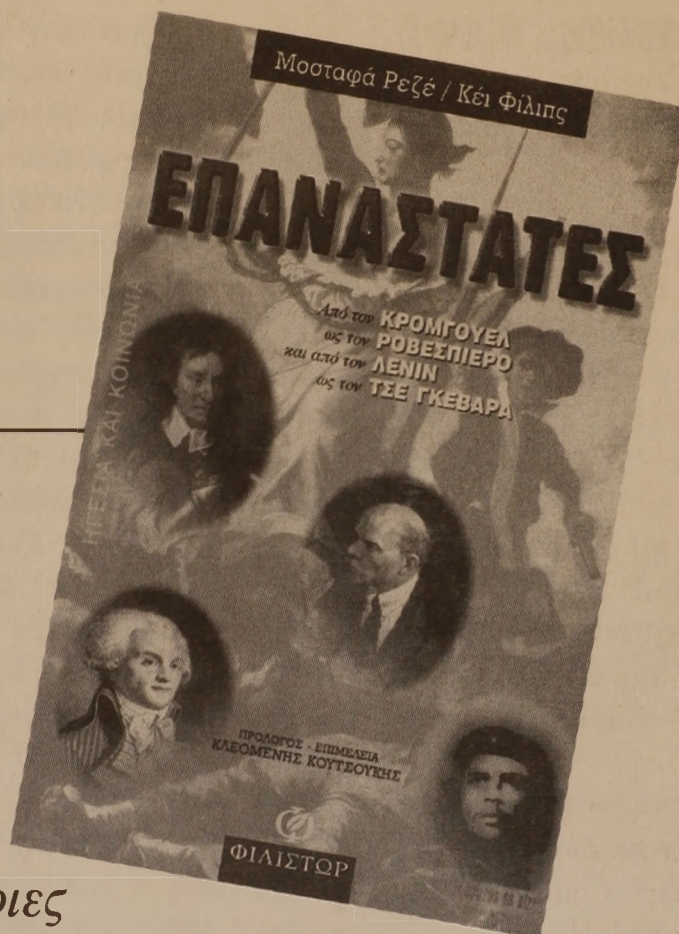
ΜΟΣΤΑΦΑ ΡΕΖΕ - ΚΕΪ ΦΙΛΙΠΣ

ΕΠΑΝΑΣΤΑΤΕΣ

ΑΠΟ ΤΟΝ ΚΡΟΜΓΟΥΕΛ
ΩΣ ΤΟΝ ΡΟΒΕΣΠΙΕΡΟ
ΚΑΙ ΑΠΟ ΤΟΝ ΛΕΝΙΝ
ΩΣ ΤΟΝ ΤΣΕ ΓΚΕΒΑΡΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ - ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ
ΚΛΕΟΜΕΝΗΣ ΚΟΥΤΣΟΥΚΗΣ

*Ποιοι είναι οι επαναστάτες;
Πώς και από πού αντλούν
την κοινωνική τους
συνείδηση;
Ποια είναι η στάση τους
απέναντι στον άνθρωπο
και την κοινωνία και κάτω από ποιες
συνθήκες διαμορφώνεται η προσωπικότητα
ενός επαναστάτη;*

ΜΟΣΤΑΦΑ ΡΕΖΕ - ΚΕΪ ΦΙΛΙΠΣ

ΕΠΑΝΑΣΤΑΤΕΣ

Μια σημαντική μελέτη με τεκμηριωμένες
ψυχαναλυτικές, ψυχοϊστορικές και κοινωνιολογικές
προσεγγίσεις.

ΣΤΑ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΑ ΑΠΟ ΤΙΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

φιλίστωρ

ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΕΟΥΣ 31 • ΑΘΗΝΑ 106 77, ΤΗΛ. 3818457, FAX: 3819167

ΔΙΔΑΛΟΥΟΣ

ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΒΛΑΧΟΥΣ... ΛΟΓΟΣ

Από τους κ. Δ. Χριστόπουλο και Σταμάτη Μπέν πήραμε την επιστολή που ακολουθεί:

Αγαπητοί αναγνώστες του *Αντί*,
Αγαπητέ κύριε Παπαγιάννη,

Έχοντας ήδη συνεργαστεί με το *Αντί* και έχοντας διοργανώσει ως μέλη του Κ.Ε.Μ.Ο. (Κέντρου Ερευνών Μειονοτικών Ομάδων) τη διημερίδα για τη βλάχικη γλώσσα στη Λάρισα τον περασμένο Ιούνιο, θα θέλαμε να διευκρινίσουμε κάποια στοιχεία σχετικά με την επιστολή του Σταύρου Παπαγιάννη που καταχωρήθηκε στο τεύχος 681 της 26 Φεβρουαρίου 1999 υπό τον τίτλο: «Περί βλάχικης μειονότητας».

Έχουμε ήδη κουρασθεί να προβαίνουμε στις ίδιες διευκρινίσεις που αφορούν τη διοργάνωση και την ουσία της διημερίδας που διοργανώσαμε και δεν θέλουμε να εμπλακούμε σε μία άνευ ουσίας επιχειρηματολογία για θέματα που ουδέποτε τέθηκαν στην πραγματικότητα. Για την καλύτερη ενημέρωσή σας και την αποφυγή δημιουργίας λανθασμένων εντυπώσεων, θα περιοριστούμε να αποσαφηνίσουμε, για τελευταία φορά, κάποιες ανακριβείς πληροφορίες που περιέχονται στην επιστολή του κ. Παπαγιάννη.

Το πρώτο σημείο που θέλουμε να ξεκαθαρίσουμε, αφορά τους προσκληθέντες να συμμετάσχουν στη διημερίδα μας, που στόχος της ήταν η ανταλλαγή απόψεων και προβληματισμών σχετικά με τον εντοπισμό, τις εγκαταστάσεις των ομιλητών, τη σημερινή κατάσταση, τα πεδία χρήσης της βλάχικης γλώσσας και άλλα συναφή προς αυτά θέματα. Σ' αυτή τη διοργάνωση προσκλήθηκαν για πρώτη φορά στην Ελλάδα, Έλληνες και ξένοι επιστήμονες και επιφανείς ερευνητές από το χώρο των κοινωνικών επιστημών (γλωσσολογία, ιστορία,

ανθρωπολογία) που έχουν μελετήσει τη βλάχικη γλώσσα και ιστορία καθώς και κάποιοι πολίτες ως εκπρόσωποι πολλών αντιπροσωπευτικών βλάχικων συλλόγων του ελληνικού χώρου (και όχι μόνο ο Πολιτιστικός Σύλλογος Βλάχων της Βέροιας, όπως αναφέρετε κ. Παπαγιάννη), μεταξύ των οποίων και ο Φώτης Κιλιπίρης, πρόεδρος της σημαντικότερης συνομοσπονδίας βλάχικων συλλόγων στην Ελλάδα, της Π.Ε.Π.Σ.Β. (Πανελλήνιας Ένωσης Πολιτιστικών Συλλόγων Βλάχων) όπως ομολογεί και ο ίδιος (εφημερίδα *Ελευθερία*, 9/6/1998, σελ. 6).

Αντίθετα με τις λανθασμένες και ελλιπείς πληροφορίες σχετικά με τους προσκληθέντες στη διημερίδα μας, που παρουσιάζετε κ. Παπαγιάννη στην επιστολή σας (προφανώς βασιζόμενος σε εικασίες και διαδόσεις), οι κ. Περιφάν (εκπρόσωπος της Α.Φ.Α., βλάχικου συλλόγου που εδρεύει στο Παρίσι) και Σαμαρά (ιδρυτής ενός ιδρύματος για τη διάδοση της βλάχικης γλώσσας, που εδρεύει στην Κωνσταντία της Ρουμανίας) δεν προσκλήθηκαν, όπως και οι υπόλοιποι εκπρόσωποι βλάχικων συλλόγων του εξωτερικού, αφού θεωρήσαμε ότι δεν έχουν θέση σ' ένα συνέδριο που αντικείμενό του είναι τα βλάχικα ιδιώματα του ελληνικού χώρου και μόνο αυτά. Δεν θα ήταν δυνατόν να αρνηθούμε την είσοδο των κυρίων Περιφάν και Σαμαρά στο συνέδριο, όπως και δεν αρνηθήκαμε και την είσοδο ακραίων στοιχείων που, επηρεασμένοι από άρθρο της προηγούμενης μέρας στην εφημερίδα *Ελευθερία* της Λάρισας με τίτλο: «Μυστική σύνοδος Βλάχων. Παρόντες 10 βλαχόφωνοι από όλη την Ευρώπη μιλούν για τη γλώσσα αλλά πιθανόν να θέσουν θέμα βλάχικου κράτους!!!» προσπάθησαν αργότερα, με προπηλακισμούς και απειλές εναντίον των ομιλητών, να διακόψουν τις εργασίες του συνεδρίου. Εξάλλου είναι γνωστό ότι οι

κύριοι Περιφάν και Σαμαρά είναι απροσκλητοί παρόντες σε εκδηλώσεις που σχετίζονται με τους Βλάχους και τη βλάχικη γλώσσα στην Ελλάδα, όπως για παράδειγμα, οι ετήσιες πολιτιστικές εκδηλώσεις περισσότερο γνωστές ως «ανταμώματα των Βλάχων».

Όσον αφορά την πολυσυζητημένη θέση περί ύπαρξης ή μη βλάχικης μειονότητας έχουμε επανελλημένα και ρητά καταστήσει γνωστή την άποψη ότι «Άλλοι πληθυσμοί που χαρακτηρίζονται από γλωσσική ετερότητα (όπως οι Βλάχοι, οι Αρβανίτες και το σημαντικότερο τμήμα των σλαβόφωνων, δεν είναι μειονότητες, επειδή δεν διεκδικούν μια ιδιαίτερη μεταχείριση ως τέτοιες από την ελληνική διοίκηση» (Κέντρο Ερευνών Μειονοτικών Ομάδων, *Ελλάδα-Μειονότητες. Επιστημονικό διήμερο Δελφών*. Αθήνα 1997, σελ. 11). Την άποψη αυτή, ειδικά για τους Βλάχους εκφράσαμε ήδη, και σε προηγούμενη συνεργασία μας, σχετικά με τη βλάχικη γλώσσα, που δημοσιεύτηκε στο τεύχος 500 του *Αντί* της 29ης Αυγούστου 1997, όπου διακηρύξαμε ότι η ιδιαιτερότητα των Βλάχων δεν είναι δυνατόν να περιγραφεί με όρους εθνικής λογικής.

Σε ό,τι αφορά το περιεχόμενο και τα συμπεράσματα της διημερίδας μας, επιφυλασάμαστε ως την κυκλοφορία των πρακτικών τον ερχόμενο Σεπτέμβριο, από τις εκδόσεις «Κριτική». Επειδή όμως ως τότε είναι πολύ αργά, σας δίνουμε κ. Παπαγιάννη, σήμερα τη δυνατότητα να θυμηθείτε αυτά που έχετε πει στις 7/6/1998 και απομαγνητοφωνήθηκαν:

«Μια μικρή μειοψηφία βλαχόφωνων χρησιμοποιήθηκαν προδοτικώς από τους Ρουμάνους και τους Ιταλούς. Και συσώρευσαν δεινά και στους βλαχόφωνους και στους μη βλαχόφωνους, δηλαδή σε όλους τους Έλληνες. Αυτό δεν το καταδίκασε ως τώρα καμία κίνηση που έχει σχέση με τη

ελέτη της γλώσσας και γενικά με τους βλαχόφωνους. Και εκτός αυτού, υπάρχουν, όπως υπάρχουν πάντοτε, καλοθελητές, οι οποίοι χρησιμοποιούν αυτές τις κινήσεις για να περάσουν αντεθνικούς σκοπούς. Αυτό πρέπει να καταγγελθεί ευθαρσώς από όλους όσους αναλαμβάνουν πρωτοβουλίες αυτού του είδους και θέλουν να πετύχουν. Διότι η γλώσσα είναι πράγματι αγαθό πολιτιστικής φύσεως, που προσθέτει στο μεγαλείο του λαού μας.

Νά λοιπόν γιατί δεν μπορεί να υπάρχει πολύ ευνοϊκή μεταχείριση αυτών των προπαθειών και των ενεργειών που γίνονται από την πλευρά των βλαχόφωνων, των ελλήνων βλαχόφωνων, γιατί Έλληνες είναι και αυτοί. Μπορεί να υπάρχουν μερικοί και μέσα σε αυτές τις κινήσεις, που επισημαίνονται στην Ελλάδα. Αυτό δεν βαρύνει όμως ούτε τους οργανωτές αυτούς ούτε το Κ.Ε.Μ.Ο. Το Κ.Ε.Μ.Ο. θέλει να μελετήσει τη γλώσσα από καθαρά επιστημονική σκοπιά».

Αν και οι μετασυνεδριακοί τριγμοί σας καναν να αλλάξετε γνώμη, κ. Παπαγιάννη -παρ' όλο που παρακολούθησατε τις εργασίες του διημέρου- ευελπιστούμε ότι δημοσίευση των πρακτικών της διημερίδας θα αποτελέσει έναυσμα για μια πιο σύγχρονη αντιμετώπιση του ζητήματος, στην οποία θα μας βρείτε κοινωνούς.

Με εκτίμηση

Δημήτρης Χριστόπουλος

Σταμάτης Μπέης

Ιδρυτικά μέλη του Κ.Ε.Μ.Ο.

ΚΑΙ Ο ΑΝΤΙΛΟΓΟΣ

Ο δικηγόρος κ. Στ. Αστ. Παπαγιάννης και συγγραφέας του βιβλίου «Τα παιδιά της Λύκαινας»- στον οποίο έγραψε υπ' όψη την επιστολή, απαντά::

Σε απάντησή τους, που δημοσιεύθηκε στο Αντί της 26ης Φεβρουαρίου, ο κ. Δημ. Χριστόπουλος και ο κ. Σταμ. Μπέης «αποσαφηνίζουν για τελευταία φορά κάποιες ανακριβείς πληροφορίες που περιέχονται στην επιστολή μου». Αν οι αποσαφηνίσεις τους αυτές αποτελούν και απάντηση στο περιεχόμενό της θα το αξιολογήσουν οι αναγνώστες του Αντί. Υπενθυμίζω ότι η επιστολή μου ήταν απάντηση σε ένα άρθρο του κ. Χριστόπουλου με τίτλο: «Αν μπορούμε να συζητάμε (ελεύθερα) για διαφορετικές γλώσσες στην Ελλάδα», Αντί, τχ. 664, 3.7.98), το οποίο ακολούθως σχολίασε ο κ. Σπ. Κορδώνης, (Αντί τχ. 678, 5.1.99), όπου είχα επισημάνει ότι:

1) Το ερώτημα του κ. Χριστόπουλου, καθώς και τα προβαλλόμενα επιχειρήματά

του, τα θεωρώ εύρημα: για τον εντυπωσιασμό και τον συναισθηματικό εγκλωβισμό των αναγνωστών σας ώστε να αποφύγουν έναν βαθύτερο προβληματισμό για το Κ.Ε.Μ.Ο και τις προθέσεις του.

2) Μπορείς να ισχυρίζεσαι ότι μελετάς επιστημονικά μια μειονοτική ομάδα ή τη γλώσσα της και, ταυτόχρονα, τα συμπεράσματά της να τα χρησιμοποιήσεις ή να τα χρησιμοποιήσουν άλλοι για πολιτικούς σκοπούς.

3) Όταν κάποιος έχει επιστημονικό ενδιαφέρον να ερευνήσει αν υπάρχει στη χώρα μας βλαχική μειονότητα, δεν περιμένουν την απόφαση, ούτε τη χρηματοδότηση της Ε.Ε. για να το εκδηλώσουν, όπως συνέβη με το Κ.Ε.Μ.Ο. Αλλά και ξεκινούν την έρευνά τους από τους βλαχόφωνους Έλληνες, και οργανώνουν συνέδριο από ειδικούς στο οποίο καλούν και όσους θέλουν, ιδίως βλαχόφωνους, όπως εύστοχα παρατήρησε και ο κ. Κορδώνης.

4) Ο κ. Χριστόπουλος και το Κ.Ε.Μ.Ο. έδωσαν την εντύπωση ότι απέφυγαν τη δημοσιότητα και ότι επέλεξαν τους προσκαλεσμένους τους, ενώ προσκάλεσαν τους Γάλλους Ίαν Περιφάν και Νικολά Τρυφώ, τον Άγγλο Τομ Γουίνιφρινθ, τον Ρουμάνο επιχειρηματία Στέρε Σαμαρά, καθώς και τον Πολιτιστικό Σύλλογο Βλάχων της Βέροιας, που ενδιαφέρεται για την επαναλειτουργία των ρουμανικών σχολείων.

5) Κατά σύμπτωση ο Γάλλος προσκεκλημένος Περιφάν είναι γνωστός ανθέλληνας. Τους επιτίμησε για έλλειψη πίστης στο μέλλον της βλαχικής γλώσσας και αυτοί τον περιέβαλαν με εκτίμηση και σεβασμό.

6) Ο σκοπός του συνεδρίου του Κ.Ε.Μ.Ο δεν ήταν να καταγραφούν τα ιστορικά στοιχεία για τη χρήση της βλαχικής γλώσσας κ.λπ., αλλά να εξαχθεί ως συμπέρασμα του συνεδρίου ότι στην Ελλάδα, οι διοικητικές αρχές και η ελληνική κυβέρνηση, τηρούν εχθρική στάση απέναντι στις μειονοτικές γλώσσες, όπως είναι γι' αυτούς και η βλαχική γλώσσα, μετά τον Εμφύλιο.

7) Ενώ δέχτηκαν να συζητήσουν ως προσθήκη στο θέμα «Πεδία χρήσης της γλώσσας κ.λπ. της δεύτερης ενότητας «κατάσταση και χρήση της γλώσσας», και την παράμετρο: «πεδίο χρήσης της για αλυτρωτική προπαγάνδα», τελικώς απέφυγαν να τη συζητήσουν, προφανώς γιατί θα έφερνε στο προσκήνιο τη δράση της Ρωμαϊκής Λεγεώνας και τα εγκλήματά της κατά του ελληνικού λαού.

8) Το μέλημα του κ. Χριστόπουλου, και εκείνων που κατευθύνουν τη δραστηριότη-

τα του Κ.Ε.Μ.Ο είναι, με τις ποικίλες δραστηριότητές τους, διημερίδες κ.λπ., με τη συνδρομή του Ίαν Περιφάν και άλλων, να προβάλλουν και να καλλιεργήσουν την ετερότητα των ελλήνων βλαχόφωνων.

Επί της ουσίας με τις διευκρινίσεις τους οι κ.κ. Χριστόπουλος και Μπέης υποστηρίζουν ότι:

1) Στη διημερίδα προσεκλήθησαν επιφανείς ερευνητές από το χώρο των κοινωνικών επιστημών (γλωσσολόγοι κ.λπ.) που έχουν μελετήσει τη βλάχικη γλώσσα. Δεν είναι τυχαίο ότι από τους επιφανείς παρέστησαν μόνο ο Άγγλος Τομ Γουίνιφρινθ και ο Γάλλος Νικολά Τρυφώ και οι Έλληνες Κ. Ντίνας και Ν. Κατσιάνης. Δεν υπήρχαν άραγε και άλλοι «επιφανείς ερευνητές» ημεδαποί και αλλοδαποί που θα μπορούσαν να προσφέρουν τις γνώσεις τους για τα διερευνόμενα θέματα; Το Κ.Ε.Μ.Ο ή οι συνεργάτες του στα τόσα δημοσιεύματά τους και στις προκλήσεις που δέχτηκαν δεν αποκάλυψαν ποιους προσκάλεσαν να παραστούν στη διημερίδα. Αυτό σημαίνει ή ότι δεν προσκάλεσαν και άλλους ή ότι οι λοιποί προσκληθέντες αρνήθηκαν να παραστούν, προφανώς, για σοβαρούς λόγους.

2) Εκτός των «επιφανών ερευνητών» προσκλήθηκαν και κάποιοι πολίτες ως εκπρόσωποι πολλών αντιπροσωπευτικών βλαχικών συλλόγων του ελληνικού χώρου και ο κ. Φώτης Κιλίπρης. Αλλά από τους πολίτες, μόνο οι εκπρόσωποι του συλλόγου της Βέροιας, που τυχαίνει να βιάζονται για την επαναλειτουργία των ρουμανικών σχολείων, παρέστησαν, ενώ ο κ. Κιλίπρης όχι μόνο αρνήθηκε να παραστεί αλλά και τους αποδοκίμασε κιόλας με επιστολή του στην Ελευθερία της Λάρισας της 9-6-98. Εξ άλλου από τους πέντε βλαχόφωνους συλλόγους της Λάρισας και τους πολλούς επώνυμους βλαχόφωνους πολίτες της κανένας δεν προσκλήθηκε καίτοι η Λάρισα φιλοξενούσε το «συνέδριο».

3) Τον κ. Ίαν Περιφάν (Γιάννη Περίφανο ελληνιστί), τον οποίο αποκαλούν εκπρόσωπο της Α.Φ.Α βλάχικου συλλόγου που εδρεύει στο Παρίσι, ισχυρίζονται ότι δεν τον προσκάλεσαν και ότι εμφανίστηκε αυτόκλητος στο συνέδριο. Γνώριζαν, όμως, κάτι που δεν αγνοούν όλοι οι έλληνες βλαχόφωνοι: ότι ο κύριος αυτός επί δεκαετίες αποστέλλει ο ίδιος από το Παρίσι έντυπα λίαν ανθελληνικού περιεχομένου. Ένα από αυτά είναι και ο ύμνος των λεγεωναρίων «DIMANDAREA PARIDEASCA», (Διαταγή γονέων) που προτρέπει τους βλαχόφωνους «να πνίξουν τους Έλληνες από το λαιμό και να

τους πετάξουν στη θάλασσα και να γλυτώσουν από αυτούς, γιατί τη γλώσσα της Μεγάλης Ρώμης θέλουν να τους χαλάσουν». Όπως και ότι αυτήν την «επιστημονική» του πραμάτια την περιφέρει στα ετήσια «ανταμώματα των Βλάχων». Αυτόν τον, πράγματι, «επιφανή» επιστήμονα τον δέχθηκαν λοιπόν στην διημερίδα τους. Και όταν τους μίλησα, επί παρουσία του Περιφάν, για την ανθελληνική προπαγάνδα που εκπορεύεται από το Παρίσι, κανένας από τους συνέδρους δεν αντέδρασε. Ακόμα και τώρα που είδαν το δελτάριο με το ποίημα αυτό μελοποιημένο να φέρει τη σφραγίδα του, απόδειξη ότι ο ίδιος τα απέστειλε, καταχωρημένο στη σελίδα 569 του βιβλίου μου *Τα παιδιά της Λύκαινας* που πρόσφατα κυκλοφόρησαν οι εκδόσεις Σοκόλη, στις διευκρινίσεις τους μιλούν με σεβασμό για τον Περιφάν. Και αρκούνται στη δήλωση ότι δεν προσκλήθηκε στο «συνέδριο» όπως και ο Στέρε Σαμαράς, και ότι εμφανίστηκαν αυτόκλητοι και ότι από ευγένεια δεν μπορούσαν να τους αρνηθούν την είσοδό τους στο συνέδριο.

4) Για «την πολυσυζητούμενη θέση περί ύπαρξης ή μη βλάχικης μειονότητας» αρκούνται στην επισήμανση ότι έχουν επανειλημμένα και ρητά καταστήσει γνωστή την άποψη ότι «οι Βλάχοι, δεν είναι μειονότητα επειδή δεν διεκδικούν μια ιδιαίτερη μεταχείριση ως τέτοια από την ελληνική διοίκηση». Προσποιούνται ότι αγνοούν πως άλλοι για λογαριασμό των Βλάχων, χωρίς βέβαια να τους ρωτήσουν, μιλούν για ύπαρξη βλαχικής μειονότητας στη χώρα μας, όπως ο καθηγητής του Θεσσαλικού Πανεπιστημίου Πανταζής Τερλεξής που έγραψε στην *Ελευθεροτυπία* της 29ης Μαρτίου 1994 άρθρο με τον τίτλο «Ας μιλήσουμε ανοιχτά πια για τις μειονότητες». Θα προσδοκούσε όμως κανείς οι κ.κ. Δημήτρης Χριστόπουλος και Σταμάτης Μπέης, καθώς και άλλοι βλαχόφωνοι να διαμαρτυρηθούν εντόνως και δημοσίως γι' αυτήν την προσβολή των ελλήνων βλαχόφωνων, που θέλουν να τους μετατρέψουν σε μειονότητα, όπως το έπραξε ο γνωστός βλαχόφωνος δημοσιογράφος Νικόλαος Μέρτζος, με δημοσίευσμά του στην *Ελευθεροτυπία* της 1-4-94. Και τούτο διότι προφανώς η αναγνώριση των ελλήνων βλαχόφωνων ως μειονότητα αντίκειται και στη θέλησή τους αλλά και στα συμφέροντά τους.

5) Ότι στη διημερίδα είπα: «Το Κ.Ε.Μ.Ο θέλει να μελετήσει τη γλώσσα από καθαρά επιστημονική σκοπιά», αλλά στην επιστολή μου υποστήριξα ότι αποβλέπει σε πολι-

τικούς σκοπούς. Πράγματι το είπα: διότι αυτό διεκήρυξαν οι διοργανωτές της διημερίδας στις εναρκτήριες ομιλίες τους, και δεν είχα λόγους εκείνη τη στιγμή να το αμφισβητήσω, αλλά και διότι θέλησα με τα λόγια αυτά, και όσα στην αρχή της παρατεθειμένης παραγράφου περιέχονται, καθώς και με άλλα που τόνισα σε άλλες παρεμβάσεις μου, να επισημάνω το επικίνδυνο του εγχειρήματος της διημερίδας τους, επειδή κάποιοι θα επεδίωκαν να τους εκμεταλλευθούν για πολιτικούς λόγους. Και, επί πλέον, διότι θέλησα να ηρεμήσω τα πνεύματα μετά τις σκληρές παρατηρήσεις του παρισταμένου Νομάρχη Λάρισας κ. Φλώρου, για «μυστικό» συνέδριο και «συνωμοτικές» κινήσεις.

6) Υποστηρίζουν με έμφαση ότι ενδιαφέρονται μόνο για την επιστημονική μελέτη της βλάχικης γλώσσας. Στις παρεμβάσεις μου, όμως, τους είχα επισημάνει ότι οφείλει κανείς να είναι πολύ προσεκτικός όταν ασχολείται με τη μελέτη της βλάχικης γλώσσας, και ότι πρέπει να μελετηθεί και η χρήση της για αλυτρωτικούς σκοπούς, γιατί δυο φορές ως τώρα στην ιστορία μας η γλώσσα χρησιμοποιήθηκε από τη ρουμανική και την ιταλική προπαγάνδα για αποσχιστικούς σκοπούς. Μία κατά το 1917 και άλλη κατά την περίοδο της Κατοχής 1941-1944, όταν κάποιοι βλαχόφωνοι σε συνεργασία με τους Ιταλούς και Γερμανούς, ίδρυσαν τη Ρωμαϊκή Λεγεώνα και επεδίωξαν να εγγράψουν στις τάξεις της όλους τους βλαχόφωνους. Είναι χαρακτηριστικό ότι οι πιο δραστήριοι λεγεωνάριοι ήταν οι καθηγητές, οι δάσκαλοι και οι σπουδαστές των ρουμανικών σχολείων. Τα δε εγκλήματα που διέπραξαν κατά των βλαχόφωνων και μη είναι φρικιαστικά. Μερικά από ατά παρατίθενται στις 643 σελίδες του βιβλίου μου *Τα παιδιά της Λύκαινας* που προανέφερα. Αυτά τα εγκλήματα είχε υπ' όψη του ο μόνος Λαρισαίος βλαχόφωνος, ο γιατρός Μιχάλης Αγορογιάννης, ο οποίος αυτόκλητος εμφανίστηκε στο «συνέδριο», ζήτησε, έλαβε το λόγο για να πει στους κατάπληκτους συνέδρους:

«Ονομάζομαι Μιχάλης Αγορογιάννης, είμαι Λαρισαίος, γιατρός, Βλαχόφωνος γέννημα και θρέμμα. Ξέρω ποιοι είμαστε και από πού ερχόμαστε. Δεν είναι ανάγκη να έρθετε εσείς εδώ να μας διαφωτίσετε, δήθεν, για τη γλώσσα, ενώ σε άλλα αποβλέπετε. Και να έχετε υπόψη σας: ο κόσμος κοιτάει τη δουλειά του, τα προβλήματα του και την οικογένειά του. Και αν κάνετε μια βόλτα στους δρόμους της πόλεως και συναντήσετε τους Βλαχόφωνους θα

σας πουν κατά 99,99% ότι είναι ακραιφνείς Έλληνες. Και μην ξαναφέρετε πάλι εποχές που μερικοί τυχοδιώκτες με τη συμπεριφορά τους έφεραν δεινά σ' όλους τους Έλληνες βλαχόφωνους και μη. Εδώ δεν έχετε καμιά δουλειά, μαζέψτε τα και φύγετε και αφήστε μας ήσυχους». Και έφυγε.

Στα λόγια του Αγορογιάννη δεν έδωσαν καμιά σημασία οι σύνεδροι του Κ.Ε.Μ.Ο. Όπως αργότερα δεν έδωσαν σημασία και στη σύσταση του Αντώνη Καρκαγιάννη, που τους απηύθυνε από τις στήλες της *Καθημερινής* της 28-6-98: «Προσεχώς από τις εκδόσεις Σοκόλη θα κυκλοφορήσει ογκώδης και εμπειριστατωμένη *Ιστορία της Λεγεώνας*, γραμμένη από το Σταύρο Παπαγιάννη, με πλούσιο αρχειακό υλικό. Έτυχε να δω τα δοκίμια και σας τα συνιστώ, έχετε να μάθετε πολλά που τα αγνοείτε». Το βιβλίο το διάβασαν, τα γεγονότα τα γνώρισαν, αλλά επιμένουν να τα αγνοούν και να παραμένουν στο χαβά τους.

Σ' αυτά που σημείωσα και άλλα «συναφή» προσδοκούσα ότι θα απαντήσουν ο κ. Χριστόπουλος και ο κ. Μπέης. Αλλά προτίμησαν να επιμείνουν στη διασκέδαση των ευθυνών τους για την εμπλοκή του Κ.Ε.Μ.Ο -και των ιδίων- σε δραστηριότητες που από πάμπολλους βλαχόφωνους και μη δεν θεωρούνται καθαρές.

Τελειώνω με την επισήμανση του Σαράντου Καργάκου στον *Ελεύθερο Τύπο* της Κυριακής της 7ης Μαρτίου στην κριτική του για το βιβλίο *Τα παιδιά της Λύκαινας*: «Μετά την έκδοση του βιβλίου του Στ. Ασ. Παπαγιάννη δεν νομίζω ότι πρέπει στο μέλλον να υπάρξει καμιά δικαιολογία του τύπου «δεν ξέρουμε». Κάθε προσπάθεια για ανακίνηση «ρουμανικού» ζητήματος δεν θα οφείλεται σε άγνοια αλλά σε προδοσία που ξεκινά για μερικούς από μωροφιλοδοξία και καριερισμό».

Λάρισα 18 Μαρτίου 1999

Σταύρος Αστερίου Παπαγιάννης

ΣΗΜΑΣΙΕΣ

Από το e-mail πήραμε το ακόλουθο μήνυμα. Είναι επίκαιρο:

Öcalan [Öc-alan] σημαίνει στα τουρκικά «Αυτός που παίρνει εκδίκηση». Είναι σίγουρα επίθετο καινούργιο, δηλαδή μετά το νόμο περί επίθετων, όταν η κάθε οικογένεια μπορούσε να πάρει το επίθετο που ήθελε. Τα «παλικάρισια» επίθετα αυτού του είδους είναι πολύ συχνά, παράλληλα με τα εθνικόφρονα [Öztürk = αυθεντικός Τούρκος κ.λπ.] Στη σημερινή περίπτωση βέβαια... φαντάζει κάπως προφητικό...

Α.Κ.

ΤΡΙΑ ΜΕΓΑΛΑ ΜΑΤΣ: Τρεις αναμετρήσεις σημάδεψαν την αθλητική κίνηση των τελευταίων ημερών. Η σύγκρουση των γιγάντων στο Μάντισον Σκουέρ Γκάρντεν της Νέας Υόρκης, όπου ο Εβάντερ Χόλιφιλντ μονομάχησε με τον Λένοξ Λιούις για τον τίτλο του πρωταθλητή βαρέων βαρών στο επαγγελματικό μποξ. Ο επαναληπτικός αγώνας Ολυμπιακού-Γιουβέντους για την προημιτελική φάση του Τσάμπιονς Λιγκ. Και το 5ο Συνέδριο του ΠΑΣΟΚ.

Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΙΝΑΙ ΚΑΙ ΑΥΤΗ ΕΝΑΣ ΑΓΩΝΑΣ. Αν δεν ήταν, γιατί φωνάζουν μετά μανίας οι έλληνες οπαδοί κομμάτων, «ο αγώνας τώρα δικαιώνεται»; Βέβαια, στην Ελλάδα μονίμως κάποιος αγώνας δικαιώνεται, και κάποιος μονίμως αδικούνται. Αλλά όχι μόνο στην Ελλάδα. Στη Νέα Υόρκη, οι λάτρεις και οι γνώστες του μποξ αποφάνθηκαν ότι στη σύγκρουση Χόλιφιλντ-Λιούις, οι κριτές αδίκησαν κατάφορα τον Λιούις, που άξιζε τη νίκη, αναδεικνύοντάς τους μποξέρ ισόπαλους στα σημεία και κατηγόρησαν τις διοργανώτριες αρχές ότι «έστησαν» το αποτέλεσμα. Οι αρχές του μποξ διέταξαν να επαναληφθεί ο αγώνας όσο πιο σύντομα γίνεται. Οι δύο μποξέρ εισέπραξαν 20 και 10 εκατομμύρια δολάρια αντιστοίχως, και βεβαίως θα εισπράξουν και άλλα στον επόμενο αγώνα.

Η ΣΗΜΙΤΗΣ ΝΙΚΗΣΕ. Βέβαια, ο Κώστας Σημίτης δεν είχε αντίπαλο στην επανεκλογή του στην προεδρία του κόμματος. Ο Άκης Τσοχατζόπουλος, όμως, με μία δυναμική ομιλία επανέκαμψε στην συνείδηση των οπαδών, και κατοχύρωσε το δικαίωμά του να διαφωνεί με την πολιτική Σημίτη. Η κρίσιμη αναμέτρηση αναβλήθηκε για τις ευρωεκλογές. Όπως, πάντως, είπαν οι πολιτικοί αναλυτές, η επικράτηση του Κώστα Σημίτη στο συνέδριο του κυβερνώντος κόμματος δημιούργησε νέα δεδομένα και στο οικονομικό πεδίο. Ο πρωθυπουργός θα συμμετάσχει στις 24/3 στην κρίσιμη Σύνοδο Κορυφής στο Βερολίνο, που θα κρίνει κονδύλια ύψους 21 δισεκατομμυρίων Ευρώ έως το 2006, για την Ελλάδα.

Σκίζει
ο Άρης.

ΣΤΟ ΠΑΙΧΝΙΔΙ ΤΗΣ ΠΡΟΚΡΙΣΗΣ

Μιλώντας περί χρημάτων, ένα άλλο μοτίβο του συνεδρίου ήταν η σιγουριά της πρόκρισης στην ΟΝΕ. Και ο Ολυμπιακός είχε σίγουρη την πρόκριση στα ημιτελικά του Τσάμπιονς Λιγκ, όταν στο παρά πέντε δέχτηκε γκολ από τον αρχηγό της Γιουβέντους **Αντόνιο Κόντε**, που

εκμεταλλεύτηκε άστοχη έξοδο του γκολκήπερ **Δημήτρη Ελευθερόπουλου**. Πάει η πρόκριση, πάνε και οι εισπράξεις του μέλλοντος. Και ο Ελευθερόπουλος αντικαταστάθηκε στην Εθνική Ομάδα από τον γκολκήπερ του ΠΑΟΚ, **Νίκο Μιχόπουλο**.

ΘΡΥΛΕ, ΘΕΕ ΜΟΥ, ΠΡΩΘΥΠΟΥΡΓΕ ΜΟΥ!

Όποιος παρακολουθεί ομαδικά και κομματικά σπορ, δεν μπορεί παρά να τονίσει την ομοιότητα των συνθημάτων που ακούστηκαν στο Ολυμπιακό Στάδιο την Τετάρτη στον αγώνα του Ολυμπιακού, και από την Πέμπτη και μετά, στο

Συνέδριο. «Το ΠΑΣΟΚ είν' εδώ, ενωμένο δυνατό», «Ανδρέα ζεις, εσύ μας οδηγείς», «Ολυμπι-ολυμπι, Ολυμπιακέ, ομάδα ομαδάρα μου» και πάει λέγοντας. Μόνο που οι μεν ποδοσφαιρόφιλοι δεν κάνουν κακό σε κανένα, οι δε σύνεδροι είναι κυβέρνηση.

ΤΟ ΗΘΟΣ ΚΑΙ ΤΟ ΥΦΟΣ ΤΗΣ ΕΞΟΥΣΙΑΣ

Όταν, λοιπόν, οι κύριοι σύνεδροι του ΠΑΣΟΚ παρκάρουν τα αυτοκίνητά τους παράνομα με τις ευλογίες, φυσικά, της τροχαίας, στην οδό Σπύρου Λούη και μπλοκάρουν τον δρόμο, αυτό -όπως και τα οπαδικά, ποδοσφαιρικού χαρακτήρα, συνθήματά τους- δίνουν το στίγμα του ήθους και του ύφους τους ως εξουσία. Το οποίο είναι επιεικώς απαράδεκτο, και μάλλον αναπαλαίωση θυμίζει παρά εκσυγχρονισμό.

ΕΠΙΣΗΜΑΪΝΟΥΜΕ

ΟΠΕΡΕΤΤΑ, ΜΕΛΟΔΡΑΜΑ, ΤΙ;

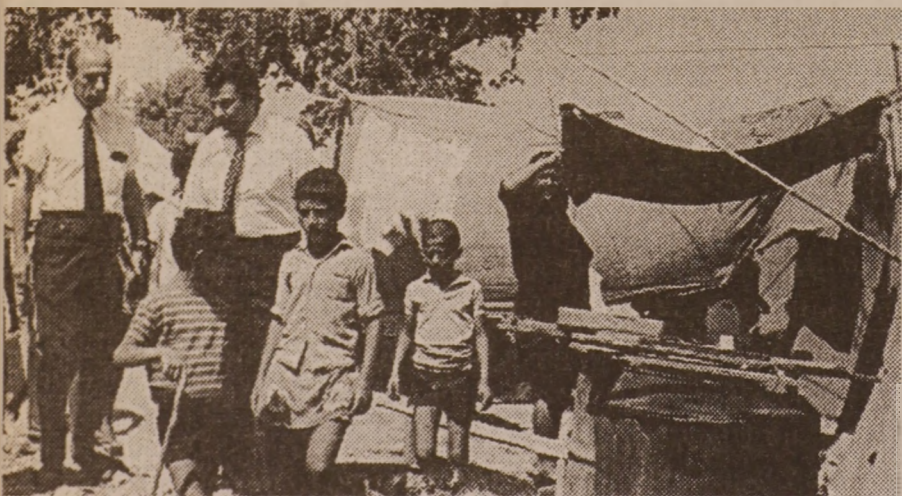
Το τελευταίο εικοσαήμερο παρακολουθήσαμε ένα καινούργιο «ανέβασμα» στο Λυρικό μας Θέατρο. Ας παρακολουθήσουμε το σενάριο: Ο κ. Θάνος Μικρούτσικος διαφωνεί με τη συμμετοχή της Λυρικής Σκηνής στο Φεστιβάλ Αθηνών. Και υποβάλλει την παραίτησή του. Διορισμένος από τον κ. Βενιζέλο ως πρόεδρος θεωρεί ότι το μόνο Λυρικό μας Θέατρο δεν αξίζει να συμμετάσχει στο Φεστιβάλ. Γνωστός και ως πολιτικάντης, ο κ. Μικρούτσικος τα ρίχνει στον Οτσαλάν. Η νέα υπουργός κ. Παπαζώη διορίζει τον κ. Κουρουπό στη θέση του ο οποίος επίσης θεωρεί ανάξια την Λυρική να συμμετάσχει στο Φεστιβάλ Αθηνών. Ήταν η πρώτη απόφαση του κ. Κουρουπού, ο οποίος δεν είναι γνωστό εάν είχε ασχοληθεί και σε πιο βαθμό με το συνολικό πρόγραμμα του Φεστιβάλ.

[Πολλοί πιστεύουν ότι πίσω από τις ιδέες των κ. Μικρούτσικου και Κουρουπού κρύβεται ο Μεγαράρχης κ. Χρήστος Λαμπράκης, αγαπητά παιδιά του οποίου είναι και οι δύο.]

Μπροστά στον εξευτελισμό αυτό της Λυρικής Σκηνής ο κ. Κούκος — αντιμετωπίζοντας και προβλήματα υγείας — παραιτείται από τη διεύθυνση του Θεάτρου. Νέα αναταραχή. Και τώρα ποιός; Ανακοινώθηκε το όνομα του κ. Λουκά Καρυτινού αλλά όσο γνωρίζουμε ακόμη ο ίδιος δεν έχει επιβεβαιώσει την αποδοχή του οφίτσιου.

Είναι γνωστό τοις πάσι ότι η Λυρική Σκηνή χρόνια τώρα είναι βυθισμένη σε προβλήματα που η χρόνια κακοδιοίκηση έχει επισωρεύσει. Προβλήματα σαν κάποιας δημόσιας «προβληματικής επιχείρησης». Κάτι σαν ΔΕΚΟ και η Λυρική... Θα άξιζε να την είχαν «πονέσει» περισσότερο όσοι διατείνονται ότι αγαπούν το Λυρικό Θέατρο. Θα επανέλθουμε... Μ.Δ.

ΤΑ ΕΓΚΛΩΒΙΣΜΕΝΑ ΠΑΙΔΙΑ ΤΗΣ ΚΑΡΠΑΣΙΑΣ

Θα πάρω μίαν ανηφοριά
θα πάρω μονοπάτια
να βρω τα σκαλοπάτια
που παν στη λευτεριά.
Ευαγόρας Παλληκαρίδης

Παρακολουθείστε την εκδήλωση την αφιερωμένη στους εγκλωβισμένους μα-

θητές στην Καρπασία στο θέατρο του Κολλεγίου Αθηνών (Στεφάνου Δέλτα 15, Π. Ψυχικό, τηλ. 6727160) στις 29 Μαρτίου, 7.30μ.μ. Για τις τελευταίες εξελίξεις του Κυπριακού και το δράμα των εγκλωβισμένων θα μιλήσει ο Πρόεδρος του Σοσιαλιστικού Κόμματος ΕΔΕΚ, Βασίλης Λυσσαρίδης. Συναυλία μικτής χορωδίας μαθητών θα αποδώσει το έργο του Δ. Σολωμού στη μελοποίηση του Γιάννη Μαρκόπουλου. Την ίδια ώρα μπορείτε να δείτε στο φουαγιέ του θεάτρου την έκθεση φωτογραφίας που οργανώνει το Γραφείο Τύπου της Κυπριακής Πρεσβείας με θέμα «Τα ανθρώπινα δικαιώματα του παιδιού».

ΠΡΟΤΕΙΝΟΥΜΕ

• **Διαβάστε:** Τους Επαναστάτες· μια ενδιαφέρουσα μελέτη των Μοσταφά Ρεζέ και Κέι Φίλιπς (εκδ. φιλότωρ, 1999). Από τον Κρόμγουελ στον Ροβεσπιέρο και από τον Λένιν στον Τσε Γκεβάρα, 135 ηγετικές φυσιογνωμίες των μεγάλων επαναστάσεων και απελευθερωτικών κινημάτων αποτελούν το αντικείμενο αυτής της μελέτης. Υπάρχει πάντα καιρός να ανακαλύψετε τον «κρυμμένο επαναστάτη» μέσα σας ή, έστω, να υπερανπληρώσετε την απουσία του.

• **Δείτε:** Την έκθεση φωτογραφίας του Julian Germain, που οργανώνεται από το Βρετανικό Συμβούλιο (τηλ. 3692337) σε συνεργασία με το Κέντρο Σύγχρονης Τέχνης του Ιδρύματος ΔΕΣΤΕ (τηλ. 6729460), στο bar-restaurant COSMOS· μια έκθεση που μας εισάγει «στον θαυμαστό κόσμο του ποδοσφαίρου»· από τις 31 Μαρτίου ακόμη και οι άσχετοι περί τα ποδοσφαιρικά μπορούν να δοκιμάσουν τη γοητεία του παιχνιδιού.

• **Ενημερωθείτε:** Για τον «Αγώνα της ΕΘΚΑ μέσα από τον Κυπριακό Τύπο»· Μια ενδιαφέρουσα έκθεση δημοσιευμάτων σχετικών με τον απελευθερωτικό αγώνα στην Κύπρο, που καλύπτει την περίοδο από την πρώτη εξέγερση των Κυπρίων κατά της «αγγλοκρατίας» το 1931 ως τον απελευθερωτικό αγώνα και την ανεξαρτησία πραγματοποιείται από τις 28 Μαρτίου ως τις 2 Απριλίου στο «σπίτι της Κύπρου», Ηρακλείου 10, Κολωνάκι, τηλ. 3641217. Ωστόσο, ο αγώνας συνεχίζεται...

• **Θυμηθείτε:** Ένα φίλο που χάθηκε πρόωρα· ένα αιώνιο παιδί που αποφάσισε στα σαράντα του να περάσει στην «άλλη πλευρά του δρόμου». Ο Γιάννης Κάκκορης, ευφάνταστος караγκιοζόπληκτος και караγκιοζομανής, δίδαξε τα παιδιά του «Πελοποννησιακού Λαογραφικού Ιδρύματος» στο Ναύπλιο να σχεδιάζουν, να κατασκευάζουν τις φιγούρες, τα σκηνικά, να γράφουν τα δικά τους έργα και να δίνουν τις δικές τους παραστάσεις. Κυρίως, δίδαξε με την ίδια του τη ζωή τόσο την αυθεντικότητα όσο και τη συλλογικότητα. Όσοι δεν τον γνωρίσατε διαβάστε το μικρό αφιέρωμα αγάπης και μνήμης στο φίλο, που δημοσιεύεται στο περιοδικό Αναγέννηση (τχ. 363, Φεβ. '99): Νικηταρά 1β, Άργος 212 00, τηλ. 0751-67594 και 29994.

ΕΙΚΟΝΕΣ ΤΟΥ 21ου ΑΙΩΝΑ»

ΤΟ ΤΟΝ ΠΙΟ ΠΑΝΩ τίτλο πραγματοποιήθηκε από 15 μέχρι και 21 Μαρτίου στη Θεσσαλονίκη η διοργάνωση του πρώτου Φεστιβάλ Ντοκυμανταίρ με συνδιοργανωτές το Φεστιβάλ Κινηματογράφου Θεσσαλονίκης, το ΥΠΠΟ και τη Νέα Ελληνική Τηλεόραση (NET).

Το *Αντί* ήδη από τον περασμένο Σεπτέμβριο (τεύχος 669) είχε διεξοδικά αναφερθεί στη νεο-αναγγελθείσα διοργάνωση, τη σοβαρότητα και τα εχέγγυα της οποίας είχε επισημάνει με αφορμή την περσινή βροχή» παρεμφερών εκδηλώσεων που όπως όλα δείχνουν— μάλλον θα περιοριστούν στο στάδιο της απόπειρας.

Ένα Φεστιβάλ, ασφαλώς, δεν είναι ένας ατάλογος ταινιών που θα προβληθούν σε ακτή χρονική διάρκεια. Είναι πριν απ' όλα οργανωτική του στάθμη, είναι η ποιότητα της σύνθεσης των επιλογών, η διαχείριση του χρόνου, η ατμόσφαιρα υποδοχής και ανταπόκρισης των ανθρώπων στην ιδεολογία της διοργάνωσης. Ατυχώς, η νεο-γέννη ηγευτή εκδήλωση δεν μας τίμησε με πρόκληση της και συνεπώς δεν θα έχουμε τη γαρά να αναφερθούμε σε όλα αυτά. Εντούτοις, μαθαίνουμε ότι όλα πήγαν πολύ καλά. Από τα αληθινά εντυπωσιακό έντυπο υλικό που είχε την καλοσύνη να μας στείλει ο Μιχάλης Δημόπουλος (και όχι ο κ. Εϊπίτης...) πληροφορηθήκαμε ότι στα πέντε πρώτα προγράμματα προβλήθηκαν 56 ντοκυμανταίρ διεθνούς παραγωγής. Μέσα σ'

Ήπειρος, του Στράτου Στασινού.

αυτά και 10 ελληνικά. Στο πρόγραμμα «Όψεις του κόσμου», 7 και στο «Πορτραίτα: Ανθρώπινες διαδρομές» 3. Ακούστηκαν παράπονα για απορρίψεις. Προσθέτουμε την προσωπική μας—μετά γνώσεως—άποψη, π.χ., για την πολύ αξιόλογη δουλειά του Σταύρου Ψυλλάκη με τον τίτλο: *Ο άνθρωπος που ενόχλησε το σύμπαν*. Και αυτό μ' όλο που αναγνωρίζουμε το απόλυτο δικαίωμα των επιλογών στον καλλιτεχνικό διευθυντή κάθε καλλιτεχνικού Φεστιβάλ. Ενδιαφέροντα θα πρέπει, τέλος,

να ήταν τα δύο αφιερώματα στον Δ. Μανρίκιο και τον μεγάλο δημιουργό Γιόρις Ίβενς.

Επειδή ο κύριος κορμός των ταινιών θα προβληθεί σύντομα και στην Αθήνα, θα έχουμε τότε την ευκαιρία να αναφερθούμε διεξοδικότερα στη σοβαρή αυτή προσπάθεια του Φεστιβάλ της Θεσσαλονίκης. Η οπτικοακουστική καταγραφή της πραγματικότητας είναι κάτι πολύ σημαντικότερο από μια μορφή τέχνης ή πολιτισμού.

Δημήτρης Χαρίτος

BOMBIDIA ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΑΦΑΣΙΑΣ

- Πώς λένε τον Πάγκαλο στο Ναϊρόμπι; Να, Η Ρόμπα!
- Δηλαδή, αν κατάλαβα καλά διώξαμε τον Πάγκαλο ως αποτυχημένο και καλέσαμε τον Γιωργάκη ως σωτήρα;
- Μήπως θα έπρεπε να διορίσουμε τους κ.κ. Βαλλιανάτο και Λαζόπουλο; ως συμβούλους επί των μειονοτήτων;
- Μωραίνει κύριος (Μπερνς).
- Το άκρον άωτον απωλείας της εθνικής μνήμης: Να λες «Βενιζέλος» και να εννοείς τον Ευάγγελο.
- Δηλαδή το «Τούρκογλου» άσχημο επώνυμο είναι;

οι Τούρκοι; Εδώ μπήκε και η ελληνική γλώσσα, συμπούρμπουλη.

• Από την μια οι «πυρπολισμοί» απ' την άλλη ο «ατραπός», μπουρλότο βάλαμε στα ελληνικά.

• Λέγεται ότι η τελευταία πράξη του Εναγγέλου πριν εγκαταλείψει το ΥΠΠΟ ήταν ν' αγοράσει—και μάλιστα με κρατικά ομόλογα—τον ιδιόκτητο χώρο του Ζαχαρία Πορταλάκη στη Καλλιθέα. Για Μουσείο Μοντέρνας Τέχνης, ντε!

• Μετά έφυγε για ν' αναπτύξει κι άλλους χώρους, αναλόγως!

• Αντίθετα οι πρώτες ενέργειες της κ.

Ελισάβετ Παπαζώη κρίνονται ως επιτυχείς: κατ' αρχάς, τοποθέτησε μια νέα αρχαιολόγο με εξαιρετικές σπουδές στη θέση του Γενικού Γραμματέα.

• Ήταν καιρός, γιατί είχαμε χορτάσει από τους τεχνοκράτες και τις οικονομίστικες προσεγγίσεις τους.

• ΔιάβOLE, για πολιτισμό μιλάμε!

• Επίσης επανέφερε την αδίκως απομακρυνθείσα κ. Ισμήνη Τριάντη στο Μουσείο της Ακροπόλεως.

• Ήταν ένας ελάχιστος φόρος τιμής στη μνήμη του πρόωρα και άδικα χαμένου Στέλιου Τριάντη, του γλύπτη που «αγκάλιαζε» με γνώση και αίσθημα κάθε πληγωμένο αρχαίο άγαλμα που του ανέθεταν.

• Να ελπίσουμε και κάθαρση στην Εθνική Πινακοθήκη;

Μανωλάκης ο Βομβιστής

Κυνηγοί κεφαλών στην εκσυγχρονιστική μας ζούγκλα

του Μάνου Στεφανίδη

Φαίνεται –δυστυχώς– πως στην πολιτική το «χυδαίο» και το «μεγαλειώδες» συχνά ταυτίζονται, ενώ το αγοραίο συμπορεύεται με το ευτελές. Ειλικρινά δεν θ' απασχολούσα τις σελίδες του Αντί μ' ένα προσωπικό μου ζήτημα –παρ' ότι μ' έχει ταλανίσει αφάνταστα–, αν δεν πίστευα ακράδαντα ότι μας αφορά όλους, στο μέτρο που όλοι υποκείμεθα στην πιο αυθαίρετη και πιο αλαζονική εξουσία· μια εξουσία που θέλει να προαποφασίζει για τα πιστεύω ή τις συμπεριφορές μας.

Εδώ και χρόνια –όπως είναι γνωστό στους αναγνώστες του Αντί– προσπάθω να συνδυάσω τις ιδιότητες και του δημοσίου υπαλλήλου και του ενεργού πολίτη, ο οποίος διεκδικεί δημόσιο λόγο και εκφέρει την προσωπική του άποψη για τα πολιτικοκοινωνικά και τα πολιτιστικά δρώμενα. Όμως η εκσυγχρονιστική βία θεωρεί πολλαπλώς κατακριτέα μια τέτοια στάση και επιθυμεί τον δημόσιο υπάλληλο (της) περίπου ανάπηρο, με κολοβωμένα δικαιώματα και πάντως κωφάλαλο· σε αντίθετη περίπτωση οι εκπρόσωποί της δεν διστάζουν να μετατραπούν σε κυνηγούς κεφαλών που αυθαιρετούν **κατάφωρα** προκειμένου να συντρίψουν τους αμφισβητίες. Τι κι αν και το ελληνικό Σύνταγμα και η Ευρωπαϊκή Σύμβαση για τ' ανθρώπινα δικαιώματα προστατεύουν την ελεύθερη διατύπωση γνώμης και διαφυλάσσουν, κυρίως, τον δυσάρεστο κριτικό λόγο; Αυτά για τους κρατούντες είναι μωρολογίες ανίκανες ν' αμφισβητήσουν την παχυλή τους αυταρέσκεια. Είναι γνωστό επίσης ότι συχνά –και με πλείστες όσες προσωπικές μειώσεις– διατύπωσα τις αντιρρήσεις μου όταν έβλεπα ότι το κράτος εναγκαλίζεται μέχρις ασφυξίας τους υπαγομένους σ' αυτό πολιτιστικούς θεσμούς ή όταν η λειτουργία της Πινακοθήκης παρεμποδιζόταν από κομματικές σκοπιμότητες ή ανοίκειους φαβορισμούς. Από το 1995 ακόμη, όταν απογοητευμένος εγκατέλειψα το παράρτημα της Κέρκυρας στην τύχη του μετά τον βρώμικο πόλεμο

που γινόταν εις βάρος μου εκ μέρους της διεύθυνσης της Πινακοθήκης, δεν πέρασε μέρα που να μην υποστώ μειώσεις, παραγκωνισμούς ή συκοφαντίες. Το Δ.Σ. της Εθνικής Πινακοθήκης κατ' επανάληψη με παρέπεμψε στο πειθαρχικό του ΥΠΠΟ με καταιγισμό κατηγοριών –τα δικόγραφα ξεπερνούσαν τα εκατό, λες και ήμουν ο Ρωχάμης– προσάπτοντάς μου ακόμη και διατάραξη (sic) των φιλικών σχέσεων Ελλάδας - Γαλλίας! Ήσαν τόσο ιταμοί που ενώ δεν με δέχτηκαν **ποτέ** σε απολογία, ούτε μου ζήτησαν **ποτέ** εξηγήσεις για τα όσα τεκμηριωμένα τους προσήπτα, αρνήθηκαν να μου χορηγήσουν κανονική άδεια ώστε να παρασταθώ στον βαρέως νοσούντα πατέρα μου, αποδεικνύοντας την απίστευτη προκατάληψή τους. Είναι φυσικό όλα αυτά, ιδιαίτερα μετά τον θάνατο του πατέρα μου, να μου προκαλούν βαθύτατη αηδία και για τους «πνευματικούς» ανθρώπους της Πινακοθήκης και για τα «πνευματικά» έργα που υποτίθεται ότι επιτελούν. Αυτό λοιπόν το ανελέητο ανθρωποκυνηγητό έφθασε στις 29 Δεκεμβρίου 1999 στην κορύφωσή του. Το Δ' Πειθαρχικό του ΥΠΠΟ, αφού διεξήλθε σωρεία κατηγοριών και απέρριψε αίτημά μου για δεκαήμερη παράταση της απολογίας μου λόγω σοβαρότατου οικογενειακού προβλήματος, με καταδίκασε, μετά τετράχρονο διασυρμό και ταλαιπωρία, σε **ενός μηνός στέρηση αποδοχών** (sic). Ώδινεν όρος ή έτεκεν μυν. Και τούτο γιατί ο απελθών κ. Βενιζέλος πίεζε ώστε να με συντρί-

ψουν στην κυριολεξία και άρα έπρεπε να μου επιβληθεί μία κάποια ποινή. Τέτοια γενναιότητα. Εγώ πάντως θεωρώ τίτλο τιμής την δίωξη από τον τ. υπουργό Πολιτισμού και συγχρόνως θεωρώ κατάντια για τον τόπο το ότι συχνά πολλοί λένε «Βενιζέλος» και το μυαλό τους πηγαίνει στον Ευάγγελο. Αυτό νομίζω ότι ισοδυναμεί με έκπτωση Εθνικής Μνήμης.

Εν αναμονή, βέβαια, της διαρκώς αναβαλλόμενης καταδίκης, η Εθνική Πινακοθήκη είχε εκδώσει ήδη την ετυμηγορία της και με έθεσε επί τετραετία κυριολεκτικά στο περιθώριο, λες και είχα απολυθεί ασχημονώντας εις βάρος ενός ανθρώπου που υπηρέτησε –ευδοκίμως κατά κοινή παραδοχή–, το ίδρυμα επί 18 χρόνια. Αφού λοιπόν οι χρηματιστές του χρηματιστηρίου της τέχνης και οι νομικοί μιας ιδιάζουσας προσέγγισης του νόμου που απαρτίζουν το Δ.Σ. της ΕΠΜΑΣ, μου αρνήθηκαν το ανθρωπιστικό δικαίωμα να μην δικαστώ έχοντας τον πατέρα μου στο χείλος του τάφου, δεν έστειλαν καν ένα συλλληπητήριο τηλεγράφημα στον υφιστάμενό τους μετά τον θάνατο εκείνου, αποδεικνύοντας το μέγεθος της εμπάθειάς τους. Ήταν, επομένως, απολύτως φυσικό να μην μου αναθέσουν και τις εκθέσεις που λόγω μακροχρόνιας ενασχόλησης, δικαιωματικά μου ανήκαν (λ.χ. την αναδρομική του Βλ. Κανιάρη αλλά κι εκείνη του Θ. Στάμου). Σαν να μην έφταναν τα ανωτέρω, έσκασε στην «υπόθεση Στεφανίδη» ως μετεωρίτης και ο πολύς κ. Πάγκαλος, ο οποίος –ούτε λίγο ούτε πολύ– ζήτησε ΕΔΕ εις βάρος μου. Αιτία στάθηκε το ότι συνεργείο της ΕΡΤ με τον παραγωγό Ν. Γκίνη εισηγήθη via Constantinoupolis στα Κατεχόμενα για να γυρίσει ντοκυμανταίρ –το οποίο εξάλλου και προβλήθηκε στις 20.7.98– με θέμα το δράμα των μνημείων του ελληνικού πολιτισμού μετά την εισβολή. Το ντοκυμανταίρ λεγόταν «κατά χώ-

αν Κύπρον Σκαιών» και όπως οι πάντες συμφώνησαν, απετέλεσε έναν σκηνοθετικό και επιστημονικό άθλο. Παρ' ότι λοιπόν την ευθύνη αποστολής είχαν άλλοι –όπως θα φανεί από την αναφορά του δικηγόρου κ. Μάκη Τζίφρα που ακολουθεί– και εγώ μουν απλώς ο επιστημονικός σύμβουλος, ηγήθηκε από τους Πάγκαλο-Βενιζέλο η δική μου **αποκλειστικά** κεφαλή επί πίνακι και κανενός άλλου. Βλέπετε, και για τον Πάγκαλο είχα δημοσιεύσει κριτικά κείμενα τόσο για τους S-300 όσο και για την λαζονική σχέση του με την εξουσία. Όλα αυτά, βέβαια, πριν ξεσπάσει το σκάνδαλο με τον Οτσαλάν, το οποίο κατέδειξε την απίστευτη γύμνια της εξωτερικής μας πολι-

τικής και την απύθμενη γελοιότητα της εκσυγχρονιστικής εξουσίας. (Και τα γράφει αυτά ένας υπάλληλος των εκσυγχρονιστών και μάλιστα εν διώξει.)

Η συνταγή είναι γνωστή! Διαφωνεί κάποιος μαζί μας; Ας τον συντρίψουμε! Ως προς αυτό συνέβαλε και η διευθύντρια της ΕΜΑΣ, η οποία ως μάρτυς κατηγορίας εναντίον μου έκανε ως ανεμένετο, επίδειξη αντικειμενικότητας και συναδελφικής αλληλεγγύης. Μέχρι και το θέμα της διδακτορικής μου διατριβής –το οποίο είναι ακόμη εν εξελίξει, δεν έχει εισέτι αποκρυσταλλωθεί και πάντως θεωρείται απόρρητο(!)– ανακάτεψαν διευθύντρια και ανακριτής, για να με παρουσιάσουν ως ανακό-

λουθο και να ικανοποιήσουν τον προϊστάμενό τους υπουργό: Η κατηγορία, γνωστή και μη εξαιρετέα: «Διά των ενεργειών μου έθεσα σε κίνδυνο τις φιλικές σχέσεις Ελλάδας και Κύπρου!» (πάλι). Σταματώ εδώ για να απολαύσετε ιδίοις όμμασιν την στιβαρότητα των ταγών μας όταν πρόκειται να υπερασπίσουν το δίκαιο, και όταν επιβάλλεται να ισοπεδώσουν τους απείθαρχους ή τους διαφωνούντες. Όσο για μένα, η πιο ανώδυνη λέξη την οποία μπορώ να εκφέρω για όλους αυτούς και για όσα χάλκευσαν εις βάρος μου αυτή τη στιγμή είναι μόνο μία: **αηδία...**

ΥΓ. Και κάτι τελευταίο· δεν τους φοβάμαι...

Ιδού η αναφορά-αίτηση που συνέταξε επ' ονόματί μου ο πληρεξούσιός μου δικηγόρος κ. Ναούμ Τζίφρας

Προς
τον Αξιότιμο κύριο Χριστόδουλο Πασιαρδή
Πρέσβη στην Ελλάδα της Κυπριακής Δημοκρατίας

Αναφορά-Αίτηση

Με την 16-6-98 σύμβαση Νο 37 τηλεοπτικής παραγωγής της ET-1 (ελληνικού κρατικού τηλεοπτικού καναλιού) εγκρίθηκε το γύρισμα ενός ντοκυμανταίρ με τίτλο «Κατά την χώραν Κύπρον σκαιών» που θα ήτο μια περιήγηση, όχι εύκολη, από την Μόρφου στην Κερύνεια, από το ακρωτήριο Κορμαρίτη ως τα Βαρώσια και την Αμμόχωστο καθώς κι από τον τούρκικο τομέα της Λευκωσίας ως τα βάθη της Καρπασίας και ως το Ριζοκάρπασο και τη μονή του Αποστόλου Ανδρέα, το οποίο και προεβλήθη την 20-7-1998 από τ' ανωτέρω τηλεοπτικό κανάλι και κατά κοινή παραδοχή απετέλεσε τηλεοπτικό άθλο-μαρτυρία αφού, για πρώτη φορά μετά την εισβολή των Τούρκων στο νησί, τηλεοπτική εικόνα κατέγραψε την σύληση των μνημείων και των εκκλησιών των Ελληνοκυπρίων από τους Τούρκους εισβολείς. Όπως ευκόλως αντιλαμβάνεστε η περιήγηση αυτή δεν ήτο λογικώς εφικτό να πραγματοποιηθεί μέσα σε μία ημέρα και χωρίς διανυκτέρευση στα κατεχόμενα, χρειάστηκαν στη συγκεκριμένη περίπτωση έξι, όπως απαιτεί μια εγκύκλιος που πληροφορούμεθα εκ των υστέρων ότι η Ελλάδα και η Κύπρος έχουν συμφωνήσει κι εκδώσει. (Σημειωτέον ακόμη και τώρα αγνοούμε το ποια είναι, πότε εκδόθηκε και ποιο το περιεχόμενό της.) Όπως προκύπτει μάλιστα από όλα τα διαβατήρια του εξαμελούς τηλεοπτικού συνεργείου, ούτε βίζες του ψευδοκράτους του Ντενκτάς ετέθησαν σ' αυτά, ούτε υπογράψαμε ή δεχτήκαμε θεώρηση οиωνδήποτε άλλων εγγράφων από τις αρχές του ψευδοκράτους. Δεν κάναμε τίποτε περισσότερο ή λιγότερο απ' όσα έκαναν κι οι τηλεοπτικοί σταθμοί: α) Mega το 1994 για το γύρισμα εκπομπής του δημοσιογράφου Α. Παπαχελά και το 1997 για την εκπομπή «7+7» του δημοσιογράφου Θ. Ρουσόπουλου β) Antenna το 1997 για το γύρισμα εκπομπής του Αγγ. Ντινόπουλου ή τέλος γ) πάλι η ET-1 το 1994 σε γύρισμα εκπομπής για τα είκοσι χρόνια από την εισβολή, που ήταν μάλιστα συμπαραγωγής με το κυπριακό κανάλι «Λόγος», και αρχές του 1999 σε οικολογικό ντοκυμανταίρ που ήταν συμπαραγωγής του τηλεοπτικού κυπριακού καναλιού «ΡΙΚ».

Εντούτοις με έγγραφο του τέως Υπουργού Εξωτερικών της Ελλάδος κ. Θεόδ. Πάγκαλου, που αποδεικνύει τουλάχιστον ότι δεν στάθμισε σωστά την συμβολή μας ως Τύπου που αποκάλυψε την τουρκική βαρβαρότητα σε βάρος των μνημείων μας στα κατεχόμενα, υπεστηρίχθη ότι με την ενέργειά μας αυτή εκθέσαμε το ελληνικό κράτος σε κίνδυνο και διαταράχθηκαν οι φιλικές σχέσεις της Ελλάδας με την Κύπρο(!) και δόθηκε κατ' αυτόν τον τρόπο έναυσμα την 4-

1-1999 ν' ασκηθεί δίωξη από την Εισαγγελία Πρωτοδικών Αθηνών για παράβαση των άρθρων 141 και 142 ΠΚ περί διατάραξης των φιλικών σχέσεων της χώρας και του άρθρου 259 ΠΚ περί παράβασης καθήκοντος σε βάρος ενός μόνο εκ των μελών του εξαμελούς τηλεοπτικού συνεργείου που ήταν απλά και μόνο ο κειμενογράφος κι επιστημονικός σύμβουλος του ντοκυμανταίρ, του κ. Μάνου Στεφανίδη, επιμελητή της Εθνικής Πινακοθήκης Αθηνών.

Επειδή η δίωξη αυτή υπό αυτά τα δεδομένα στρέφεται εναντίον όχι μόνο του κ. Μάνου Στεφανίδη αλλά ολόκληρου του πνευματικού κόσμου της χώρας που δραστηριοποιείται ενεργά σε τέτοια ζητήματα, δεν εφησυχάζει κι αντιστέκεται, αλλά και του Τύπου συνολικά που έχει γι' αποστολή του την αποκάλυψη και το στιγματισμό της τουρκικής βαρβαρότητας, ακόμη κι όταν αυτή κρύβεται στα βάθη των κατεχόμενων και σ' απόσταση μεγαλύτερη από το εικοσιτετράωρο που θεσπίζει η όποια εγκύκλιος.

Επειδή ενημερώσαμε ήδη τις κυπριακές αρχές στις Βρυξέλλες όπου και στείλαμε το ντοκυμανταίρ.

Επειδή ήδη μιλήσαμε με την εκπρόσωπο τύπου τής εδώ πρεσβείας σας στην οποία αποστείλαμε επίσης την ταινία.

Επειδή η «εκστρατεία του τύπου» ποτέ δεν στοιχειοθετεί το αδίκημα της διατάραξης «των φιλικών σχέσεων των χωρών» (βλ. και Garçon υπό το άρθρο 79 γαλλ. ποινικό κώδικα. η. 30).

Επειδή ο Μάνος Στεφανίδης επρόκειτο ν' απολογηθεί αύριο για τις κατηγορίες αυτές ενώπιον της αρμόδιας δικαστικής αρχής και τελικά θ' απολογηθεί την 19-3-99 ώστε να μεσολαβήσει αναγκαίος χρόνος για να υποβληθεί προς εσάς το παρακάτω αίτημα.

ΖΗΤΑΜΕ

Να μας γνωρίσει επίσημα η Κυπριακή Δημοκρατία εγγράφως α) αν υπήρξε διάβημα προς το Υπουργείο Εξωτερικών της Ελλάδος περί διατάραξης των φιλικών σχέσεων της με την Ελλάδα εκ της ανωτέρω αποστολής τύπου στα κατεχόμενα της Κύπρου και β) αν υπήρξε οποτεδήποτε άλλοτε στο παρελθόν σχετικό διάβημα ή και διαμαρτυρία ακόμη της Κυπριακής Δημοκρατίας για την παραμονή στα κατεχόμενα των συνεργείων των ελληνικών τηλεοπτικών σταθμών που παραπάνω μνημονεύονται. Θερμή παράκληση η όποια απάντηση να μας δοθεί προ της ημεροχρονολογίας απολογίας του κατηγορουμένου γιατί επιθυμούμε να κάνουμε δικαστική χρήση αυτής.

Με τιμή
Ο πληρεξούσιος δικηγόρος
Ναούμ Π. Τζίφρας

Η εβραϊκή κοινότητα της Θεσσαλονίκης υφίσταται από την ίδρυση της πόλης τον 4ο π.Χ. αιώνα. Ωστόσο, οι Σεφαραδίτες (Ισπανοεβραίοι), που κατέφυγαν στη Θεσσαλονίκη μετά την εκδίωξή τους από τη δυτική Ευρώπη και ιδιαίτερα την Ισπανία το 1492, έφεραν νέο αέρα στην πόλη, όχι μόνον λόγω του μεγάλου αριθμού τους αλλά, κυρίως, λόγω του πολιτισμού του οποίου ήταν φορείς. Σαφώς πιο καλλιεργημένοι από τους ντόπιους Ρημανιώτες και τους Γερμανοεβραίους Ασκεναζίμ, κατάφεραν μέσα σε έναν αιώνα μεταξύ άλλων να ιδρύσουν βιβλιοθήκες, Θεολογική σχολή, πολλά τυπογραφεία αλλά και μια μουσική Ακαδημία για τα δρησκευτικά άσματα πιγιουτίμ.

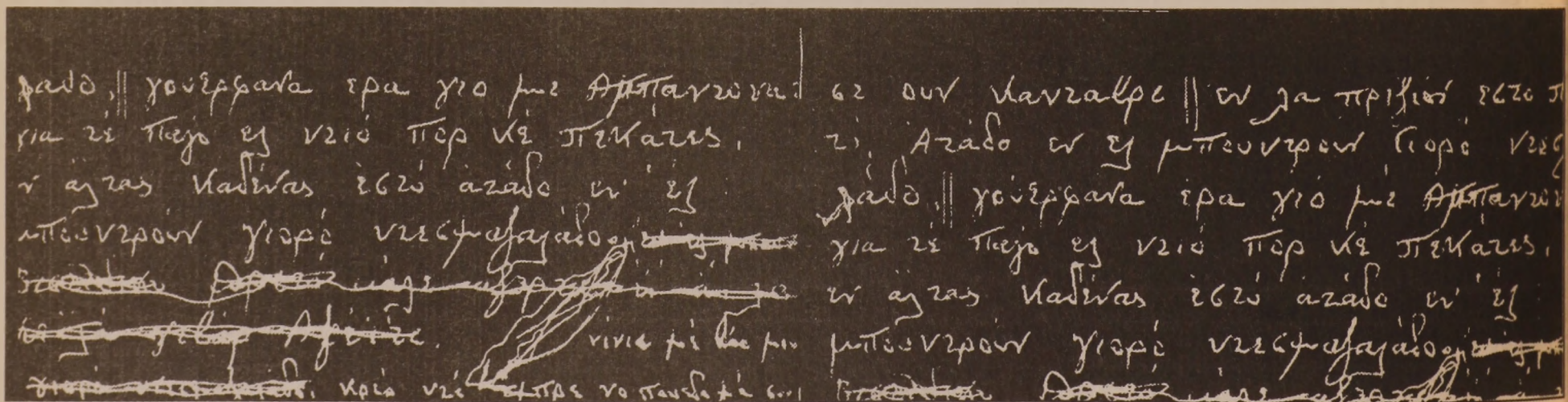
Ισπανο-εβραϊκά τραγούδια της Θεσσαλονίκης

του Γιώργου Κυριακάκη

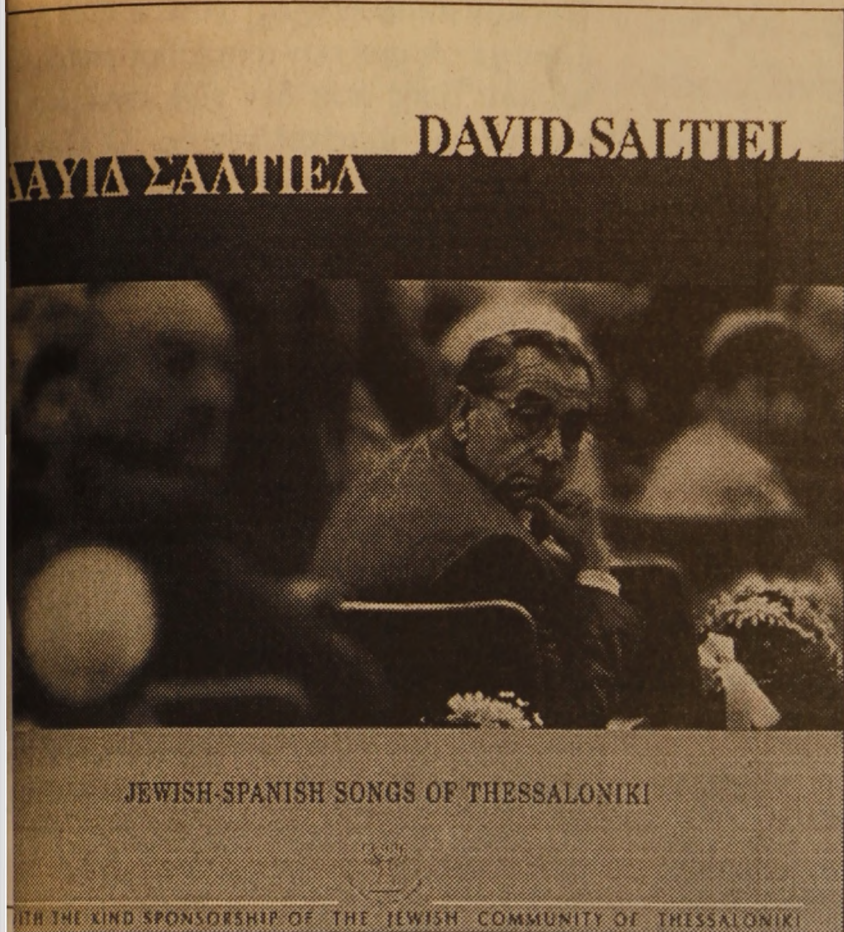
Οι Ισπανοεβραίοι κατείχαν σημαντικό ρόλο στη μουσική ζωή της αραβικής Ισπανίας –τόσο ως μουσικοί όσο και ως θεωρητικοί– και συνέβαλλαν σε μεγάλο βαθμό στη διαμόρφωση της λόγιας μουσικής στις βασιλικές αυλές. Η μουσική της Ισπανίας του 15ου αιώνα δεν αποτελούσε προέκταση της πρώιμης ευρωπαϊκής μουσικής, αλλά συνδεόταν άμεσα με τα ανατολικά μουσικά συστήματα, την βυζαντινή Οκτόηχο, το Dastgah της περσικής μουσικής και τα Makam της μετέπειτα Οθωμανικής μουσικής. Επομένως, στη νέα τους πατρίδα οι Σεφαραδίτες της Θεσσαλονίκης δεν χρειάστηκε ούτε να επιβάλλουν νέες μουσικές συνήθειες ούτε να αλλάξουν τις δικές τους, αφού οι ομοιότητες της μουσικής τους με αυτή της νέας τους πατρίδας ήταν περισσότερες από τις διαφορές τους. Η μουσική

των Ισπανοεβραίων της Θεσσαλονίκης εξελίχθηκε μαζί με την πόλη, σε ένα κράμα που αφομοίωσε οργανικά όλες τις υπάρχουσες παραδόσεις. Ελληνικές, αραβικές και τουρκικές μελωδίες χρησιμοποιήθηκαν κατά περίπτωση για την μουσική επένδυση αρκετών ποιημάτων σε κλασική εβραϊκή και ισπανοεβραϊκή γλώσσα, αλλά και το αντίστροφο. Μια συνήθεια που έφτασε μέχρι τις αρχές του αιώνα μας με αποκορύφωμα την Σεφαραδίτικη έκδοση του τραγουδιού «Το γιλεκάκι που φορείς» και διάφορων ρεμπέτικων τραγουδιών. Παρά την αναπόφευκτη «a la franga» τάση της αστικής τάξης των αρχών του αιώνα, που δημιούργησε βέβαια το δικό της προηγούμενο, με προτίμηση στα ανατολικίζοντα βαλς και τις εξωτικές οπερέτες, οι λαϊκές τάξεις εξακολουθούσαν να προτιμούν τα μακάμια (los makames για τους Ισπανο-

εβραίους) και να εκφράζονται με τα όργανα των «φτωχών», ήτοι βιολιά, ούτια, κανονάκια και ντέφια. Η έλευση όμως των Ναζί υπήρξε δολοφονική όχι μόνον για τις 46.000 Εβραίους της Θεσσαλονίκης που έχασαν τη ζωή τους, αλλά και για τον πολιτισμό τους. Η Σεφαραδίτικη παράδοση διατρέχει τον άμεσο κίνδυνο να χαθεί, αφού μετά τον πόλεμο κανείς δεν ενδιαφέρθηκε (ούτε το κράτος του Ισραήλ) για την συλλογή και επανέκδοση παλαιότερων ηχογραφήσεων. Παράλληλα, κατά καιρούς εκδηλώνεται η τάση η Σεφαραδίτικη να εντάσσεται στο κλίμα της μεσαιωνικής και αναγεννησιακής μουσικής με προσπάθειες για «αναπαραστάσεις» και παραγωγή «διασκευών» και «ερμηνειών» έξω από το πλαίσιο των πηγαίων της χαρακτηριστικών. Σήμερα υπάρχουν στη Θεσσαλονίκη το πολύ τρεις άνθρωποι, άγνωστοι στο πλατύ

Χειρόγραφο των τραγουδιών από τον Δαυίδ Σαλτιέλ.

απ' αυτόν τα τραγούδια που ήξερε, η ανάγκη για αυθεντική εκτέλεση αυτών των τραγουδιών, οδήγησε στη στενή συνεργασία με το συγκροτήμα του Τζάννη (Λευτέρης Παύλου κρουστά, Μάρκος Σκούλιος ούτι, Γιώργος Μαυρομάτης κανονάκι, Γιώργος Ψάλτης βιολί, Νίκος Τζάννης πολίτικη λύρα), καρπός της οποίας είναι το CD που κυκλοφόρησε πρόσφατα από τη γερμανική εταιρεία Oriente Musik με τίτλο *Ισπανο-εβραϊκά τραγούδια της Θεσσαλονίκης* και αποτελεί εξαίρεση στην περί τα Σεφαραδίτικα δισκογραφία. Η θεματολογία των τραγουδιών είναι η συνήθης

σκου (La Serena) που δεν είναι αυστηρής ρυθμικής, είναι σαφώς μεγαλύτερη απ' ό,τι στα υπόλοιπα τραγούδια όπου διακρίνει κανείς μια γοητευτική αμηχανία από μέρους του Σαλτιέλ και σε μερικά σημεία κάποια ρυθμική αστάθεια. Σε καμία περίπτωση, όμως, δεν προδόθηκε αυτή η μουσική, αφού ο σεβασμός και η σοβαρότητα με την οποία προσεγγίστηκε είναι εμφανείς σε ολόκληρη την παραγωγή. Θα μπορούσε, βέβαια, να παραχθεί ένας δίσκος με τον Σαλτιέλ να τραγουδάει μόνος του, ελεύθερα και όπως θυμόταν, όμως μια τέτοια έκδοση θα είχε μοναχά ιστορική και μουσικολογική αξία, δεδομένου ότι ο Δαβίδ Σαλτιέλ είναι ίσως ο τελευταίος φορέας της μουσικής παράδοσης των Σεφαραδιτών. Αντιθέτως, η μορφή με την οποία εκδόθηκαν τα τραγούδια δίνει στο CD και χρηστική αξία, με την έννοια ότι, εκτός του ότι είναι –έτσι κι αλλιώς– ντοκουμέντο, επιδιώκει και την μουσική τέρψη του ακροατή, πράγμα που κατά τη γνώμη μας είναι και ο πρωταρχικός στόχος που πρέπει να θέτει κάθε μουσικό πόνημα.

Ο Νίκος Τζάννης-Γκίννερουπ στο φυλλάδιο που συνοδεύει το CD αναφέρει: «... ο Δαβίδ Σαλτιέλ, υπερβαίνοντας τις πολλές δυσκολίες, ξεπέρασε τον εαυτό του

ινό, που μπορούν να τραγουδήσουν τα παραδίτικα τραγούδια σωστά. Όπως, λαδή, τους τα δίδαξε η προφορική παράδοση πριν απ' τον πόλεμο. Ο καλός μουσικός Νίκος Τζάννης-Γκίννερουπ, ψάχνοντας σε ιδιωτικά αρχεία και ηχογραφήσεις, με σκοπό την έκδοση Σεφαραδίτικων τραγουδιών, ανακάλυψε έναν απ' αυτούς. Έναν ψάλτη της συναγωγής Δαβίδ Σαλτιέλ. Ο Δαβίδ Σαλτιέλ γεννήθηκε στη Θεσσαλονίκη το 1930 και μεγάλωσε στην «Περιοχή 151» όπου ζει και σήμερα. Τα τραγικά γεγονότα της εκτόπισης τον βρήκαν με την οικογένειά του στην Κατερίνη. Χάρη στην καιρή προειδοποίηση του δημάρχου έφυγαν στα ορεινά χωριά της περιοχής, όπου παρέμειναν μέχρι το τέλος του πολέμου. Λόγω αυτών των γεγονότων, το όνειρο του Σαλτιέλ να γίνει τραγουδιστής παρέμεινε ανεκπλήρωτο. Με τη διάλυση της Κοινότητάς του το 1943, η μόνη πηγή αναφοράς που του απέμεινε ήταν τα τραγούδια που είχε μάθει από τη μητέρα του, ονομαστή για τα φωνητικά της χαρίσματα. Με τη γερμανική καταστολή από την –κατεστραμμένη– Σεφαραδίτικη δισκογραφία, τα διατήρησε όπως τα είχε μάθει ως τις μέρες αυτές. Μερικά απ' αυτά τα τραγούδια συλλεγίστηκαν σε έναν ισπανικό δίσκο με παραδίτικα τραγούδια καθώς και σε κάποια σχετικά παραγωγή με την Σαβίνα Γιαννάτου.

Λόγω του Ν. Τζάννη πλησίασε αρχικά ο Δαβίδ Σαλτιέλ με σκοπό να διδαχθεί

των παραδοσιακών λαϊκών τραγουδιών. Γεγονότα που σημάδεψαν (Η πυρκαγιά της Θεσσαλονίκης, Η πτώση του Χαμάν), το θεσσαλονικιώτικο κάστρο-σύμβολο Γεντί Κουλέ (Η ορφανή του φυλακισμένου), καθημερινές ασχολίες (Ο ασπριτζής) και φυσικά ο έρωτας (Η σειρήνα, Το κάλεσμα της μελαχροινής) είναι τα θέματα (και) αυτών των παραδοσιακών τραγουδιών. Η μουσική γλώσσα φέρει έντονα τα στοιχεία της ανατολικής Μεσογείου. Μονόφωνη, γραμμένη σε ασύμμετρους πολλές φορές ρυθμούς, με μελισματική μελωδική κίνηση, δύσκολο έως αδύνατο να διακριθεί ως κάτι ξεχωριστό από τις υπόλοιπες παραδόσεις αυτού του γεωγραφικού χώρου.

Η συνεργασία του συγκροτήματος με έναν άνθρωπο 65 ετών χωρίς θεωρητική γνώση μουσικής και την παραμικρή πείρα ορχήστρας είναι εκ των πραγμάτων δύσκολη. Η αποκωδικοποίηση της ρυθμικής δομής των τραγουδιών, η αποσαφήνιση των μελωδικών γραμμών καθώς και ο συγχρονισμός ενός μοναχικού για μισό αιώνα καλλιτέχνη με οργανικό σύνολο απαιτούν μόνο σκληρή δουλειά, ενώ ταυτόχρονα εκθέτουν τα τραγούδια και τον τραγουδιστή στον κίνδυνο να χάσουν κάτι από την αυθεντικότητά τους. Η ευχέρεια και η άνεση του Σαλτιέλ στην εκτέλεση του πρώτου τραγουδιού τού δί-

Ο Δαβίδ Σαλτιέλ με τον Νίκο Τζάννη-Γκίννερουπ.

προσφέροντας έτσι στην Κοινότητά του ένα ανεκτίμητο μέρος της κληρονομιάς της...». Συμπληρώνουμε πως η ανεκτίμητη όντως κληρονομιά δεν ανήκει μόνο στην Κοινότητα αλλά σε όλους μας. Η παράδοση των Σεφαραδιτών αποτελεί πλέον, είτε το θέλουμε είτε όχι, μέρος της παράδοσής μας, όπως μέρος της αποτελούν και όλες οι παραδόσεις μειονοτήτων που κατοικούν στην Ελλάδα. Γιατί οι μειονότητες αυτές δεν φιλοξενούνται προσωρινά στον ελληνικό χώρο, αλλά είναι για πολλούς αιώνες πολίτες της Ελλάδας και συνυπεύθυνοι για την πολιτισμική εξέλιξη του τόπου.

Στα σημεία των καιρών αντιπαραβάλλονται –ευτυχώς– φωνές που γενικώς μένουν εκτός «νυμφώνος» ως ελάχιστη αντίδραση με άλλης σκοπιάς ευαισθητοποίηση στα πράγματα.

Ο Θανάσης Γκαϊφίλιας έρχεται από τούτη την «άλλη» πλευρά παρουσιάζοντας απέρριπτα το «Σταβέντο», έναν ακόμη προσωπικό δίσκο στη μοναχική του πορεία.

Ο έχων ώτα ακούειν ακουέτω

του Βασίλη Ρούβαλη

κή δεν έχει πάψει να φέρνει σε επικοινωνία τους λαούς, ό,τι, δηλαδή, δεν καταφέρνει η πολιτική και η διπλωματία που πάντοτε αναμασούν μ' ευκολία σε κάθε ευκαιρία. Κοντά στις αξίες της παράδοσης ο Γκαϊφίλιας δεν έχει πάψει μέσω των δίσκων του να αναζητεί ερείσματα στο παρόν της μουσικής μας δημιουργίας έξω από μηχανισμούς και δισκογραφικές εταιρείες. Το κοινό του παραμένει σταθερό όλα αυτά τα χρόνια γνωρίζοντάς τον από την εποχή των Ανάκαρα και αργότερα της περιώνυμης «Ωδής στον Διονύση» έως το κορυφαίο –μεταξύ ίσων– άλμπουμ κατά τον υπογράφοντα *Βραδιάζει* του 1991.

Η δισκογραφική του διαδρομή ξεκίνησε το 1969 όταν συμμετείχε στον δίσκο *Χορέψτε, χορέψτε* με συμμετοχές μεταξύ άλλων των Αλέξη Παπαδημητρίου και Γιώργου Ρωμανού. Βέβαια, οι μουσικές του επιρροές ήταν φυσικό να προέρχονται από το περιβάλλον που μεγάλωσε. Η Κομοτηνή της δεκαετίας του '50 ήταν μια πανδαισία στην ανάμειξη στοιχείων από την Ανατολή όσο και τη Δύση. Το *Ωτοστόπ* ήταν ένα καλό εναρκτήριο λάκτισμα για τον νεαρό μουσικό που είχε δεχθεί τη θετική επίδραση από το θρυλικό *Φορηγό* του Σαββόπουλου, σε μια εποχή δύσκολη και μάλλον ανύδρη για την ελληνική δημιουργία γενικότερα. Ήταν η εποχή που η κυκλοφορία του έκανε αίσθηση στο πλαίσιο του νέου κύματος αλλά και της μεταβατικής περιό-

δου που ακολούθησε. Ύστερα ήταν η *Ατελείωτη εκδρομή* σαν αντικαθρέφτισμα ενός τρόπου ζωής που δεν είχε συνέχεια στα χρόνια της μεταπολίτευσης. Ο Θανάσης Γκαϊφίλιας ήταν τότε που αποφάσισε να επιστρέψει στην ακριτική πόλη, να αναζητήσει τις μουσικές ρίζες του και να τις φέρει με διαύγεια στην επιφάνεια. Οι δίσκοι που ακολούθησαν ήταν συνεπείς ως προς αυτό. Και φτάνοντας στο περσινό *Το τραγούδι της τιμής*, μοιάζει με προπομπό τριτοτονικά του κλίματος που διακρίνεται αμύσως στο *Σταβέντο* (=υπήνεμη πλευρά του βαποριού, τίτλος από το ένα ποίημα του Θανάση Αβραμίδη). Συνεργάζεται πάλι ντόπιους μουσικούς, χριστιανούς και μουσουλμάνους όπου ευδοκίμουν ο λυρισμός όσο κι αν πικρός και υποβόσκων, και η αισθητή πρόσληψη της καθημερινότητας και των εναλλασσόμενων εκφάνσεών της. Το μελωδικό του στίγμα παραμένει αναλλοίωτο. Όπως και η στιχουργική δύναμη που δεν διστάζει να θίγει και να επισημαίνει. Συμπαραστάτες σ' αυτό το νέο του χείρημα διάφοροι εκλεκτοί όπως ο Μιλτιάδης Πασχαλίδης και ο Χρήστος Θηβαίος, δίνουν από τις νεότερες αξιολογές φωνές του σκογραφικού χώρου, η παιδική χορωδία του Τυπάλδου αλλά και νέοι από τη θειοπνευτική κοινότητα απεξάρτησης «Σταφύλη». Ακόμη έχουν μελοποιηθεί δύο ποιήματα του Κώστα Καρυωτάκη, ένα του Γεωργίου Κατσαρού κι άλλο ένα του Μιχάλη Γκανά. Εν κατακλείδι, ο Θανάσης Γκαϊφίλιας θα συνεχίσει να εκπροσωπεί μια αλυσίδα κάστα «περιφερειακών», όπου όσοι ελάχιστα θα χαίρουν προβολής άλλοι θα μπορούν να εκφράζουν απεριόστως μικρές, ενίοτε πικρές ή αζήτητες, αθιες με τις μουσικές δημιουργίες τους.

ΔΙΣΚΟΓΡΑΦΙΑ

- 1969 *Χορέψτε, χορέψτε*
- 1971 *Ο κήπος* [Λίνος Κόκοτος]
- * 1971 *Ωτοστόπ*
- * 1975 *Η ατελείωτη εκδρομή*
- 1976 *Παναγιά μου, Παναγιά μου* [Μαρίζα Κωχ]
- * 1985 *Φύλλο πορείας*
- * 1991 *Βραδιάζει*
- * 1991 *Μαθήματα πατριδογνωσίας* [διάφοροι ζωντανή ηχογράφηση]
- 1993 *Τοπίο μυστικό* [Νότης Μαυρουδής]
- 1994 *Νύχτα από σεντέφι* [Γιώργος Φραντζολάς]
- 1994 *Ρομαντικοί παραβάτες* [Στέλιος Βαμβακάρης]
- 1996 *Επί πτυχίω* [Παν/μιο Ξάνθης]
- 1997 *Φωνές χωρίς πρόσωπο* [Τάκης Αλεξίου]
- * 1997 *Το τραγούδι της τιμής / Μη με ρωτάς*
- * 1998 *Σταβέντο*

Ενας περιθωριακός κατ' όνομα και πράξη, τελικά. Ο Θανάσης Γκαϊφίλιας συγκαταλέγεται μεταξύ των τραγουδοποιών που ο λόγος τους ακούγεται αχνός στη χλαλή της «πνευματικής - καλλιτεχνικής» πραγματικότητας αυτής της επικράτειας. Η παρουσία του στα μουσικά δρώμενα, σταθερά αποστασιοποιημένη σ' αντιδιαστολή με την αντικομφορμιστική στάση του στα διαμορφούμενα κοινωνικά και πολιτικά δεδομένα από τις αρχές της δεκαετίας του '70 έως και το «εφησυχασμένο» σήμερα. Αφορμή για όλα αυτά τα... αποτιμήσεως σημαντικά ο μόλις κυκλοφορών δίσκος του με τίτλο *Σταβέντο*. Από την Κομοτηνή και πάλι, είναι μια ακόμη ιδιόμορφη –όπως της επιτρέπεται από τα ειωθότα τα τελευταία χρόνια– περίπτωση δισκογραφικής παρουσίας εκτός των νεοορισμένων της ελληνικής αγοράς.

Ο Θανάσης Γκαϊφίλιας έχει συνδέσει το όνομά του με όρους όπως αντιδικτατορικός αγώνας, μεταπολίτευση, αποστροφή κι αντίδραση στο κατεστημένο. Η διαπίστωση τον φέρνει πίσω στη γενέτειρά του που αποφαίνεται τελικά λύτρωση κι όχι μόνο διαφυγή. Από ένα περιβάλλον όπου ο χριστιανικός κόσμος συνυπάρχει αρμονικά με τον μουσουλμανικό, από ένα χαρμάνι ήχων και κουλτουρών προσπαθεί να αφυπνίσει και να υποδείξει ξεχασμένες για τους πολλούς συνειδήσεις και αλήθειες. Φαίνεται μάλλον ως μία ακόμη δονκιχωτική κίνηση, αλλά ποιος αρνείται ότι μπορεί να υφίσταται εν τέλει; Πριν από έναν χρόνο κυκλοφόρησε ένα cd-single με τίτλο «Το τραγούδι της τιμής», στο οποίο συνεργάζεται με τρεις ντόπιους μουσουλμάνους μουσικούς, δηλώνοντας ξεκάθαρα ότι η μουσι-

Το μπαλέτο «Μπαγιαντέρα» σε μουσική Λούντβιχ Μίνκους και χορογραφική επεξεργασία Άλις Έλλιοτ, από την πρωτότυπη του Μαριούς Πετιπά, ανέβηκε ήδη στην Εθνική Λυρική Σκηνή. (Οι παραστάσεις συνεχίζονται 2, 3, 16, 17 και 18 Απριλίου).

Μπαγιαντέρα

της Νατάσας Χασιώτη

Το «Μπαγιαντέρα» πρωτοανέβηκε το 1877 στο θέατρο Μαρίνσκυ (το μετέπειτα Κίρωφ) στην Αγία Πετρούπολη. «Μπαγιαντέρα» είναι το όνομα των χορευτριών-ιερειών των Ινδικών ναών και η ιστορία εκτυλίσσεται ακριβώς γύρω από τον άτυχο έρωτα μιας τέτοιας ιέρειας, της Νικία για τον Σόλορ, ο οποίος πατάει τον όρκο πίστης που είχε δώσει για να παντρευτεί την Γκαμιτι, κόρη του πανίσχυρου μαχαραγιά. Όταν η Νικία πεθάνει –αποτέλεσμα διαφόρων πράξεων ζηλοτυπίας– ο αγαπημένος της τη συναντά στο όραμα που του φέρνει το όπιο στο «Βασίλειο των Σκιών». Αυτό μέρος του έργου, η τρίτη πράξη, συλλαμβάνει και μόνο του, καθώς έχει τη δυνατότητα αυτοτελούς παρουσίας και ακεραιότητας της δομής του. Επίσης, από πολλές θεωρείται ως το πρώτο «αφηρημένο» μπαλέτο της ιστορίας.

Ο λόγος ακόμη γι' αυτό το μέρος, μια και είναι το πιο ενδιαφέρον αυτού του ιδιαίτερου αγαπημένου, μπαλέτου: είναι χορογραφημένο για το corps de ballet, ένα τριόχο χορευτριών και τους δύο πρωταγωνιστές. Τα μέλη του corps de ballet, οι γυναίκες χορεύουν του συγκροτήματος, βγαίνουν μια-μια κλώνοντας έναν πολύ απλό συνδυασμό και καταλήγει σε μια αραμπέσκ (στάση στο πόδι με το άλλο τεντωμένο πίσω), ο οποίος επαναλαμβάνεται συνέχεια, μέχρις ότου βγουν όλες επί σκηνής. Το αργό λίκνισμα του ολοένα και αυξανόμενου αριθμού των ατόμων στα άσπρα, έχει ένα «μεθυστικό» αποτέλεσμα στον θεατή. Όσο απλό κι αν είναι το βήμα που εκτελούν οι χορεύτριες, τότε είναι και το μέτρο της ποιότητας ενός συγκροτήματος μπαλέτου, (το οποίο, ως γνωστόν, κρίνεται με διαφορετικά και λιγότερο αντικρατικά μέτρα και σταθμά από μια δα σύγχρονου χορού). Πρέπει δηλαδή να υπάρχει ομοιομορφία, και απόλυτος χρονισμός ακόμη και όσον αφορά στο πόδι του ποδιού της καθεμιάς, διότι ακριβώς αυτή είναι η λογική του corps de ballet,

να είναι ένα υπάκουο σύνολο, το οποίο πλαισιώνει τους σολίστ και τους πρώτους χορευτές, και βρίσκεται στη βάση της πυραμίδας της ιεραρχίας που υπάρχει στα συγκροτήματα μπαλέτου.

Όσο για την υπόθεση, αυτή γίνεται

Σκηνή από το Βασίλειο των Σκιών.

αφορμή να εμφανιστεί για πολλοστή φορά η γυναίκα εξαύλωμένη, αποκαθαρμένη, απρόσιτη πλέον αλλά περισσότερο επιθυμητή από ποτέ ως υπνωτική, «βασανισμένη» φιγούρα του Κάτω κόσμου. Πειθήνια και δεκτική δεν εκδικείται, αλλά συναντά και πάλι τον αγαπημένο της.

Εδώ θα μπορούσε να πει κανείς ότι στην «Μπαγιαντέρα» είναι η σκέψη του Σόλορ που δημιουργεί την ευτυχισμένη συνθήκη της επανένωσης με την Νικία. Είναι η δική του ευχή που «ντύνει» την ηρωίδα με τον μανδύα της απόλυτης ανεκτικότητας και αποδοχής, δίνοντας την ευκαιρία στον θεατή να απολαύσει επί σκηνής την περσόνα της ιδανικής γυναίκας, αλλά και επανατο-

ποθετώντας τα σπάνταρντς που έκαναν μια γυναίκα επιθυμητή σεξουαλικά ή όχι. Οι θεατές είχαν τη δυνατότητα με την μεταμφίεση της αγνότητας και του θανάτου, καθώς και τις συμβάσεις του καθωσπρεπισμού του μπαλέτου σε ό,τι αφορούσε αγγίγματα και αποστάσεις ανάμεσα στους παρτεναίρ, να απολαύσουν το τρέχον μοντέλο της γυναικείας σεξουαλικότητας. Η ετικέτα του μπαλέτου ως είδους βοηθούσε να σωθεί η ανάγκη των θεατών να αισθανθούν πως παρακολουθούσαν μια παράσταση υψηλής τέχνης, μακριά από την ύποπτη συνεισφορά των σεπαρέ των βραδυνών κέντρων και μιούζικ χωλς. Η πραγματικότητα βεβαίως διέφερε, καθώς ο Τσάρος και οι αξιωματούχοι του συχνά διάλεγαν τις ερωμένες τους από τις τάξεις των χορευτριών των μεγάλων θεάτρων όπως το Μαρίνσκυ.

Το θέατρο όμως ήταν εκεί, μεταξύ άλλων, να διαφυλάσσει την τάξη, προβάλλοντας ως ιδανική την εικόνα της καθωσπρέπει ερωμένης που πεθαίνει πιστή, αδιαμαρτύρητα, στοιχειώνοντας ευχάριστα –ντυμένη στα λευκά– τα όνειρα του αγαπημένου. Είναι από σύμπτωση άραγε που η τέταρτη πράξη του γάμου του Σόλορ και της πλούσιας και γήινης Γκαμζάτι σπάνια παρουσιάζεται; Είναι εκεί που ο θυμός των θεών ξεσπάει κάνοντας το παλάτι να γκρεμιστεί, θάβοντας τους πάντες στα ερείπιά του. Μήπως είχε κάποια σχέση μ' αυτό το θλιβερό γεγονός και η γλυκειά, πιστή Νικία;

Ούτως ή άλλως αξίζει να δείτε αυτή την παράσταση.

Με τις καλλιτεχνικές μειονότητες που δρουν στην Ελλάδα ασχολείται η πολυφυλεκτική έκδοση που θα εγκαινiasθεί την Μ. Δευτέρα στην «Ελληνοαμερικανική Ένωση».

Το μείζον στο έλασσον· ασκήσεις πατριδογνωσίας και διεθνισμού

του Μάνου Στεφανίδη

Πού είναι η Μητρόπολη;

Πώς θα ορίζαμε την σημασία της «μειονότητας» λαμβανομένου υπ' όψιν πως υπό την ευρύτερη έννοια όλοι ανήκουμε σε κάποια μειονότητα, φυσική ή τεχνητή; Πρόχειρα θα υποστηρίζαμε ότι «μειονότητα» είναι οτιδήποτε αντίκειται στην περίσσεια, την πλειονότητα, την υπερβολή. Αυτή η θέση

αδυναμίας ή έλλειψης είναι που φορτίζει συναισθηματικά την «μειονότητα» ως κάτι που συστέλλεται, που περιθωριοποιείται, που διώκεται. Αντίθετα, η πλειονότητα συμπορεύεται με τον εφησυχασμό, την μικροαστική εξασφάλιση ή, τέλος, την θηριώδη βεβαιότητα που αποπνέει κάθε «ήρεμη» όσο και σιωπηρή δύναμη. Mutatis

mutandis η μειονότητα συνδέεται με την διαμαρτυρία και η πλειονότητα –προσοχή, δεν λέω «πλειοψηφία»– με την εξουσία. Ως παρεπόμενο τούτων, η μειονότητα ταυτίζεται με το περιθώριο, το κυνήγι μαγισσών, την δυσκολία του διαφορετικού, την δυσχέρεια της προσαρμογής, τον φόβο του θηράματος.

Θα ήτανε, άραγε, υπερβολή να πούμε πως η μειονότητα εξανθρωπίζει, ενώ η πλειονότητα με τις εξασφαλίσεις της οδηγεί στον εκμωλισμό; Ας ορίσουμε λοιπόν την «μειονότητα» ως το σταθερά σημαντικό κομμάτι της ανθρωπότητας που χειμάζεται κι ως σκεφτούμε ότι το περιεχόμενο

της έννοιας αυτής εν πολλοίς εξαρτάται απ' την οπτική γωνία θέασης. «Μειονότητα», άρα είναι το έλασσον που ιδεολογικά και ποιοτικά ανάγεται σε μείζον το «λίγο του κόσμου» που είναι ταυτόχρονα και το «πολύ του», το άλας που δεν μωραίνεται αλλά διατηρεί την οξύτητά του μέσα απ' τις δυσκολίες. Οι μειονότητες εν γένει προέρχονται από τους «αδελφούς ημών τους ελαχίστους» και ορίζονται ως «οι άρνες εν μέσω των λύκων» σύμφωνα με τα Κατά Λουκάν ή οι μνημονευόμενοι στους Μακαρισμούς ως «πενθύνοντες», «ονειδιζόμενοι», «πεινώνοντες και διψώνοντες την δικαιοσύνην» «δεδιωγμένοι» κ.λπ. Ως «μειονότητα», απ' την άλλη πλευρά, θα μπορούσε να εκληφθεί ολόκληρη η νεοελληνική τέχνη σε σχέση με το διεθνές καλλιτεχνικό γίγνεσθαι ή την παγκόσμια ιστορία των μορφών. Αλλά και η τέχνη η ίδια, η κορυφαία εκδήλωση του πανανθρώπινου πνεύματος, αποτελεί περιφρονητέα μειονοτική δραστηριότητα σε σχέση με τις λοιπές ενέργειες και δράσεις του ανθρώπινου είδους. Από αυτήν, όμως, την «μειονότητα» γεννιέται η δύναμη που νικά την φθορά και τον χρόνο και που αντιστέκεται στην ύλη και την γη, δηλαδή σε ό,τι απεργάζεται η εξαφάνιση των αισθητικών μορφών.

Η έκθεση «Minus-Plus - μειονότητες» μοιράζεται ανάμεσα σε αισθητικά και κοινωνιολογικά ενδιαφέροντα και επιχειρεί μία πρώτη καταγραφή ενός φαινομένου πολυδιάστατου που δεν αφορά μόνο την Ελλάδα αλλά και ολόκληρη την Ευρώπη. Δεν μετακινούνται μόνο πληθυσμοί, διαφοροποιούνται στρατηγικές ή μετράβονται ισορροπίες. Πρωτίστως μετακινούνται πίστες και διαφοροποιούνται ιδέες. Η Ελλάδα, άλλοτε κατ' εξοχήν χώρα «παραγωγός-προαγωγός» μεταναστών, έχει προαχθεί σήμερα σε κέντρο υποδοχής και μια πρώτη δάνεια «πατρίδα» του. Μια πατρίδα αρκετά αδιάφορη, αρκετά αγχωμένη από την ευθύνη, αρκετά χρησιμοθηρική αν και πάντα μνήμων –έστω τουριστικά– του ξένιου Διός. Τέρμα όμως στους μύθους. Η έκθεση «Minus-Plus» απευθύνεται πρωτίστως στους καλλιτέχνες Έλληνες και ξένους που ζουν στην Ελλάδα αλλά και στους ευαισθητοποιημένους συμπατριώτες μας ζητώντας μία μόνο ξη: Αλληλεγγύη.

Πολύ πρώιμα, μόλις το 1970, ένας έλληνας καλλιτέχνης ο Βλάσης Κανιάς εκτός Ελλάδας, τότε, πρωτοαπασχολείται με το δραματικό-κοινωνικό φαινόμενο των μεταναστών, χρησιμοποιώντας

Kristian Randou Makavey, Χωρίς Τίτλο, 1998.

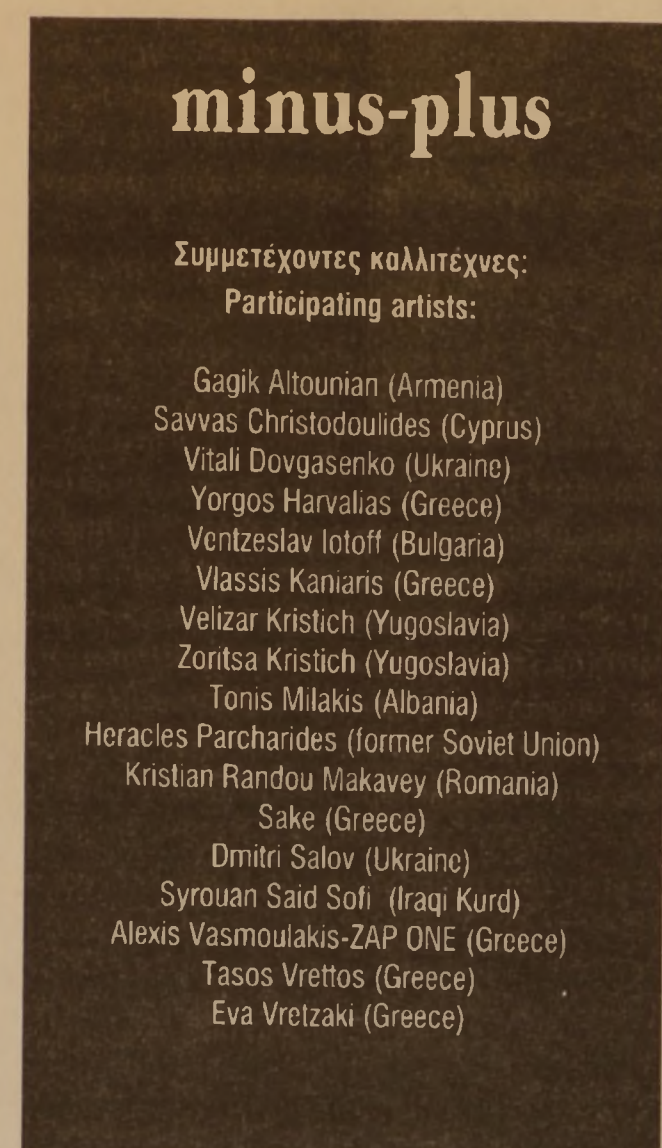
ρονο εικαστικό λεξιλόγιο. Την ίδια χρονιά εκθέτει ανάλογα έργα στο Musée d'Art Moderne de la Ville de Paris και το 1972 στο Moderna Museet της Στοκχόλμης με πρόλογο του P. Restany. Το 1974 δίνει σε τέσσερις γερμανικές πόλεις αρχίζοντας από το Βερολίνο τους Gastarbeiter-Fremdarbeiter. Μοιραία λοιπόν η έκθεση αυτή έχει ως ιδεολογικό άξονα το έργο του πινάρη και τον προβληματισμό του σχετικά με τους Gastarbeiter-Fremdarbeiter. Επιπλέον η «Minus-Plus» επιδιώκει να συνδεθεί με την έκθεση «Περί Πάτρης» που οργάνωσα στο «Σπίτι της Κύπρου» με τη γηγία του ΔΕΣΤΕ το 1995. Τότε διερευνούσα τα εννοιολογικά δίπολα «εθνικό-εθνικό», «ιθαγένεια-κοσμοπολιτισμός» και «εντόπιο βίωμα-διεθνές ιδίωμα», καλλήγοντας στην πρόταση ενός «πατριδο-ρωστικού μοντερνισμού».

ΕΝΤΡΟ-ΑΠΟΚΕΝΤΡΟ;

Ένα πράγμα είναι πάντως υπεράνω αμφισβήτησης στον τόπο μας ότι, δηλαδή, η Ελλάδα έχει αλλάξει δραματικά κατά την καετία του 1990, τόσο σε επίπεδο κοινωνικών σχέσεων ή συμπεριφορών, όσο και επίπεδο ιδεολογικών αντιλήψεων ή κοσμοθεωρίας γενικότερα. Οι ιστορικές μεβολές στην Ανατολική Ευρώπη και τα ελκάνια δημιουργήσαν σειρά ενεργειών-παρενεργειών και επέδρασαν καταλυτικά στην ψυχοσύνθεση και τις νοοτροπίες μονωμένων ατόμων και ομάδων στη χώρα μας. Αν κάτι χαρακτηρίζει την εποχή μας, αυτό είναι η ανάγκη να ορίζουμε τον χώρο μας και τους γύρω μας συνεχώς, μη αναπαυμένοι σε έτοιμες ή δεδομένες κωθεν ερμηνείες. Όσα ερωτηματικά προκαλούν αυτές οι «νέες» χώρες των ελκάνων με τα καινούργια άφθαρτα καπτώτα τους, άλλα τόσα ερωτηματικά δημιουργεί η Ελλάδα του 1999.

Ποιοι είμαστε, τι είμαστε κατά βάθος; Η Ελλάδα, η αρκετά απομονωμένη και μάλλον ασφαλής Ελλάδα της ΕΟΚ βρίσκεται στο κέντρο μίας χερσονήσου που συντασσεται, ενώ συγχρόνως οι σχέσεις της με την εξ ανατολικών γείτονα είναι πάντα πημένες. Από την άλλη πλευρά, παρ' ότι έχει στην περιφέρεια της Ευρώπης, λειτουργεί ως ένα ιδιότυπο κέντρο οικονομικών ή πολιτικών προσφύγων που έρχονται από την Αλβανία, την πρώην ΕΣΣΔ, την Ουκρανία κ.ά.

Η Ελλάδα θα λέγαμε ότι αυτήν την ειρηνική εμβολή, οι αυτοαποκαλούμενοι «φιλόσοφοι» Έλληνες δεν ήσαν έτοιμοι να την

αντιμετωπίσουν· ομοίως και το συχνά πανικόβλητο και αναβλητικό κράτος μας. Αποτέλεσμα αυτού του γεγονότος ήταν η ανάδυση σοβαρών προβλημάτων προσαρμογής, ο εντοπισμός ρατσιστικών ή ξενοφοβικών συμπεριφορών και εντέλει ο ακήρυκτος πόλεμος των δεινοπαθούντων ιδιοκτητών ή εργοδοτών και των εγκληματικών συμμοριών που δρουν στα αστικά κέντρα ή την ύπαιθρο και καταχωρίζονται στην αλβανική, ρουμανική, ρωσική κ.ο.κ. μαφία. Άρα ο κοινωνιολογικός ιστός μέσα σ' αυτό το πολυφυλετικό σκηνικό, παρουσιάζεται διαφοροποιημένος. Οι εγκατεστημένες μειονότητες και οι ανάγκες τους κάνουν τη διαφορά. Οι Αλβανοί μοιάζουν να έχουν προσαρμοστεί. Άλλωστε δεν ζητούσαν και πολλά, ενώ ήσαν πρόθυμοι να αναλάβουν τις πιο βαρετές χειρωνακτικές εργασίες. Έτσι, πλάι στον κίνδυνο των αλβανών ληστών συμποσούνται και η θετική ανάπτυξη της εθνικής οικονομίας που αξιοποίησε με το παραπάνω την προσφορά εργατικών χεριών. Απ' την άλλη πλευρά, οι πρόσφυγες της Εγγύς Ανατολής δεν έχουν βρει ακόμη τρόπους συνύπαρξης με τους ντόπιους παρά τα όσα συγκινητικά ελέγχθησαν λόγω της υπόθεσης του προέδρου του PKK Α. Οτσαλάν. Εντός-εκτός νιώθουν και οι ελληνικής καταγωγής Ρωσοπόνοι, οι Βορειοηπειρώτες, οι ορθό-

δοξοί από την Σερβία ή την Ουκρανία. Η μετανάστευση πάντα προκαλεί σύνθετα προβλήματα και οι μειονότητες αντιλαμβάνονται σταθερά την διαφορά τους ως αντίδραση προς τα ευρέως ισχύοντα. Η Ελλάδα του 1999 έγινε αιφνιδίως μία νεο-αποικιοκρατική «φω» δύναμη με αποικίες στις καινούργιες χώρες του Internet και του κυβερνοχώρου. Εμείς που υπήρξαμε κάποτε οι μετανάστες της Ευρώπης και που διατηρούσαμε μειονότητες από την Σουηδία ως το Βέλγιο και από την Γερμανία ως την Ιρλανδία, αισθανόμαστε κάπως άβολα ως «αφεντικά» άλλων μειονοτήτων. Φαίνεται ότι η διελκυστίνδα αυτή δεν έχει τέλος. Οι συμπεριφορές τώρα ποικίλλουν: από την υπεροψία ως την αδιαφορία και από την κατανόηση ως την ανθρωπιστική συμμετοχή.

Ένα, πάντως, είναι βέβαιο: **ότι αγαπάμε και γνωρίζουμε την πατρίδα μας αν αγαπήσουμε και γνωρίσουμε τις πατρίδες γύρω μας.** Και τόσο πιο πλούσιοι καθιστάμεθα -υπό πάσαν έννοια- όσο πιο πολύ αισθανόμαστε «μειονότητες».

Η ΤΕΧΝΗ ΩΣ ΑΛΛΟΘΙ

Εδώ και αρκετά χρόνια λοιπόν, έχει διαμορφωθεί στην Ελλάδα μία ιδιόζουσα καλλιτεχνική πραγματικότητα. Αρκετοί δημιουργοί από τις πρώην ανατολικές χώρες αλλά και την λοιπή Ευρώπη ζουν και εργάζονται στον τόπο μας αντιμετωπίζοντας τον ως ένα -έστω virtual- πολιτιστικό κέντρο, ή έναν τόπο-σημείο αναφοράς. Τώρα το πόσο είναι έτοιμη η Ελλάδα και η εντόπια καλλιτεχνική κοινότητα να αντιληφθούν αυτή τη συνθήκη, αποτελεί ερώτημα.

Με την έκθεση *Minus-Plus / το έλασσον - το μείζον*, η Ελληνοαμερικανική Ένωση επιχειρεί μια πρώτη διερεύνηση προσώπων, έργων και συνθηκών. Καλλιτέχνες από την πρώην Σοβιετική Ένωση, την Ουκρανία, την πρώην Γιουγκοσλαβία, την Αλβανία, την Βουλγαρία, την Κύπρο αλλά και Ελλαδίτες δημιουργοί συναντιούνται σε μία εκδήλωση στην οποία προτάσσονται τα κοινωνιολογικά κι όχι τα αισθηματικά ζητήματα.

Όλοι αυτοί οι εισαγόμενοι καλλιτέχνες συγκροτούν στην ενθάδε ersatz μητρόπολη «ηθικές πολιτιστικές νησίδες» αλλά και μορφές της «globalization εν τοις πράγμασιν». Άρα, οι μειονότητες αυτές και το «έλασσον» που εκπροσωπούν μπορούν να λειτουργήσουν ως το «μείζον» μιας γενικότερης αυτογνωσίας.

Για τον πόλεμο μόνο οι νεκροί του θα έπρεπε –αν το μπορούσαν– να μιλήσουν. Οι αναπαυτικές πολυδρόνες και η θαλπωρή της σκοτεινής κινηματογραφικής αίθουσας δεν είναι δα και ο πιο ειλικρινής τρόπος να συλλογιστείς υπεύδυνα πάνω στον πόλεμο.

Ένστικτο ή παρόρμηση. Ακατανίκητα όσο και ανεξήγητα, φωλιασμένα στον πιο σκοτεινό χώρο (και) της ανθρωπίνης φύσης.

Γι' αυτό και ο «πατήρ πάντων» δεν αποφεύγει τον συμβατικό «εξωραϊσμό» του ακόμα και στην πιο αρνητική για τον ίδιο προσπάθεια αναπαράστασής του.

Φύση μητέρα, πόλεμος πατέρας

του Δημήτρη Χαρίτου

Με μόλις δύο μεγάλου μήκους ταινίες και είκοσι ολόκληρα χρόνια από τη δεύτερη, τις θαυμάσιες *Μέρες ευτυχίας* (1979) ο **Τέρενς Μάλικ**, εγκαταλείποντας την εκφρασμένη του άρνηση να ξανακάνει σινεμά, μεταγράφει σε σενάριο και σκηνοθετεί το ομώνυμο μυθιστόρημα του **Τζαίμς Τζόουνς** (γνωστού μας από το άλλο του πεζογράφημα *Από δω ως την αιωνιότητα*, ταινία από τον Φ. Τσίνεμαν: *Όσο υπάρχουν άνθρωποι*), *Λεπτή κόκκινη γραμμή* που πάει να πει, το απειροελάχιστο, την «κόψη ξυραφιού» που έλεγε και ο Σόμερσετ Μωμ, ανάμεσα στη ζωή και το θάνατο, ανάμεσα στην ειρηνική φύση και την πολεμική πράξη, ανάμεσα στον πολεμικό παραλογισμό και στα απάντητα «γιατί», ανάμεσα στον ερωτικό πόθο της γονιμότητας και το άψυχο, μακελαρισμένο κορμί. Ακόμα περισσότερο, μακελειό της ίδιας της φύσης, περιεχόμενο της οποίας είναι και ο άνθρωπος-καταστροφείας.

Τόσο το μυθιστόρημα του Τζόουνς όσο και η ταινία του Μάλικ δεν ασχολούνται με την πολιτική διάσταση του πολέμου· το ποιοι εναντίον ποιων και γιατί (μ' όλο που στην ταινία δηλώνεται το ιστορικό πλαίσιο και γεωγραφικό σκηνικό), ούτε με τις έννοιες δίκαιος ή άδικος πόλεμος, επιθετικός ή αμυντικός. Τον υποθέτουν ως μια αναπόφευκτη, φυσική διαδικασία. Κάτι σαν τους σεισμούς ή τις πυρκαγιές, επανξάνοντας με την ψυχολογική, την ηθική και την εννοιολογική διάσταση που παίρνει στην ανθρώπινή του εκδοχή ο πόλεμος.

Φρίκη και λυρισμός, παγανισμός και ανθρωπινή εκτροπή συμπορεύονται στην ταινία ή εναλλάσσονται συχνά με διαλεκτική πρόθεση. Και όταν η εικόνα δεν επαρκεί στην απόδοση της συλλογιστικής, επικοινωνικά τότε έρχεται το voice over σχόλιο, ποιητικό ή εσχατολογικό, με σκέψεις των ηρώων της ταινίας. Η φύση, μητέρα ακούραστη, γεννάει την ομορφιά, τη γαλήνη, την ερωτική διαδικασία της ζωής, ενώ ο πόλεμος με ολοκληρωτική κακότητα τα καταστρέφει. Αυτά που γνωρίζουμε γι' αυτή την αντιφατική διαλεκτική δεν δίνουν πειστική εξήγηση.

Στα μισά του Β' Παγκοσμίου Πολέμου ένα οχηματαγωγό του αμερικανικού στόλου αποβιβάζει μονάδα πεζικού στο πανέμορφο νησί του Ειρηνικού, Γκουανταλκανάλ με σκοπό την κατάληψη ενός στρατηγικού λόφου που ήδη κατέχουν οι Γιαπωνέζοι. Η επιχείρηση θα πραγματοποιηθεί και ο στόχος θα επιτευχθεί με φοβερό κόστος σε ζωές – αλλά και φυσικές (υπογραμμίζει με έμφαση η ταινία) καταστροφές. Οι εναπομείναντες θα επιβιβαστούν ξανά στο πλοίο και θα επιστρέψουν, συναποκομίζοντας ο καθένας τους τα προσωπικά του «ερείπια».

Η ταινία, θα 'λεγε

κανείς, στη φόρμα μιας μουσικής συμφωνίας, ξεκινάει με μια αργή, γαλήνια εισαγωγή. Περιγράφει την απόλυτη ευτυχία της ειρηνικής ζωής μέσα στο παρθένο φυσικό περιβάλλον. Ακολουθεί ένα φορτισμένο *andante*, προετοιμασία των όσων θα ακολουθήσουν.

Κορυφώνεται με παρατεταμένο *allegro* (όλα με τους τρόπους του Βάγκνερ ή του Μάλερ) της αγωνίας και της φρίκης για να κλείσουν όλα μ' ένα ελεγειακό φινάλε της λύπης, της απορίας και της περισυλλογής. Στην ταινία, τον (μουσικό) ρόλο τον κατέχει εντυπωσιακά η μουσική του **Χανς Τάιμερ**.

Στην ταινία, βέβαια, υπάρχουν «καλοί» και «κακοί», υπάρχουν «νικητές» και «νικημένοι». Υπάρχουν «γενναίοι» και «λιπαροί ψυχοί». Υπάρχουν παρανοϊκοί «ηγέτες» αλλά και εύκαμπτοι ή πειθήνιοι του «καθίκοντος». Υπάρχουν «πονηροί» και «αντιδοτελείς» και μέσα σ' αυτό το «Πάνθεον» ηρώων και αντι-ηρώων «κυκλοφορεί» ένας ο κύριος Πόλεμος. Επιβάλλει στους θεατές το θέαμα. Γιατί μια πολεμική ταινία πριν και πάνω απ' όλα είναι θέαμα, που απολαμβάνουμε εμείς οι εν ασφαλεία «ζητιόντες, οι περιλειπόμενοι». Και μας «γαργαλάει» το προσωπικό του καθενός μας «σκοτεινό ένστικτο». Τελικά, κάτι ψιθυρίζουν –απολογητικά– για φρίκη, εντούτοις υποσύνειδη «μοχθηρότητα» επιχαίρου για τη συντριβή του αντιπάλου. Άλλωστε η διαδικασία του πολέμου δεν τελειώνει ποτέ. Με τους χίλιους τρόπους του συνεχίζεται έξω από τις κινηματογραφικές αίθουσες σ' αυτό που ψευδεπίγραφα αποκαλούμε ειρήνη. Η ταινία του Μάλικ μας βοηθά να το αντιληφθούμε καλά αυτό. Αντιπολεμικές ταινίες δεν υπάρχουν.

Τον πόλεμο τον μίσησαν οι πάντες, τις πολεμικές ταινίες, ουδείς

Απάντηση στον κ. Φ.Ι. Κακριδῆ

τοῦ Γιώργη Γιατρομανωλάκη

Ἡ ἀπάντησή μου ἐπὶ τὴν ἀπάντησίν σου ἀπὸ τὸν ἀπὸ τοῦ κ. Φ. Ι. Κακριδῆ γιὰ τὸ βιβλίο μου *Δίκη τοῦ Κρητικῆς, Ἐφημερίδα τοῦ Τρωικοῦ πολέμου, Δάφνης ὁ Φρύγας, Ἱστορία γιὰ τὴν ἄλωση τῆς Τροίας*, πού δημοσιεύτηκε ὁ τελευταῖος τεύχος τῶν *Ἑλληνικῶν* [48 (1998) 181–185] στάλθηκε, ὅπως ἔπρεπε νὰ γίνει, στὸ ἴδιο περιοδικό, ἀρχὲς Νοεμβρίου 1998. Ἀρχὲς Ἰανουαρίου 1999 ἡ Ἐπιτροπὴ Σύνταξης τοῦ περιοδικοῦ ἔγινε γνωστοποιεῖ μὲ ἐπιστολὴ τῆς ὅτι ἡ ἀπάντησή μου, δυστυχῶς, δὲν μπορεῖ νὰ δημοσιευθεῖ ἐπειδὴ ἡ ἀπάντησή μου ἐπὶ τὴν ἀπάντησίν σου, καὶ σ' αὐτὸ δὲν πρωτοτυποῦμε, εἶναι νὰ μὴ δημοσιεύουμε ἀπάντησεις σὲ ἄρθρα ἢ σὲ βιβλιοκρισίες, ἐκτὸς ἐάν οἱ ἀπαντήσεις αὐτὲς ἔχουν τὴ μορφὴ ἐξάρτητου ἀρθροῦ...». Ἐφόσον ὅμως ἀποστείλω «κάποιο ἀρθρίδιο μὲ τὸ ἴδιο θέμα (καὶ παρακαλοῦμε θερμὰ, χωρὶς ὀξύτητες, παρὰ τὸ δίκιο πού φαίνεται νὰ σᾶς πνίγει)», ἡ Ἐπιτροπὴ δὲν εἶχε ἀντίρρηση νὰ δημοσιεύσει τὸ κείμενό μου. Ἡ ἐπιστολὴ κλείνει ὡς ἑξῆς, «Ἐάν θελήσετε νὰ δημοσιεύσετε τὴν ἀπάντησή σας ὡς ἔχει σὲ ἄλλο περιοδικό, τὸ δικό μας δὲν πρόκειται νὰ θεωρήσει ἐνέργειά σας αὐτὴ παρὰ ὡς ἀπολύτως λογικὴ καὶ κατανοητή».

ἀντοτε ἔτρεφα ἰδιαίτερο σεβασμό καί ἐκτίμηση πρὸς τὰ Ἑλληνικά. Αὐτό ἐξακολουθῶ καί κάνω. Πανοῶ ἀπόλυτα τήν τακτική καί τή στάση τῆς Ἐπιτροπῆς καί κατὰ κάποιον τρόπο ἀκολουθῶ τίς ἐνδείξεις της. Δημοσιεύω ἄλλοι, ἐδῶ στό φιλόξενο Ἀντί, τήν ἀπάντησή μου, «ὥς ἔχει».

G.N.F.

Τό προηγούμενο τεῦχος τῶν Ἑλληνικῶν [48 (1998) 181–185] ὁ κ. Φάνης Ι. Κακριδῆς (ἐφεξῆς Φ.Κ.) δημοσίευσε ἑκριτική σχετικά μέ τό βιβλίο μου *Δίκτης ὁ Κρητι-Ἐφημερίδα τοῦ Τρωικοῦ πολέμου, Δάρης ὁ Φρύγας, ἡ ἡττῆς τῆς Τροίας, Εἰσαγωγή καί μετάφραση τῶν λατινικῶν*, Ἀθήνα, «Ἀγγρα», 1996, σελ. 262.

σοι παρακολουθοῦν τὰ πράγματα ἀπό κοντά θά γνωρί-
-ῃσι τὰ τελευταῖα χρόνια ὁ κ. Φ. Κ. μοῦ κάνει τήν τιμὴ νά
-ολεῖται ἀποκλειστικά σχεδόν μέ τό (φιλολογικό καί μετα-
-στικό) ἔργο μου. Σεβόμενος καί τήν ἱστορία καί τόν χώρο
-Ἑλληνικῶν δέν θά ἀναφερθῶ οὔτε στή λογική οὔτε στήν
-ή τῶν προηγούμενων ἑκτικῶν του. Ἀρκεῖ νά σημειώσω
-ως ὅτι ἀπό ὅλους τοὺς Ἑλληνες καί τοὺς ξένους φιλόλο-
-ς, πού ἔχουν κρίνει τό ἔργο μου, μόνος αὐτός βρίσκει ὅ,τι
-ρω εὐτελές καί λανθασμένο καί ὡς φύλακας ἄγγελος τῶν
-νικῶν γραμμάτων, ἀποκαλύπτει συνεχῶς τόν ἄθλιο ρόλο
-καί μέ συνοπτικές διαδικασίες μέ στέλνει στήν πυρά.
-κορύφωμα καί δείγμα θλιβερό τῆς κριτικῆς πρακτικῆς
-δεολογίας του ἀποτελεῖ τό σημείωμά του στά Ἑλληνικά,
-ς, οὔτε λίγο οὔτε πολύ, μέ ἀποκαλεῖ ἀπατεώνα. Πιστεύω
-ἐλπίζω, ὅχι μόνο ἐγώ) ὅτι ὅσοι ἀσκοῦν κριτική, καί μάλι-
-σέ σοβαρά περιοδικά, δέν ἔχουν πρῶτο καί μοναδικό
-ο νά ὑβρίσουν καί νά συκοφαντήσουν τόν συγγραφέα
-κρινόμενου ἔργου. Σκοπός τῆς κριτικῆς δέν εἶναι νά ἐπι-
-ίνει τίς ὑπάρχουσες ἀτέλειες καί νά διορθώσει τὰ λάθη.
-ἀθεωρεῖται δεδομένο. Ὁ κύριος σκοπός τῆς κριτικῆς, πι-

στεύω, εἶναι νά ὑπερασπίσει τόν ἴδιο τόν λόγο της, τή λογική καί ἠθική τοῦ ἐπιστημονικοῦ διαλόγου, ὥστε μέσα ἀπό τίς νόμιμες, ὅπωςδήποτε, ἀντιθέσεις καί διαφορετικές ἀπόψεις νά ὠφεληθεῖ τελικά ἡ ἐπιστήμη καί νά φανερωθεῖ ἡ ὅποια ἀλήθεια. "Ὅμως ποιός διάλογος μπορεῖ νά ἀναπτυχθεῖ μέ κάποιον πού ἀρχίζει τήν 'κριτική' του μέ τήν ἀπόφανση ὅτι «τό ἔργο εἶναι πέρα γιά πέρα ἀποτυχημένο» καί τελειώνει λέγοντας ὅτι ὁ « ἡμέτερος συγγραφέας» εἶναι ἐπιτυχημένος ἀπατεώνας! Ἀκόμη χειρότερα: τί μένει τελικά ἀπό μιᾶ 'κριτική', ὅταν ὁ συντάκτης της, στήν προσπάθειά του νά συκοφαντήσῃ (καί ὄχι νά διορθώσῃ) κάποιον, ὑποπίπτει σέ σφάλματα χειρότερα ἀπό ἐκεῖνα πού δῆθεν διορθώνει.

Γιὰ νά ἀποδείξει ὁ κ. Φ.Κ. ὅτι ἡ προσπάθειά μου νά μεταφράσω τόν Δίκη καί τόν Δάρητα εἶναι «ἀποτυχημένη» ἐπιλέγει τρία σημεῖα τῆς μετάφρασής μου, ὅπου φανερώνεται, δηθεν, ἡ ἄθλια λατινομάθειά μου, ἐνῶ γιὰ τήν Εἰσαγωγή μου, ἀποφαίνεται (χωρίς κανένα ἀποδεικτικό στοιχεῖο) ὅτι εἶναι «κοινότυπη», «ἀπλοϊκή» καί «ὅπωςδήποτε ἐξαιρετικά μπερδεμένη». Ὡς πάρουμε τά πράγματα μέ τή σειρά.

Ι. Ὁ κ. Φ.Κ. πιστεύει ὅτι στήν «καταξιωμένη ἔκδοση τοῦ W. Eisenhut», πού ἀκολουθῶ στή μετάφρασή μου, ὑπάρχει ἓνα «οὐσιαστικό λάθος». Ἡ γραφή *Atrei* (I.1) εἶναι λανθασμένη καί πρέπει νά δεχτοῦμε τή διόρθωση τῆς P. Venini *Catrei*¹. Ἐγώ ὄχι μόνο ἀγνοῶ τή διόρθωση ἀλλά καί ἀντιμετωπίζω «τό πρόβλημα τῆς σύνδεσης τοῦ Ἀτρέα μέ τήν Κρήτη τοπικιστικά».

Ὄντως δέν εἶχα ὑπόψη μου τό ἄρθρο τῆς Venini. Μολονότι
ὡς μεταφραστής τοῦ Δίκητη/Σεπτίμιου ἀκολουθῶ μιά κατα-

ξιωμένη έκδοση, έπρεπε νά είχα συμβουλευθεῖ ἐκεῖνο τό ἄρθρο. "Οχι βέβαια γιά νά μεταφράσω Κατρέας ἀντί Ἀτρέας, ἀλλά γιά ἄλλους λόγους, τούς ὁποίους οὐδόλως ὑποψιάζεται ὁ 'κριτικός' μου. Ὡστόσο, καί παρὰ τό γεγονός ὅτι, ὅπως θά φανεῖ, ἡ ὑπόδειξή του δέν ἀφορμᾶται ἀπό ἐπιστημονικό ἐνδιαφέρον, τόν εὐχαριστῶ.

Πιστεύω ὅτι ἡ σχετική διόρθωση οὔτε ἀναγκαία εἶναι οὔτε θεραπεύει κάποιο οὐσιαστικό λάθος, γι αὐτό καί ἐξακολουθῶ νά δέχομαι τή γραφή *Atreus-i* ἀντί *Catreus-i*. Ὡς γνωστόν ὁ Δίκτης δέν εἶναι ἰδιαίτερα ἀξιόπιστος συγγραφέας καί ἀρκετές φορές συγχέει πρόσωπα καί πράγματα². "Οσον ἀφορᾷ τά ἐπίμαχα ὀνόματα Ἀτρέας/Κατρέας συγχέονται μέσα στήν παράδοση καί συχνά ἐναλλάσσονται (βλ. τά σχόλια τῶν R. M. Frazer³ καί W. J. Marblestone⁴ *ad loc.* καί ὅσα λεπτομερῶς ἀναφέρει ἡ Venini, ἀπό ὅπου φωτίζεται ὁ κ. Φ.Κ.) ὥστε ἡ σχετική διόρθωση δέν ἔχει, πιστεύω, ἰδιαίτερη σημασία. Ἀκόμη καί ἂν δεχτοῦμε ὅτι πρέπει νά διορθώσουμε τό «Ἀτρέας» σέ «Κατρέας» στή λατινική μετάφραση τοῦ Δίκτη/Σεπτίμου, ποιός μᾶς βεβαιώνει γιά τήν πραγματική γραφή στό ἐλληνικό πρωτότυπο. Τό θέμα παραμένει ἀνοικτό καί γιά περισσότερα παραπέμπω σέ ἕνα σχετικό ἄρθρο τοῦ Α. Grillo⁵. Ὅμως ὅπως καί νά ἔχει τό πράγμα, ποῦ βρίσκεται τό σφάλμα τοῦ μεταφραστῆ; Ὅτι ἀκολουθεῖ ἕνα καταξιωμένο κείμενο καί ἀγνοεῖ μιά ἀβέβαιη διόρθωση;

2. Τό δεύτερο σημεῖο πού ἐπιλέγει ὁ κ. Φ.Κ. εἶναι σοβαρότατο, ἀφοῦ ἐκεῖ ἄλλωστε στηρίζει τήν ὅλη «ἐπιχειρηματολογία» του τόσο γιά τήν «ἀμάθειά» μου ὅσο καί γιά τήν «ἀπατεωνίστικη» (!) μετάφρασή μου. Κατ' ἀρχάς παραθέτει τό ἐπίμαχο χωρίο (I.1): *Convenere autem Clymenae⁶ et Naupli Palamedes et Oeax. Item Menelaus, Aeropa et Plisthene genitus, a qua (sic) Anaxibia soror, quae eo tempore Nestori denupta erat, et Agamemnon maior frater, ut vice sua in divisione uteretur, petiverant.* Ὑστερα ἀποφαίνεται: «τό νόημα εἶναι φανερό: ἡ Ἀναξίβια, παντρεμένη καθὼς ἦταν μέ τό Νέστορα, καί ὁ Ἀγαμέμνωνας παρακάλεσαν τόν ἀδελφό τους Μενέλαο, πού θά κατέβαινε στήν Κρήτη, νά τούς ἀντιπροσωπεύσει στή μοιρασιά. Ὅμως ὁ συγγρ. ἔχει διαφορετική γνώμη, καί μεταφράζει: Ἐμαζεύτηκαν λοιπόν στήν Κρήτη ὁ Παλαμήδης καί ὁ Οἶακας, οἱ γιοί τῆς Κλυμένης καί τοῦ Ναυπλίου. Ἦρθαν ἐπίσης γιά νά ἀπαιτήσουν δικαιωματικά τό μερίδιό τους ὁ Μενέλαος, γιός τῆς Ἀερόπης καί τοῦ Πλεισθένη καί ὁ μεγαλύτερος ἀδελφός του, ὁ Ἀγαμέμνωνας-ἡ ἀδελφή τους ἡ Ἀναξίβια ἦταν ἐκεῖνο τόν καιρό παντρεμένη μέ τόν Νέστορα» κ.λπ.

Ἔτσι πράγματι μεταφράζω αὐτό τό κείμενο. Παρόμοια μεταφράζει τό ἴδιο κείμενο καί ὁ R. M. Frazer, «Among those who came to Crete were Palamedes and Oeax, the sons of Clemene and Nauplius. Also Menelaus and his older brother Agamemnon, the sons of Aerope and Plisthenes, came to get their share (They had a sister, Anaxibia, who at that time was married to Nestor)». Ὁ κ. Φ.Κ. ἀποδεικνύεται ἐδῶ καταλυτικός. Ἡ παρερμηνεία μου, γράφει, ὀφείλεται σέ «ἀμερικανικό δάκτυλο», ὁ Frazer σφάλει κι ἐγώ (βλάξ καί ἄρπαξ ἅμα) ἀντιγράφω τό λάθος. Λαμπρά, ὅπως θά ἔλεγε καί ὁ ἴδιος. Ἀγνοεῖ ὅμως ὅτι καί ὁ Marblestone (ὁ ὁποῖος μάλιστα παραθέτει σέ φωτογραφική ἀνατύπωση αὐτοῦσιο τό κείμενο τοῦ Eisenhut μέ τό κριτικό ὑπόμνημα) μεταφράζει τό ἴδιο καί χειρότερα! «Among those arriving were Palamedes and Oeax, sons of Clemene and Nauplius. Also in the bidding, each to exercise his own option in the allotment, were Menelaus, son of Aerope and Plisthenes, and

Agamemnon, his older brother. There was also a sister, Anaxibia who was married at that time to Nestor» (Part I, 3-4).

Τί γίνεται λοιπόν; Διαπλεκόμενοι ἄμερικανικοί δάκτυλοι πού βγάζουν τό μάτι τοῦ πονηροῦ Ἑλληνα; Τίποτε. Καί οἱ τρεῖς μεταφράζουμε «σωστά» αὐτό τό κείμενο τοῦ Eisenhut. Ἡ, γιά νά τό πῶ ἄλλιῶς, αὐτό τό κείμενο δέν μεταφράζεται καλύτερα. Ἀλλά ἀκριβῶς ἐδῶ εἶναι καί τό λάθος. Τό κείμενο πού παραθέτει ἡ Venini (ὁ.π. 194), γιά νά προβεῖ στή διόρθωσή της, ἔχει μιά μικρή, ἀλλά μοιραία, τελικά, διαφορά ἀπό τό κείμενο τοῦ Eisenhut. Στόν Eisenhut διαβάζουμε *Item Menelaus, Aeropa et Plisthene genitus, a qua (sic) Anaxibia κ.λπ.* Ὅμως τό κείμενο τῆς Venini λέει *Item Menelaus, Aeropa et Plisthene genitus, a quo (sc. Menelao) Anaxibia soror κ.λπ.* Ἐπειδὴ ὅμως ἀκόμη καί ἕνας λατινομαθής τῆς τάξεώς μου θά καταλάβει σωστά καί θά μετέφραζε ὅπως θά ἔπρεπε. Μέ τό κείμενο τοῦ Eisenhut καμιά μετάφραση δέν βγαίνει σωστά.

Ὁ κ. Φ.Κ. βλέπει τή διαφορά (qua-quo) στά δύο κείμενα (τοῦ Eisenhut καί τῆς Venini), ἀλλά ἀντί νά προβληματιστεῖ προτιμᾷ νά κάνει ἐπίδειξη γνώσεων καί ἀποφαίνεται (181 σημ. 4): «Ἡ Venini διορθώνει [τό qua] σέ quo, ἀλλά ἡ διόρθωσή της εἶναι καί δέν εἶναι ἀπαραίτητη, καθὼς ἡ λατινική μετάφραση τοῦ Δίκτη εἶναι νεότερη (4ος αἰ. μ. Χ;) καί δέ διακρίνεται γι τήν κλασική της ἀκρίβεια».

Ἐδῶ ὁ κ. Φ.Κ. διαπράττει δύο ἀλλεπάλληλα σφάλματα τῶν ὁποῖα, κατά τή γνώμη μου, τοῦ στεροῦν πλέον τό δικαίωμα νά κρίνει καί νά διορθώνει τούς ἄλλους. Πρῶτον, ἡ Venini ἐκτός ἀπό τή διόρθωση *Atreus-Catreus* δέν προβαίνει σέ καμιά ἄλλη ἀλλαγή στό κείμενο. Ἡ φράση *a quo* δέν ἀποτελεῖ διόρθωσή της (ἀναγκαία ἢ μή!). Στήν έκδοση τοῦ Meister (Λιψία 1873) ἔτσι τυπώνεται τό κείμενο: *A QUO*, καί τό κριτικό τῶν ὑπόμνημα δέν ἀναφέρει καμιά διόρθωση. Ἀλλά οὔτε στό λεπτομερέστατο κριτικό ὑπόμνημα τοῦ Eisenhut ἔχουμε κάποια σχετική ἔνδειξη ὅτι τό *a quo* τῆς έκδοσης τοῦ Meister ἔγινε *qua*. Ἄρα οὔτε ὁ Eisenhut διορθώνει, ἀπό ὅπου (σύμφωνα μέ τόν 'κριτικό' μας) διορθώνει ἡ Venini. Σέ ἀντίθετη περίπτωση θά ἦταν τουλάχιστον παράδοξο ἕνας τόσο σοβαρός φιλόλογος νά προβεῖ σέ μιά τέτοια ἀλλαγή τοῦ κειμένου καί νά μή πει λέξη. Τό *a qua* στήν έκδοση τοῦ Eisenhut εἶναι προφανῶς τυπογραφικό σφάλμα. Οἱ τρεῖς μεταφραστές τοῦ Δίκτη μεταφράσαν, ὅπως μετέφρασαν, ἐπειδὴ ἐμπιστεύτηκαν μέ κλειστά μάτια τό κείμενο τοῦ Eisenhut⁸.

Ὁ κ. Κακριδῆς δέν σταματᾷ στήν ἐπινόηση διορθώσεων-διαπράττει καί δεύτερο, χειρότερο, λάθος. Εἶτε, διατείνεται δεχτοῦμε τό *qua* εἶτε τό *quo* τό ἴδιο κάνει! Ἀλλά ὁ λατινικός Δίκτης μπορεῖ βέβαια νά μή διακρίνεται γιά τήν «κλασική» του ἀκρίβεια, ἀλλά οὔτε τά γένη οὔτε τά φύλα (!) τῶν ἡρώων του ἔχει καταργήσει. Μόνο ὁ λατινομαθής κ. Φ. Κ. μπορεῖ νά δηλώνει ὅτι δέν ὑπάρχει διαφορά ἀνάμεσα στό ἀρσενικό *qua* καί στό θηλυκό *qua*! Γεγονός ὅμως ἀναμφισβήτητο παραμένει ὅτι τό *qua* εἶναι ἀντωνυμία γένους θηλυκοῦ καί ἂν ἐπιμνησθούμε νά τήν συνδέουμε μέ τόν Μενέλαο, τότε δημιουργοῦμε στόν συμπαθή ἥρωα καί ἄλλα προβλήματα... Δέν θά προσθίσω τίποτε ἄλλο, ὅμως, ἂν ὁ 'κριτικός' μας ἔχει διαφορετική ἄποψη, τόν προκαλῶ νά μᾶς κάνει σύνταξη μέ τό *qua* καί νά μεταφράσει τήν πρόταση κατά λέξη. Ἀλλά πιστεύω ὅτι δέν θά ἀνταποκριθεῖ στήν πρόκλησή μου, καί καλά θά κάνει. Ἐπάση περιπτώσει καί γιά νά τελειώνω μέ τό σημεῖο αὐτό, σκεφτομαι πῶς, ἔτσι ὅπως ἔχουν ἔλθει τά πράγματα, καλύτερο μέ τόν Frazer καί τόν Marblestone στήν Κόλαση παρά μέ τόν Κακριδή στόν Παράδεισο!

1. Στο τρίτο και τελευταίο παράδειγμά του, για την «άπατε-
νίστικη» μετάφρασή μου, ο κ. Φ.Κ. δίνει τή χαριστική βολή.
«ήμέτερος συγγραφέας», γράφει, όχι μόνο δέν γνωρίζει νά
ταφράσει μιά άπλή λατινική φράση, μιά παράθεση, αλλά
αρεξηγεί και τό άγγλικό κείμενο από όπου κλέβει! Εϊδικότε-
ρα εκεί όπου τό λατινικό κείμενο (I.2) λέει ότι οί επισκέπτες
το ναού τής Εϋρώπης θαυμάζουν τά λαμπρά στολίδια πού
αυτοί έχουν στείλει ο πατέρας της, ο Φοίνικας και οί «φιληνά-
ς» της, *inspicientes repetentesque memoria singula, quae ex
dona a Phoenice, patre ejus, atquae nobilibus matronis
transmissa κ.λπ.*, εγώ αντί νά μεταφράσω τό άπλό «ο Φοίνι-
κας, ο πατέρας της και οί αρχόντισσες κ.λπ.», μεταφράζω «ο
Φοίνικας και (sic) ο πατέρας της και οί αρχόντισσες κ.λπ.».

Εκτός του δέν μέ ενοχλεί πού μέ υποτιμά τόσο ο κ. Φ.Κ.
—σκέφτομαι— ασχολούμενος μέ έναν άνθρωπο σάν
εμένα δέν υποτιμά και τον εαυτό του; Τό χειρότερο: αν
είναι τά πράγματα κι αν όντως αυτό πιστεύει για μένα,
αν ανατρέπεται ή ίδια ή λογική του; Είναι δυνατόν νά «κλέ-
ψω» μέ επιτυχία τά δύσκολα και νά μπερδεύομαι στά εύκολα;
Τό κείμενο πού έδωσα νά τυπωθεί ήταν στο σημείο αυτό ως
της: «ανακαλούσαν στη μνήμη τους όσα πράγματα είχαν μετα-
ρει έδω από τή Σιδώνα ο Φοίνικας, ο πατέρας τής Εϋρώπης
οί αρχοντικές κυρίες κ.λπ.». Τώρα πώς ένα κόμμα (υστερα
λιστα από τόσες διορθώσεις) έδωσε τή θέση του σε ένα «και»,
και κάτι πού παραμένει μυστήριο. Απεχθάνομαι τίς δικαιολο-
ς, ιδιαίτερα μάλιστα όταν απευθύνονται και σε ανθρώπους
τή λογική του κ. Κακριδή, αλλά αυτή είναι ή αλήθεια.

Αυτά λοιπόν είναι τά «σφάλματα» πού μάς καταλογίζει ο κ.
Κ. και μέ αυτά κρίνει τή λατινομάθειά μας. “Υστερα, εύχα-
στημένος, προφανώς, από τά εύρήματά του, σταματά, μό-
στη δεύτερη παράγραφο, και ζητά συγγνώμη από τούς
αγνώστες πού δέν εξετάζει «αναλυτικά» τήν υπόλοιπη με-
ραση. Φρόνιμα έκανε και σταμάτησε, αν κρίνουμε από
α έγιναν σε δύο παραγράφους πού διάβασε. “Ομως τον
οκαλώ για δεύτερη φορά: άς κάνει τον κόπο νά προχωρή-
πέρα από τή δεύτερη παράγραφο του Δίκτη και νά δεί-
ει νά ελέγξει όλόκληρο τον Δάρητα. Λάθη πραγματικά και
βαρά δέν θα έβρει, εκτός (ένδεχομένως) τίς συνήθειες τυ-
γραφικές άβλεψίες. Αλλά αυτό είναι τό θέμα; Ακόμη και
υπήρχαν λάθη (πράγμα ανθρώπινο και φυσικό) επιτρέπε-
νά κρίνεται μέ αυτόν τον τρόπο και μέ αυτό τό ήθος τό
πο κάποιου;

Στά όσα ο κ. Φ.Κ. λέει σχετικά μέ τήν Εϊσαγωγή μου, δέν
άπαντήσω, ούτε θα τον προκαλέσω νά αποδείξει τήν αλή-
α των λεγομένων του. Δέν έχει νόημα. “Ομως δέν μπορώ
μήν αναφέρω μιά φράση του πού αξίζει, πιστεύω, νά τή
ακρατήσουμε γιατί αποκαλύπτει πώς πράγματι σκέπτεται.
Εϊσαγωγή μου γράφει είναι «κοινότυπη και άπλοϊκή για
ος ειδικούς, λόγια και έντυπωσιακή για ‘τό’ μέσο έλληνα
αγνώστη». Σταράτες κουβέντες από τό στόμα ενός «είδι-
υ». “Οντως ή απόσταση ανάμεσα στον «είδικό» κ. Κακριδή
στον «μέσο άναγνώστη» όχι μόνο είναι μεγάλη, αλλά πρέ-
και νά δηλώνεται πώς είναι μεγάλη.

Ο κ. Φ.Κ. κλείνει τήν «κριτική» του μέ τον γνωστό συγκινη-
ό και συμβουλευτικό τρόπο του. Είναι «κρίμα βαρύ» νά
ν ξέρουν οί φιλόλογοι λατινικά, λέει, αλλά νά επιμένει κά-
ος «νά μεταφράζει, νά εκδίδει (sic) και νά προσφέρει στο
υπεράσπιστο κοινό λατινικά κείμενα, είναι, κατά τήν τα-
νή μου γνώμη, τουλάχιστον άχαρακτήριστο κ.λπ.». Συμ-
νών άπολύτως. Είναι πάντως εύτύχημα πού ο κ. Φ.Κ. πρό-

λαβε και προειδοποίησε κάποιους «άνυπεράσπιστους» άνα-
γνώστες των Έλληνικών για τούς κινδύνους πού κρύβει ή
«άπατεωνίστικη» μετάφρασή μου. Τούς χιλιάδες μαθητές των
τάξεων του Γυμνασίου πού «διδάσκονται» χρόνια τώρα τήν
Αρχαία Έλληνική Γραμματεία από τίς γνωστές, «έγκυρες»
μεταφράσεις, ποιός θα τούς υπερασπίσει;

Θά μπορούσα νά τελειώσω θετικά τήν άπάντησή μου στον
κ. Κακριδή. Στην αρχή τής «κριτικής» του γράφει, «Τά δύο
αυτά έργα (...) ήταν σχεδόν άγνωστα στο έλληνικό κοινό,
άκόμα και στους φιλόλογους, και απ’ αυτήν τήν άποψη ή προ-
σπάθεια του συγγρ. καλύπτει ένα κενό, και θα αποτελούσε
θετικό βήμα, αν δέν ήταν πέρα για πέρα άποτυχημένη». Αυτά
λέει. “Ομως άκόμη κι αν πράγματι ή προσπάθειά μου είναι πέ-
ρα για πέρα άποτυχημένη, ή διαπίστωση του κ. Φ.Κ. ότι μέ τό
έργο μου καλύπτω ένα κενό αποτελεί έπαινο και μάλιστα με-
γάλο! Για πόσους Έλληνες φιλόλογους θα μπορούσε νά πεί
ότι μέ τό έργο τους καλύπτουν ένα κενό; Πόσοι Έλληνες φι-
λόλογοι, τά τελευταία χρόνια, μάς έχουν συστήσει άγνωστους
συγγραφείς; Αντιλαμβάνεται πράγματι τί λέει ο «κριτικός»
μας, όταν παραδέχεται ότι καλύπτω ένα κενό στα γράμματά
μας; Επειδή όντως αυτό πιστεύω ότι κάνω: συστήνω στο
έλληνικό κοινό δυό άγνωστα κείμενα και προσπαθώ (μέ όλες
τίς άδυναμίες μου) νά βοηθήσω στην «παλινόστηση» δυό
συγγραφέων μας πού αιώνες τώρα κυκλοφορούσαν μόνο μέ
τή λατινική τους έκδοχή. Αλλά αυτό και μόνο δέν μέ δικαιώ-
νει; Αυτό δέν είναι και τό ούσιωδες; Τά αναπόφευκτα λάθη
όπωςδήποτε και πρέπει νά επισημανθούν και νά θεραπευ-
θούν οί όποιες ατέλειες αυτής τής προσπάθειας. Ποιός ίσχυ-
ρίζεται τό αντίθετο; “Ομως τό γεγονός ότι καλύπτω ένα κενό
παραμένει άναμφισβήτητο.

Θά μπορούσε λοιπόν κάποιος νά μείνει ίκανοποιημένος από
αυτή τή διαπίστωση του κ. Φ.Κ. “Ομως τώρα είναι πού εγείρε-
ται τό έρώτημα: μπορούμε άραγε νά έμπιστευόμαστε από δώ
και πέρα τήν όποια κρίση του, θετική ή αρνητική; Μετά από
τό σημείωμά του στα Έλληνικά μπορούμε νά πούμε ότι τά
γραφόμενά του έχουν κάποια λογική και ήθική ίσχύ;

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1 *Athenaeum* 58 (1980) 194-96.

2 Βλ. για παράδειγμα τή σημείωση του κ. Φ.Κ., 183,6.

3 *The Trojan War. The Chronicles of Dictys of Crete and Dares the Phrygian*,
Indiana University Press, 1966.

4 *Dictys Cretensis: A study of the Ephemeris Belli Troiani as a Cretan
Pseudepigraphon*. Parts I-II, University Microfilms Inc., Ann Arbor,
Michigan, 1970 (fascimile, 1980).

5 Βλ. *RFIC* 118 (1990) 436-40 και τήν άπάντηση τής Venini, *RFIC*
119 (1991) 251. Τά δύο άρθρα άγνοεί ο κ. Φ.Κ.

6 “Οχι Clymene, όπως στο κείμενο του κ. Φ.Κ.

7 “Οχι «τό Νέστορα», όπως στο κείμενο του κ. Φ.Κ.

8 “Ας μή μπει στον κόπο ο κ. Κακριδής νά έρευνήσει τά πράγματα,
ή νά προβεί σε κάποια νέα δήλωση: ότι τό qua είναι λάθος
τυπογραφικό και πρέπει νά διορθωθεί σε quo, τό επισημαίνει
(μαζί μέ άλλα) και ο Grillo (ό.π., 436, σημ. 3). Είναι μάλιστα
περίεργο ότι άκόμη και στην τελευταία ανατύπωση (1994) τής 2ης
έκδ. του 1973, τά τυπογραφικά σφάλματα εξακολουθούν νά
παραμένουν.

9 Εγώ, καλώς ή κακώς, γράφω «τόν μέσο Έλληνα άναγνώστη».

Μολονότι ο κ. Φ.Κ. βάζει τή φράση σε εϊσαγωγικά, για νά δηλώσει
πώς είναι δική μου, προβαίνει σε αλλαγές. «Διόρθωση» και έδω ή
άλλη μιά άβλεψία;

Με φόβο και πάθος ψυχής καταθέτω το εξής περιστατικό. Ως υποψήφιος διδάκτωρ φιλοσοφίας στον Τομέα Φιλοσοφίας του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων το 1995 ήλθα σε επαφή μεταξύ άλλων και με έναν καθ. Φιλοσοφίας, αρκετά μαθήματα του οποίου είχα παρακολουθήσει κατά τη διάρκεια των πτυχιακών μου σπουδών.

Το όνομά σας τελειώνει με σας, ενώ το όνομά μας αρχίζει με μας

του Μιχάλη Μπακαούκα

Σε μια συνέντευξη μεταξύ άλλων παρευρισκομένων, ο εν λόγω καθηγητής γνωρίζοντας την αρβανίτικη καταγωγή μου μού μίλησε ως εξής: «Ε, εσύ Αρβανίτη, πήρες Μάστερ (από τη Σκωτία), έτσι δεν είναι; Αλλά εσείς οι Αρβανίτες, ό,τι και να κάνετε, δεν έχετε φιλοσοφική παράδοση, το πολύ πολύ να γίνεται στρατιωτικοί. Ενώ εσύ, Επτανήσιε –είπε απευθυνόμενος σ' έναν πτυχιακό φοιτητή υπό την προστασία του– έχεις παράδοση και καθήκον να συνεχίσεις, όχι αυτός που δεν έχει τα εχέγγυα». Ο αστεεινόμενος λόγος του καθηγητή έσταζε περιφρόνηση για την καταγωγή μου. Υπονοούσε υβριστικώς ότι «Αιθίωψ ου λευκαίνεται» (ήτοι τον Αράπη και αν τον πλύνεις...), δηλαδή, ότι οι Αρβανίτες, επειδή είναι *sine nobilitate* (χωρίς τίτλους ευγενείας), δεν έχουν καμιά θέση στη φιλοσοφική κοινότητα. Ρατσιστικά υπονοούμενα ανεπίτρεπτα, αν μη τι άλλο, για έναν (φιλοσοφούντα) παν/κό δάσκαλο. Σκέφτηκα να του απαντήσω με συγκρατημένη δυσθυμία ότι «εάν δεν υπήρχαν οι Αρβανίτες, όπως ο Μπότσαρης και η Μπουμπουλίνα, ίσως ο ίδιος να ήταν ακόμη γραφιάς κάποιου Οθωμανού Αγά». Προτίμησα όμως να σιωπήσω, διότι δεν άξιζε να λογοδικήσω, για να υπερασπίσω την καταγωγή του πατέρα

μου ή τους τίτλους ευγενείας των Αρβανιτών. Η απάντηση άλλωστε στους απανταχού *ευγενείς της γνώσης και του πλούτου* έχει δοθεί από τον Βολταίρο: «το όνομα σου τελειώνει με σένα, ενώ το δικό μου αρχίζει με μένα».

Αυτή ακριβώς η υβριστική συμπεριφορά εναντίον των Αρβανιτών παραπέμπει στον γνωστό «νοτιοελλαδίτικο» υβριστικό χαρακτηρισμό των Μακεδόνων, Θεσσαλονικέων, ΠΑΟΚΤΖΗΔΩΝ, ως Βουλγάρων, έναν χαρακτηρισμό καταγεγραμμένο στο λεξικό Μπαμπινιώτη. Η αιτία της δυσθυμίας των Θεσσαλονικέων γι' αυτή τη βρισιά μοιάζει με τη δυσθυμία των Αρβανιτών. Όσοι έχουν φίλους Θεσσαλονικείς και κατοίκους του Θεσσαλικού κάμπου, γνωρίζουν ότι για ιστορικούς λόγους πολλοί απ' αυτούς έχουν άμεση *γλωσσική σχέση* με τους Βουλγάρους, όπως άλλωστε οι Βλάχοι έχουν *γλωσσική σχέση* με τους Ρουμάνους, οι Αρβανίτες με τους Αλβανούς, οι περί την Φλώρινα Μακεδόνες με τους Σλάβους, οι Μικρασιάτες και οι Μουσουλμάνοι Έλληνες με τους Τούρκους, οι Ρωσοπόντιοι με τους Ρώσους. Δηλαδή, οι πατέρες ή οι παππούδες όλων αυτών μιλούν ή μιλούσαν και την βουλγαρική, βλαχική, αρβανίτικη, τουρκική, σλαβική, ρωσική γλώσσα. Ωστόσο, αυτή η *γλωσσική*,

τυπική, ιστορική σχέση από μόνη της δε καθιστά τους Μακεδόνες Βουλγάρους, Σλάβους, τους Αρβανίτες Αλβανούς, τους Βλάχους Ρουμάνους, τους Μικρασιάτες Τούρκους πορους «ογλούδες» (μια βρισιά που λεγόταν στα μέσα του 20ού αι. για τους ξεριζωμένους). Η (συνειδησιακή) ουσιαστική καταγωγή όλων των παραπάνω είναι αναμφιβόλως ελληνική, εκτός εάν θέλουμε να προπαγανδίσουμε το αντίθετο. Όλα τους αντιπροσωπεύουν τους Έλληνες, οι οποίοι αναπόφευκτα ήλθαν σε διαλεκτική αμφίδρομη και συχνά συγκρουσιακή επαφή με όλα τα έθνη της Βαλκανικής. Η βαθύτερη αιτία λοιπόν της Μακεδονικής δυσθυμίας έγκειται στην εύλογη απαίτηση των Μακεδόνων να μη τους αλλάζουν υβριστικώς την ταυτότητα και την καταγωγή ούτε για αστείο, δηλ., να μη τους θεωρούν *sine nobilitate* ανεπίδεκτους των ελληνικών τίτλων ευγενείας. Όπως οι Βλάχοι δεν θα ήθελαν να τους αποκαλούν Ρουμάνους, οι Αρβανίτες Αλβανούς ή οι Μικρασιάτες Τούρκους κ.ο.κ. Όπως επίσης ένας καλός χριστιανός δεν θα ήθελε να δει σ' ένα λεξικό κοινής χρήσης τη *συχνότατη βρισιά* που συνδέει την Παναγία με την γενετήσια λειτουργία κ.τ.λ. Δεν μπορούμε να αποφανθούμε με βεβαιότητα *κατά πόσον είναι ηθικό ή ανήθικο, επιστημονικώς σωστό ή λανθασμένο να καταχωρούνται αυτές οι λεκτικές υβριστικές συμπεριφορές και νοοτροπίες στο λεξικό*. Το λεξικό Μπαμπινιώτη ορθώς καταχωρίζει το κοινώς εννοούμενο και λεγόμενο. Τι ισχύει όμως; Πρέπει τα πάντα να γράφονται και να καταχωρίζονται, όπως λ.χ. εν προκειμένω να επέλθει η απομυθεποίηση του εθνικιστικού συνδρόμου περιμονοσήμαντης καθαρότητας της ελληνικής φυλής; Και εάν όλα γράφονται, τότε και όλα επιτρέπεται να λέγονται; Ένα λεξικό που τα γράφει όλα, δεν μπορεί να τα πει όλα γιατί «οι λέξεις δεν είναι σε θέση να συλλάβουν την ολότητα του Πραγματικού» (πρ. Σταυρακάκης, Γ., «Για τη Γλώσσα στη Λαογραφική Θεωρία», *Αντί*, τχ. 667, 61). Στην περίπτωση μας το λεξικό δεν μπορεί να καταχωρίσει την εύλογη, λεκτική συμπεριφορά ευαισθησία και δυσθυμία του υβριζόμενου Θεσσαλονικέως. Επίσης, ένα λεξικό μπορεί με την αναγνωστική επανάληψη να γενικεύσει και να διαιωνίσει τέτοιου είδους λεκτικές συμπεριφορές. Διότι: «όμοιον διό τούτο άπαξ τε ειπείν και αεί λέγειν», ήτοι «εάν το πεις μια φορά για μια περίπτωση είναι σαν να το λες στο διηνεκές για όλες τις περιπτώσεις» (Σιμπλίκιος, εις *Φυσικὴν Αριστοτέλους*, 140, 34).

Δύο είναι οι προαιώνιοι αντίπαλοι της τέχνης: η δρησκεία και η ηθική. Απ' αυτούς, όμως, στην ουσία η τέχνη δεν έχει να φοβηθεί τίποτα, αν δεν υπήρχαν βέβαια οι καθ' αυτό εχθροί της: ο νόμος και οι καλλιτέχνες. Οι δύο αυτοί εχθροί της τέχνης είναι τόσο παλιοί όσο και η ίδια η τέχνη.

Οι εχθροί και ορισμοί της Τέχνης

του Μάκη Θεοδόση

Πρώτος, δηλαδή ο νόμος, σπεύδει εθελotuφλώντας να συνδράμει τους προαιώνιους εχθρούς της τέχνης, όπου και όποτε αυτοί του το ζητήσουν, επειδή φοβάται την τέχνη, μια δεν είναι σε θέση να την καταλάβει. Διαψεύσει μάλιστα ότι προσπαθεί να την ορίσει, επειδή θέλει να την προστατεύσει. Από τους όμως, παραλείπει να μας πει. Ούτε ο ίδιος ξέρει τι του συμβαίνει μόλις έρσει επαφή με την τέχνη. Κατά βάθος τη μισεί. Θα ήθελε και ο ίδιος να είναι τόσο χαμπός, πολυδιάστατος και ευφυής όπως η τέχνη, μα δεν τα καταφέρνει.

Οι καλλιτέχνες, τα ίδια τα παιδιά της τέχνης, μισούν τη μητέρα τους, γιατί πιστεύουν πως καταδυναστεύει τη ζωή. Δεν είναι οι ίδιοι που δηλώνουν ότι κάνουν τέχνη, αλλά δεν έχουν άλλη επιλογή. Πέραν τούτου, συνήθως τη μισούν και τη ζηλεύουν θαυμαστικά, γνωρίζοντας ότι αυτή θα συνεχίζει να υπάρχει όταν αυτοί θα έχουν πλέον πάει. Πολλοί απ' αυτούς μάλιστα τη μισούν τόσο πολύ που είναι ικανοί να περάσουν στο άλλο στρατόπεδο, πολεμώντας στο περσό των προαιώνιων αντιπάλων της.

Οι φιλοσοφούμενος η τέχνη είναι μια φρικτή γυναίκα. Σαν καλή επαναστάτρια τρώει τα παιδιά της, αδιαφορώντας για τα βάπτιζμα και τη μιζέρια τους. Ότι και να της σφέρουν, δεν είναι εξ ορισμού δυνατόν να την ικανοποιήσει, ζητεί διαρκώς όλο και ισσότερα απειλώντας σαν αδηφάγο τέρας να κατασπαράξει τους πάντες και τα πράγματα.

Όπως όλοι οι εχθροί, έτσι και οι εχθροί της τέχνης την αντιμάχονται προσπαθώντας να καταστρέψουν τους εαυτούς τους. Τρέμουν συνεχώς σε μια στιγμή έξαψης τους αφανίζοντας, γι' αυτό και προσπαθούν να της βάλουν

εκ των προτέρων χαλινάρι, ορίζοντάς την. Και οι δυο πιστεύουν ότι έτσι θα τα βγάλουν πέρα μαζί της. Προφανώς ο φόβος τους κάνει να μην βλέπουν τη ματαιοπονία τους. Στην προσπάθειά τους αυτή θυμίζουν τους χαζοχωρικούς του μεσαιωνικού παραμυθιού που ήθελαν να γεμίσουν τον ήλιο σε σακιά.

Κατ' αρχάς, τα κάθε λογής μαργαριτάρια, τα οποία στην πορεία των αιώνων δικαστές ή νομοθέτες ασχολούμενοι με την τέχνη έχουν να επιδείξουν. Τα παραδείγματα είναι αναρίθμητα, εξοργιστικά αλλά και πολλές φορές ευτράπελα. Δύσκολα συναντά κανείς ένα αριστούργημα μιας άλλης εποχής που στις μέρες μας να μην έχει απαγορευτεί ή εκδιωχθεί ως μιαρό ή ανήθικο. Δικαιολογημένα λοιπόν έγκριτος γερμανός νομικός, ο οποίος ασχολήθηκε διεξοδικά με το θέμα γράφει ότι η ιστορία της δικαστικής μέριμνας για την τέχνη είναι μια ιστορία ντροπής. Αρκεί να αναφερθούμε στον Οδυσσέα του James Joyce, η έκδοση του οποίου στην Αμερική το 1920 απαγορεύτηκε επειδή σε ένα σημείο του περιγράφεται πώς ο ήρωάς του, ο Leopold Bloom, ερεθίζεται κοιτώντας μια νεαρή γυναίκα, η οποία γέρνει προς τα πίσω αφήνοντας ακάλυπτα τα πόδια της. Θου, Κύριε, φυλακήν τω στόματί μου!

Είναι γεγονός πάντως ότι η τέχνη εξελίσσεται τόσο γρήγορα ώστε εμείς οι κοινοί θνητοί συχνά είμαστε αναγκασμένοι να αποδεχθούμε μορφές της, για τις οποίες δεν έχουμε προλάβει καν να δημιουργήσουμε έννοιες. Ότι σήμερα ίσως προκαλεί την οργή ή το γέλιο, αύριο ενδεχομένως να αποκαλείται αριστούργημα και να θαυμάζεται από χιλιάδες ανθρώπους. Η ιστορία της τέχνης είναι γεμάτη τέτοια περιστατικά. Ας θυμηθούμε τα έργα των Degas, Manet, Monet,

Renoir, που η κριτική της εποχής τους τα χαρακτηρίσε ιμπρεσιονιστικά, μια έννοια που σήμερα αποτελεί σταθμό στην ιστορία της τέχνης, ενώ τότε εθεωρούντο παρακατιανά.

Τι μεσολάβησε, όμως, και φτάσαμε εκεί που φτάσαμε; Όσο καιρό η τέχνη εθεωρείτο απομίμηση της φύσης, ως ανθρώπινη προσπάθεια προσέγγισης του ωραίου, όλα δούλευαν ρολόι. Όταν όμως κάποιοι γερμανοί φιλόσοφοι, με πρώτο και καλύτερο τον Hegel στις γνωστές παραδόσεις του περί Αισθητικής, άρχισαν να σκαλίζουν και να ζητούν από την τέχνη την αποκάλυψη της αλήθειας, τα πράγματα αγρίεψαν. Η τέχνη δεν μπορεί σε καμία περίπτωση να αποτελέσει απομίμηση της φύσης, δήλωνε ο Schopenhauer, αφού την ξεπερνά. Ο δε Nietzsche έβλεπε στην τέχνη την οριστική αποδοχή, ευλογία και θεοποίηση της ανθρωπίνης ύπαρξης· θεωρούσε την τέχνη ξελογιάστρα και ελιξήριο ζωής. Από τότε οι ορισμοί της τέχνης δίνουν και παίρνουν. Δεν υπήρξε καλλιτέχνης που να μην έχει να επιδείξει έναν δικό του ορισμό. Τόσοι, λοιπόν, ορισμοί για την τέχνη όσο και οι καλλιτέχνες.

Με τα χρόνια πάντως φαίνεται ότι οι καλλιτέχνες κουράστηκαν, κατάλαβαν ότι με το να προσπαθούν να ορίσουν την τέχνη, στο τέλος καταλήγουν να ασχολούνται με κάτι διαφορετικό, δηλαδή τη φιλοσοφία· άφησαν, λοιπόν, αυτή την επίπονη δουλειά στους ειδικούς, τους φιλόσοφους, αποδεχόμενοι αμαχητί τη μοίρα τους. Έπαυσαν, μάλιστα, να απαιτούν αναγνώριση για το έργο τους, αμφισβητώντας ακόμη και τον ίδιο τους τον εαυτό, δηλώνοντας αυτοκαταστροφικά ότι το κάθε αντικείμενο αξίζει να γίνει τέχνη, με το που το κοιτάζει κανείς γίνεται έργο τέχνης. Η δουλειά του καλλιτέχνη είναι επομένως περιττή.

Το κάθε τι μπορεί να είναι τέχνη και ο καθένας μας καλλιτέχνης. Γιατί, λοιπόν, αυτή η εμπάθεια εναντίον της τέχνης; γιατί να θέλουμε σώνει και καλά να την ορίσουμε; Καλύτερα, λοιπόν, να επιμένεις στην όποια θέση έχεις ή δεν έχεις και να υπολογίζεις ότι ακόμη και αυτοί που συμφωνούν μαζί σου είναι πολύ πιθανόν να μη σε καταλαβαίνουν. Η εποχή μας είναι η εποχή των μονολόγων, όχι των διαλόγων. Αυτό πρέπει να το πάρουμε μια και καλή απόφαση. Όταν δεν ανακαλύπτεται πια τίποτα καινούργιο, και το παλιό δεν είναι πια εκείνο που παλιά ήταν, έρχεται η εποχή των μονολόγων, αν όχι των επιλόγων. Και αν εγώ «επιλογώντας» σας έλεγα ότι η τέχνη είναι η φωτιά που κάνει το μηδέν στάχτη, σίγουρα θα σας άρεσε, αλλά θα με κατανοούσατε;

Ανταρτοπόλεμος στην έρημο. Η εξέλιξη μιας εξέγερσης (επίμετρο: Olivier Rolin, μετάφραση: Ανδρέα Αποστολίδη, εκδ. Άγρα, 1998). Πρόκειται για το φιλοσοφικό ανάπτυγμα μιας εμπειρίας· για τον αναστοχασμό της ακατέργαστης δράσης στη διάρκεια μιας μάχης που οδηγεί τον **T.E. Lawrence**, τον γνωστό σε όλους μας **Λώρενς της Αραβίας**, στη δημιουργία μιας θεωρίας για τον πόλεμο των ατάκτων ή των ανταρτών. Δεν χρειάζεται να είναι κανείς οπαδός του πολέμου για να συλλογιστεί πάνω στη θεωρία του ...

Βάλτε με το νου σας πώς μπορεί να είναι ένα ημερολόγιο του πρόσφατου παρελθόντος μας, όταν μάλιστα συνοδεύεται από ένα σκιτσογραφικό χρονολόγιο που αναφέρεται στην περίοδο από τον Νοέμβριο του '97 έως τον Δεκέμβριο του '98! Ίσως μια αιωνιότητα και μια... νύχτα, όπως τουλάχιστον με πικρό χαμόγελο αποτύπωσε και σχολίασε ο **Ηλίας Μακρής** στις σελίδες της **Καθημερινής**, και τώρα μπορούμε να δούμε την

ΚΡΙΤΙΚΗ Βιβλίου

Υπαρξιακό βάθος και ποιητικός μοντερνισμός

Γιάννης Ρίτσος,
Ποιήματα 1975-1976,
τόμος ΙΒ', εκδ. Κέδρος

Η μακρά και μεστή ποιητική πορεία του Γιάννη Ρίτσου εκκινεί το 1927 από το Φιλολογικό Παράρτημα της Μεγάλης Ελληνικής Εγκυκλοπαίδειας (εξαιρούμε δύο εφηβικά του πρωτόλεια που δημοσιεύτηκαν ενωρίτερα στο περ. *Η Διάπλασις των Παίδων*), ενώ ο βιολογικός του θάνατος (1990) επήλθε πριν από τη δημοσιοποίηση όλων των ποιητικών του καταθέσεων. Ο ΙΒ' τόμος των *Ποιημάτων* του Ρίτσου περιλαμβάνει και πρωτοεμφανιζόμενες συλλογές (*Τζαμόπορτα - Λαθρεπιβάτης - Κέρματα τηλεφώνου I, II, III*), αλλά και συνεισφορές οι οποίες είχαν εκδοθεί κατά την πενταετία 1977-1982 (*Το μακρινό - Το ρόπτρο - Λοιπόν; - Μετάγχιση - Μονοβασιά*).

Τα ποιήματα του συγκεκριμένου τόμου υπαινίσσονται το ιστορικό-κοινωνικό πλαίσιο, στα όρια του οποίου συντέθη-

καν: η γνωστοποίηση από τον Ρίτσο της ημερομηνίας συγγραφής κάθε ποιήματος αποτελεί οργανικό στοιχείο του, από το οποίο αναδύονται ποικίλοι συνειρμοί. Ωστόσο, πρόκειται για ποιήματα που περικλείουν κατά βάση υπαρξιακή θεματολογία (χρόνος, θάνατος, προβληματισμός για υπαρξιακή δικαίωση της ανθρώπινης οντότητας), τα οποία εντυπωσιάζουν και ελκύουν χάρη στη νεωτερική τους δύναμη.

«Ήταν που κοιτούσαμε κι απ' τις δύο μεριές, -ο χρόνος ισοζυγιαζόταν κάπως-

ο μέσα καθρέφτης και το δέντρο και το περίπτερο του ανάπηρου. Ώρες κι ώρες

πολύχρωμα περιοδικά κι εφημερίδες - τα γυμνά, ο καπνός, οι σκοτωμένοι, χαράδρες·

ετούτη η σκοτεινή ανωνυμία· κι οι τοίχοι απέναντι, φωτισμένοι.

Ηδονή, -φώναζε η γυναίκα- κόκκινη ηδονή με κόκκινα νύχια, κόκκινο σώμα σφαγμένο· και το σεντόνι κρεμάμενο ως κάτω στην πέτρινη σκάλα

κι οι τρεις ωραίοι νέοι, πιασμένοι ώμο-ώμο (ο μεσαίος ήταν άγαλμα) να σεργιανάνε απρόθυμα μέσα στη λιόλουστη αμερικανική του θανάτου.

Αθήνα, Ιανουάριος, Φεβρουάριος 1975»

(«Χειμερινή λιακάδα», σελ. 19).

Το απλό-«καθημερινό» λεξιλόγιο, η πυκνή διαδοχή των σκέψεων και των εικόνων που συγκροτεί έναν υψηλό βαθμό δραματικότητας και προπάντων η χρήση των ποιητικών συμβόλων, οι πολύσημοι υπαινιγμοί και το επαρκές μπόλιασμα των στίχων με υπερρεαλίζοντα τόνο συγχω-

νεύονται δημιουργικά και εκτιμούνται έναν εσωτερικό ρυθμό του οποίου η συγκινησιακή θερμοκρασία είναι υψηλή. Επειδή μάλιστα, η ποιητική φύση του Ρίτσου είναι πληθωρική, έχουμε υψηλής ποιότητας υλικό σε μεγάλη ποσότητα. Αυτή η πληθωρική αφήνει έντονη ποιητική γηυσή στον αναγνώστη και συντελεί στο να ανιχνευθούν και επιμεικτούς πτυχές, των οποίων η συνολική λειτουργία αναδίνει σημαντικό ποιητικό αποτέλεσμα.

«Η πέτρα θα γυρίσει, θα ξαναβρεί την πέτρα·

χρόνια με τις φραγκοσυκιές, κομμένες κουβέντες·

καθυστερούν τα καράβια· ο καπνός πλάι στο φανοστάτη·

στην προκυμαία, πάνω στους μπόγους τους, κοιμούνται επιβάτες·

νεκροί παραμονεύουν πίσω απ' τις εφημερίδες· αστέρια,

μεγάλα αστέρια φωνάζουν πάνω απ' τον χάλκινο πόντο, να σκαπάζουν

το μυστικό φονικό, - κανείς ποιος δεν το μαρτύρησε ως το τέλος

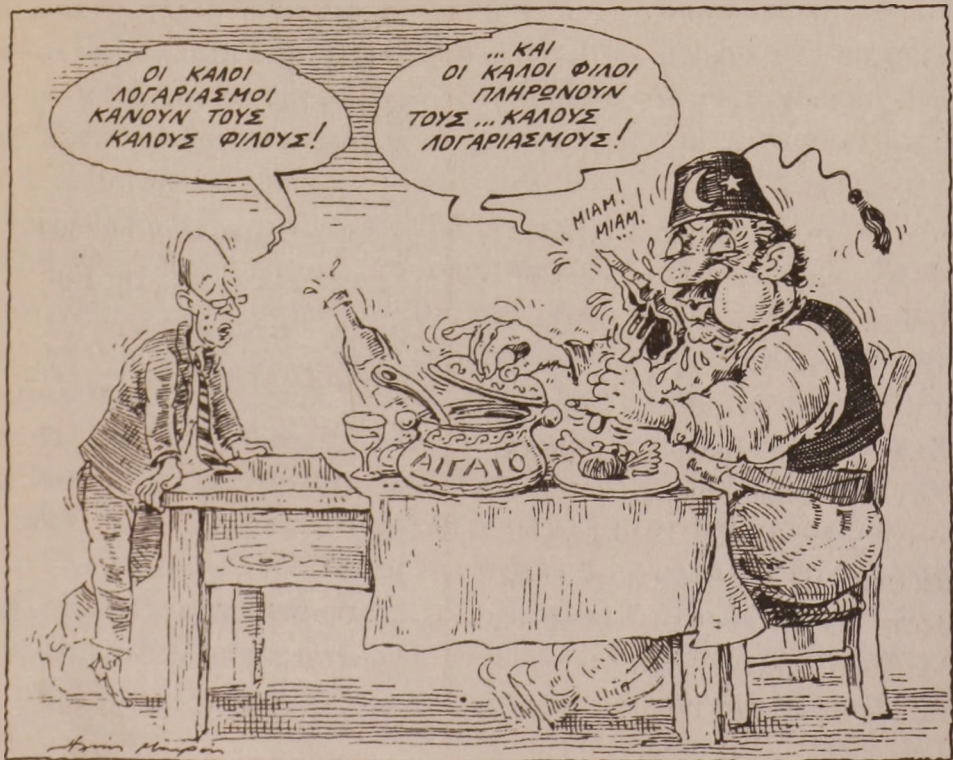
Θέλησες τότε εσύ ν' αλλάξεις βίωμα, να μιμηθείς τη σκιά σου

ξέροντας κιόλας πως το ύστατο πηδάλιο δε θα 'φτανε ως εκεί.

Μονοβασιά, 17.X.76

(«Επίγνωση», σελ. 458)

Η άρτια φιλολογική φροντίδα της Αικατερίνης Μακρινικόλα στον ερευνητικό μόχθο της οπότε οφείλουμε και τη *Βιβλιογραφία* του ποιητή, είναι παρούσα σε κάθε σελίδα του τόμου και συμπυκνώνεται σε ένα μεσοκείμενο και λιτό «σημείωμα» (σσ. 462-468), από το οποίο εν μέρει καθορίζεται και η κατηγορία το «προχειρογράφο» που βαρύνει

συχνά τον Ρίτσο: καμία συλλήψή του τόμου δεν δημοσιεύεται σε «πρώτη» γραφή. Όλες συν υποβληθεί σε επεξεργασία, ορισμένες μάλιστα (*Κέρμα-τηλεφώνου*, *Μετάγγιση*, *Μοβα-σιά*) πάνω από μία φορά. Γενικότερα, χρειάζεται να ασκλούσαμε το κριτικό στε-ότυπο, που δέχεται τον Ρίτσο να αποκλειστικά πολιτικό και ποιοτικό ποιητή, εμπλεκόμενο τά κανόνα στα γρανάξια της οικαιρότητας (κομματικής και). Οπωσδήποτε, δεν ελλεί-νουν τα τεκμήρια για τη στήριξη παραπάνω στερεοτύπου, αλ-λο κύριος όγκος του ποιητικού έργου του Ρίτσο υποδεικνύει άλλα στοιχεία: υπαρκτικό βά-ς, πολιτική γραφή στην ουσια-στικότερη (όχι απλώς σε μία επι-νευσιακή) πτυχή της, γόνιμη νε-κρικότητα. Ο Ρίτσος, άλλω-ς, στις περισσότερες και θεμε-υδέστερες ποιητικές καταθέ-ς του υπήρξε εκφραστικά «προωθημένος» και παρ' ότι άλλοι αρνητές του επικαλέστη-ν, για να τον κρίνουν αρνητι-κούς, λόγους πολιτικοϊδεολογι-κούς, μη αμελητέοι ομοϊδεάτες (Αλ. Αλαφούζου, Ν. Καρ-λίνης) και μάλιστα πολύ πρωί (Νέοι Πρωτοπόροι: 1934, 36) τον κατέκριναν για λόγους «σοσιαλιστικούς», εντοπίζοντας την ποίησή του «σκοτεινή [...] στριφνή [...] συνταχτική [...] ρουκτούρα».

Ένα σημαντικό και πολύπτυ-χο ποιητικό έργο είναι αναμενό-μενο να έχει και «αδύνατες» πλευρές, αλλά είναι σωστό να μεγιστοποιείται ένα σχετικά μι-κρό μέρος, για να κριθεί το όλον; Ο Ρίτσος έχει πολλές φορές αδι-κηθεί, γιατί η συγκεκριμένη τα-κτική εφαρμόστηκε αρκετές φο-ρές ως προς το έργο του, πράγμα που δεν συνέβη –και σωστά– με το έργο του Σολωμού, του Παλα-μά, του Καβάφη, του Σεφέρη, του Ελύτη.

Η συνεχής ποιητική συνεισφο-ρά του Ρίτσου ίσως οφειλόταν στο ότι ο ίδιος βίωνε τη λειτουρ-γία της ποίησης και ως καθημε-ρινού αντιδότη στα βάσανα και στις δυσκολίες της ζωής (όπως φαίνεται και από το *Σχεδιάσμα βιογραφίας* του Ρίτσου, που εξε-πόνησε η Αγγελική Κώττη, ο ποιητής βίωσε μια ζωή κάθε άλ-λο παρά «ανέφελη και ρόδινη»), αλλά και στην επίγνωση του πολ-λαπλού ρόλου που πίστευε ότι η ποίηση γενικότερα επιτελεί (ει-ρήσθω εν παρόδω: κανένας άλ-λος σημαντικός ποιητής μας δεν έχει γράψει τόσα πολλά και τόσο καλά ποιήματα ποιητικής). Το έργο του Ρίτσου είχε και έχει απήχηση στους αναγνώστες της ποίησης, ο ποιητικός του λόγος έχει επηρεάσει αρκετούς ομοτέ-χνους του και, παρ' ότι ως ποιη-τής ανήκε στη γενιά του '30, κα-τάφερε σε καίρια σημεία της με-ταπολεμικής παραγωγής του να

συγκεράσει δημιουργικά και τις τρεις βασικές τάσεις της μεταπο-λεμικής μας ποίησης: κοινωνική-πολιτική, υπαρκτική, υπερρεα-λίζουσα.

Ο *Επιτάφιος*, η *Σονάτα του σε-ληνόφωτος*, τα *Σφυρίγματα τραί-νων* και αρκετές από τις *Ασκή-σεις* (*Ποιήματα* - τόμ. Γ'), τα *Δώ-δεκα ποιήματα* για τον Καβάφη, η *Ρωμιοσύνη*, οι *Επαναλήψεις* μαζί με τις *Χειρονομίες* και το *Θυρωρείο* (*Ποιήματα* - τόμ. Γ'), μερικά από τα μυθολογικά του ποιήματα, τα περισσότερα ποιή-ματα του παρουσιαζόμενου τό-μου, το *Αργά, πολύ αργά μέσα στη νύχτα* (ο κατάλογος θα μπο-ρούσε να επιμνησθεί με την αναφορά αρκετών ακόμη συνθέ-σεων του Ρίτσου) συγκροτούν ένα ποιητικό έργο ιδιαιτέρως ση-μαντικό. Το σώμα της νεοελληνι-κής ποίησης –και αναφερόμαστε και σε καταθέσεις των επηρεα-σμένων από τον Ρίτσο ποιητών– σίγουρα θα ήταν διαφορετικό, εάν απουσίαζε από αυτό η συνει-σφορά του Ρίτσου. Κατά τούτο, ο Ρίτσος είναι ορθό να γίνει δεκτός ως μεγάλος ποιητής, ώστε μαζί με τον Σεφέρη και τον Ελύτη να συγκροτήσει την τριάδα των αδιαφιλονίκητα μεγάλων ποιη-τών μιας λογοτεχνικής γενιάς, με την οποία για πολύ καιρό ακόμη –κατά τα φαινόμενα– θα έχουμε «ανοιχτούς λογαριασμούς».

Δημήτρης Κόκορης

εικονογραφημένη μας πολιτική καθημερινότητα σε μία καλαίσθητη έκδοση της ίδιας εφημερίδας.

Για τον «Ύμνο εις την Ελευθερία» διαθέτουμε πλέον μία ενδιαφέρουσα έκδοση του «Κέντρου Ελληνικής Γλώσσας»: *Ο Ύμνος εις την Ελευθερίαν του Διονυσίου Σολωμού και οι ξενόγλωσσες μεταφράσεις του* (επιμέλεια: **Κατερίνα Τικτοπούλου**, Θεσσαλονίκη 1998). Ξεκινώντας με την αναδημοσίευση του Ύμνου, στην έκδοση παρουσιάζονται οι τρεις πρώτες φιλελληνικές μεταφράσεις (1825) στα γαλλικά (: **Stanislas Julien**), στα αγγλικά (: **Charles B. Sheridan**) και στα ιταλικά (: **Gaetano Grassetti**). Η πολύ σημαντική μελέτη του **Ντίνου Χριστιανόπουλου** συμπληρώνει την έκδοση με μια εξαντλητική καταγραφή των γνωστών έως σήμερα μεταφράσεων του Ύμνου: 79 μεταφράσεις σε 16 γλώσσες.

Διαβάστε το θαυμάσιο αφιέρωμα του περιοδικού *Μανδραγόρας* (τχ. 20-21) στη Γαύδο και στη Γαυδο-πούλα, που κρούει συνάμα τον κώδωνα των μεγάλων κινδύνων που караδοκούν στην εσχατιά αυτή της Ευ-ρώπης: Ένας οικολογικός παράδεισος που κινδυνεύει να μετατραπεί σε βιομηχα-νική μονάδα κατασκευής, επισκευής, συντήρησης και μεταστάθμευσης εμπορευ-ματοκιβωτίων και μεταλλι-κών κατασκευών· μια ακό-μη νησιωτική περιοχή που

Δοκίμια περί τέχνης

Νικόλας Κάλας,
Τέχνη την Εποχή
Διακύβευσης
και άλλα Δοκίμια,
επιμέλεια Ανδρέα Παππά,
επιμολογός Κύριλλου Σαρρή,
εκδόσεις Άγρια, 1997

Μετά το «Α-νοστον Ημαρ», ιστορικό της σκέψης του Ν. Κάλας της Αλεξάνδρας Δελη-οργή, η Άγρια επανέρχεται με επιλογή δοκιμίων του έλλη-νοποιητή (1907-1988) ο οποίος

ως κριτικός τέχνης στο View, το Village Voice, το Artforum, το Art International κ.λπ. άφησε βαθύ το στίγμα της σκέψης του στην τέχνη του ευρωπαϊκού Με-σοπολέμου και στον νεοϋορκέ-ζικο Μοντερνισμό. Ο Α. Μπρε-τόν τον χαρακτήρισε ένα απ' τα «πιο φωτεινά και τολμηρά πνεύ-ματα της εποχής» ενώ ο ίδιος πε-ριέγραφε τον εαυτό του ως poet, diagnostician and polemicist (δηλαδή ποιητή, διαγιγνώσκο-ντα και ετοιμοπόλεμο κριτικό). Ο Νικόλας Κάλας ή Νίκος Κα-λαμάρης ή Νικήτας Ράντος ή Ν.

Σπιέρος (Ρομπεσπιέρος;) κατε-γράφη αρχικά ως μαχητικός σουρρεαλιστής στην υπερσυντη-ρητική Ελλάδα του '30 – ήταν μάλιστα αυτός που βοήθησε τον Ν. Εγγονόπουλο να στήσει την πρώτη έκθεση των πινάκων του–, αλλά γρήγορα βρίσκεται στο Παρίσι εν μέσω Μπαταίγ, Περρέ, Μασόν όπου και δημοσι-εύει τις *Εστίες Πυρός* (*Foyers d'incendie*, 1938). Το 1940 βρίσκε-ται στις ΗΠΑ και προλογίζει έκ-θεση του Roberto Matta ως Nicolas Calas. Ο Κάλας θα συν-δεθεί με τον Ντυσάν, στον οποίο

κινδυνεύει εξίσου από την ερήμωση και την εγκατάλειψη.

Ένα δίγλωσσο περιοδικό πολιτικής και πολιτισμού από τη Γερμανία: *Κασσάνδρα* (τχ. 16, 1998, ηλεκτρονική διεύθυνση: <http://www.danaoi.com/kassandra>) που δεν καταναλώνεται σε προβλέψεις, αλλά προβληματίζεται σοβαρά για όσα απασχολούν τον έλληνα πολίτη, αλλά και τον πολίτη του κόσμου. Η *Κασσάνδρα*, σ' αυτό το τεύχος, συμπληρώνεται και με το ειδικό ένθετο: «...κυνηγώντας το Ευρώ» και παράλληλα, συμβάλλει στην ανάπτυξη ενός γόνιμου διαλόγου με τη διοργάνωση ημερίδας στις 21 Μαρτίου '99, στη Στουτγάρδη για τα «Προβλήματα εκμοντερνισμού στην Ελλάδα και την ευρωπαϊκή προοπτική».

Ζωηρό, ευφάνταστο, πλούσιο σε τεκμήρια το βιβλίο του **Βασίλη Αγγελικόπουλου**, *Πες το μ' ένα τραγούδι*.

Γραφές και καταγραφές μελωδικών καταστάσεων (εκδ. Καστανιώτη, 1999), μας μεταφέρει στον θαυμαστό κόσμο του ελληνικού τραγουδιού. Ο «ατραγούδιστος» Καβάφης αποδεικνύεται πολυ-μελοποιημένος: 95 ποιήματά του έχουν μελοποιηθεί και αρκετά μάλιστα από πολλούς συνθέτες, με αποτέλεσμα να διαθέτουμε 280 τραγουδοποιημένες εκδοχές τους. Η καταγραφή των προπολεμικών τραγουδιών του Τσιτσάνη εμπλουτίζει και διορθώνει την παλαιότερη του Ντίνου Χριστιανόπουλου.

Η μουσική για τις τραγω

μάλιστα θα γνωρίσει τους ανανδόμενους αστέρες της Pop-Art, αλλά και θα παίζει μαζί του σε περφόρμανς σκακιού με ζωντανά πιόνια (σχετική φωτογραφία δημοσιεύει η Dore Ashton στο βιβλίο της *The N. York School* (1972). Ο Κάλας συνδυάζει την επιστημονική μέθοδο με την νεανική μαχητική διάθεση που χλευάζει τις συμβάσεις και σιχαίνεται τους συμβιβασμούς. Απαιτεί από τους καλλιτέχνες να είναι οι αθεράπευτοι ουτοπιστές και συγχρόνως οι πιο αμείλικτοι πραγματιστές, εφόσον η τέχνη ως δημιουργός ψευδαισθήσεων αναζητεί την αφροσύνη. (Από άρθρο του 1967 που δημοσιεύτηκε στο *Art and Literature*). Ο Κάλας γράφει για την ποίηση του Έζρα Πάουντ ή του Καβάφη όπως γράφει και για τις μελέτες του Gombrich –κριτάρει το βιβλίο του *Meditations or a hobby-horse* του 1963– ή του H. Rosenberg, διατηρώντας το δικαίωμά του να θαυμάζει ή και ν' απορρίπτει. Ιδιαίτερα για τον τελευταίο ση-

μειώνει: «... είναι προνόμιο του H.R. ότι ενδιαφέρεται περισσότερο για την αλήθεια απ' ό,τι για την ομορφιά. Αρκεί όμως αυτό;». Το 1977 εκδίδεται συλλογή ποιημάτων του Κάλας από την ηρωική περίοδο του 1933-36 και από την εποχή της καθιέρωσης του 1945-76 με τίτλο *Οδός Νικήτα Ράντου* και με πρόλογο του Οδυσσέα Ελύτη. Ο Κύριλλος Σαρρής συμπεραίνει: «Ο "ασκών την πολεμική" Ν.Κ. διοχέτευσε οξύ στην πρόζα με μοναδικό τρόπο, ανεβάζοντας την κριτική σε έργο τέχνης. Ένα έργο τέχνης που τελειώνεται με τον ερωτικό λόγο του Κάλας, ελλειπτικό, συνειρμικό, διάπυρο». Το βιβλίο κλείνει με κάποια αποφθέγματα του ποιητή και κριτικού όπως τα ακόλουθα:

«Ό,τι είναι ο σοσιαλισμός για την εργασία, είναι η ποίηση για τη ζωγραφική».

«Αναζητούνται: λιγότεροι κριτικοί και περισσότεροι γητευτές φιδιών».

«Ο Μακ Λιούαν νόμιζε ότι το τρανζίστορ ήταν η λυδία λίθος!»

«Τενγκελύ: πιο πολύ κινητός, παρά φρενήρης».

«Μαρσέλ Ντυσάν: Η ένοξη συνείδηση του Πικάσο», κ.λπ. Εντέλει ο –άγνωστος εν Ελλάδι– Κάλας υπήρξε ένας από τους πρωταγωνιστές του Μοντερνισμού και το κόσμημα της ακατάγραφης, εισέτι, καλλιτεχνικής μας διασποράς στον Νέο κόσμο. Ως τέτοιος μπορεί να εμπνεύσει, ακόμη, πολλά και στο κοινό αλλά και στους καλλιτέχνες της νέας χιλιετίας. Ιδιαίτερα για τους τελευταίους σημειώνει (σελ. 203): «Ο καλλιτέχνης διατρέχει πάντοτε τον κίνδυνο να μην καταφέρει να "πραγάγει" ένα έργο τέχνης· μπορεί να μην πετύχει το στόχο του· να αποτύχει με βάση τα ίδια τα κριτήρια. Οι συνάδελφοί του μπορεί να τον θεωρήσουν απτυχμένο. Το παιχνίδι της τέχνης είναι ανοιχτό και το βάρος της αποτυχίας δυσβάστακτο. Αυτό που κινδυνεύει είναι η ίδια η εικόνα του καλλιτέχνη για τον εαυτό του»...

Μάνος Στεφανίδης

Μπόσικα και ανάποδα

Δημήτρης Σωτηρόπουλος,
Ο Ψυχάρης και η Φιληνάδα
μας η Μιχτή,
εκδ. Μαυρίδης, Αθήνα, 1997
(Κεντρική διάθεση,
Βιβλιοπωλείο Δ. Παπαδήμα)

Ο βασικός σκοπός της μελέτης του Δημήτρη Σωτηροπούλου είναι να μας δείξει πως η Ελλάδα είναι η μόνη χώρα της Ευρώπης που δεν έχει ακόμη μια νομοθετημένη γλώσσα. Λέω της Ευρώπης, όχι όμως και του υπολοίπου κόσμου. Τα γλωσσικά προβλήματα της Ελλάδας είναι ομόλογα με τα γλωσσικά προβλήματα ολόκληρου του αραβικού κόσμου και ολόκληρης της Κίνας. Αφού ο Κόντος χαρακτήρισε τη γλώσσα που ομιλεί ο ελληνικός λαός *κοπρολογία*,

μας δείχνει καθαρά πως το ευρωπαϊκό μοντέλο δεν θα μπορούσε να εφαρμοστεί στην Ελλάδα. Και όπως πραγματικά έγινε. Από το 1821 ως σήμερα, η επίσημη γλώσσα του έθνους, δεν έγινε η μοραϊτική διάλεκτος, αλλά ένα προτσέσο ολικού ή μερικού εξαρχαϊσμού.

Όταν τελικά το κράτος αποφάσισε το 1976, με τη γλωσσική μεταρρύθμιση, να θεσπίσει τη δημοτική ως εθνική γλώσσα, ήταν πια αργά. Όταν το υπουργείο Αμύνης, γίνεται *υπουργείο Αμυνας*, μας δείχνει καθαρά πόσο μηχανικά γίνεται η μετάβαση από την καθαρεύουσα στη δημοτική. Το σωστό είναι το υπουργείο της Άμυνας. Το άρθρο της κάνει τη φράση πιο σωστή σύμφωνα με τα συντακτικά αιτήματα της δημοτικής.

Εκείνο που βασικά λείπει από

τη γλωσσική συνείδηση της νεοελληνικής λογιόσύνης είναι το γεγονός πως γλώσσα σημαίνει σύνταξη και πως η σύνταξη καθορίζει τη γλώσσα, πάνω στην επιφάνεια της γης, βασίζεται στο λεξιλόγιο. Το μεδούλι του γλωσσικού μας είναι πως η λογιόσύνη θέλει να βιάζει το χιλιόχρονο λογιολατρίτικο λεξιλόγιο της γραμματικής της δημοτικής. Το τελικό αποτέλεσμα είναι η *Φιληνάδα μας η μιχτή*, μας λέει ο καθηγητής Σωτηρόπουλος.

Αυτή τη θεμελιακή αρχή τη συνέλαβε και ο Ροϊδης το 1860 όταν χαρακτήρισε τη διχοτόμηση των λέξεων σε δυο κατηγορίες, που δεν μπορούν να υποβληθούν στο ζυγό μιας και μόνης γραμματικής, ως το *ολεθριώτατον σφάλμα και θανάσιμον αμάρτημα των λογιωτάτων της παρελθούσης γενεάς*. Πρό

Θανάσιμο είναι το αμάρτημα το ξέρουμε. Το μόνο που ουμε είναι πως ο Ψυχάρης ο ορμητικός δημοτικισμός παθαίνουν να γράφουν τη οτική πάνω στο διάγραμμα, ω στο ζυγό μιας γραμματι-, της γραμματικής της λαϊ- γλώσσας. Να τα λόγια του ράρη:

**ο κατάφερα ή δεν το κατά-
α, κουτσή στραβή, κακή
ρή, μπόσιμη ανάποδη, μια
μπατική δείχνουν τα βι-
τιμου.**

νεοελληνική διανόηση δεν παραδέχεται αυτό. Θέλει να χειρίζεται το λεξιλόγιο της ιας παράδοσης χωρίς να το σαρμίζει στις απαιτήσεις γραμματικής. Όταν λέμε μματική, μας λέει ο Δ.Σ., λέ- φωνολογία, μορφολογία, ταξη και σημασιολογία. ή η άρνηση ή καλύτερα η ναμία της λογισσύνης να σαρμίζει το λεκτικό της ν γραμματικό αρμό της λαϊ- γλώσσας, γεννά το διμορ- μό δηλ. τη μικτή. Αν το κα- κεφτούμε, η μικτή είναι το πόφευκτο τίμημα που πρέ- να πληρώσει το έθνος για το όχρονο γλωσσικό του στρα- άτημα.

Δ.Σ. ισχυρίζεται πως η μι- που επικράτησε, δεν αντι- σωπεύει πια **το θανάσιμον ρτημα** που αναφέρει ο δης. Η μικτή είναι ένα θαν- ο γλωσσικό μέσο για τις ιωνωνιακές ανάγκες της ωνίας. Ωστόσο, η μικτή οδίζει να υψωθεί η δημοτι- πο επίπεδο που θα χαρα- ρισθεί ως νομοθετημένη ική γλώσσα, παράλληλη ισότιμη με τις άλλες ευρω- κές γλώσσες. Αν τούτο δεν ράζει τη λογισσύνη, με γεια και με χαρά τους, μας λέ- Δ.Σ. Πειράζει, όμως, τους πόφραγκους, που μας εξε- ουν και μας λένε πως η μι- λύση της ελληνικής δι- σσίας είναι και η μικτή λύ- του αραβικού κόσμου και Κίνας.

Δ.Σ. είναι της γνώμης πως πια αργά να πετύχει η

λογισσύνη τη ρύθμιση της δη- μοτικής, ακόμη και αν το θέ- λει. Η τυπογραφία και τα δια- κόσια χρόνια της καθαρευου- σιάνικης κυριαρχίας επάγω- σαν πια τη φρασεολογία και ο καθηγητής αναρωτάται ποιος ή ποιο Ίδρυμα θα δουλέψει στο γέρμα του εικοστού αιώνα να βρει αντίστοιχα γυρίσματα της φράσης στην καθαρή δη- μοτική, και αν τα βρει θα γί- νουν, άραγε, δεκτά από τους μορφωμένους;

Ο συγγραφέας μάς δίνει και τη γνώμη του Μ. Τριανταφυλλί- δη, που μας λέει τα παρακάτω:

Οι μεταφραστικοί ξενισμοί και οι ξένοι ιδιωματοισμοί άρχι- σαν να μπαίνουν στη γλώσσα μας γύρω στα 1800 με την ευ- καιρία των μεταφράσεων από ξένες φιλολογίες. Αφού η επαφή με τη Δύση μάς γνώρισε χιλιά- δες έννοιες, ήταν φυσικό να τις εκφράσουμε, σ' ένα μεγάλο μέ- ρος τους, με λέξεις ελληνικές νε- όπλαστες.

Ας πάρουμε λίγα παραδείγ- ματα, που μας καταλόγισε ο Δ.Σ. στο βιβλίο του [σ. 150- 151], για να δούμε πόσο δύσκο- λο είναι το πρόβλημα που πα- ρουσιάζουν οι μεταφραστικοί ξενισμοί και οι ξένοι ιδιωματι- σμοί. Πώς θα γυρίσουμε στη δημοτική τις ακόλουθες προτά- σεις;

1. Αντιπαρέχομαι με περι- φρόνηση τα περί σεναρίου.

2. Το κόμμα ενεπλάκη στη δί- κη των σκανδάλων.

3. Η πολιτική πατάσσει κάθε έννοια.

4. Δουλεύουν με τους ολίγους που φωνασκούν.

5. Σαμαράς επικινδύνως απο- κλίνων.

6. Στην εν λόγω γειτονιά.

Ο Δ.Σ. αναφέρει την ανάγκη να γίνει ένα φρασεολογικό λε- ξικό καθαρεύουσας - καθαρής δημοτικής, που ίσως να βάλει τα θεμέλια για μια Νέα Φρασε- ολογία στο πλαίσιο της λαϊκής γραμματικής. Μας λέει ΙΣΩΣ, γιατί στο βάθος-βάθος ο Δ.Σ. είναι αρκετά ρεαλιστής ακόμη και να οραματιστεί την ατόφια δημοτική ως επίσημη εθνική

γλώσσα. Στο βιβλίο του, η δια- πίστωση πως χάσαμε το γλωσ- σικό τρένο, αναπηδά σε κάθε κεφάλαιο. Και ο λόγος είναι όχι πως είναι απαισιόδοξος, αλλά πως η τωρινή μας γλωσσι- κή κατάσταση είναι το ιστορικό επακόλουθο μιας διγλωσσίας που κράτησε δύο χιλιάδες χρό- νια. Μας το είπε καθαρά ο Σ.Α. Κουμανούδης (σελ. 110), μας το είπε καθαρά και ο Μ. Τρια- νταφυλλίδης με το γλωσσικό συμβιβασμό του [σελ. 97], μας το είπε καθαρά και ο Ν. Ανδριώτης [σελ. 86], τέλος, μας το είπε ξεκάθαρα και ο ίδιος ο Ψυχάρης:

Ή θα κανονιστούνε όλα, ται- ριαχτά με την εθνική μας γραμματική —μα μήτε αυτό ΔΕΝ πιστέβω να γίνει— και τό- τες έχουμε για εθνική γλώσσα την ακέρια δημοτική [σελ. 154].

Στην ουσία λοιπόν ο Δ.Σ. δεν προτείνει καμιά προσωπική του λύση. Ο κεντρικός άξονας του βιβλίου του είναι να μας δείξει με ποιο τρόπο ο αγώνας του Ψυχάρη και του ορμητικού δημοτικισμού, που βασίστηκε σε επιστημονικά δεδομένα, απέτυχε. Ο καθηγητής μάς δεί- χνει πως, στην ελληνική περι- πτωση, η σύγκρουση κοινωνίας και γλώσσας κατέληξε στο πα- ραμέρισμα της δημοτικής, και την επικράτηση της μικτής. Ισχυρίζεται πως τούτο είναι ένα αξιοπρόσεκτο γλωσσικοι- νωνικό φαινόμενο, με παράλ- ληλα ξεδιπλώματα στον αραβι- κό κόσμο και στην Κίνα. Δηλα- δή, στη λύση του γλωσσικού δεν ακολουθήσαμε τη Δύση, αλλά την Ανατολή. Αργήσαμε να δε- χτούμε τη δημοτική και τούτη η καθυστέρηση είχε σοβαρούς αντίκτυπους. Ο κυριότερος αντίκτυπος είναι *Η Φιληνάδα μας η Μιχτή*.

Θ.Μ. Πολίτης
λογοτέχνης-κριτικός

ΥΓ. Ο Δημήτρης Σωτηρόπουλος είναι ομότιμος καθηγητής στο Ball State University, Muncie, Indiana, e-mail: dsotiropou@aol.com

δίες του Άγγελου Σικελια- νού και κυρίως το άγνωστο μουσικό έργο της Εύας Πάλ- μερ παρουσιάζεται με δια- φωτιστικό τρόπο. Ο Χατζι- δάκης, ο Θεοδωράκης, ο Γκάτσος, τα ρεμπέτικα του αλβανικού μετώπου κι η μουσική της επιθεώρησης συνθέτουν μια μουσική περι- διάβαση άκρως γοητευτική. Τέλος, όλα τα πουλιά των τραγουδιών «για μας κελαη- δούν» σ' αυτό το θαυμάσιο βιβλίο...

Η Δάφνη Λιαναντωνάκη με τις πολύ ενδιαφέρουσες ει- κόνες της διασταυρώνεται με τον ποιητικό λόγο του **Γρηγόρη Μανιαδάκη: Νίκη** (εκδ. Ποταμός, 1998)· εικο- νογραφεί αναπτύσσοντας τον παράλληλο εικαστικό της λόγο, ενώ «όλα έχουν ανακαλυφθεί / ο έρωτας, ο καπνός, οι λέξεις / ο μυστι- κός κατάλογος για να διαλέ- ξεις / της θάλασσας οι αφροί».

«**Θ**α σβήσω ήσυχα ένα δείλι. Άλλοι / σ' αυτό δε θά 'χουνε πεθάνει ποιητές / άδοξοι, ξεχασμένοι, και μεγάλοι. / (Και συ θα λες πως σ' αγαπούσα μέχρι χτες ...). / Βιβλιογράφοι, φοιτητές, μετά μανίας / θα σκύψουνε στα δόλια μου χαρτιά / κι ιστορικοί της σύγχρονης λογοτεχνίας / θα ταξιδέψουνε την αφεντιά μου μακριά: / Υποσημείωση θα γίνω στριμωγμένη / ανάμεσα σ' ονόματα λαμπρά / — το νου μου άλλη ελπίδα δε θερμαίνει / τα υπόλοιπα μου φαίνονται οχληρά»: **Δημήτρης Δασκαλόπουλος, Σκοτεινή Πανσέληνος. Ποιήματα 1963-1993** (εκδ. Νεφέλη, 1999).

ο χαρτοκόπτης

Αηδία

“Η ίδια η εξουσία θεμελιώνεται ευρέως στην αηδία. Όλη η διαφήμιση και ο πολιτικός λόγος είναι μια δημόσια ύβρις προς τη νοημοσύνη και το λογικό, μια ύβρις όμως στην οποία συμμετέχετε και εσείς, ένα ευτελές εγχείρημα σιωπηλής αλληλεπίδρασης. Πάνε οι τακτικές της απόκρυψης, σήμερα μας κυβερνούν με όρους ανοιχτού εκβιασμού.”

Jean Baudrillard

ΜΙΑ ΓΛΟΙΩΔΗΣ ΑΙΣΘΗΣΗ, σαν να σε έχει πιάσει στα πλοκάμια της κάποια αηδιαστική μέδουσα, εξέρχεται όλο και πιο έντονη από το πολιτικό τοπίο. Η σχεδόν πρωτοφανής πολιτική αναισθησία και ο απόλυτος κυνισμός που υποδηλώνει αποδεκτή βαρβαρότητα, δείχνουν την κατάντια του σημερινού πολιτισμού μας. Όχι του ευρωπαϊκού - τον οποίο όλοι καταγγέλουν εκ του ασφαλούς- αλλά του δικού μας, του νεοελληνικού. Διότι, δυστυχώς για μας, σε καμμία χώρα της Ευρώπης δεν θα μπορούσε ποτέ να γίνει κοινωνικώς ανεκτή η δική μας πολιτική ατμόσφαιρα.

Η υπεύθυνη κυβέρνηση της χώρας, ο πρωθυπουργός, 3 υπουργοί και ο αρχηγός των μυστικών υπηρεσιών, αφού παραλαμβάνουν τον αρχηγό ενός εθνικοαπελευθερωτικού κινήματος, κρυφά, χωρίς καμμία προκάλυψη έννομης δραστηριότητας, χωρίς να δώσουν λογαριασμό σε κανέναν, τον κρύβουν κατ' αρχήν και εν συνεχεία τον παραδίδουν ουσιαστικά στους διώκτες του, με τους οποίους μάλιστα βρίσκονται σε ανοιχτή ρήξη για λόγους εθνικής ασφάλειας και εδαφικής ακεραιότητας!

ΣΕ ΟΠΟΙΑΔΗΠΟΤΕ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ χώρα και αν συνέβαινε αυτό το γεγονός- που δυστυχώς για μας σε καμμία δεν θα συνέβαινε- η κυβέρνηση θα είχε ανατραπεί εντός 24 ωρών, και οι υπεύθυνοι πολιτικοί θα είχαν οδηγηθεί με συνοπτικές διαδικασίες στη δικαιοσύνη. Φανταστείτε, λόγου χάριν, να πήγαινε ένας σοβιετικός αντικαθεστωτικός πριν μερικά χρόνια στην Αμερική και ο πρόεδρος των ΗΠΑ με τους υπουργούς του, αντί να του αρνηθούν την είσοδο ή να του δώσουν άσυλο, να τον έκρυβαν, να μην ενημέρωναν κανέναν και εν τέλει να τον παρέδιδαν κρυφά στον Μπέζνιεφ. Ή φανταστείτε, τον Μιτερράν ας πούμε, να βουτάει τον αρχηγό του IRA και χωρίς να δώσει λόγο πουθενά να τον δίνει κρυφά στους Άγγλους. Ή φανταστείτε την ιταλική κυβέρνηση να παραδίδει τον Οτσαλάν κρυφά στους Τούρκους.

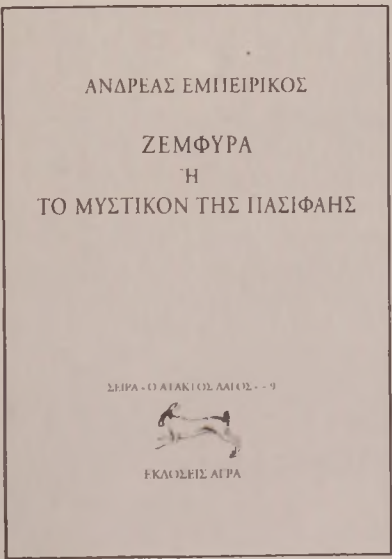
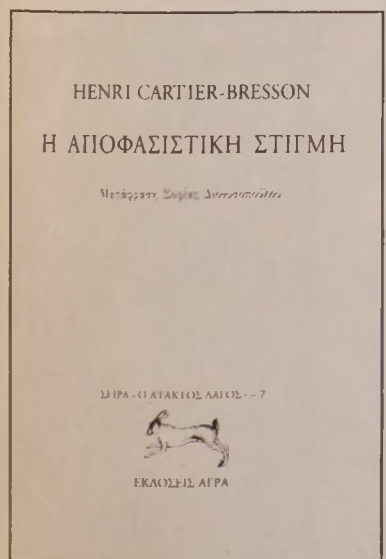
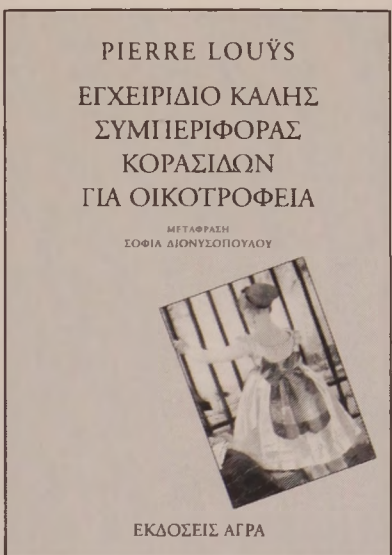
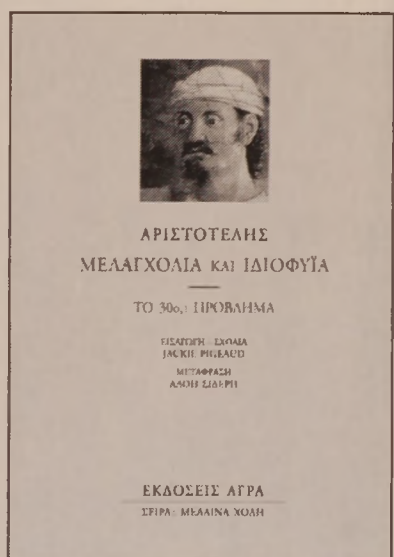
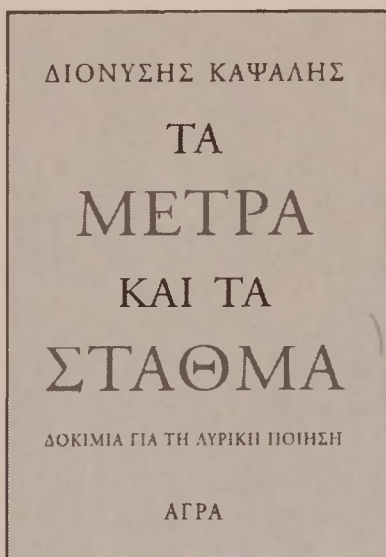
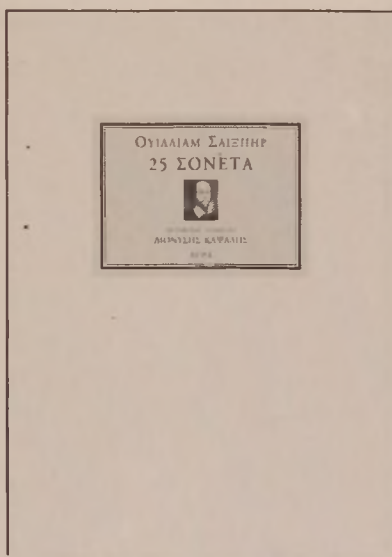
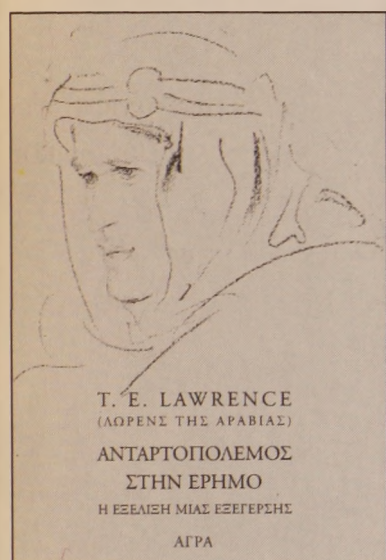
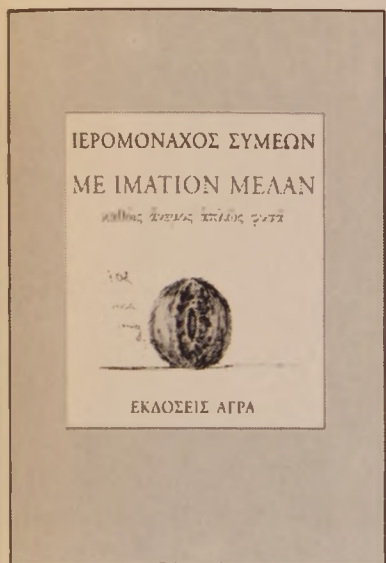
Φυσικά κανείς δεν μπορεί να τα φανταστεί όλα αυτά, κανείς εκτός από μας. Οι οποίοι ανεχόμαστε όλη αυτή τη πολιτική αηδία, διότι, λέει, κινδυνεύει η είσοδός μας στην ΟΝΕ και το χρηματιστήριο. Και βλέπουμε έναν απίθανο πρωθυπουργό να κρύβεται αρχικά και μετά να ουρλιάζει υστερικά μπροστά στα κομματικά του στελέχη που τον επευφημούν. Βλέπουμε μια ψοφοδεή κοινοβουλευτική ομάδα να κάνει την πάπια, για το φόβο της μη επανεκλογής, αφού το κοινοβουλευτικό μας σύστημα έχει μετατραπεί σε μια θλιβερή κομματική συναλλαγή- οι βουλευτές δεν εκφράζουν καμμία κοινωνική ισχύ, παρά μόνον την κομματική αποδοχή. Και βλέπουμε την πνευματική ελίτ να σιωπά σχεδόν και να δέχεται αδιαμαρτύρητα την όλη κατάσταση.

Ο ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ είναι προφανές πως έχει χάσει κάθε ηθική αναφορά- δεν έχει άλλο στίγμα, εκτός από την τρέχουσα πολιτική αηδία. Το ποιος και τι φταίει και τι πρέπει να γίνει είναι μια τεράστια συζήτηση που πρέπει αμέσως να ανοίξει. Αλλά το πρώτο που πρέπει να γίνει είναι να απομακρυνθεί το συντομότερο αυτή η κυβέρνηση, μια άλλη, χωρίς ηθικό στίγμα, να αναλάβει την πολιτική διαχείριση και την ευρωπαϊκή μας πορεία και όσοι βλέπουν την άθλια πραγματικότητα να μιλήσουν χωρίς περιστροφές: Ελληνικό κράτος, Ελλάδα και Έλληνες δεν μπορούν να υπάρξουν, χωρίς ηθική, χωρίς αξίες και χωρίς συνείδηση.

ΑΠΟ ΤΟΝ
ΑΠΟΣΤΟΛΟ
ΔΙΑΜΑΝΤΗ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΓΡΑ

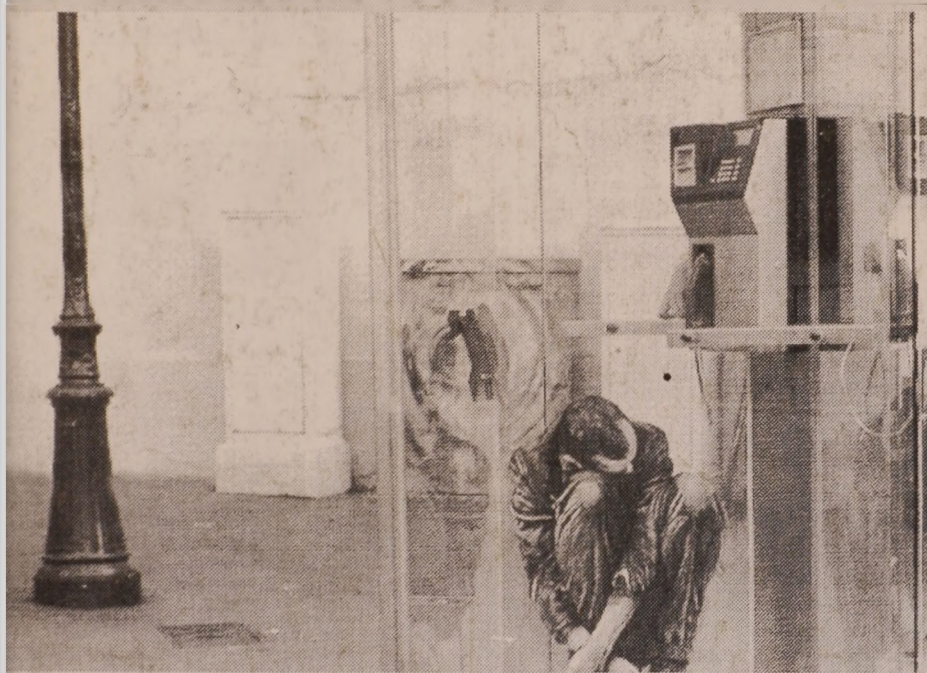
ΟΙ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΓΡΑ ΣΤΗ ΣΤΟΑ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ

εκδόσεις
ΤΖΩΝ ΓΚΡΕΪ
ΑΠΑΤΗΛΗ ΑΥΓΗ

ΟΙ ΑΥΤΑΠΑΤΕΣ ΤΟΥ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΥ ΚΑΠΙΤΑΛΙΣΜΟΥ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ: ΘΑΝΟΣ ΧΑΤΖΟΠΟΥΛΟΣ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ: ΑΝΤΙΓΟΝΗ ΛΥΜΠΕΡΑΚΗ

Η νεοφιλελεύθερη εκδοχή του καπιταλισμού διαμορφώνει πλέον την καθημερινότητα των ανθρώπων σε όλο τον πλανήτη. Ο Τζων Γκρέι, οπαδός του θατσερισμού αρχικά, πολέμιος του νεοφιλελευθερισμού στη συνέχεια, αντιτάσσεται σε αυτό το ολιστικό μοντέλο και προειδοποιεί με απαισιόδοξη ματιά, ότι η προσπάθεια επιβολής του ανεξέλεγκτου καπιταλισμού σε ολόκληρο τον κόσμο θα έχει σοβαρότατες συνέπειες, όπως την αναβίωση του εθνικισμού, την επιδείνωση των εθνοτικών συγκρούσεων, την αύξηση των εστιών πολέμου και την καταδίκη εκατομμυρίων ανθρώπων σε συνθήκες φτώχειας. Η αναγκαστική εφαρμογή του θα σημάνει για πολλές χώρες ηθική, πολιτιστική και κοινωνική αποδιάρθρωση.

ΟΜΗΡΟΥ 32, ΤΗΛ. 36 43 382, FAX 36 36 501 • e-mail: polis@ath.forthnet.gr

ΠΟΛΙΣ
ΚΟΣΜΑΣ ΨΥΧΟΠΑΙΔΗΣ

ο φιλόσοφος,
ο πολιτικός
και ο τύραννος

ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΚΕΨΗ ΤΟΥ ΠΛΑΤΩΝΑ ΚΑΙ ΤΟΥ ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗ

Στο έργο του Πλάτωνα και του Αριστοτέλη συμπυκνώνονται οι σημαντικότερες ιδέες του ελληνικού κόσμου για τη φύση των πολιτικών κανόνων και της αυτονομίας της πολιτικής. Εδώ ο φιλόσοφος αντιπαράτίθεται στον τύραννο και η προβληματική της συνοχής των πολιτικών σχέσεων αναπτύσσεται ενιαία με ερωτήματα που αφορούν τους σκοπούς της πολιτικής, τις αξίες που πραγματοποιεί και την αγωγή των πολιτών. Η ανάλυση γίνεται σε χώρο εξ αρχής αγωνιστικό, διότι παρών είναι πάντα και ο σοφιστής, ο οποίος επιδιώκει τη σχετικοποίηση των αξιών της φιλοσοφικής θεωρίας και τη θεμελίωση της πολιτικής στη δόξα και στην επιμέρους εγωιστική βούληση.

55/0/000006
ANTI